Jaarverslag en jaarrekening 2023

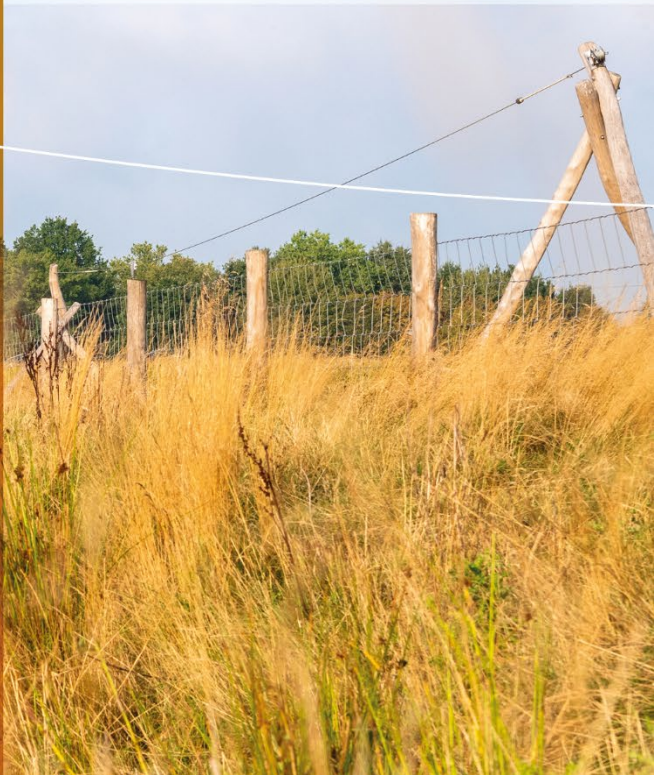

GEMEENTE OSS

Inhoudsopgave

Aanbiedingsbrief 4
Leeswijzer 5
Samenvattend financieel beeld 8
Financiën programma's in één oogopslag 19
Programma 1. Welzijn en zorg 20
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs 33
Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur 45
Programma 4. Klimaat, energie en openbare ruimte 57
Programma 5. Economie 67
Programma 6. Centrum 75
Programma 7. Verstedelijking, wonen en mobiliteit 83
Programma 8. Veilige omgeving 94
Programma 9. Besturen in verandering van tijden 104
Programma 10. Financieel beleid 118
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing 126
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen 142
Paragraaf financiering 148
Paragraaf verbonden partijen 153
Paragraaf grondbeleid 173
Paragraaf lokale heffingen 183
Paragraaf bedrijfsvoering 187
Paragraaf investeringsplan 193
Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte 200
Bestemming rekeningresultaat 205
Omschrijving 207
JAARREKENING 212
Programmarekening op hoofdlijnen 213
Incidentele baten en lasten 216
Balans en toelichting 223
Balans 224
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 227
Toelichting op de balans 233
Rechtmatigheidsverantwoording 260
Financieel overzicht totale begroting volgens taakvelden 261
Bijlage WNT 264
Sisa-bijlage 265
OVERIGE GEGEVENS 273
Controleverklaring 274
Bijlage 1: Overzicht subsidies 282

Aanbiedingsbrief

Geachte leden van de gemeenteraad,

Voor u ligt de jaarrekening over 2023. Deze jaarrekening bestaat uit de inhoudelijke programma evaluatie en een groot aantal financiële paragrafen. De programma evaluatie heeft u in april reeds besproken tijdens de raadsvergadering van de algemenere beschouwingen en omgevingsanalyse. In dit voorwoord gaan we nader in op de financiën.

Ons financieel fundament is solide. We zijn een gezonde gemeente, die dankzij jarenlang zorgvuldig financieel beleid er uitstekend voor staat. De koers - niet vrijgevig worden bij overschotten, niet panikeren bij tekorten en geld uitgeven waar het hoogste maatschappelijk rendement wordt behaald – wordt breed in onze gemeente gedragen. Onze ratio's – denk aan netto schuldquote, solvabiliteit of belastingcapaciteit – zijn op alle punten beter dan het landelijke en Brabantse gemiddelde. De jaarlijkse gesprekken met de accountant zijn bepaald geen straf.

We constateren echter ook dat deze jaarrekening iets van een keerpunt heeft. Hielden wij de vorige jaren telkens ruim 20 miljoen over, nu is het circa 7 miljoen. We zien voor het eerst tekorten in de jeugdzorg, oplopend vanaf de tweede helft van vorig jaar. We hebben over 2023 een eenmalige bate gehaald bij schatkist bankieren, maar we belanden nu in de tijd dat wij geld moeten lenen. Waren de afgelopen jaren mensen en middelen schaars, maar het geld goedkoop voorhanden, nu wordt ook dat laatste schaarser en duurder.

Wij schrijven dit tegen de achtergrond van de gesprekken van gemeenten (vertegenwoordigd door de VNG) met het Rijk over de gemeente financiën. Ook daar zijn de vooruitzichten niet rooskleurig. Er ligt een bod van het Rijk, dat op 24 mei wordt besproken tijdens een ingelaste Algemene Leden Vergadering van de VNG. Dat bod heft het ravijnjaar niet op, maar verzacht het wel een beetje.

Op 2023 kijken we met een goed gevoel terug. We hebben veel gerealiseerd op tal van terreinen. We zijn uitstekend onderweg met de uitvoering van ons Coalitie Akkoord ***Samen duurzaam vooruit***. De verstedelijking, de klimaatopgave, in het sociaal domein, de voorzieningen in de kernen, de grote projecten, we hebben het een flinke stap verder kunnen brengen. Daarnaast zijn we er beter in geslaagd om de middelen daadwerkelijk uit te geven, in vergelijking met de vorige jaren. We sluiten met deze jaarrekening een goed jaar af.

Tegelijkertijd zien we aan de nabije horizon een verandering inzetten, waarop wij moeten anticiperen. Het zal van ons scherpere keuzes vragen en dat is niet altijd makkelijk. Maar de stevige financiële positie en de sinds jaar en dag toegepaste financiële koers gaan ons daar flink bij helpen.

Burgemeester en wethouders van Oss.

De secretaris,	De burgemeester,
Mevr. H. Reints	drs. W.J.L. Buijs-Glaudemans

Leeswijzer

Het jaarverslag en de jaarrekening bestaan uit diverse onderdelen. In deze leeswijzer geven we bij alle onderdelen een korte uitleg.

Aanbiedingsbrief

In de aanbiedingsbrief blikt het college van burgemeester en wethouders terug op 2023. Wat waren de belangrijkste resultaten en ontwikkelingen?

Samenvattend financieel beeld

Dit hoofdstuk is een financiële terugblik op 2023. Het is een aanvulling op de inhoudelijke terugblik in de aanbiedingsbrief. Het samenvattend financieel beeld geeft een beknopte analyse van het rekeningresultaat, de financiële positie en het grondbedrijf.

JAARVERSLAG

Financiën programma's in één oogopslag

In dit onderdeel laten we in een figuur zien hoe onze gerealiseerde uitgaven over de programma's verdeeld zijn.

Programma's

Per programma worden de volgende vragen beantwoord:

1. Wat willen we bereiken?
2. Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
3. Wat hebben we hiervoor gedaan?
4. Wat heeft het gekost?

Daarna geven we op hoofdlijnen een overzicht van de subsidies die we verstrekt hebben. Achterin de jaarrekening is een uitgebreider overzicht opgenomen. Tenslotte worden aan de hand van een figuur de financiën van het programma samengevat.

Paragrafen

De opgenomen paragrafen zijn op grond van wetgeving een verplicht onderdeel van het jaarverslag. Het gaat bij de paragrafen telkens om onderwerpen met een groot financieel belang. Door deze op een centrale plek in het jaarverslag op te nemen wordt een goede informatievoorziening over deze onderwerpen gewaarborgd en is de informatie inzichtelijk.

Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte

De gemeente voert elk jaar een groot aantal projecten uit in het kader van het Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte. Het gaat dan om werkzaamheden aan bijvoorbeeld wegen, fietspaden, riolering en openbaar groen. In de voortgangsrapportage wordt op hoofdlijnen inzicht gegeven in de stand van zaken van deze werkzaamheden.

JAARREKENING

Programmarekening op hoofdlijnen

Cijfers per programma

Dit is een cijfermatig overzicht van de baten en lasten per programma. Het gaat zowel om de begrote cijfers als om de gerealiseerde cijfers. In dit overzicht is in één oogopslag te zien waar de verschillen tussen de begroting en de werkelijkheid zitten. Een toelichting op de verschillen is bij de programma's in het jaarverslag opgenomen, bij de w-vraag 'Wat heeft het gekost?'.

Incidentele baten en lasten
In dit onderdeel is een overzicht van de incidentele baten en lasten opgenomen, zowel de begrote cijfers als de werkelijke cijfers. Incidenteel houdt in dat het gaat om baten en lasten die een tijdelijk karakter hebben. Deze zitten slechts één of enkele jaren in de begroting.
Verder wordt aandacht besteed aan de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. Dit zijn normaal gesproken incidentele lasten en baten. Hier bestaan enkele uitzonderingen op: sommige mutaties in reserves zijn structurele lasten of baten. Deze worden in een afzonderlijk overzicht weergegeven.

Analyse rechtmatigheid
In dit hoofdstuk wordt de begrotingsrechtmatigheid geanalyseerd: handelen we binnen de begroting zoals de gemeenteraad die heeft vastgesteld? Daarbij wordt niet alleen gekeken of de werkelijke lasten hoger zijn dan begroot maar ook of de lasten aan het juiste begrotingsjaar en aan het juiste programma zijn toegerekend.

Bestemming rekeningresultaat
In 2023 zijn niet alle werkzaamheden en projecten afgerond. In dit hoofdstuk stellen we voor om diverse budgetten die niet (volledig) besteed zijn in 2024 alsnog te besteden zodat we de bijbehorende werkzaamheden en projecten in 2024 verder kunnen afronden en uitvoeren.

Balans en toelichting

Balans
De balans geeft een overzicht van de bezittingen, de schulden en de stand van het eigen vermogen op een bepaald moment, in dit geval per 1 januari 2023 en per 31 december 2023.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling geven aan op welke manier de balansposten gewaardeerd zijn en tot stand gekomen zijn.

Toelichting op de balans
In dit hoofdstuk worden alle posten in de balans nader toegelicht en onderbouwd.

Bijlage Rechtmatigheidsverantwoording
In de bijlage rechtmatigheidsverantwoording geven.

Bijlage WNT
Per 1 januari 2013 is de Wet Normering Topinkomen (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt. De verantwoordingsgegevens zijn in deze bijlage opgenomen.

Sisa-bijlage
Door middel van een rechtmatigheidsverantwoording legt het college verantwoording af aan de gemeenteraad en andere toezichthouders over hoe zij haar middelen gebruikt en beheert. De accountant verstrekt dus met ingang van dit boekjaar geen rechtmatigheidsoordeel meer in de controleverklaring, maar beperkt zich tot het getrouwheidsoordeel. Dit houdt in dat de accountant wel heeft vastgesteld dat de opgenomen rechtmatigheidsverantwoording getrouw is verantwoord in de jaarstukken.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Overzicht subsidies
In dit onderdeel geven we een uitgebreid overzicht van de subsidies die we verstrekken. Dit is een aanvulling op de globale overzichten in de programma's.

OVERIGE GEGEVENS

Controleverklaring

De onafhankelijke accountant heeft onze jaarrekening gecontroleerd. In het accountantsverslag is te lezen wat het oordeel van de onafhankelijke accountant daarover is.

Samenvattend financieel beeld

Inleiding

Voor u ligt de programmarekening 2023 van de gemeente Oss. Deze programmarekening bestaat uit het jaarverslag en de jaarrekening. Hiermee leggen wij, het college van B&W, verantwoording af over het gevoerde beleid van de gemeente in 2023.
Deze verslaglegging over de gemeentelijke prestaties en bestedingen in het jaar 2023 zijn uitwerkingen van de beleidsvoornemens uit de programmabegroting.
In de aanbiedingsbrief hiervoor is al ingegaan op het inhoudelijke verhaal. In dit hoofdstuk ligt de nadruk op bijzonderheden in financieel opzicht.

Rekeningresultaat 2023

De jaarrekening 2023 sluit met een voordelig saldo van **€ 7,1 miljoen**. In de volgende tabel zijn de rekeningcijfers vergeleken met de bijgestelde begroting (na verwerking van de 3O-ontwikkelingen in de financiële tussenrapportage 2023 en de programmabegroting 2024-2027).

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2023	Begroting 2023 na wijziging	Verschil
Lasten	368.167	388.667	-20.500
Baten	-389.613	-390.838	1.226
Saldo programma's	**-21.445**	**-2.171**	**-19.274**
Stortingen reserves	48.307	47.887	420
Onttrekkingen reserves	-33.947	-43.638	9.691
Mutaties reserves	**14.360**	**4.249**	**10.111**
Resultaat	**-7.086**	**2.078**	**-9.163**

In het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat wordt voorgesteld het saldo voor € 5,9 miljoen in te zetten voor projecten die doorlopen in 2024 en een bedrag van € 1,2 miljoen te storten in de algemene reserve.

Het positieve saldo van de jaarrekening kent een aantal oorzaken. Het verschil tussen het begrote saldo en het werkelijke saldo is € 9,2 miljoen. In de volgende tabellen zijn de belangrijkste voor- en nadelen opgenomen. Deze voor- en nadelen verklaren per saldo een bedrag van € 9 miljoen.

Belangrijke voordelen

- is lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	Bedrag
1. Welzijn en Zorg	Lagere kosten Maatschappelijke Opvang (met name COVID-19)	-493
	Lagere kosten jeugdwerk	-550
2. Werk, inkomen en onderwijs	Lagere kosten bijstandsuitkeringen	-1.158
	Lagere kosten arbeidsparticipatie	-235
	Lagere kosten minimabeleid	-245
	Voordeel bijzondere bijstand	-200
3. Ontmoeten, sport en cultuur	Lagere kosten kunst en cultuur	-195
	Voordeel GALA/IZA	-900
	Hogere opbrengsten energieafrekeningen en exploitatiebijdragen	-259
	Lagere subsidies Thuis in de buurt en Iemhof	-130
	Voordeel sportaccommodaties	-1.002
	Lagere kosten evenementen	-165
4. Klimaat, energie en openbare ruimte	Hogere opbrengsten compostering	-160
	Voordeel afvalverwijdering bedrijven	-217
	Lagere kosten en hogere opbrengsten nutsbedrijven	-250
	Lagere kosten klimaatadaptatie	-112
5. Economie	Positief saldo beheercomplexen en verhuurde panden en percelen	-330
	Lagere kosten verduurzaming Moleneind	-222
7. Verstedelijking, wonen en mobiliteit	Lagere kosten verkeer	-360
	Hogere opbrengsten anterieure overeenkomsten	-400
9. Besturen in verandering van tijden	Lagere kosten pensioenvoorziening (voormalige) wethouders	-1.325
	Lagere kosten dienstverlening	-111
	Lagere kosten wijkgericht werken	-153
10. Financieel beleid	Hogere algemene uitkering (decembercirculaire)	-6.500
	Hogere OZB opbrengsten	-327
	Lagere rentekosten en hogere renteopbrengsten	-1.931
	totaal	**-17.930**

Belangrijke nadelen

+ is hogere uitgaven/lagere inkomsten
bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	Bedrag
1. Welzijn en Zorg	Hogere kosten Jeugdhulp	2.063
	Hogere kosten Dagbesteding en begeleiding	345
2. Werk, inkomen en onderwijs	Hogere storting voorziening dubieuze debiteuren	836
	Hogere kosten Energietoeslag	3.900
	Hogere kosten onderwijshuisvesting	245
4. Klimaat, energie en openbare ruimte	Hogere kosten dagelijks onderhoud groen	395
7. Verstedelijking, wonen en mobiliteit	Nadeel omgevingsvergunningen	594
9. Besturen in verandering van tijden	Hogere personeels- en overheadkosten	158
10. Financieel beleid	Kosten BTW en vennootschapsbelasting	400
	totaal	**8.936**

Belangrijke mutaties in reserves (financieel neutraal)

Onderstaande posten zijn belangrijke afwijkingen binnen reserves. Per saldo hebben deze afwijkingen geen effect op het jaarrekeningresultaat. Wel hebben ze direct invloed op de reservepositie.

- is lagere uitgaven/hogere inkomsten
+ is hogere uitgaven/lagere inkomsten
bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	Bedrag
1. Welzijn en Zorg	Lagere kosten transformatieopgave jeugd	-477
	Lagere onttrekking uit de algemene reserve	477
	Resultaat opvang vluchtelingen	1.700
	Hogere storting in de reserve vluchtelingen	-1.700
	Lagere kosten Beschermd Wonen	-1.500
	Storting in de reserve Beschermd	1.500
2. Werk, inkomen en onderwijs	Lagere kosten onderzoeken onderwijshuisvesting	-350
	Lagere onttrekking IVB	350
	Lagere kosten leefgelden vluchtelingen	-238
	Lagere onttrekking vluchtelingen	238
3. Ontmoeten, sport en cultuur	Lagere kosten IVB projecten	-332
	lagere onttrekking aan de reserve IVB	332
	Lagere kosten Ontmoeten Noord West	-1.100
	Lagere onttrekking uit de algemene reserve	1.100
	Lagere kosten verduurzaming gemeentelijk vastgoed	404
	Lagere onttrekking uit de reserve verduurzaming gemeentelijk vastgoed	-404
	Lagere kosten Zuiderstrandtheater	-549
	Lagere onttrekking aan de algemene reserve	549
4. Klimaat, energie en openbare ruimte	Voordeel afvalverwerking	-627
	Lagere onttrekking uit reserve Afvalstoffenheffing	627
	Lagere kosten warmtetransitie, energietransitie en duurzame polder	-774
	Lagere onttrekking investeringsfonds duurzaamheid	774
5. Economie	Vertraging project baggeren haven	-502
	Lagere onttrekking reserve baggeren	502
6. Centrum	Lagere kosten centrum	-361
	Minder onttrokken reserve Investeringsfonds stadshart	361
7. Verstedelijking, wonen en mobiliteit	Lagere kosten/ hogere opbrengsten parkeren	-470
	Ten gunste van de reserve parkeren	470
	Extra kwaliteitsbijdragen	-481
	Exrtra storting in groenfonds landelijk gebied	481
	Lagere kosten omgevingswet	-348
	Storting in de reserve Omgevingswet	348
9. Besturen in verandering van tijden	Lagere kosten ICT	-300
	Lagere onttrekking reserve automatisering	300
	Lagere kosten IVB projecten	-200
	Lagere onttrekking reserve IVB	200
	Lagere kosten versterken gemeentelijke dienstverlening	-100

Programma	Omschrijving	Bedrag
	Lagere onttrekking reserve gemeentelijke dienstverlening (POK) middelen	100
	Lagere kosten invoering omgevingswet	-500
	Lagere onttrekking reserve omgevingswet	500
	Lagere kosten uitvoering bestaanszekerheid	-200
	Lagere onttrekking uit reserve bestaanszekerheid	200
	Totaal	**0**

Financiële positie

In deze paragraaf wordt in het kort de financiële positie van de gemeente weergegeven door te kijken naar de volgende onderdelen:

A. Weerstandsvermogen en weerstandsratio
B. Financieringspositie
C. Reservepositie

A. Weerstandsvermogen en weerstandsratio

Het weerstandsvermogen geeft de financiële gezondheid van de gemeente weer. We drukken deze uit in een ratio. De uitkomst van de ratio moet in beginsel minimaal 1 zijn.

Op hoofdlijnen is het beeld als volgt:

Omschrijving	Bedrag/ratio incidenteel	Bedrag/ratio structureel
Geïnventariseerde risico’s	€ 4,9 miljoen	€ 8 miljoen
Weerstandscapaciteit	€ 24,5 miljoen	€ 5,1 miljoen
Weerstandsratio	4,97	0,63

De conclusie hieruit is dat de incidentele weerstandscapaciteit van voldoende omvang is om de gekwantificeerde risico’s te ondervangen. De structurele weerstandscapaciteit is van onvoldoende omvang.

We zien forse structurele risico's, met name het risico van de stijgende rente en jeugdhulp maken dat de begroting flink onder druk staat. Dit vormt een uitdaging voor komende begroting. We blijven inzetten op de lobby richting het Rijk voor voldoende financiering voor onze taken.

Ten opzichte van de programmabegroting 2024-2027 zijn er een aantal risico's vervallen. Deze zijn inmiddels concreet geworden en de effecten hiervan zijn verwerkt in deze jaarrekening.

B. Financieringspositie

De financieringspositie geeft de verhouding aan tussen beschikbare financieringsbronnen op langere termijn (reserves, voorzieningen en langlopende geldleningen) ten opzichte van de investeringen in vaste activa. Hiermee geeft het dus aan op welke manier de activa gefinancierd zijn.
De financieringspositie geeft aan dat er eind 2023 een financieringsoverschot is van afgerond € 21,1 miljoen. Hiervan kan het volgende overzicht worden gegeven:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	**1 januari 2023**	**31 december 2023**
Reserves	191.842	225.266
Resultaat jaarrekening	19.065	7.085
Voorzieningen	40.190	35.848
Langlopende geldleningen	60.637	51.423
Subtotaal	**311.734**	**319.622**
Immateriële vaste activa	1.142	1.204
Materiële vaste activa	239.878	270.480
Financiële vaste activa	27.348	27.762
Subtotaal	**268.368**	**299.446**
Financieringsoverschot	**43.366**	**21.176**

De gemeente is in verhouding in totaal dus meer gefinancierd met langlopende middelen. Dit komt doordat we onze voorraad aan grondexploitaties ook grotendeels gefinancierd hebben met langlopende middelen. We zien in 2023 wel een afname van langlopende geldleningen van circa € 9 miljoen. Voor meer informatie verwijzen we naar de toelichting op de balans.

Financiële positie grondbedrijf

De paragraaf grondbeleid en het MPG bevatten de verantwoording van het grondbedrijf over het afgelopen jaar en geven inzicht in de prognose tot en met het jaar 2027.

Ontwikkeling boekwaarde

De boekwaarde van het grondbedrijf per 31 december 2023 is circa € 42 miljoen. Dit gaat om de volgende belangrijke onderdelen die via het grondbedrijf gaan: herstructurering, woningbouw, industrie, immateriële vaste activa (plankosten nieuwe plannen) en strategisch grondaankopen. Dit is exclusief inclusief het Osse aandeel van de boekwaarde van het intergemeentelijke project Heesch-West, aangezien de voorziening in 2022 is ingebracht in de gemeenschappelijke regeling.
De boekwaarde bestaat uit gronden en uit kosten die we al gemaakt hebben voor diverse projecten.

Actuele prognose

De actuele prognose uit het MPG geeft het volgende totaalbeeld:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde per 31-12-2023	Verliesvoorzieningen
Herstructureringsplannen	15.249	19.561
Woningbouwcomplexen	-1.226	
Industrieterreinen	5.514	
Immateriële vaste activa	6.521	6.521
Strategische aankopen	15.464	2.102
Totaal	**41.522**	**23.112**

De verwachte winstnemingen over de jaren laten de volgende prognose zien (van vastgestelde grondexploitaties, excl. verliesvoorzieningen):

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027
Herstructureringsplannen	838	511	50	0	0
Woningbouwcomplexen	3.284	2.278	3.352	788	1.107
Industrieterreinen	298	2.938	0	0	0
Totaal	**4.420**	**5.727**	**3.402**	**788**	**1.107**

Uit deze overzichten valt op te maken dat we de komende jaren nog een toekomstige winst van circa € 15 miljoen verwachten. Winstnemingen gaan naar de ABR (algemene bedrijfsreserve grondbedrijf). De ABR dient namelijk als weerstandsvermogen. Aangezien het huidige saldo van de ABR nihil is, verwachten we de komende jaren géén afroming meer van deze reserve. De winsten zijn dus nodig om risico's en verliesvoorzieningen af te dekken.

Reserves en voorzieningen grondbedrijf

De algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (ABR) is bedoeld om risico's af te dekken die zich binnen het grondbedrijf kunnen voordoen. Voor de bepaling van de risico's maken we gebruik van de Monte-Carlomethode binnen het grondbedrijf. Hiermee bewerkstelligen we een eenduidig risicobeleid waarbij alle risico's van de grondexploitaties worden meegenomen In het volgende schema is een totaaloverzicht gegeven van de ontwikkeling van de ABR in 2023:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	**Bedrag**
Stand per 1 januari 2023	**3.680**
- Rente	39
- (Tussentijdse) winstnemingen industrie	298
- (Tussentijdse) winstnemingen woningbouw	3.284
- (Tussentijdse) winstnemingen herstructurering	838
- Verkoop beheergronden	106
Stortingen	**4.565**
- Reserve bovenwijkse voorzieningen (PB 2023)	-2.174
- Storting in voorziening te verwachten exploitatieverliezen	-212
- Storting in voorziening plankosten IMVA	-2.579
- Storting in de reserve brede school Lith	-1.710
- Ontwikkeling Kapelaan Nausstraat	-95
- Afdracht kostenverhaal (reserve bovenwijkse voorzieningen/verbetering fysieke kwaliteit)	-401
- Rentekosten strategische aankoop het Brand	-147
- Vennootschapsbelasting	-819
- Onttrekking voor taskforce versnelling woningbouw	-108
Onttrekkingen	**-8.245**
Stand ABR per 31 december 2023	**0**

Op basis van een meerjarenprognose en de risicoanalyse is het verloop van de reserves en voorzieningen binnen het grondbedrijf als volgt:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	31 december 2023	31 december 2024	31 december 2025	31 december 2026
Algemene bedrijfsreserve	0	2.826	5.644	4.964
Reserve strategische aankopen	5.686	5.665	5.643	5.623
Risicoreserve Heesch West	1.734	1.734	1.734	1.734
Reserve binnenstedelijke transformaties	10.000	14.700	19.700	19.700
Voorziening immateriële vaste activa	6.521	8.333	8.333	8.333
Voorziening exploitatieverliezen	19.561	5.753	1.273	0
Voorziening afwaardering (I)MVA	2.102	2.102	2.102	2.102
Totaal	**45.604**	**41.113**	**44.429**	**42.456**

De algemene bedrijfsreserve (ABR) stijgt de komende jaren. De minimale omvang van deze reserve op basis van risico-inschattingen bedraagt € 4,4 miljoen en zal door nieuwe plannen de komende jaren verder stijgen. Dit betekent dat de huidige hoogte van de ABR lager is dan deze minimale omvang. Dit betekent dat er de komende jaren er geen sprake meer kan zijn van afromingen. Daarbij wordt het belangrijk om de ABR weer aan te gaan vullen tot dit minimale niveau.
Vanuit de ABR is er in 2023 storting gedaan in de reserve bovenwijkse voorzieningen.
In de voorziening exploitatieverliezen is het verwachte verlies van de grondexploitatie voor het Walkwartier opgenomen (ruim € 13,6 miljoen). Hierin zitten ook verliezen gekoppeld aan andere projecten.
Voor het project Heesch West is de voorziening van € 13,1 miljoen in april 2022 ingebracht bij de gemeenschappelijke regeling (en dus niet meer aanwezig binnen onze gemeente). We hebben op basis van onze risicoanalyse een aanvullende risicoreserve van afgerond € 1,7 miljoen voor Heesch West gevormd.
Voor afwaardering van strategische gronden Ravenstein is een voorziening gevormd van € 2,1 miljoen.
Voor een verdere specificatie verwijzen we naar het MPG, de paragraaf grondbeleid en de toelichting op de balans.

C. Reservepositie

De reservepositie geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	1 januari 2023	31 december 2023
Algemene reserve	32.300	41.002
Algemene reserve grondbedrijf	3.680	1
Reserves ter dekking begroting	21.637	19.538
Bestemmingsreserves ter afdekking van afschrijvingslasten	12.736	16.602
Overige bestemmingsreserves	121.489	148.125
Resultaat jaarrekening	19.065	7.085
Totaal	**210.907**	**233.353**

De totale reservepositie is gestegen met ruim € 22,5 miljoen. De algemene reserve is toegenomen door met name het positieve resultaat over 2022 (destijds is € 11 miljoen van het resultaat in de algemene reserve gestort).
De algemene reserve van het grondbedrijf is gedaald door besluitvorming in de programmabegroting 2023-2026 om deze reserve af te romen en te storten in de reserve bovenwijkse voorzieningen. Door vertraagde winstneming is deze storting niet volledig gerealiseerd omdat anders de algemene reserve van het grondbedrijf negatief zou worden.
De reserves die ingezet worden ter dekking van de begroting dalen conform eerdere besluitvorming. Door nieuwe investeringen stijgen de reserves ter dekking van afschrijvingslasten.
De overige bestemmingsreserves stijgen met circa € 28 miljoen door per saldo extra stortingen in de reserves, zoals:

- Reserve beschermd wonen: € 6,1 miljoen;
- Reserve opvang vluchtelingen: € 10,9 miljoen;
- Reserve dak- en thuisloosheid: € 1,3 miljoen;
- Reserve bovenwijkse voorzieningen: € 5,4 miljoen;
- Reserve baggeren haven: € 3,8 miljoen;
- Reserve organisatieontwikkeling: € 1,1 miljoen.

Voor meer informatie verwijzen we naar de toelichting op de balans, onderdeel reserves.

Ontwikkelingen na 2023

De financiële positie van de gemeente komt flink onder druk te staan. We verwachten dat het structurele tekort in de begroting richting 2027/2028 op zou kunnen lopen richting de □€ 7 miljoen tot € 8 miljoen. Dit heeft een aantal oorzaken:

- Huidig tekort programmabegroting 2024-2027: € 3 miljoen structureel;
- Risicoposten: (maximaal) risico € 2 miljoen;
- Gestegen rente: € 2 tot € 3 miljoen.

Tekort vanuit programmabegroting 2024-2028
De programmabegroting 2024-2027 sloot met een structureel tekort van afgerond □ 3 miljoen vanaf 2026-2027. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door het ravijnjaar. Dit waren naar onze mening een acceptabele tekorten. Deze tekorten ontstaan voornamelijk door een sterke afname van de algemene uitkering (het zogenaamde □ravijn□) en door het zelf opnemen van een aantal onderbouwde risicoposten. Het gaat om de volgende posten en risicobedrag:

Bedrag * □ 1.000

	Bedrag	%	Bedrag
Mogelijk tekort jeugdzorg	□ 1.800	50%	□ 900
Investeringskosten onderwijs	□ 1.200	80%	□ 960
Versnelling klimaat- en energiebeleid	□ 1.500	50%	□ 750
Hogere subsidie culturele instellingen	□ 600	50%	□ 300
Totaal			**□ 2.910**

Het totale risico hiervan was □ € 5,1 miljoen. Dit betekent dat we het restant van □ 2 miljoen nog als risico niet hebben afgedekt. Vooral de risico's voor tekorten binnen jeugdzorg zijn hierin groot omdat we oom in deze jaarrekening voor het eerst tekorten zien op de uitvoering van jeugdzorg.

Onzekerheden vanuit het Rijk
Het is zeer waarschijnlijk dat we in de meicirculaire 2024 nog geen duidelijkheid komt over eventuele compensatie van het ravijnjaar en het afschaffen van de opschalingskorting. Het is onzeker of dit bij Prinsjesdag/septembercirculaire dit wel het geval is. Daarbij bestaat ook de kans dat wanneer er wel een nieuw kabinet is ze nog geen definiet besluit nemen over de structurele financiering van gemeenten, maar wederom kiezen voor tijdelijke of gedeeltelijke compensatie. We blijven dus begroten in onzekerheid.

Stijgende rentekosten
We verwachten een extra structureel nadeel van enkele miljoenen door hogere rentekosten.
De rente was jarenlang erg laag. Onze gemiddelde rente waarvoor we leenden was jarenlang rond 1,1%. De rente is de afgelopen tijden sterk gestegen. Dit heeft een groot effect op onze begroting, omdat investeringsprojecten daarmee duurder worden. We hebben de financieringsbehoefte voor de komende 4 jaar in beeld gebracht. Daarbij is het erg lastig in te schatten wanneer daadwerkelijke uitgaven bij grote projecten precies gedaan worden. De ervaring is dat dit altijd wat achter blijft t.o.v. de begroting. Samengevat verwachten we dat onze financieringsbehoefte afgerond € 290 miljoen bedraagt.
De rente per december 2023 was circa 3,6%. Deze is de afgelopen maand gedaald naar 3,1%.

Wanneer we uitgaan van een rente van 3,5% stijgen de kosten voor onze investeringen met afgerond ☐ € 3,4 miljoen. Bij een rente van 3,1% zal dit ☐ € 2 miljoen zijn. Dit is inclusief financiering en hogere kosten voor de realisatie van de nieuwe Lievekamp en het zwembad. Hierbij hebben we al rekening gehouden met maatregelen die we kunnen treffen, zoals het niet meer toevoegen van rente aan reserves. We werken dit uit richting de Kadernota 2025-2028. De stijgende rente betekent dat we voor enkele miljoenen aan hogere kosten op moeten vangen in de begroting. Dit zorgt voor extra druk op het meerjarenbeeld. We verwachten per saldo hogere kosten van ongeveer ☐ 2 tot ☐ 3,4 miljoen die we niet binnen de budgetten op kunnen vangen.

Overige risico's
Daarnaast zien we nog overige risico's die effect zouden kunnen hebben op onze meerjarenbegroting. Dit zijn onder andere de inflatie, stijgende zorgkosten, de landelijk in te vullen maatregelen voor de hervormingsagenda jeugd. Ook zijn er nog overige 3O-ontwikkelingen te verwachten waar financiële ruimte gevonden voor zal moeten worden.

Resultaatbestemming 2023

In de jaarrekening wordt voorgesteld om het positieve saldo van afgerond € 7,1 miljoen te bestemmen. We stellen voor een bedrag van € 5,9 miljoen over te hevelen naar 2024 voor concrete projecten over te hevelen naar 2024. Dit bedrag is nodig voor de uitvoering van deze projecten. Het restant van € 1,2 miljoen storten we in de algemene reserve.

Accountantscontrole

De onafhankelijke accountant verstrekt met ingang van dit boekjaar alleen een controleverklaring bij het getrouwe beeld van de jaarrekening.
Het college geeft zelf een oordeel op het gebied van rechtmatigheid. Daarbij stelt de accountant wel vast of de opgenomen rechtmatigheidsverantwoording getrouw is verantwoord in de jaarstukken.
Het oordeel van de accountant is dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van zowel de grootte en samenstelling van de baten en lasten over 2023 alsmede het vermogen per 31-12-2023. De volledige controleverklaring is opgenomen onder de overige gegevens in dit document.

Het college heeft geoordeeld dat er in 2023 geen afwijkingen (rechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden qua rechtmatigheid) zijn vastgesteld die niet in overeenstemming zijn met de door de gemeenteraad vastgestelde richtlijnen. Daarbij is specifiek gekeken naar:
- Begrotingsrechtmatigheid.
- Voorwaardencriterium. Belangrijk onderdeel bij het vaststellen is dat we als gemeente hebben voldaan aan inkoop en aanbestedingsbeleid (norm voor Europese aanbestedingen).
- Misbruik & oneigenlijk gebruik (M&O).

Financiën programma's in één oogopslag

In de volgende figuur laten we zien hoe onze gerealiseerde uitgaven in 2023 over de programma's verdeeld zijn (bedragen x € 1.000).

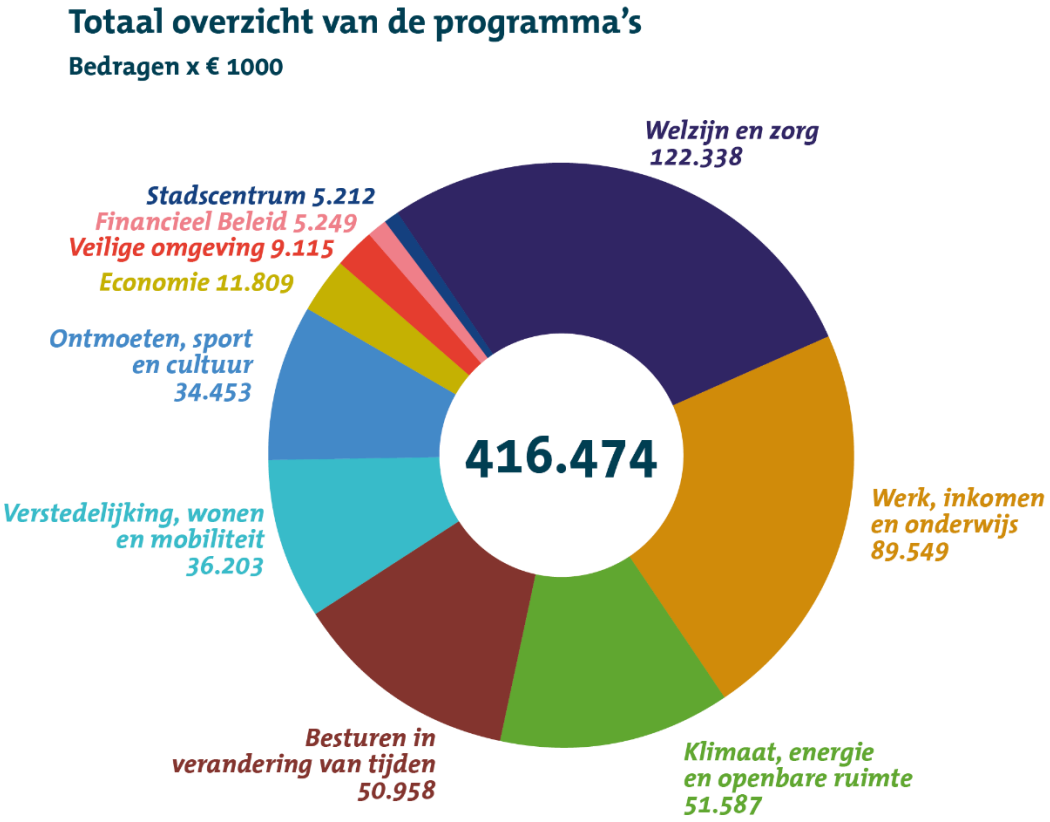

Programma 1. Welzijn en zorg

1. Inleiding

De begrotingsprogramma's 1, 2 en 3 gaan over het sociaal domein in Oss. In de drie hoofdstukken staan veel verschillende deelonderwerpen. In de alinea's hier direct onder staat wat ons bindt in het sociaal domein.

Vanuit het sociaal domein werken wij aan een veerkrachtige en inclusieve samenleving in Oss. Wij streven ernaar dat iedere inwoner mag meedoen. Wij doen dat vanuit de volgende waarden:

- Mens centraal. We stellen de mens centraal, we sluiten aan bij wat mensen zelf willen en kunnen. We doen hierbij recht aan de waardigheid van iedere inwoner van Oss. Inwoners willen zoveel mogelijk eigen regie en verantwoordelijkheid over hun leven en hun leefomgeving. Zij doen en kunnen veel zelf en samen met hun omgeving. Het vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld bij sportclubs, scholen en culturele instellingen, is van grote meerwaarde voor de gemeenschap.
- Nabijheid. We weten wat er leeft en speelt in buurten, wijken, dorpen, stadjes. We kennen de inwoner en de inwoner kent ons. Daarom zijn we makkelijk benaderbaar. Ondersteuning is nabij en waar mogelijk ingebed in de sociale structuur in de dorpen en wijken. Zodat we bijdragen aan actieve en verantwoordelijke gemeenschappen.
- Eenvoud. We werken vanuit de bedoeling en doen wat nodig is, passend bij de inwoner en zijn mogelijkheden. We maken steeds de afweging hoe we administratieve processen voor inwoners, onze samenwerkingspartners en de gemeentelijke organisatie kunnen vereenvoudigen.
- Vakmanschap en partnerschap. Onze medewerkers zijn deskundig, hebben de juiste competenties en blijven leren. Ze zijn hierbij in staat waarderend en zonder vooroordeel het gesprek aan te gaan. Goede ondersteuning voor onze inwoners kan de gemeente niet alleen. We hebben de partners in het sociaal domein nodig om hieraan bij te dragen. Daarom bouwen we aan netwerken en participeren hier actief in. Professionals vanuit verschillende afdelingen en organisaties en inwoners werken waar nodig integraal samen. Hierbij is de Samenwerkwijze uitgangspunt.

Binnen het sociaal domein werken we vanuit deze waarden aan ons dienstverleningsconcept, onze werkprocessen, aan de vakmanschapsontwikkeling van onder andere onze consulenten, en aan onze digitaliseringsagenda.

Inhoudelijk onderschrijven we de landelijke agenda voor het sociaal domein. Dat betekent investeren in herstellen van bestaanszekerheid, vergroten kansengelijkheid en gezond leven makkelijker te maken.
Naast passende dienstverlening aan onze inwoners en de transformatie van het sociaal domein sturen we op de betaalbaarheid van het geheel.
We sluiten aan bij de talenten, mogelijkheden en behoeften van inwoners. Wanneer het niet vanzelf gaat, bieden we ondersteuning, zorg en opvang. Deze ondersteuning is gericht op zoveel mogelijk zelf en samen doen: in netwerken in de buurt of wijk. Waar nodig zorgen we voor (specialistische) ondersteuning en zorg. We kijken integraal naar de hulpvraag van inwoners, bijvoorbeeld in een combinatie van welzijn, zorg, werk, schuldhulpverlening en armoede-ondersteuning. Meer gebruik maken van de mogelijkheden van de inwoner en aansluiting bij de leefwereld vraagt een andere houding en andere manier van werken van professionals. Dit is een langdurig verandertraject. Om te komen tot een integrale oplossing voor de inwoner werken we vanuit de disciplines werk en inkomen, welzijn, zorg, veiligheid, schuldhulpverlening samen.

2. Programma-onderdelen

2.1 Ondersteuning en zorg in de Wmo

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *In Oss helpen we elkaar en kan iedereen meedoen (sociale basis)*
- *Inwoners van Oss die dat nodig hebben, krijgen passende ondersteuning*
- *Voorzieningen zijn vindbaar, toegankelijk, betaalbaar en kwalitatief goed*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
We hebben in 2023 gewerkt aan drie hoofddoelstellingen van onze lokale Wmo: werken aan een sterke sociale basis, zorgen voor ondersteuning van inwoners in kwetsbare posities en zorgen dat onze voorzieningen vindbaar, toegankelijk en betaalbaar zijn. We hebben flinke stappen gezet om onze dienstverlening verder te verbeteren en professionaliseren. Zo is geïnvesteerd in vakmanschapsontwikkeling, digitalisering en eenduidige processen voor onze toegang. Ook wordt steeds duidelijker dat we staan voor een enorme opgave, namelijk de zorg toekomstbestendig maken en houden. De landelijke akkoorden IZA en GALA die hierop gericht zijn, hebben dan ook veel aandacht gevraagd in 2023. Substitutie van ondersteuning is nog meer dan voorheen het sleutelwoord. De visie op de sociale basis en diverse regionale beleidskaders die in 2023 zijn vastgesteld, helpen ons om richting te geven aan ons handelen. In onderstaand activiteitenoverzicht staat op welke manier daaraan gewerkt is en wat het opgeleverd heeft.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- Voor de regio Brabant Noordoost-oost zijn het Regionaal beleidskader Wmo 2024-2028, het Koersdocument inwoners met een psychische kwetsbaarheid 2024-2028 en de centrumregeling medio 2023 vastgesteld. Ook is het regioplan voor de uitvoering van het IZA in RNOBB vastgesteld.
- Dagontmoeting en informele activiteiten in de wijk:
    - Steeds meer inwoners met een hulpvraag of gevoelens van eenzaamheid nemen deel aan informele collectieve activiteiten, waardoor we zwaardere ondersteuning uitstellen of voorkomen. In veel gemeenschapshuizen is een huiskamerfunctie ingericht of uitgebreid. Ook het samen eten is op steeds meer plekken in wijken en kernen te vinden. Op bijna alle activiteiten in de wijk zien we een groei.
    - We hebben subsidie verleend aan het experiment Zorgbuurthuis ’t Hageltje om te onderzoeken of we voor de bewoners ervan de Wmo-zorg goedkoper en efficiënt kunnen organiseren. De dagontmoeting die in 2022 in de Berchplaets in Berghem is gestart voor thuiswonende inwoners met beginnende dementie of andere gezondheidsbeperkingen draait goed. Een tweede dagontmoeting loopt nu in De Snoeck in Lith en een derde is in ontwikkeling in Ravenstein. We verlenen de zorgcoöperaties subsidie voor de huisvestingskosten vanaf 2024. Hierdoor houden ze meer tijd en financiële ruimte over voor hun activiteiten.
    - In alle kernen, dorpen en wijken van Oss organiseert ONS welzijn inloop en (financiële) spreekuren met inzet van voornamelijk vrijwilligers en ondersteund door professionals en netwerkpartners. We zien de aanmeldingen voor hulpvragen afnemen vanwege de spreekuren. ONS welzijn evalueert op dit moment hoe het loopt, wat goed gaat en wat beter kan. Zo onderzoeken we in hoeverre de verschillende spreekuren meer gezamenlijk kunnen worden georganiseerd.
- In alle wijken en kernen is nu door inwoners en ONS Welzijn een Sociale Agenda opgesteld. Waar de Sociale Agenda nu 2 jaar loopt is gestart met de evaluatie ervan.
- De visie op Sociale basis Oss 2040 is eind 2023 vastgesteld als richtinggevend kader voor ons beleid en activiteiten.
- Mantelzorg wordt steeds belangrijker; momenteel werken we aan nieuw mantelzorgbeleid. We hebben hierover verschillende keren met de Adviesraad Sociaal Domein gesproken, en gaan nog in gesprek met mantelzorgers zelf. Daarnaast hebben we bestaande voorzieningen en lokale initiatieven een extra impuls

gegeven met de GALA middelen. We hebben ingezet op bewustwording van mantelzorgers. Hierdoor zijn de mantelzorgcomplimenten van 1.200 aanvragen gestegen naar 1.841 aanvragen. Tot slot was er eind 2023 weer een Kerstcircus voor mantelzorgers.

- Samen met HUMO (huisartsenvereniging in Oss e.o.) werken we aan voldoende huisartsen in Oss en een goede samenwerking met de huisarts in de wijk.
- We hebben uitwerking gegeven aan de evaluatie Proeftuin 2022 door het organiseren van een subsidietender voor de wijken Ruwaard en Ussen. Daarnaast is het handboek Samenwerkwijze opgeleverd ten behoeve van verder doorontwikkeling van dit gedachtengoed.
- In het kader van Zorg en Veiligheid hebben we in 2023 gewerkt aan de doorontwikkeling van het model Aanpak Voorkomen Escalatie (AVE). We hebben, samen met onze partners, nieuwe afspraken gemaakt rondom dit opschalingsmodel voor casuïstiek. Verder is de wet aanpak meervoudige problematiek (WAMS) controversieel verklaard. Bij de ontwikkeling van onze processen houden we wel reeds rekening met de WAMS. Tot slot zijn we de regionale samenwerkingsafspraken voor de wet verplichte GGZ (WVGGZ) aan het herzien.
- Rond jeugdgroepen en overlastgevende jongeren werken we samen met jongerenwerk (ONS welzijn) en straatcoaches (Secutor). Eind 2023 zijn we gestart met het evalueren van deze samenwerking. Groepen zijn steeds meer fluïde, dit vraagt een herijking van onze aanpak en samenwerkingsafspraken. Verder is er vanaf 2023 structureel budget voor de inzet van HALT, waarbij we jaarlijks bepalen bij welke groepen en thema's de prioriteit ligt. Tot slot wordt op Maasland niveau samengewerkt met onder andere de politie en het RIEC, met een gepland vervolg van de ZICHT-sessie in 2024.
- De woonzorgvisie is eind 2023 vastgesteld door de gemeenteraad. We zijn gestart met de uitvoeringsagenda.
- De aanbesteding Huishoudelijke verzorging (HV) is afgerond. Vanaf 1 januari zijn de nieuwe contracten ingegaan. Hierbij maken we onderscheid tussen HV als algemene voorziening en HV als maatwerkvoorziening.
- Beschermd wonen en maatschappelijke opvang: Vanuit het regionaal koersdocument psychisch kwetsbaar hebben we zowel regionaal als lokaal diverse dingen opgepakt. Voorbeelden zijn:
    - De doordecentralisatie van Beschermd Wonen: we zorgen voor een gelijktijdige opbouw en afbouw van voorzieningen in de regio, waaronder de ontwikkeling van nieuwe ambulante ondersteuning (beschermd thuis). Oss blijft hierbij de centrumfunctie vervullen.
    - We werken verder aan de transformatie van de Maatschappelijke Opvang met als doel het verbeteren van de in-, door- en uitstroom in de regio. Waar mogelijk voorkomen we instroom en verkorten we de duur van de opvang.
    - We geven invulling aan het terugdringen van dak- en thuisloosheid; in 2023 nam Oss deel aan een nieuw type telonderzoek (Ethos-light telling). De resultaten hiervan nemen we mee in ons plan van aanpak dak- en thuisloosheid.
    - We hebben de afspraken over uitstroom naar een zelfstandige huurwoning met woningbouwcorporaties en zorgaanbieders voor de doelgroep psychisch kwetsbare mensen en dak- en thuisloze personen doorontwikkeld en meegenomen in prestatieafspraken met woningbouwcorporaties.
    - We hebben meer kennis met betrekking tot GGZ naar de wijken gebracht in de vorm van een regionale consultatiefunctie GGZ en een pilot met Ons Welzijn. Ook zijn we bezig met het opzetten van een zelfregiecentrum.

2.2 Jeugdhulp

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Jeugdigen in onveilige situaties worden beschermd*
- *De hulp voor de jeugdige is zo dicht mogelijk bij huis, nabij het gezin*
- *Er is passende (specialistische) jeugdhulp voor de jeugdigen die dit nodig hebben*
- *Er is een sterke (gemeentelijke) toegang die verbindingen heeft met partners uit de jeugdketen zoals consultatiebureau, voorschoolse voorzieningen en onderwijs*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) is onze uitvoeringsorganisatie voor hulp en ondersteuning aan jeugdigen en hun gezinnen en verwijzing naar specialistische hulp als dat nodig is. Wij werken met hen samen om onze transformatiedoelstellingen te realiseren: ondersteuning en zorg dichtbij en passend bij mensen. Zo laagdrempelig, dichtbij en intensief als nodig, zeker voor de meest kwetsbaren. En zo licht als mogelijk, uitgaande van het normale en de eigen kracht van die persoon. We hebben extra jeugdhulpprofessionals gefinancierd om de uitbreiding van taken mogelijk te maken en de wachtlijst voor het CJG zoveel mogelijk te beperken. Ook zijn wij continu in gesprek over samenwerking in de keten van zorg, verbetering van de hulp voor specifieke doelgroepen. Zo werken we aan (visie)ontwikkeling en realisatie van een sterke toegang waar ook in de Hervormingsagenda Jeugd over wordt gesproken.
Wij dragen actief bij aan regionaal beleid, om zo de doelstellingen voor onze jeugdigen beter te behalen. Hierbij hebben we samen met de andere regiogemeenten een nieuw regionaal beleidsprogramma opgesteld, dat aansluit bij de thema's uit de Hervormingsagenda Jeugd.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- In plaats van een lokale Ontwikkelagenda Jeugd hebben we een breed beleidskader Jeugd Oss opgesteld, met de speerpunten voor beleid de komende jaren.
- We ondersteunen de mentale gezondheid van jongeren met Join Us en STORM.
- De rol en opdracht van de onderwijscontactpersoon (CJG) en familiecontactpersoon (cofinanciering onderwijs en gemeente) worden op basis van de evaluaties aangepast, zodat de samenwerking tussen ouders, scholen en jeugdhulp weer verder verbetert.
- We hebben de inzet van de praktijkondersteuner GGZ Jeugd bij huisartsen -na een pilotfase- als structurele ondersteuning gerealiseerd.
- We hebben de formatie CJG op orde gebracht in aansluiting op de gewijzigde taken (samenwerking in de veiligheidsketen) door structurele uitbreiding van 5 fte.
- Er zijn (jeugd- en volwassenen-)professionals geschoold in de TOP3-methodiek, voor het gefaseerd samenwerken aan veiligheid. We hebben voor dit doel geïnvesteerd op de samenwerking met Veilig Thuis.
- We nemen deel aan de pilot MDA++: afgestemde hulp (veiligheid, hulpverlening en medische zorg) aan gezinnen waarbij het eerder niet lukte om de cirkel van geweld duurzaam te doorbreken.
- We zijn het experiment Samenwerkingswerkwijze en beschikkingsvrij werken gestart met CJG en zorgaanbieders.
- We werken aan realisatie van een integrale, vraaggerichte aanpak waardoor kwetsbare jongeren (16-27 jaar) niet langer tussen wal en schip vallen. We implementeren de JIM (Jouw ingebrachte mentor) aanpak en hebben teams getraind in de JIM methodiek. We stimuleren wooninitiatieven voor jeugdigen uit verblijf.
- We hebben samen met ouders en CJG verkend wat er nodig is voor (verbetering van) hulp aan zorgintensieve gezinnen en een plan hiervoor gemaakt.
- In de regio hebben we de samenwerking geëvalueerd, de centrumregeling op onderdelen gewijzigd en opnieuw in de gemeenteraden vastgesteld. Er is een nieuw Regionaal Beleidsprogramma Jeugdhulp gemaakt, in aansluiting op de landelijke Hervormingsagenda Jeugd.
- We leveren onze bijdrage aan de regionale beleidsontwikkeling door voorzitterschap van het regionaal beleidsteam, projectleiderschap Transformatie jeugdhulp, uitwerking vraagstukken binnen het regionaal beleidsteam en deelname aan het regionaal regieteam. We werken aan thema's als inrichting crisishulp

NOB en verbetering, afbouw gesloten jeugdzorg, jongeren participatie en onderwijs jeugdhulparrangementen.
- We nemen deel aan de regionale Werkgroep Veilig in Afhankelijkheidsrelaties (ViA) waarin integrale beleidsontwikkeling en –afstemming plaatsvindt op het terrein van jeugdhulp, Wmo en veiligheid. Specifiek is gewerkt aan uitwerking van het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming.
- Bij de (regionale) Transformatie-opgaven voor innovatie en verandering van de jeugdhulp hebben we gewerkt aan de regionale aanpak 16-27 jaar, ontwikkeling kleinschalig verblijf, ervaringsdeskundigheid bij jeugdhulp aanbieders, verbeterplan pleegzorg, ontwikkeling nieuwe programma's jeugdhulp: Kings, MST 10- en de ontwikkeling van een intersectoraal behandelteam.

2.3 Integratie en opvang

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Iedereen kan volwaardig deelnemen aan de samenleving*
- *Inwoners van Oss spreken de Nederlandse taal op basisniveau*
- *Opvang van vluchtelingen op een humane en veilige manier*
- *Voldoende kwalitatieve huisvesting voor internationale werknemers*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We maken (asiel)opvang mogelijk waar ontheemden met verschillende achtergronden welkom zijn. Dit doen we met partners en vrijwilligers. We bieden gelegenheid om mee te doen met aandacht voor taal, onderwijs en werk. Met ondersteuning voor wie dit nodig heeft. De draaglast en draagkracht van de opvang, directe omgeving en samenleving zijn in balans. Voor alle statushouders die in 2023 zijn toegewezen aan Oss is in samenwerking met de woningbouwcoöperaties passende huisvesting gevonden.

De gewenste situatie (resultaat van de inzet) is dat internationale werknemers in staat zijn om zelfredzaam te zijn en volwaardig deel te kunnen nemen aan de maatschappij. De pilot die we medio 2023 gestart zijn, lijkt hier goed aan bij te dragen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- Integratie en opvang: In 2023 hebben we flinke stappen gezet om structurele, humane vluchtelingenopvang te realiseren voor de komende 5 jaar met een optie van verlenging als de situatie daar om vraagt. Hiervoor wordt een nieuwe locatie ontwikkeld aan de Spitsbergerweg. De oplevering hiervan is gepland op 1 oktober 2024. Verder hebben we met Thuis in Oss gewerkt aan een verdere verzelfstandiging van Thuis in Oss als professionele organisatie voor vluchtelingenopvang. We hebben een langjarige budgetovereenkomst afgesloten en een subsidie vanaf 2024 vastgesteld. Verder hebben we de beveiliging opnieuw aanbesteed en de huisartsenzorg op locatie structureel geregeld.
- We hebben in beeld gebracht hoe we gratis taalonderwijs voor alle migranten die dat niet zelf kunnen betalen en voor wie het niet wettelijk verplicht is, het best kunnen realiseren. Wij sluiten daarvoor aan bij het gratis aanbod vanuit de Digi-Taalhuizen en bij de actieve taalgroepen in de gemeente en we zorgen voor een actieve communicatie daarover. Het Rijk heeft verder extra WEB-gelden (Wet educatie beroepsonderwijs) beschikbaar gesteld voor het extra taalaanbod voor Oekraïners door Thuis in Oss, het KW1C en het DigiTaalhuis.
- De twee jarige pilot gericht op de integratie, participatie en het welzijn van de kwetsbare internationale werknemers is medio 2023 opgestart. Een plan van aanpak is geschreven, professionals geworven, een projectteam opgezet en er wordt een netwerk met sleutelfiguren gebouwd. De pilot wordt uitgevoerd door ONS welzijn en stichting Barka. Er wordt (preventief) informatie, advies, ondersteuning, begeleiding en maatschappelijk werk (individueel en collectief) geboden. Stichting Barka heeft tijdens het derde kwartaal van 2023 reeds 31 personen (waaronder 12 kinderen) in Oss geholpen en ondersteund. Zes van hen zijn teruggekeerd naar hun eigen land (Polen en Roemenië) vanwege hun kwetsbare situatie en het gebrek aan perspectief hier.

- Begin 2023 is het beleidskader 'grootschalige centrale huisvesting internationale werknemers' vastgesteld door de gemeenteraad. Markt-initiatieven toetsen we via de Intaketafel aan het beleidskader en we voeren verdiepende gesprekken. Er is een projectleider aangesteld voor een integrale benadering. Er volgt een plan van aanpak integrale aanpak voor de huisvesting van internationale werknemers, inclusief de sociale en veiligheidsaspecten. Het streven is om 1.000 bedden voor internationale werknemers toe te voegen in grootschaligere huisvestingslocaties, zodat de druk op de bestaande woonwijken verlaagd kan worden en een kwalitatief goede huisvesting gewaarborgd kan worden.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Sociale duurzaamheid betekent: kiezen voor oplossingen die het probleemoplossend vermogen van de samenleving zelf versterken, waardoor op termijn minder zorg/ondersteuning nodig is en mensen toekomstperspectief hebben. Dat betekent: inzetten op eigen kracht en zelfredzaamheid en zo mogelijk kiezen voor oplossingen waarbij inwoners en hun informele netwerken een rol spelen. Niet zorgen voor een oplossing, maar helpen een oplossing te vinden, zodat de inwoner of de buurt een volgende keer meer zelf kan oppakken. Dat komt tot uiting in de manier waarop ondersteuning en welzijn worden ingevuld en uitgevoerd, maar ook in concrete activiteiten zoals: preventie, gezondheidsprojecten, mantelzorgondersteuning, ondersteuning van vrijwilligerswerk, combinaties van 1e en 2e lijnsondersteuning, enzovoort.
De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, geen honger, goede gezondheid en welzijn, gendergelijkheid, ongelijkheid verminderen, duurzame steden en gemeenschappen en vrede, veiligheid en gerechtigheid.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	2020	2021	2022	2023	Streef-waarde
Ik weet waar ik moet zijn met een hulpvraag	*CEO monitor over 2021**	79%	82%	66%	n.n.b.	n.v.t.
Ik werd snel geholpen	*CEO monitor over 2021**	82%	83%	75%	n.n.b.	n.v.t.
De ondersteuning die ik krijg past bij mijn hulpvraag	*CEO monitor over 2021**	90%	89%	82%	n.n.b.	n.v.t.
Aantal cliënten per zorgvorm Wmo begeleiding	Berichtenverkeer via Suite naar datawarehouse SD	1468	1533	1577	n.n.b.	n.v.t.
Aantal cliënten per zorgvorm Wmo dagbesteding	Berichtenverkeer via Suite naar datawarehouse SD	416	364	356	n.n.b.	n.v.t.
Aantal cliënten per zorgvorm Wmo kortdurend verblijf	Berichtenverkeer via Suite naar datawarehouse SD	8	5	4	n.n.b.	n.v.t.

* CEO= cliëntervaringsonderzoek, dit wordt gedaan onder cliënten van gecontracteerde ZIN-aanbieders.

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Jongeren met delict voor de rechter	1%	1%	2022
Jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp	13,9%	11,3%	2023
Jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming	1%	1%	2023
Jongeren van 12-23 jaar met jeugdreclassering	0,2%	geen data	2023
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement per 10.000 inwoners	870	702 (2021)	2022

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Jeugdzorg	Lasten	35.642	35.857	37.532	1.674	N
	Baten	-41	-41	-128	-87	V
	Saldo	35.600	35.816	37.404	1.588	N
Wmo begeleiding en dagbesteding	Lasten	11.465	13.084	13.430	345	N
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	11.465	13.084	13.430	345	N
Wmo beschermd wonen	Lasten	21.388	14.299	12.773	-1.525	V
	Baten	0	0	-2	-2	V
	Saldo	21.388	14.299	12.772	-1.527	V
Jeugdwerk	Lasten	1.265	2.827	2.079	-748	V
	Baten	-21	-417	-219	198	N
	Saldo	1.244	2.410	1.860	-550	V
Wmo algemeen	Lasten	646	896	861	-35	V
	Baten	-1.167	-761	-651	110	N
	Saldo	-521	135	210	75	N
Wmo collectieve voorzieningen	Lasten	17.852	18.884	18.252	-631	V
	Baten	-7.638	-15.288	-17.383	-2.095	V
	Saldo	10.214	3.596	870	-2.726	V
Wmo individuele voorzieningen	Lasten	16.298	16.521	16.570	49	N
	Baten	-252	-252	-234	18	N
	Saldo	16.046	16.268	16.336	67	N
Totaal programma	**Lasten**	**104.556**	**102.368**	**101.497**	**-871**	**V**
	Baten	**-9.121**	**-16.760**	**-18.616**	**-1.857**	**V**
	Saldo	**95.436**	**85.609**	**82.881**	**-2.727**	**V**
Stortingen reserves		1.400	17.644	20.841	3.197	N
Onttrekkingen reserves		-3.033	-5.284	-4.692	592	N
Totaal mutaties reserves		**-1.633**	**12.360**	**16.150**	**3.790**	**N**
Resultaat		**93.802**	**97.968**	**99.031**	**1.062**	**N**

Toelichting per product

Jeugdzorg

De totale begrote kosten aan jeugdhulp (inclusief het Centrum voor Jeugd en Gezin) waren in 2023 € 34,9 miljoen. De werkelijke kosten waren € 36,9 miljoen. Dit betekent een tekort van € 2 miljoen (saldo inclusief mutaties reserves voor jeugdzorg). In 2022 hielden we nog € 2,8 miljoen over met een vergelijkbaar budget. Het tekort van € 2 miljoen is een combinatie van een aantal voor- en nadelen: we hebben hogere Zorg in Natura (ZIN) -kosten van afgerond € 2,7 miljoen en lagere overige kosten van afgerond € 700.000.

De hogere ZIN-kosten bestaan uit:

- Extra contractuele indexatie van de tarieven voor de gecertificeerde instellingen en een beschikbaarheidsbijdrage voor Jeugdbescherming Brabant in verband met hun financiële positie: afgerond € 200.000.
- Overige ZIN-kosten: € 2,5 miljoen. Vooral de kosten aan GGZ, begeleiding, verblijf specialistisch en gezinsopname zijn fors gestegen. We zien dat er meer jongeren zijn die deze hulp ontvangen. We gaan dit nog nader analyseren, waarbij we ook kijken naar de duur van de trajecten. Op basis van de analyse willen we inzichtelijk krijgen in hoeverre we hierop kunnen sturen. Daarbij verwachten we wel dat sprake is van een structureel nadeel omdat de landelijke trend is dat meer jongeren een beroep op jeugdhulp doen. In Oss ging het in 2023 om een stijging van 4,5%. Daarnaast hebben we nog te maken met de taakstellingen vanuit de landelijke Hervormingsagenda jeugd en de extra bezuiniging uit het landelijke coalitieakkoord van het vorige kabinet. We staan de komende jaren dus voor grote financiële uitdagingen binnen jeugdhulp.
  Een belangrijk deel van de hogere kosten in 2023 in vergelijking met 2022 is de indexatie van alle ZIN-producten (€ 1,5 miljoen). We hebben hiervoor de budgetten 2023 niet verhoogd omdat het rond de zomer nog leek dat we voldoende budget hadden voor alle kosten van 2023.

De lagere overige kosten (€ 700.000) bestaan uit:

- Lagere uitvoeringskosten Regionaal Inkooporganisatie Zorg (RIOZ): afgerond € 140.000
- De regionale uitvoeringskosten centrumgemeente Den Bosch zijn ook lager uitgevallen: afgerond € 100.000
- Lagere uitgaven aan het regionale project transformatie, dat naar verwachting tot en met 2024 doorloopt: € 477.000. Dit bedrag is minder onttrokken aan de algemene reserve.

Wmo Dagbesteding en begeleiding

De kosten zijn € 345.000 hoger dan verwacht. Dit heeft een aantal oorzaken:

- Toename van het aantal aanvragen: € 180.000. Meer inwoners maken gebruik van ondersteuning. De kosten per cliënt zijn niet gestegen. Het is niet duidelijk wat de precieze redenen zijn. Mogelijk omdat mensen langer thuis blijven wonen: we zien meer complexe aanvragen en de doordecentralisatie van beschermd wonen geeft een toename van vragen in de wijk.
- Voor dagbesteding, kortdurend verblijf en maatwerk hebben we een tekort van € 120.000. We zien een gelijkblijvende of zelfs iets dalende trend in aantallen. Aan de andere kant hebben we een nadeel. Dit wordt veroorzaakt door de toekenning van een subsidie aan zorgbuurthuis ’t Hageltje. We hebben hiervoor gelden toegekend in het kader van een experiment dat in de jaren 2024-2026 wordt uitgevoerd. Het experiment is gericht op substitutie binnen de Wmo en heeft als doel om zorg binnen de Wmo beter en goedkoper te organiseren door zelfredzaamheid, samenredzaamheid en informele zorg maximaal te stimuleren. In 2023 was het subsidiebedrag € 203.000.
- Daarnaast hebben we € 45.000 aan hogere kosten voor PGB's.

Wmo Beschermd wonen

De kosten zijn afgerond € 1,5 miljoen lager dan begroot. Dit is onder te verdelen in afgerond € 850.000 lagere Zorg in natura (ZIN) -kosten en afgerond € 650.000 lagere uitgaven aan nieuwe ontwikkelingen:

- De lagere ZIN-kosten zijn onder andere te verklaren doordat niet alle plekken voor beschermd wonen het hele jaar volledig benut worden. Dat komt onder andere doordat er niet altijd een match is tussen vraag en aanbod. Daarnaast zijn de uitgaven aan maatwerk lager uitgevallen. Dat heeft te maken met het feit dat we onze inwoners bijna niet meer buiten de regio kunnen plaatsen omdat die locaties vol zitten. Dat geldt vooral voor de groep structurele overlastgevers en verslaafden.
- De lagere kosten aan nieuwe ontwikkelingen hebben onder andere te maken met de opvang voor verslaafden in herstel. Deze is in ontwikkeling en staat op de begroting, maar de zorgkosten gaan pas later komen. Verder zijn de kosten voor de time-out voorziening lager uitgevallen doordat een deel van de appartementen pas in de loop van het jaar opgeleverd is.

Op zijn vroegst in 2025 wordt de doordecentralisatie van Beschermd Wonen landelijk ingevoerd. Vooruitlopend daarop zijn in de Centrumregeling Wmo 2024 regionale financiële afspraken gemaakt over de reserve beschermd wonen en een investeringsfonds. Daarnaast staan in de centrumregeling afspraken over beschikbare structurele middelen om stijgende Wmo-kosten lokaal op te kunnen vangen. Dat betekent dat we in de periode 2024-2028 inzetten op het afbouwen van de regionale reserve en het overschot in de regionale begroting.

Jeugdwerk

We hebben een voordeel van per saldo € 0,5 miljoen. Dit komt doordat we € 0,7 miljoen aan lagere kosten en € 0,2 miljoen aan lagere opbrengsten. Dit heeft een aantal oorzaken:

- Lagere kosten GALA (€ 271.000): We hebben lagere kosten voor activiteiten in het kader van opbouwwerk. Dit is met name veroorzaakt doordat we de landelijke GALA gelden (Gezond Actief Leven Akkoord) in loop van 2023 kregen en hiervoor nog beperkt plannen waren. We hebben daarom bestaande activiteiten betaald uit de middelen voor GALA. Voor deze activiteiten hadden we al een bedrag begroot. Omdat we deze nu uit GALA middelen hebben betaald hebben we per saldo een voordeel van € 0,3 miljoen. Het gaat om kosten voor versterken sociale basis, mantelzorg, één tegen eenzaamheid en welzijn op recept. In programma 3, onderdeel gezondheid, hebben we de kosten en opbrengsten voor GALA verder toegelicht.
- Lagere kosten en opbrengsten "samenwerking justitiële ketenpartners en proeftuin Ruwaard' (€ 213.000): We krijgen een subsidie dit project, alle kosten mogen we hieruit betalen. We maken echter veel minder kosten (€ 213.000) als gevolg van veranderingen in het justitiële proces buiten onze samenwerking om. Daardoor zijn de inkomsten ook lager.
- Lagere kosten Jeugd en Jongerenwerk (€ 143.000). We hadden een bedrag gereserveerd voor de financiering van projecten, zoals huiskamerklas, om jongeren te stimuleren het onderwijs weer op te pakken na de coronapandemie. We hebben hier € 143.000 minder uitgegeven doordat de uitvoerders andere financiering hebben gerealiseerd buiten de gemeente om.
- Lagere kosten voor de wijziging van bestemmingsplan Germanenweg 10 (voor scouting, hondenvereniging en tuinderij) (€ 45.000): Vanuit de reserve IVB was in 2023 € 45.000 beschikbaar gesteld voor bestemmingsplan Germanenweg 10 sloop en sanering. Dit traject loopt, maar de sloop/sanering heeft nog niet plaatsgevonden en schuift door naar 2024.

Wmo algemeen

We hebben een nadeel van € 110.000 aan lagere opbrengsten voor Wmo algemeen. Dit komt door de ontvangsten vanuit het CAK voor de WMO eigen bijdrage. De opbrengsten waren vergelijkbaar met de opbrengsten 2022 en iets lager dus dan dat we hadden begroot. We zullen in 2024 onderzoeken of we de begroting structureel moeten gaan bijstellen.

Wmo Collectieve voorzieningen

We hebben € 0,6 miljoen aan lagere kosten en € 2,1 miljoen aan hogere opbrengsten. Per saldo hebben we een voordeel van € 2,7 miljoen. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Lagere kosten (€ 0,1 miljoen) en hogere opbrengsten (€ 2,1 miljoen) voor het opvangen van vluchtelingen. We hebben meer vluchtelingen opgevangen. Dit leidt tot meer kosten. De hogere opbrengsten komen door het openen van de crisisnoodopvang (€ 1,4 miljoen). Daarnaast hebben we meer opvangplekken

gerealiseerd, hierdoor hebben we € 0,4 miljoen aan hogere opbrengsten. Verder heeft het Rijk een vergoeding gegeven voor transitiekosten voor de nieuwe opvanglocatie voor vluchtelingen (€ 90.000) en hebben we een bijdrage gekregen voor uitbetaalde leefgelden en uitvoeringskosten (€ 200.000).

- Lagere kosten maatschappelijke opvang (€ 0,5 miljoen): De lagere kosten hebben volledig te maken met middelen die we ontvangen hebben voor compensatie van meerkosten voor de maatschappelijke opvang als gevolg van COVID-19, voor het laatst via de decembercirculaire 2022 van het Gemeentefonds. Deze bijdrage hebben we ontvangen als centrumgemeente voor maatschappelijke opvang. Het gaat dus om regionale middelen. Het restant van € 493.000 willen we overhevelen naar 2024 en in de reserve dak- en thuisloosheid storten.
- Lagere kosten voor participatie ouderen (€ 75.000): We hebben lagere kosten doordat het verder ontwikkelen van pilot 'dagontmoeting kwetsbare ouderen' en het organiseren van activiteiten door zorgcoöperaties ter bevordering van participatie van ouderen, minder voorspoedig zijn verlopen. Daarom stellen we voor om het budget over te hevelen naar 2024. Daarnaast hebben we lagere kosten voor subsidies voor ouderenbonden en minder subsidies voor huurkosten. Voor beiden zijn minder aanvragen ontvangen.

Stortingen reserves

We hebben € 3,1 miljoen meer gestort in reserves. Het gaat om de volgende posten:

- We hebben € 1,7 miljoen meer in de reserve Vluchtelingen gestort. Dat komt vooral door de middelen die we ontvangen hebben voor onze crisisnoodopvang voor het COA.
- We hebben afgerond € 1,5 miljoen meer in de reserve beschermd wonen gestort dan we begroot hadden. Dat heeft te maken met het voordelige resultaat op de regionale middelen voor beschermd wonen zoals we hiervoor toegelicht hebben.

Onttrekkingen reserves

We hebben € 0,6 miljoen minder onttrokken aan reserves. Het gaat om de volgende posten:
We hebben € 477.000 minder onttrokken uit de algemene reserve voor het regionaal transformatieproject jeugd. We betalen dit project uit de algemene reserve.

- De begrote onttrekkingen aan de reserves voor jeugdhulp waren € 661.000. In werkelijkheid is € 184.000 onttrokken. Het verschil is € 477.000. Dat heeft volledig te maken met het regionaal transformatieproject jeugd dat we hiervoor ook benoemd hebben. Door de lagere uitgaven in 2023 hebben we minder uit de algemene reserve onttrokken dan we begroot hadden.
- We hebben € 45.000 minder onttrokken aan de reserve IVB voor het bestemmingsplan Germanenweg 10.
- We hebben € 40.000 minder onttrokken aan de reserve Dak- en thuisloosheid.

Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2023 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

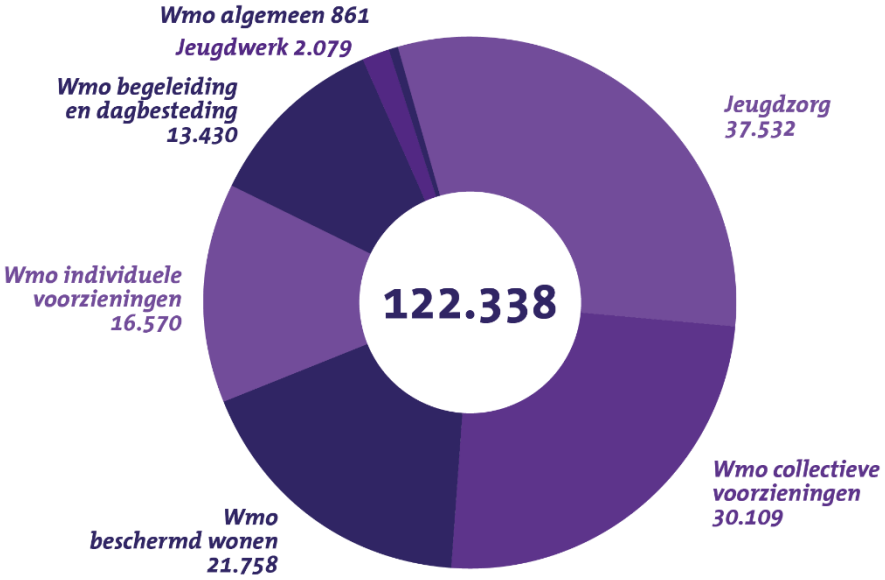

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma per product. Voor meer detailgegevens over de subsidies per instelling verwijzen we naar de website https://financien.oss.nl/.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Jeugdwerk	220	902	865
Jeugdzorg	4.422	3.994	3.994
Wmo begeleiding en dagbesteding	0	203	203
Wmo beschermd wonen	697	1.389	1.389
Wmo collectieve voorzieningen	7.256	7.848	7.798
Totaal programma 1. Zorg en welzijn	**12.595**	**14.336**	**14.249**

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs

1. Inleiding

De begrotingsprogramma's 1, 2 en 3 gaan over het sociaal domein in Oss. In de drie hoofdstukken staan veel verschillende deelonderwerpen. In de alinea's hier direct onder staat wat ons bindt in het sociaal domein. Vanuit het sociaal domein werken wij aan een veerkrachtige en inclusieve samenleving in Oss. Wij streven ernaar dat iedere inwoner mag meedoen. Wij doen dat vanuit de volgende waarden:

- Mens centraal. We stellen de mens centraal, we sluiten aan bij wat mensen zelf willen en kunnen. We doen hierbij recht aan de waardigheid van iedere inwoner van Oss. Inwoners willen zoveel mogelijk eigen regie en verantwoordelijkheid over hun leven en hun leefomgeving. Zij doen en kunnen veel zelf en samen met hun omgeving. Het vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld bij sportclubs, scholen en culturele instellingen, is van grote meerwaarde voor de gemeenschap. Aansluiten bij wat mensen zelf willen en kunnen in samenhang met het algemeen belang, dat is voor ons een duurzame manier om bij te dragen aan actieve en verantwoordelijke gemeenschappen.
- Nabijheid. We weten wat er leeft en speelt in buurten, wijken, dorpen, stadjes. We kennen de inwoner en de inwoner kent ons. Daarom zijn we makkelijk benaderbaar.
- Eenvoud. We werken vanuit de bedoeling en doen wat nodig is, passend bij de inwoner en zijn mogelijkheden. We maken steeds de afweging hoe we administratieve processen voor inwoners, onze samenwerkingspartners en de gemeentelijke organisatie kunnen vereenvoudigen.
- Vakmanschap en partnerschap. Onze medewerkers zijn deskundig, hebben de juiste competenties en blijven leren. Goede ondersteuning voor onze inwoners kan de gemeente niet alleen. We hebben de partners in het sociaal domein nodig om hieraan bij te dragen. Daarom bouwen we aan netwerken en participeren hier actief in. Professionals vanuit verschillende afdelingen en organisaties en inwoners werken waar nodig integraal samen. Hierbij is de Samenwerkwijze uitgangspunt.

Binnen het sociaal domein werken we vanuit deze waarden aan ons dienstverleningsconcept, onze werkprocessen, aan de vakmanschapsontwikkeling van onze professionals, en aan onze digitaliseringsagenda. Naast passende dienstverlening aan onze inwoners en de transformatie van het sociaal domein sturen we op de betaalbaarheid van het geheel.

Inhoudelijk onderschrijven we de landelijke agenda voor het sociaal domein. Dat betekent investeren in herstellen van bestaanszekerheid, vergroten kansengelijkheid en gezond leven makkelijker maken. Bij bestaanszekerheid gaat het om de zekerheid van voldoende en voorspelbaar inkomen via arbeid of anderszins om mee te kunnen doen in de samenleving. Ook zekerheid van betaalbaar wonen, toegang tot betaalbare zorg en de mogelijkheid om een financiële buffer op te bouwen zijn noodzakelijke voorwaarden om je als mens te ontwikkelen en te participeren in de samenleving. Kansengelijkheid betreft goede kinderopvang en onderwijs, passende ondersteuning voor jongeren en jongvolwassenen, de aanpak laaggeletterdheid en geslaagde inburgeringstrajecten. Allemaal opgaven waaraan wij in dit programma werken.

We willen graag dat al onze inwoners actief deelnemen aan de samenleving. Werk is een belangrijke vorm van participatie. Werk waarin mensen hun talenten kunnen inzetten en zich kunnen ontplooien, en onderwijs dat dit mogelijk maakt. Daar zetten we dan ook zoveel als mogelijk op in. Wanneer dat niet mogelijk blijkt, onderzoeken wij met inwoners welke participatie wel mogelijk is.

We zien dat niet alleen huishoudens met een laag inkomen maar ook huishoudens met een midden inkomen vaker in de problemen komen. Onzekere inkomsten, stijgende energielasten en te weinig reserves maken het lastig om rond te komen. Daarom hebben we onze werkwijze verruimd van armoedeaanpak en schuldhulpverlening naar bestaanszekerheid. Dit is onlosmakelijk met elkaar verbonden en vraagt om een integrale blik en aanpak. We doen dat in Oss door gebiedsgericht te werken, samen met onze partners in de wijk, nabij te zijn voor inwoners en stress sensitief te werken. We hebben aandacht voor alle leefgebieden en gebruiken daarvoor ons netwerk en het netwerk van de inwoner. We nemen het niet over, maar werken samen met de inwoner.

2. Programma-onderdelen

2.1 Werk en talentontwikkeling

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Iedereen die kan en wil werken, heeft werk of volgt een opleiding daarvoor*
- *Inwoners in Oss beschikken over basisvaardigheden (taal, rekenen, digitale vaardigheden)*
- *Bedrijven in Oss beschikken op het juiste moment over de juiste hoeveelheid mensen, met de juiste kwalificaties op de juiste plek*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
De komende jaren blijft de arbeidsmarkt krap door de vergrijzing en ontgroening. We willen daarom -ook in de regio- onze bedrijven ondersteunen door anders te werken en zoveel mogelijk talenten te benutten. De krappe arbeidsmarkt biedt ook kansen voor de mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Met een variatie aan dienstverlening ondersteunen wij bij het vinden van werk of een opleiding. Daarbij maken we ook gebruik van de diensten van onze partner IBN.
Na de coronatijd, is er nu een flinke groei in het aantal trainingen en bijeenkomsten gericht op het vergroten van de basisvaardigheden. Met de Digi-taalpunten brengen we dat ook dicht bij de inwoners.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- De landelijke taakstelling Beschut Werk 2023 voor Oss was 147 personen van 31 uur, dus 4557 uur. In werkelijkheid hebben 150 mensen uit Oss op 31-12-2023 een indicatie beschut werk; daarvan hebben 4 mensen regulier werk en zijn er 82 aan het werk in een beschutte omgeving, met 2072 uur totaal; dat is gemiddeld 25,27 uur. Voor 11 mensen met een indicatie zien wij (op dit moment) geen re-integratietaak.
- Het actieonderzoek "In de dichterbij stand" gericht op de werkrelatie tussen inwoner en consulent, dat uitvoeren samen met de universiteit van humanistiek, Movisie en ervaringsdeskundigen, is na de fase van observatie en onderzoek, nu in de leerfase. Dit gebeurt aan de hand van leersessies.
- De Tozo werkzaamheden zoals heronderzoeken en aflossing van verstrekte bedrijfskredieten, zijn eind 2023 afgerond.
- De gewijzigde inkomensregeling voor Oekraïners (RooO) hebben we voorbereid, hiermee is het leefgeld aangepast en meer in lijn gebracht met de bijstand. Eind 2023 waren er 44 volwassen Oekraïners (van de 255) met een leefgeldregeling (peildatum 30-11-23).
- De integrale aanpak voor jongeren tussen de 16 en 27 jaar met problemen op meerdere leefgebieden (Big 5), hebben we verder ontwikkeld. Daarbij hebben we steeds vaker een JIM (Jouw ingebrachte mentor) ingezet.
- Wij ondersteunen statushouders met een breed pakket vanuit de wet Inburgering, gericht op integratie, taalvaardigheid en toeleiding naar werk. Met de hoge taakstelling voor de huisvesting van vergunninghouders loopt ook het aantal vergunninghouders(gezinnen) met een uitkering vanuit de participatiewet op. Het aantal dat ondersteund wordt lag jaren rond de 150. Eind 2023 is dit aantal 202. 46% van het totaal aantal dat een uitkering ontvangt is in 2023 ingestroomd.
- Vanuit de WEB-middelen (Wet Educatie Beroepsonderwijs) zetten we actief in op het verbeteren van de basisvaardigheden van volwassen inwoners van Oss. Dit doen we met regionale en lokale partners. De uitvoering van de formele WEB-trajecten hebben we in de regio opnieuw aanbesteed. Het contract vanaf 2024 is gegund aan Sagenn. Het non-formele aanbod blijft bij het KW1C. In 2023 volgden 204 Ossenaren een cursus of taaltraining bij Capabel Taal of KW1C.
- We hebben in beeld gebracht hoe we gratis taalonderwijs voor alle migranten die dat niet zelf kunnen betalen en voor wie het niet wettelijk verplicht is, het best kunnen realiseren. Wij sluiten daarvoor aan bij het gratis aanbod vanuit de Digi-Taalhuizen en bij actieve taalgroepen in de gemeente en we zorgen voor een actieve communicatie hierover.
- We hebben de activiteitenagenda van het beleidsplan 'Meedoen begint bij de basis' uitgevoerd. In 2023 hebben we 319 volwassenen toegeleid naar een vorm van taalaanbod.

- Ter voorbereiding voor een nieuw plan Aanpak Basisvaardigheden, hebben we het plan 'Meedoen begint bij de basis geëvalueerd. De belangrijkste uitkomsten bij de doelgroepen is dat we een stevige groei zien van mensen die behoefte hebben aan digitale ondersteuning. Voor dat aanbod is inmiddels een wachtlijst. Tegelijkertijd blijven mensen met Nederlands als eerste taal hun weg naar het taalaanbod lastig vinden, daarvoor moeten we blijvend zoeken naar laagdrempelige oplossingen. Aan de aanbodkant zien een actiever Taalnetwerk (nieuwe convenant 2023) en een florerende DigiTaalhuis met een groei in het aantal doorverwijzingen.
- In het kader van het project Digitalisering Sociaal Domein hebben we de opzet en implementatie van het Regiesysteem aanbesteed en in gang gezet. Ook werken we volop aan een digitaal klantplan.
- Onze inzet voor Noordoost Brabant Werkt met menskracht en middelen op bestuurlijk en strategisch niveau, heeft bijgedragen aan een regio-brede aanpak voor Arbeidskrapte en Leven Lang Ontwikkelen. Via deelname aan programmalijn Jongerenaanpak werkten we aan een gezamenlijke aanpak die voortijdig schoolverlaten en uitval van jongeren tegengaat
- Oss is UNESCO Learning City; een lerende stad. Het is de basis voor al onze activiteiten gericht op versterken van leer- en ontwikkelcultuur bij werkgevers en in het onderwijs. De Talentencampus is daarin de spil voor de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Specifiek wordt er nu ingezet op Open Badges als instrument bij Leven Lang Ontwikkelen en een bewustwordingscampagne Leven Lang Ontwikkelen.
- De Talentencampus organiseerde de Learning Communities BIM5 en Digitale Werkplaats, de Jongerenbedrijvendag Oss, Dag van de Techniek en heeft onderzoek gedaan hoe binnen Pivot Park een hybride leeromgeving kan worden ontwikkeld.
- Wij hebben JOBSCOOL een financiële impuls gegeven. Hierin werken Spierings Mobile Cranes en Verhoeven Family of Companies samen aan een hybride opleiding Mechatronica niveau 2 en 3 en Constructie/plaatwerker niveau 2 en 3. In de toekomst kunnen meer Osse bedrijven en andere technische opleidingen aansluiten bij de hybride leeromgeving JOBSCOOL.

2.2 Bestaanszekerheid

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Inwoners in Oss hebben bestaanszekerheid en kunnen meedoen in de samenleving*
- *Inwoners die in de knel komen maken maximaal gebruik van de mogelijkheden uit het armoedebeleid.*
- *Er is goede ondersteuning voor inwoners met beginnende geldzorgen tot en met problematische schulden*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Met alle partners in de gemeente hebben we een nieuw beleidskader voor de aanpak Geldzorgen opgesteld. Daarmee willen we meedoen mogelijk maken. We hebben de ondersteunende regelingen tegen het licht gehouden en de vergoedingen worden verhoogd. We hebben voor de aanpak van Geldzorgen een diversiteit aan dienstverlening in ontwikkeld, samen met onze partners in de wijken en dorpen, waardoor we bij beginnende geldzorgen, maar ook bij problematische schulden goede ondersteuning kunnen bieden.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We organiseerden de DIGID-dag, waar inwoners direct een DIGID konden aanvragen en activeren; uniek in Nederland want normaal zit daar tijd tussen. Diverse organisaties waren aanwezig om inwoners te ondersteunen en informatie te geven.
- We hebben de Eenmalige Energie Toeslag uitgekeerd, begin 2023 en ook in het najaar een deel van 2024 om de winter goed door te komen. Naast een uitkering voor de hoge energiekosten hebben we ook breder met inwoners gekeken naar hun (financiële) situatie.
- We hebben het nieuwe beleidskader voor de aanpak Geldzorgen opgesteld, waarbij we de aanbevelingen uit 'Samen tegen schulden, een rekenkameronderzoek naar de effectiviteit en efficiëntie van de uitvoering van schuldhulpverlening, preventie en vroegsignalering in de gemeente Oss' en de Minima Effect Rapportage (NIBUD 2022), hebben meegenomen.

- We hebben de voedselbank Oss en omgeving geholpen met een garantstelling. Hierdoor is de voedselbank omgebouwd tot een winkelconcept waar klanten meer regie over hun voedselhulp en wordt verspilling tegengegaan.
- Met het oog op stress-sensitief werken, hebben we onze brieven aan inwoners met geldzorgen herschreven. Ook zijn onze folders en de website aangepast.
- We hebben onze samenwerking met de Nederlandse Schuldhulproute vernieuwd.
- We hebben schuldhulpverlening voor ondernemers verder doorontwikkeld. Dankzij het opleiden van medewerkers en de samenwerking met 'Over Rood' worden ondernemers met geldzorgen gericht geholpen.
- De pilot budgetcoaching is gestart. Dit is een uitbreiding op de bestaande dienstverlening van Team Schuldhulpverlening en is gericht op het voorkomen van schulden. Bij budgetcoaching richten we ons specifiek op de doelgroep waarvoor nog geen structureel budgetbeheer en ondersteuning nodig is. Door tijdelijke hulp bij geldzaken zorgen we ervoor dat deze doelgroep niet structureel in de problemen komt.
- Wij hebben het traject (minnelijke) Schuldregeling verkort naar 18 maanden, in aansluiting op de verkorting van de wettelijke schuldregeling.
- We hebben de pilot AJOSS voor jongeren met schulden geëvalueerd en de aanpak structureel opgenomen in onze dienstverlening.

2.3 Opvang, onderwijs en onderwijshuisvesting

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Onderwijs in Oss is inclusief en biedt kinderen gelijke kansen voor de ontwikkeling van hun talent*
- *Er is een goede aansluiting van jeugdhulp op ondersteuning in opvang en onderwijs*
- *Onderwijshuisvesting is van goede kwaliteit*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Onze inzet op de doelstellingen is een continu proces. We werken met alle partners uit opvang, onderwijs en jeugdhulp samen aan de 'Osse sporen naar kansen' (voorheen Onderwijs Achterstanden Beleid). Er zijn 3 sporen: 1. Taal & Talent, 2. Zorg & Groei, 3. Samen Oss (burgerschap en inclusie). In samenwerking stellen we ontwikkeldoelen op, lijnen we activiteiten op en richten we doorgaande lijnen in. In het overleg Osse Bestuurlijke Educatieve Agenda (OBEA) bespreken we de plannen en de voortgang.
Daarnaast overleggen we frequent met de schoolbesturen over de diverse (ver)nieuwbouwplannen van de scholen. Ook hebben we voor meerdere nieuwbouw- en verbouwplannen voorbereidingskrediet ontvangen. En KC Nicolaas en KC De Aventurijn zijn opgeleverd en in gebruik genomen door de basisscholen, kinderopvang, scouting en gymzaalgebruikers.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We zetten de aanpak van voortijdig schoolverlaters (VSV) en verzuim vanuit het Regionaal Bureau Leerplicht Brabant NoordOost (RBL BNO) voort. Het percentage VSV in Oss in 2021-2022 is 2,58%; dat is een landelijke trend. Het ministerie OCW heeft onderzocht wat hoofdoorzaken van deze stijging zijn. Door sluiten van het mbo-onderwijs en het online onderwijs vanwege Covid-19 verloren veel studenten hun motivatie. Er was in die periode minder hulp bij loopbaanoriëntatie; meer studenten merken dat ze niet de passende richting hebben gekozen. Daarbij waren destijds specifieke maatregelen, zoals de duimregeling, terughoudendheid om negatieve bindende studieadviezen af te geven, waardoor meer studenten zijn overgegaan dan andere jaren. Veel van deze studenten vallen alsnog uit.
- We ondersteunen vanuit het RBL-BNO actief de bredere doelgroep kwetsbare 23-27-jarigen door ze terug te begeleiden naar school. De aanpak is onderdeel van de regionale Jongerenaanpak als onderdeel van Noordoost Brabant Werkt.
- Verbinding kinderopvang met jeugdhulp (spoor 2): in de kinderopvang is het expertiseteam uitgebreid met (specialistische) jeugdhulp. Het is daarmee onderdeel van deze voorziening en kan aanvullend worden ingezet.

- In 2023 zijn de subsidies voor de kinderopvang met veel doelgroepkinderen (> 75% doelgroepkinderen per groep) verruimd die steeds breder inclusieve opvang mogelijk maakt. Ook voor buitenschoolse opvang. Hiertoe is de Uitvoeringsregeling Tegemoetkoming kosten peuteropvang en voor- en vroegschoolse educatie (VVE) 2023 Gemeente Oss geactualiseerd.
- In 2023 is het aanbod aan Voorschoolse educatie met 6 nieuwe aanbieders is verbreed. Er zijn geen wachtlijsten meer en het aanbod is goed gespreid over heel Oss.
- Wij hebben Voorschoolse Educatie voor Oekraïense peuters (2,5 tot 4 jaar) georganiseerd.
- Wij dragen zorg voor voldoende capaciteit NT2- en ISK-onderwijs. Door verhoogde instroom niet-Nederlandstalige kinderen en jongeren (statushouders en ook Oekraïeners) en door personele tekorten in het onderwijs (po, vo en mbo) is taalonderwijs aan deze groepen een uitdaging. We hebben in samenwerking met Trots54 een cultuur-educatief programma gerealiseerd in de ISK-klassen van Het Hooghuis en Koning Willem I-college. Tevens is er samenwerking gezocht en gevonden met Muzelinck.
- De VVE en NT2 monitor die in 2022 startte, is het instrument om zicht te houden op de kwaliteit en levert input aan voor verdere professionalisering. Uit de monitor duidelijk geworden dat de voorschoolse educatie goede resultaten laat zien en de vroegschoolse educatie nog verbeterpunten kent. Deze worden opgepakt.
- De evaluatie van de eerste logopedische screening op de VVE groepen laat zien, dat deze kinderen goed in beeld zijn. Op dit moment wordt een vervolgpilot uitgevoerd op enkele reguliere opvanggroepen. Onderdeel van deze pilots is ook de versterking van deskundigheid van de pedagogisch medewerkers.
- Verbinding Passend onderwijs met Jeugdhulp: Met de scholen, schoolbesturen en Samenwerkingsverbanden evalueerden we de verschillende Onderwijszorgarrangementen (OZA). De uitkomst is dat de Educatieve crisisopvang PAST wordt omgebouwd. Sinds augustus 2023 zit het in een overgangsfase. Ook voor OZA De Schakel is na evaluatie een overgangsfase afgesproken. Nu is de borging aan de orde van de opgedane kennis en kunde in het brede docententeam. Een andere pilot betrof het project 'Makkers'. Dit is een jeugdzorgorganisatie in het Speciaal Voortgezet Onderwijs-Route Arbeid. Ook dit project zit sinds het najaar van 2023 in een overgangsfase om uit te zoeken hoe we ermee verder gaan.
- Wij hebben het project KODOSS in de Schadewijk ondersteund en gefinancierd. Samen met Ons Welzijn, SEC en Muzelinck realiseerden wij een na- en buitenschools aanbod voor spel, sport, cultuur en leren, toegankelijk voor alle kinderen van 4 tot 13 jaar in de wijk. KODOSS is in 2023 geëvalueerd en voortgezet. De samenwerking krijgt steeds meer vorm en inhoud en trekt ook meer kinderen. Inzet van de partijen is om dit aanbod meerjarig aan te bieden als waardevol element in de wijk.
- Twee nieuwbouwprojecten zijn in 2023 opgeleverd en in gebruik genomen, namelijk KC Nicolaas en KC De Aventurijn (voormalige basisscholen De Korenaer en J.F. Kennedy) van schoolbestuur SAAM.
- Samen met het schoolbestuur Optimus werken we aan een vervangende voorziening voor de scholen in Megen/Macharen/Haren (Kindlandschap De Eiber). We hebben gewerkt aan de grondverwerving hiervoor wat een langdurig proces is.
- Samen met de schoolbesturen Filios en SAAM hebben we gewerkt aan de voorbereidingen voor vervangende nieuwbouw van De Lockaert en De Polderhof. De planvorming van de scholen hebben we integraal meegenomen met sport (Ussenstelt) in de wijk Oss Noord-West. Inmiddels zijn we bezig om het haalbaarheidsonderzoek van De Lockaert en De Polderhof uit te breiden met inpassing van SBO Het Baken, waarvoor we samen met het schoolbestuur Optimus werken aan een vervangende voorziening.
- In 2023 hebben we, net als in 2022, een spoedaanvraag ontvangen van schoolbestuur Simon omdat de leerlingenaantallen bij basisschool Mozaïek onverwacht en fors zijn gestegen. Mozaïek was samen met ’t Kleurenbos van schoolbestuur Pallas gehuisvest in MFA Meteoor. Om ruimte te maken in het gebouw voor de groei van Mozaïek is ’t Kleurenbos verhuist naar MFA Noorderlicht. Voor beide MFA’s is een verbouwing nodig en hiervoor hebben we voorbereidingskredieten ontvangen. De verbouwing voor ’t Kleurenbos hebben we integraal meegenomen met de verbouwing van De Evenaar in MFA Noorderlicht.
- Samen met schoolbestuur Filios hebben we gewerkt aan de voorbereiding voor verbouwing van De Meander in MFA Lith. Hiervoor hebben we in 2023 voorbereidingskrediet ontvangen. Het knelpunt van groei van aantal leerlingen lossen we op door een interne verbouwing.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Wij willen dat iedereen mee kan doen in onze samenleving. Onderwijs en werk zijn belangrijk voor participatie. Wij werken aan een duurzame plek op de arbeidsmarkt voor onze inwoners. Daarom streven we naar een startkwalificatie bij een zo groot mogelijke groep inwoners en gaan uitval uit onderwijs tegen. We ondersteunen mensen met een uitkering om passend werk te krijgen en te houden. We werken aan erkende certificaten en praktijkverklaringen waarmee kennis en vaardigheden beter aantoonbaar zijn. Leven lang ontwikkelen is een belangrijk uitgangspunt.
Wij stimuleren inclusief onderwijs en organiseren hulp om de scholen heen.
Wij hebben een breed pakket aan armoedemaatregelen voor huishoudens in financieel zware situaties en passen maatwerk toe voor mensen die het nodig hebben.
De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, geen honger, kwaliteitsonderwijs, duurzame energie, fatsoenlijk werk en gezonde economie, ongelijkheid verminderen en partnerschappen.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	2020	2021	2022	2023	Streef-waarde
Voortijdig schoolverlaters Oss	Dashboard VSV DUO	1,84%	1,88%	2,58%	n.n.b.	<2,0%
Bereik VVE doelgroep	Peutermonitor	97%		110%	85%	90%
Gebruik voorzieningen armoedebeleid	WISZ	84,3%	82,2%	88,7%	n.n.b.	85%
Gebruik huishoudens 120%		78,3%	73,9%	83,7%	*	
Gebruik huishoudens p-wet		90,2%	90,4%	93,7%	94,5	
Percentage stijging bijstandsuitkeringen	WISZ	5%	-3,1%	-1%	4%	0%

* In 2023 kunnen wij deze niet zuiver uit registratie halen als gevolg van toekenning Energietoeslag aan bredere groep.

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Absoluut verzuim onderwijs per 1.000 leerlingen (niet ingeschreven op school)	10,4	4,5	2022
Relatief verzuim onderwijs per 1.000 leerlingen (wel ingeschreven, niet aanwezig)	17	25	2022
Voortijdig schoolverlaters (VO en MBO)	2,6%	2,3%	2022
Kinderen in uitkeringsgezin	4%	5%	2022
Werkloze jongeren 16-22 jaar	2%	1%	2022
Personen 15-64 jaar met lopend re-integratietraject per 10.000 inwoners	223,8	197,6	2022
Netto arbeidsparticipatie (aandeel beroepsbevolking met baan)	72,1	72,1	2022
Demografische druk (verhouding tussen niet-productieve leeftijdsgroepen < 20 jaar en > 65 jaar en productieve groep 20-64 jaar)	68,5%	75,1	2023

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	Lasten	6.270	8.079	7.462	-617	V
	Baten	-3.389	-5.214	-4.625	589	N
	Saldo	2.881	2.865	2.837	-28	V
Onderwijshuisvesting	Lasten	4.783	6.075	6.498	423	N
	Baten	-236	-236	-654	-418	V
	Saldo	4.546	5.839	5.844	5	N
Begeleide participatie	Lasten	16.772	18.222	18.204	-19	V
	Baten	0	0	-5	-5	V
	Saldo	16.772	18.222	18.198	-24	V
Arbeidsparticipatie	Lasten	7.062	7.012	6.573	-439	V
	Baten	0	-1.534	-1.353	181	N
	Saldo	7.062	5.478	5.221	-258	V
Minimabeleid	Lasten	2.140	2.299	2.054	-245	V
	Baten	0	0	7	7	N
	Saldo	2.140	2.299	2.061	-238	V
Inkomensregelingen	Lasten	35.028	42.474	46.279	3.805	N
	Baten	-27.578	-31.775	-32.445	-670	V
	Saldo	7.450	10.699	13.834	3.135	N
Schuldhulpverlening	Lasten	1.577	1.585	1.566	-19	V
	Baten	-10	-10	-38	-28	V
	Saldo	1.567	1.575	1.528	-47	V
Totaal programma	**Lasten**	**73.633**	**85.747**	**88.636**	**2.889**	**N**
	Baten	**-31.214**	**-38.769**	**-39.114**	**-345**	**V**
	Saldo	**42.419**	**46.978**	**49.522**	**2.544**	**N**
Stortingen reserves		0	913	913	0	-
Onttrekkingen reserves		-1.998	-5.329	-4.650	679	N
Totaal mutaties reserves		**-1.998**	**-4.416**	**-3.737**	**679**	**N**
Resultaat		**40.421**	**42.561**	**45.785**	**3.223**	**N**

Toelichting per product

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

We hebben € 0,6 miljoen aan lagere kosten en opbrengsten. Per saldo is de afwijking voor dit product beperkt. Dit heeft een aantal oorzaken:

- Lagere kosten en opbrengsten Nationaal Programma Onderwijs (€ 0,7 miljoen). Dit zijn extra rijksmiddelen die we ontvangen hebben om opgelopen leerachterstanden in verband met COVID-19 weg te werken. De middelen kunnen we nog tot en met 2025 inzetten. De niet bestede gelden nemen we mee naar 2024. We hebben lagere kosten voor de Noordoost Brabantse Bibliotheken (€ 0,5 miljoen). Daarnaast hebben we een bedrag van € 180.000 niet besteed.
- Hogere kosten en opbrengsten Onderwijsachterstandenbeleid (€ 110.00). In het kader van het onderwijsachterstandenbeleid hebben we hogere uitvoeringskosten en hogere kosten voor de maatwerkregeling kinderopvang. Hier staan ook hogere opbrengsten tegenover.

Onderwijshuisvesting

We hebben € 0,4 miljoen aan hogere kosten en opbrengsten. Per saldo is de afwijking voor dit product beperkt. Dit heeft een aantal oorzaken:

- Lagere kosten voor voorbereiding en onderzoek locatie Polderhof, Lockaert en Ussenstelt (€ 350.000). Dit traject heeft vertraging opgelopen. Mede door het onderzoeken van de mogelijkheid om ontwikkeling van Het Baken toe te voegen aan de locatie is het vertraagd. We hebben dit bedrag daarom ook niet uit de reserve Integraal voorzieningenbeleid onttrokken.
- Hogere kosten en opbrengsten waterschade Carmelcollege (locatie Stadion) (€ 273.000). Deze school heeft waterschade gehad. Deze hebben we vergoed gekregen van de verzekeraar en doorbetaald aan de schoolstichting. We hebben daarom hogere kosten en opbrengsten.
- Hogere kosten en opbrengsten energie diverse scholen (€ 80.000). We betalen voor de basisscholen de Fonkeling en de Evenaar de energiekosten, we hebben hierdoor hogere kosten. We belasten deze kosten door aan de scholen dus hebben hiervoor ook hogere opbrengsten.
- Hogere kosten leegstandsvergoeding diverse scholen (€ 215.000). We betalen bovenstaande scholen een (niet geraamde) vergoeding voor leegstand conform afspraak. Dit is inclusief afrekeningen van eerdere jaren. De gemeente en het schoolbestuur hebben een inspanningsverplichting om de leegstand te minimaliseren door nieuwe gebruikers te vinden. In MFA Noorderlicht is dit in 2023 gelukt door basisschool Kleurenbos te verhuizen naar deze MFA. In 2024 wordt gewerkt aan de verbouwing van deze MFA, waardoor onder meer de beschikbare ruimte in het gebouw (beter) benut kan worden.
- Vergoeding kosten onderhoud Evenaar (€ 50.000). Bij de Evenaar worden de kosten van gemeentelijk onderhoud door het schoolbestuur aan de gemeente vergoed.

Arbeidsparticipatie

We hebben € 0,4 miljoen aan lagere kosten en € 0,2 miljoen aan lagere opbrengsten. Per saldo hebben we een voordeel van € 258.000. Dit komt met name door de activiteiten voor inburgering.
We hebben lagere kosten voor:

- € 190.000 voor inburgeringsvoorzieningen.
- € 238.000 leefgelden voor Oekraïense vluchtelingen. Dit hebben we minder onttrokken uit de reserve Vluchtelingen.
- € 45.000 maatschappelijke begeleiding van inburgeraars die vallen onder de wet maatschappelijke begeleiding 2013 en € 23.000 ELIPs (einde lening inburgeringsplichtigen). We stellen bij het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat voor om dit over te hevelen naar 2024.

De lagere opbrengsten zijn met name te verklaren doordat we € 190.000 van de specifieke uitkering (SPUK) voor inburgeringsvoorzieningen hebben doorgeschoven naar 2024. Hiervoor geldt namelijk een reserveringsregeling. Dat houdt in dat we de niet-bestede rijksmiddelen mogen meenemen naar het volgende kalenderjaar.

Minimabeleid

We hebben € 245.000 aan lagere kosten. Als eerste komt dit doordat we voor ons armoedebeleid minder subsidie aanvragen hebben ontvangen dan verwacht (€ 200.000). Hierdoor hadden we wel extra ruimte in ons budget om de extra bijdrage aan de Voedselbank, voor het opzetten van een winkel, zonder onttrekking uit de reserve Bestaanszekerheid te financieren. Deze onttrekking was begroot op € 90.000.
Daarnaast hebben we voor ons minimabeleid Meedoen is belangrijk lagere kosten van € 133.000. In 2023 hebben we veel mensen bereikt. De uitgaven voor schoolkosten en zwemlessen zijn gestegen ten opzichte van 2022, uitgaven voor sociale en culturele activiteiten zijn gelijk gebleven en de kosten voor voorlichting zijn lager dan in 2022. De verwachting was dat de kosten in 2023 zouden stijgen als gevolg van de gestegen prijzen en vanwege de energiecrisis. Dit is voor wat betreft de regeling Meedoen is belangrijk voor 2023 slechts beperkt uitgekomen. Vanaf 2024 geldt het nieuwe beleidskader Meedoen mogelijk maken, aanpak geldzorgen. Vanaf 2024 gaan we structureel € 50.000 inzetten van ons budget voor het minimabeleid ter dekking van het nieuwe beleidskader.

Inkomensregelingen

Voor de inkomensregelingen hebben we een € 3,8 miljoen aan hogere kosten en een € 0,7 miljoen aan hogere opbrengsten. Per saldo een nadeel van € 3,1 miljoen. Deze afwijkingen komen door:
- bijstandsgelden (BUIG): lagere kosten € 512.000.
- bijzondere bijstand: hogere kosten bijzondere bijstand € 3,7 miljoen.

Bijstandsgelden (BUIG)

Het voordeel van € 512.000 bestaat uit:

- Lagere kosten bijstandsuitkeringen: € 1.158.000. In de afgelopen programmabegroting zagen we al dat we in 2023 BUIG budget zouden overhouden. We hadden hiervoor een positief risico gemeld van € 975.000 (75% kans op een voordeel van €1.300.000), omdat het definitieve BUIG budget 2023 nog niet bekend was. Dit is 4% van het BUIG budget (van € 31,2 miljoen).
- Hogere storting in de voorziening dubieuze debiteuren sociale zaken als gevolg van het nieuwe debiteurenbeleid: € 836.000;
- Hogere inkomsten: € 190.000. We hebben hogere inkomsten doordat we meer uitkeringen hebben verstrekt op basis van leningen. Dit is een gevolg van de verhoogde taakstelling voor vergunninghouders.

Ondanks een stijging van het bijstandsbestand van 6%, een stijging van 12% van het loonkostensubsidie (LKS) bestand en kosten voor ophoging van de voorziening dubieuze debiteuren, houden we BUIG budget over. Vanaf 2022 bestaat er een nieuw verdeelmodel van het BUIG budget. Naast het macrobudget wat objectief verdeeld wordt, ontvangen we een deel van het macrobudget voor loonkostensubsidie. Dit budget wordt verdeeld op basis van realisatie. Dat is gunstig voor Oss aangezien we hier veel op inzetten.

Bijzondere bijstand

We hebben voor bijzondere bijstand een nadeel van € 3,7 miljoen. Dit komt door € 4,1 miljoen aan hogere kosten en € 455.000 aan hogere opbrengsten.
Belangrijkste nadeel komt door de uitbetaling van de energietoeslag 2023: € 3,9 miljoen. We hebben dit geld vanuit het Rijk pas bij de decembercirculaire 2023 ontvangen. We hebben hierdoor een voordeel binnen programma 10. Omdat de uitvoering van de energietoeslag 2023 doorloopt tot april 2024 stellen we voor om een bedrag van € 208.000 over te hevelen naar 2024 (vanuit het voordeel binnen programma 10).

De hogere opbrengsten worden veroorzaakt doordat we meer uitkeringen hebben verstrekt op basis van leningen voor kosten inrichting/huisraad (€ 455.000). Dit is een gevolg van de verhoogde taakstelling voor vergunninghouders. Omdat niet reëel is dat we dit volledig bedrag terug ontvangen gezien nieuwe debiteurenbeleid) hebben we de voorziening dubieuze debiteuren verhoogd met circa € 200.000. Deze kosten hadden we niet begroot.

Onttrekkingen reserves

We hebben € 0,7 minder onttrokken aan reserves. Dit heeft de volgende oorzaken:

- We hebben € 350.000 minder onttrokken aan de reserve integraal voorzieningenbeleid doordat de voorbereiding en onderzoek locatie Polderhof, Lockaert en Ussenstelt niet heeft plaatsgevonden.
- We hebben € 238.000 minder middelen onttrokken uit de reserve Vluchtelingen dan begroot, omdat we minder kosten aan leefgelden voor Oekraïense vluchtelingen hebben gemaakt.
- We hadden € 90.000 onttrekking begroot vanuit de reserve Bestaanszekerheid ter dekking van een extra bijdrage aan de Voedselbank voor het opzetten van een winkel. Gezien het positieve resultaat van Armoedebeleid is de onttrekking uit de reserve niet nodig geweest.

Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2023 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

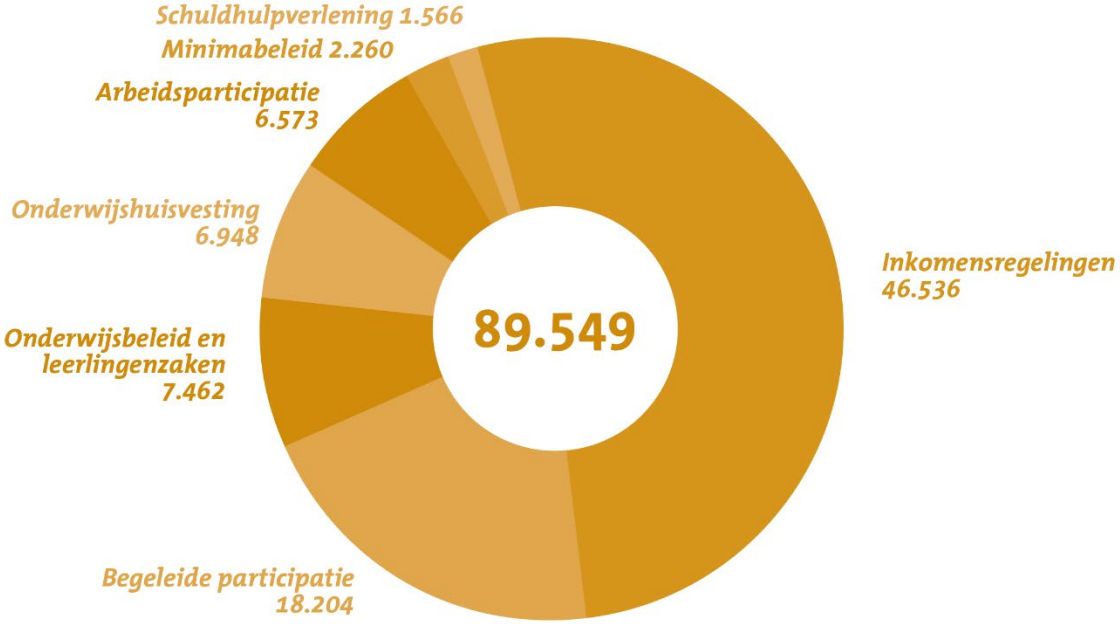

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma per product. Voor meer detailgegevens over de subsidies per instelling verwijzen we naar de website https://financien.oss.nl/.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Minimabeleid	398	528	455
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.991	3.883	3.345
Totaal programma 2. Werk, inkomen en onderwijs	**2.389**	**4.411**	**3.780**

Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur

1. Inleiding

De begrotingsprogramma's 1, 2 en 3 vormen samen het grootste deel van het sociaal domein in Oss. In de drie hoofdstukken staan veel verschillende deelonderwerpen. Onderstaande visie en uitgangspunten is wat ons verbindt in het sociaal domein.

Vanuit het sociaal domein werken wij aan een veerkrachtige en inclusieve samenleving in Oss. Wij streven ernaar dat iedere inwoner mag meedoen. Wij doen dat vanuit de volgende waarden:

- Mens centraal. We stellen de mens centraal, we sluiten aan bij wat mensen zelf willen en kunnen. We doen hierbij recht aan de waardigheid van iedere inwoner van Oss. Inwoners willen zoveel mogelijk eigen regie en verantwoordelijkheid over hun leven en hun leefomgeving. Zij doen en kunnen veel zelf en samen met hun omgeving. Het vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld bij sportclubs, scholen en culturele instellingen, is van grote meerwaarde voor de gemeenschap. Aansluiten bij wat mensen zelf willen en kunnen in samenhang met het algemeen belang, dat is voor ons een duurzame manier om bij te dragen aan actieve en verantwoordelijke gemeenschappen.
- Nabijheid. We weten wat er leeft en speelt in buurten, wijken, dorpen, stadjes. We kennen de inwoner en de inwoner kent ons. Daarom zijn we makkelijk benaderbaar.
- Eenvoud. We werken vanuit de bedoeling en doen wat nodig is, passend bij de inwoner en zijn mogelijkheden. We maken steeds de afweging hoe we administratieve processen voor inwoners, onze samenwerkingspartners en de gemeentelijke organisatie kunnen vereenvoudigen.
- Vakmanschap en partnerschap. Onze medewerkers zijn deskundig, hebben de juiste competenties en blijven leren. Goede ondersteuning voor onze inwoners kan de gemeente niet alleen. We hebben de partners in het sociaal domein nodig om hieraan bij te dragen. Daarom bouwen we aan netwerken en participeren hier actief in. Professionals vanuit verschillende afdelingen en organisaties en inwoners werken waar nodig integraal samen. Hierbij is de Samenwerkwijze uitgangspunt.

Binnen het sociaal domein werken we vanuit deze waarden aan ons dienstverleningsconcept, onze werkprocessen, aan de vakmanschapsontwikkeling van onder andere onze consulenten, en aan onze digitaliseringsagenda.

Inhoudelijk onderschrijven we de landelijke agenda voor het sociaal domein. Dat betekent investeren in herstellen van bestaanszekerheid, vergroten van kansengelijkheid en gezond leven makkelijker te maken. Naast passende dienstverlening aan onze inwoners en de transformatie van het sociaal domein sturen we op de betaalbaarheid van het geheel.

We willen onze inwoners op een positieve manier ondersteunen in het leven door te zorgen voor onze cultuur, de sport, de culturele- en sportieve infrastructuur, aandacht voor een gezonde leefstijl en ontmoeting in onze wijk- en dorpshuizen. We hebben en onderhouden goede en toegankelijke voorzieningen voor iedereen. Voorzieningen die goed aansluiten op wat inwoners kunnen en willen. En die gedragen worden door inwoners en de vele gemeenschappen in Oss.

Ontwikkelingen die de infrastructuur versterken zijn de bouw van een nieuw Golfbad, de realisatie van Het Warenhuis, de plannen voor theater De Lievekamp en Muzelinck en de bouw, renovatie en/of verduurzaming van diverse maatschappelijke accommodaties.

De grootste uitdaging is om het voorzieningenniveau op peil en aantrekkelijk te houden. We hebben verschillende beleidsvisies op basis waarvan we dat borgen: Cultuur Verbindt OnSS, het beleidskader Vitale Sportverenigingen, het Osse sport- en preventie akkoord en Thuis in de Buurt. De komende jaren gaan we specifieker beleid ontwikkelen voor een gezonde leefstijl en gezonde leefomgeving. Maar ook doen we dat voor de ondersteuning van het vrijwilligerswerk, dat op een aantal plaatsen onder druk staat. We doen dat in een brede samenhang van beleid in het sociaal domein. We zetten hierbij in op positieve gezondheid, het verkleinen van gezondheidsverschillen en een gezonde levensstijl. We werken aan een hernieuwd beleidskader voor ondersteuning van vrijwilligerswerk.

We willen onze inwoners meer regie geven op wat er in hun leefomgeving wordt aangepakt. We continueren en intensiveren de komende jaren –samen met het programma Zorg & Welzijn- de gebiedsgerichte benadering.

2. Programma-onderdelen

2.1 Ontmoeten

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *De wijk- en dorpshuizen zijn kwalitatief op orde en geschikt voor de functies die er in uitgeoefend worden*
- *De vrijwilligersorganisaties voor gastheerschap, beheer en onderhoud worden adequaat ondersteund in hun werkzaamheden*
- *De wijk- en dorpshuizen zijn verduurzaamd voor het gebruik*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
We zijn op veel verschillende manieren bezig met het versterken van de wijk- en dorpshuizen. Dit is gericht op de maatschappelijke functie (laagdrempelig ontmoeten), het vrijwilligerswerk, beheer, exploitatie en verduurzaming. Er lopen meerdere trajecten voor verbouw of nieuwbouw van gemeenschapshuizen.
Er speelt veel en er zijn meerdere (complexe) opgaves voor de vrijwillige besturen om op te pakken. Ondersteuning en begeleiding hierbij is van essentieel belang. Daarnaast zitten we op veel plekken in een onderzoeks- en ontwikkelfase, die in de toekomst vraagt om keuzes maken.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- De gemeenteraad heeft 28 oktober 2023 ingestemd met de integrale gebiedsuitwerking Macharen, een nieuw sociaal hart voor Macharen voor ontmoeting en sport. De nieuwe wijk wordt hierdoor verbonden met het dorp. In november is de gemeenteraad akkoord gegaan met de begroting waarbij de hogere investeringslasten voor de nieuwbouw van de Bongerd en het verplaatsen van de tennisclub zijn geaccordeerd. Het ontwerp bestemmingsplan is eind 2023 ter inzage gelegd.
- Het VoorOntwerp voor de nieuwe MFA Oss-Noordwest is afgerond. Er is een samenwerkingsovereenkomst opgesteld en ondertekend. Ook de anterieure overeenkomst is opgesteld, deze is nog niet ondertekend. Medio 2023 is de huurprijs en een investeringsbudget van € 750.000 tussen gemeenteraad en BrabantWonen afgestemd. Het ontwerp bestemmingsplan is eind 2023 ter inzage gelegd.
- De ontmoetingsfunctie in Herpen, door verbouwing van 't Slotje, is opgeleverd en in gebruik genomen.
- Een aantal pilots rondom CO2reductie is gerealiseerd: bij de verbouwing van 't Slotje, verduurzaming van Wijkcentrum Kortfoort en MFC de Koppellinck. Als gevolg van gewijzigde planvorming rondom de school Kleurenbos (verhuizing naar Noorderlicht) zijn de plannen met betrekking tot verduurzaming van de Meteoor deels opgeschort. Deze worden afgerond als er duidelijkheid is met betrekking tot basisschool de Mozaïek.
- De Routekaart Verduurzaming Maatschappelijk vastgoed is in 2023 opgesteld en in een afrondende fase. Vaststelling van de Routekaart vindt in Q1 van 2024 plaats. De Routekaart beschrijft de voortgang en planvorming om te komen tot een verduurzaamde vastgoedportefeuille waarmee voldaan wordt aan de vigerende Wetgeving in 2030 resp. 2050.
- Als onderdeel van de gebiedsontwikkeling Maren-Kessel en laagdrempelig ontmoeten is gestart met het evalueren van het ontmoeten in Maren-Kessel en ’t Wild. Een groep inwoners uit Maren-Kessel en ’t Wild heeft samen met ONS Welzijn en gemeente bestaande en nieuwe activiteiten voor ontmoeten geïnventariseerd. Daarnaast is geïnventariseerd in welke bestaande gemeentelijke accommodatie(s) dit ontmoeten kan plaatsvinden. Deze informatie wordt geëvalueerd en de dorpen willen op basis hiervan een voorstel doen. De nieuwe ontmoetingsplek(ken) zal/zullen georganiseerd en beheerd moeten worden door de dorpen. Dit was tot op heden niet het geval in Maren-Kessel. Ook hiermee zijn de dorpen aan de slag gegaan.
- In 2023 is een sociaal makelaar gestart vanuit ONS Welzijn. Zij ondersteunt de vrijwillige besturen van wijk- en dorpshuizen en legt verbindingen met samenwerkingspartners.

- De dorps- en wijkhuizen zijn ondersteund met advies en kennis bij het maken van een programma voor laagdrempelig ontmoeten (via een zogenaamd cafetariamodel, naar behoefte). O.a. via de sociaal makelaar bij ONS welzijn, een subsidieregeling Thuis in de buurt, workshops over bijvoorbeeld vrijwilligersbeleid, een webpagina op de gemeentelijke site en vier keer per jaar een themagerichte netwerkbijeenkomst voor de besturen.
- We hebben onderzoek naar formele en informele ontmoetingsplekken in de gemeente in gang gezet. Dit is onderdeel geworden van de beleidsvisie Sociale Basis die in 2023 is vastgesteld. Dit doel wordt in 2024 verder uitgewerkt bij de ontwikkeling van het uitvoeringsprogramma Sociale Basis.
- In 2023 is een verdergaande samenwerking ontstaan tussen de besturen van De Koppelinck en 't Oude Klooster in Geffen. Vanaf de zomer 2023 hebben beide besturen dezelfde voorzitter. De besturen onderzoeken in 2024 hoe ze de (bestuurlijke) samenwerking kunnen verbreden.
- Eind 2023 hebben we een projectleider aangesteld voor herijking van de voorzieningen ontmoeten, onderwijs en sport in Geffen.

2.2 Sport en gezonde leefstijl

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We vergroten de mogelijkheden om te sporten en te bewegen door het openstellen van buitensportaccommodaties voor ongeorganiseerde sport- en beweegactiviteiten. Maar ook door de openbare ruimte aantrekkelijker te maken voor sporten en bewegen*
- *We verbinden het gemeentelijk gezondheidsbeleid sterker aan de doelstellingen van het Osse Sportakkoord en houden daarbij de verbinding met Welzijn & Ondersteuning*
- *We gaan de (sport)verenigingen meer ondersteunen om de maatschappelijke ontwikkelingen goed het hoofd te kunnen bieden*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Op buitensportaccommodaties zien we steeds vaker ruimte voor ongeorganiseerde sport- en beweegactiviteiten. Het Sport Expertise Centrum (SEC) ondersteunt de sportverenigingen als hoofdgebruiker van de buitensportaccommodaties. Het SEC organiseert activiteiten en stelt accommodaties open voor andere sportaanbieders. De ontwikkeling van de Open Sportclub Herpen is een mooi voorbeeld voor andere sportparken in Gemeente Oss. Sporten in de openbare ruimte wordt aantrekkelijker door o.a. de komst van het Urban Ox Park. Sportverenigingen krijgen ook ondersteuning om maatschappelijke ontwikkelingen goed het hoofd te kunnen bieden.

Het gemeentelijke gezondheidsbeleid is sterker verbonden aan de doelstellingen van het Osse Sportakkoord en verbonden met welzijn en ondersteuning. Via het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) van het Rijk hebben we in 2023 meerjarig extra middelen gekregen. We investeren in ondersteuning Gezonde School, Jongeren op Gezond Gewicht, ondersteuning gezondheidsbevordering, collectieve preventie met de samenwerkwijze, Halt, Sociaal FITaal en lokaal preventieakkoord via extra lokale inzet van SEC en GGD. Ook wordt veel aandacht geschonken aan een gezonde leefomgeving.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- De aanbesteding van de bouw van het nieuwe zwembad is in december 2023 definitief gegund.
- In 2023 is de opdracht voor de realisatie van het Urban Ox Park aanbesteed. In 2024 gaat BAM Infra dit in afstemming met de Stichting Urban Ox Park realiseren.
- We hebben een beleidsadviseur gezonde leefomgeving aangenomen om de verbinding van sporten en bewegen aan het algemene en preventieve gezondheidsbeleid te versterken. We gaan positieve gezondheid verankeren in diverse fasen van ruimtelijke ontwikkelingen. We zijn gestart met aansluiten bij de ontwikkeling van Amsteleind en programma Schadewijk. Dit is een doorlopend proces.
- Het plan voor sportpark Wilgendaal in Herpen is goedgekeurd. In 2024 is gestart met het ontwikkelen van de Open Sportclub Herpen. Zowel de locatie als de organisatie krijgt vorm.

- De implementatie van het beleidskader Vitale Sportverenigingen is samen met de sportverenigingen en het Sport Expertise Centrum opgepakt. De raadsinformatiebrief hierover is begin 2024 verstuurd.
- In 2023 hebben we voor sportverenigingen werksessies over Veilige sportverenigingen georganiseerd. Daarnaast is de opleiding tot vertrouwenspersoon kosteloos aangeboden. De raadsinformatiebrief over de stand van zaken is begin 2024 verstuurd.

2.3 Cultuur

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Culturele activiteiten zijn aantrekkelijk en voor iedereen toegankelijk om aan deel te nemen of om er van te genieten. We zetten in op gezamenlijke programma's van het culturele veld voor intensivering van cultuureducatie en cultuurparticipatie*
- *Onze culturele infrastructuur is breed, divers en sterk We zetten in op het behoud van een eigentijds voorzieningenniveau*
- *Het subsidiebeleid voor de culturele sector is helder en sluit aan op de ambities in de cultuurnota. We zetten in op het afspreken van prestatie indicatoren met onze kernvoorzieningen om ontwikkelingen te kunnen monitoren*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
De cultuursector werd in 2022 gedomineerd door de impact van COVID-19 beperkende maatregelen. 2023 is het jaar van verder herstel van de gevolgen hiervan. Met de energiecrisis en de hoge inflatie blijft het voor een deel van de instellingen en organisaties een uitdaging de plannen en ambities waar te maken. We proberen hierbij zo goed en passend mogelijk te ondersteunen. Voor de ontwikkeling van de (ver)nieuwbouw van Lievekamp en Muzelinck zijn belangrijke stappen gezet. Voor de Muzelinck en de Groene Engel werken we toe naar keuzes rondom duurzame invulling en gezonde financiën.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- Museum Jan Cunen heeft structureel budget erbij gekregen om een huismeester aan te nemen.
- Muzelinck heeft het positioneringsonderzoek uitgevoerd. Met betrekking tot de huisvestingsvraag is het proces in de Definitief Ontwerp fase beland. In 2023 is gestart met analyse van de meerjarige exploitatie en de subsidiebehoefte die daaruit voortvloeit. Hiervoor is ook een onderzoeksopdracht opgesteld.
- De verkoop van de Groene Engel is voltooid. De gemeenteraad is hierover geïnformeerd. In 2023 is een onderzoeksopdracht opgesteld rondom levensvatbaarheid en financiën van Groene Engel.
- Theater van de Stad is toegevoegd aan het cultuuraanbod door het beschikbaar stellen van een structurele subsidie.
- Het cultuuraanbod is verder uitgebreid: Stichting Oss Cultureel heeft een structureel extra subsidie gekregen voor de organisatie en uitvoering van een locatietheatervoorstelling eens per jaar zoals Oeverloos.
- Het cultuurfonds Amateurkunst is in het najaar 2023 geëvalueerd met een enquête onder de ontvangers van subsidie. In het voorjaar van 2024 wordt de evaluatie gedeeld met de Raad. Het budget om de regeling in 2024 eventueel voort te zetten leggen we voor aan de gemeenteraad bij besluitvorming over de resultaatbestemming van de jaarrekening 2023.
- Een bijeenkomst met de carnavalsverenigingen heeft in september 2023 plaatsgevonden. Een klein aantal specifieke vragen rondom bouwloodsen zijn opgepakt en worden met de initiatiefnemers verder uitgewerkt.

2.4 Vrijwilligers

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Vrijwilligersorganisaties kunnen een beroep doen op ondersteuning vanuit de gemeente, wanneer zij moeite ondervinden in het uitoefenen van hun taken en activiteiten*
- *Vrijwilligersorganisaties worden adequaat ondersteund*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
We hebben in 2023 flink geïnvesteerd in meer aandacht voor vrijwilligers en vrijwilligerswerkbeleid. De waardering van vrijwilligers heeft weer een vaste plek gekregen in onze activiteiten door de Gouden Oogappel en de vrijwilligersavond. Daarnaast hebben we met medewerking van vrijwilligers(organisaties) een beleidskader opgesteld. Dit is de komende jaren de basis voor de ondersteuning en waardering van vrijwilligers, waaronder het inrichten van een vrijwilligerspunt.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- In de eerste helft van 2023 is onderzocht wat knelpunten/successen zijn in het vrijwilligerswerk in de gemeente Oss. We zijn in gesprek gegaan met vrijwilligers(organisaties) over wat er speelt, waar behoefte aan is en welke rol de gemeente hierin kan spelen.
- We hebben een beleidskader Vrijwilligerswerkbeleid opgesteld.
- Waardering van vrijwilligers is opnieuw gestart door middel van de Gouden Oogappel.
- We hebben de Vrijwilligers Bedankavond in december georganiseerd in theater de Lievekamp.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid
We geven op het gebied van duurzaamheid zelf het goede voorbeeld. Daarom gaan we met de gebruikers van gemeentelijke gebouwen en onze partners de maatschappelijke vastgoed portefeuille verduurzamen. Denk aan de realisatie van het nieuwe zwembad en de herbouw van het Zuiderstrandtheater voor Theater De Lievekamp. We volgen daarbij het Klimaatakkoord zoals beschreven in de *Nota Verduurzamen Maatschappelijk Vastgoed* en streven naar een CO2 arme portefeuille in 2050. De gemeentelijke regeling voor de verduurzaming van buitensportaccommodaties blijft van kracht. Ieder jaar zal in de paragraaf Integraal voorzieningenbeleid verslag worden gedaan van de voortgang van de verduurzaming. We proberen zoveel mogelijk de 'natuurlijke momenten' te gebruiken voor het verduurzamen, zoals verbouw, nieuwbouw of groot onderhoud.
De global goals die bij dit programma horen zijn: goede gezondheid en welzijn, gendergelijkheid, ongelijkheid verminderen, duurzame steden en gemeenschappen en vrede, veiligheid en gerechtigheid.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	2016	2018	2020	2022	Streef-waarde
Tevredenheid inwoners over voorzieningen	Waarstaatjegemeente.nl	72%	76%	74%	67%	75%
Inzet burgers voor leefbaarheid in de buurt	Waarstaatjegemeente.nl	21%	24%	21%	17%	22%
Actief in verenigingsleven	Waarstaatjegemeente.nl	62%	62%	55%	52%	63%
Volwassenen (18+) die voldoen aan norm gezond bewegen	GGD Brabanscan.nl	51%	-	45%	43%	60%
Mensen met ernstig overgewicht (obesitas 18-64 jaar)	GGD Brabantscan.nl	15%	-	18%	17%	12%

**De norm 'gezond bewegen' is sinds 2017 aangescherpt, vandaar de trendbreuk tussen 2016 en 2020/2022*

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie*	Jaar
Niet-sporters	48,3%	48,7%	2022

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Kunst en cultuur	Lasten	5.189	7.496	6.374	-1.122	V
	Baten	-35	-558	-165	393	N
	Saldo	5.153	6.938	6.209	-729	V
Overige voorzieningen	Lasten	96	120	247	127	N
	Baten	-37	-37	-150	-114	V
	Saldo	60	84	97	13	N
Sportaccommodaties	Lasten	6.323	6.086	7.368	1.282	N
	Baten	-1.493	-1.509	-3.793	-2.284	V
	Saldo	4.830	4.577	3.574	-1.002	V
Sportbeleid en activering	Lasten	3.507	3.838	3.771	-68	V
	Baten	-276	-1.032	-1.008	24	N
	Saldo	3.231	2.807	2.763	-44	V
Evenementen en stadspromotie	Lasten	1.062	1.071	906	-165	V
	Baten	0	0	-81	-81	V
	Saldo	1.062	1.071	825	-245	V
Media	Lasten	2.501	2.594	2.569	-25	V
	Baten	0	-93	-83	11	N
	Saldo	2.501	2.500	2.486	-14	V
Gezondheid	Lasten	4.094	4.833	4.456	-377	V
	Baten	-29	-1.023	-1.371	-348	V
	Saldo	4.065	3.811	3.086	-725	V
Musea	Lasten	99	100	95	-5	V
	Baten	-80	-80	-92	-12	V
	Saldo	19	21	3	-17	V
Sociaal-cultureel werk	Lasten	3.998	6.517	4.691	-1.826	V
	Baten	-581	-1.331	-1.481	-149	V
	Saldo	3.417	5.186	3.210	-1.976	V
Totaal programma	**Lasten**	**26.870**	**32.656**	**30.477**	**-2.179**	**V**
	Baten	**-2.530**	**-5.663**	**-8.223**	**-2.560**	**V**
	Saldo	**24.339**	**26.993**	**22.254**	**-4.739**	**V**
Stortingen reserves		2.022	3.976	3.976	0	-
Onttrekkingen reserves		-2.986	-7.697	-5.340	2.357	N
Totaal mutaties reserves		**-964**	**-3.720**	**-1.364**	**2.357**	**N**
Resultaat		**23.375**	**23.272**	**20.890**	**-2.382**	**V**

Toelichting per product

Kunst en cultuur

We hebben € 1,1 miljoen aan lagere kosten en € 0,4 miljoen aan lagere opbrengsten. Per saldo een voordeel van € 0,7 miljoen. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Hogere kosten en opbrengsten Impuls Jongerencultuur (€ 0,4 miljoen). Van het Rijk hebben we een uitkering ontvangen in kader van Impuls Jongerencultuur. Het doel van deze uitkering is om de cultuurparticipatie van jongeren te stimuleren na de coronaperiode. We hebben dit jaar afgerond € 400.000 minder uitgegeven dan we begroot hebben. Daardoor hebben we ook € 400.000 minder aan opbrengsten. Het restant blijft beschikbaar in 2024.
- Lagere voorbereidingskosten Zuiderstrandtheater (€ 549.000): We hebben lagere voorbereidingskosten voor het Zuiderstrandtheater. We onttrekken hierdoor minder uit de algemene reserve.
- Lagere kosten cultuurfondsen (€ 80.000): De subsidieaanvragen voor twee cultuurfondsen, professioneel en amateurkunst, zijn lager. Hierdoor hebben we € 80.000 aan lagere kosten. De regeling voor professionele kunst is beëindigd. Voor het restantbudget cultuurfonds amateurkunst stellen we voor om het over te hevelen naar 2024.
- Lagere kosten cultuurinstellingen voor het COVID-19 herstelfonds (€ 60.000).
- Lagere kosten voorbereidende werkzaamheden Urban Ox Park (€ 55.000). We stellen voor om dit over te hevelen naar 2024.

Overige voorzieningen

We hebben hogere kosten van € 127.000 en hogere opbrengsten van € 114.000. Per saldo is de afwijking beperkt. Dit komt omdat we meer kosten hebben gemaakt dan begroot, mede doordat in 2023 wederom een editie was van het Elzeneindfestijn. Dit zorgt ook voor meer opbrengsten. We gaan in 2024 de begroting hierop bijstellen (kosten en opbrengsten).

Sportaccommodaties

We hebben € 1,3 miljoen aan hogere kosten en € 2,3 miljoen aan hogere opbrengsten. Per saldo hebben we een voordeel van € 1 miljoen. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Hogere kosten en opbrengsten SPUK Zwembaden (€ 1,5 miljoen). We hebben een specifieke uitkering ontvangen voor Meerkosten Energie Openbare Zwembaden 20222 en 2023. Deze hebben we met het Golfbad aangevraagd en voorlopig toegekend gekregen. We hebben het deel van de subsidie over 2022 (€ 0,5 miljoen) al doorbetaald naar het Golfbad en een deel betalen we later door. De verwachting is dat op basis van de afrekening 2023 we een gedeelte betalen aan het Golfbad en een deel terug moeten betalen aan het Rijk. Deze kosten en opbrengsten waren niet begroot.
- Hogere opbrengst SPUK btw sport (€ 0,5 miljoen): We hadden in de begroting rekening gehouden met een ontvangst voor de specifieke uitkering sport voor btw van € 0,4 miljoen. We hebben € 0,9 miljoen ontvangen.
- Hogere opbrengst afrekening van een compensatiesubsidie COVID-19 voor sportverenigingen (COTSV) (€ 0,1 miljoen).
- Hogere huuropbrengsten sporthallen en zalen en sportterreinen (€ 0,2 miljoen).
- Lagere energiekosten sporthallen en zalen (€ 0,1 miljoen).
- Lagere incidentele onderhoudskosten (€ 0,1 miljoen).

Evenementen en stadspromotie

We hebben € 165.000 aan lagere kosten. Dit komt met name omdat we minder aanvragen voor eenmalige evenementen hebben ontvangen. Hierdoor hebben we € 110.000 aan lagere kosten. Ook voor de ondersteuning van evenementen hadden we minder kosten.

We hebben hogere opbrengsten van € 81.000 doordat we meer bijdrage in stroomkosten en overige bijdragen hebben ontvangen voor evenementen.

Gezondheid

We hebben voor gezondheid € 0,4 miljoen aan lagere kosten en € 0,3 miljoen aan hogere opbrengsten. Per saldo een voordeel van € 0,7 miljoen. Dit heeft met name te maken met het Gezond en Actief Leven akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA). De opbrengsten van beide akkoorden hebben we verantwoord op dit product. De kosten zitten in meerdere producten van programma 1 en 3. We lichten hier het totaal toe. Omdat de middelen pas in de loop van 2023 beschikbaar kwamen hebben we activiteiten die al gepland waren betaald uit deze extra ontvangen middelen. Voor deze activiteiten hadden we al een bedrag begroot. Omdat we deze nu vanuit IZA/GALA middelen hebben verantwoord hebben we per saldo een voordeel van € 0,9 miljoen. We stellen voor om dit bedrag in een nieuwe reserve IZA/GALA te storten zodat we deze middelen komende jaren kunnen besteden.

GALA

We hebben een bijdrage ontvangen van het Rijk in het kader van sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en sociale basis. We hebben € 1,7 miljoen ontvangen en hadden € 1,3 miljoen aan kosten. We mogen 20% van het budget (€ 305.000) meenemen naar 2024. Het restant van € 76.000 moeten we terug betalen.
De kosten voor GALA vallen binnen een aantal producten van programma 1 en 3. Het gaat om sportstimulering (€ 0,7 miljoen), volksgezondheid (€ 130.000), jeugdwerk (€ 319.000) en Wmo collectieve voorzieningen (€ 83.000). We hadden voor het merendeel van deze kosten al rekening gehouden in de begroting.

IZA

We hebben in het kader van het Integraal Zorgakkoord (IZA) een bedrag van € 0,7 miljoen ontvangen van de gemeente ’s-Hertogenbosch. De kosten IZA hebben we verantwoord binnen programma 1 en 3. Het gaat om Gezondheid (€ 118.000) en Beschermd Wonen (€ 590.000). Voor Beschermd Wonen gaat het om kosten voor de consultatiefunctie GGZ, Straatdokter en extra subsidie aan welzijnsorganisaties.

Daarnaast hebben we binnen gezondheid nog lagere kosten van € 74.000. Dit komt doordat nog niet alle huisartsenpraktijken deelnemen aan POH GGZ, waardoor we hier minder kosten hadden. We hopen dat we de nog niet deelnemende huisartsenpraktijken snel kunnen toevoegen. Daartegenover staan hogere kosten voor de GGD (€ 130.000). We hebben wegens loonafspraken in de nieuwe CAO over 2023 nog hogere kosten.

Sociaal-cultureel werk

We hebben per saldo lagere kosten van € 1,8 miljoen en hogere opbrengsten van € 149.000. Per saldo hebben we een voordeel van € 2 miljoen.

Dit zijn de belangrijke voordelen:

- Lagere kosten Ontmoeten Noord West (€ 1,1 miljoen). Voor Ontmoeten Oss Noord West was voor 2023 conform raadsbesluit een bijdrage geraamd voor "doos-in-doos" constructie met dekking uit de algemene reserve. Deze zal pas gedurende de werkelijke bouw gaan spelen en schuift dus door in de tijd. Hierdoor hebben we € 750.000 aan lagere kosten, dit onttrekken we daarom niet uit de algemene reserve. Daarnaast was € 450.000 beschikbaar voor het afwaarderen van het voorbereidingskrediet omdat we deze niet meer mogen activeren nu Brabant Wonen het gebouw bouwt. De werkelijke afboeking bedroeg € 119.000. Dit geeft een voordeel van € 331.000.
- Lagere voorbereidingskosten Ontmoeten Ravenstein (nieuw Vidi Reo) (€ 132.000). De voorbereiding loopt, maar schuift door naar 2024. Hierdoor is niet het volledige budget benut, we hebben minder onttrokken aan de reserve IVB.
- Lagere kosten verduurzaming gemeentelijk vastgoed (€ 204.000). Vanuit de reserve verduurzaming gemeentelijk vastgoed was budget beschikbaar gesteld voor onderzoekskosten, glas Jan Cunen en Oude Klooster en verduurzaming Avanti. Deze kosten zijn slechts gedeeltelijke besteed en lopen door in 2024. We hebben daarom minder aan de reserve onttrokken.
- Lagere kosten Thuis in de Buurt (€ 60.000). De subsidieregeling Thuis in de buurt, die gemeenschapshuizen helpt bij de transitie richting een programmering voor laagdrempelig ontmoeten, is nog niet volledig benut. Eind 2023 hebben 15 huizen een beroep gedaan op deze regeling, waarvan 13

reeds beschikt zijn. Een viertal huizen wil nog een beroep doen. Een bedrag van € 60.000 resteert. Omdat enkele huizen nog een beroep willen doen op deze regeling stellen we voor om dit bedrag over te hevelen naar 2024.

- Lagere kosten Wijkcentrum Ruwaard (€ 70.000). De subsidie voor Stichting Wijkcentrum Ruwaard is niet beschikt. Deze subsidie was voor de Iemhof die na sloop vervangen is door De Haard. Op dit moment is nog onbekend of De Haard subsidie van de gemeente nodig heeft voor haar exploitatie.
- Lagere energiekosten Groene Engel (€ 110.000). In 2023 is het gebouw de Groene Engel verkocht. Wij hadden in 2023 nog een bedrag begroot voor energiekosten die we niet hebben besteed nu het gebouw niet meer ons eigendom is.
- Lagere kosten aanpak klimaatklachten de Meteoor en MFA Lith (€ 200.000). We hebben in 2023 budget gekregen voor de aanpak van klimaatklachten van De Meteoor, met dekking uit de reserve verduurzaming gemeentelijk vastgoed. Deze zijn in 2023 niet besteed en schuiven door naar 2024. Ook voor de aanpak van klimaatklachten in MFA Lith is in 2023 een bedrag beschikbaar gesteld uit de reserve verduurzaming gemeentelijk vastgoed. Dit project loopt, maar is nog niet afgerond en schuift door naar 2024.
- Hogere opbrengsten energieafrekeningen en exploitatiebijdragen (€ 259.000): Wij hebben in 2023 enkele eindafrekeningen van energie opgelegd aan de gebruikers, in sommige gevallen ook met terugwerkende kracht voor eerdere jaren. Dit geldt voor Mozaiek, Noorderlicht en Meteoor. De opbrengst hiervan was circa € 100.000. Daarnaast hebben we exploitatiebijdragen vanuit schoolstichtingen voor de gebouwen Meander, Noorderlicht, Meteoor en de Koppelinck. De opbrengst hiervan was € 159.000.

Dit zijn de belangrijke nadelen:

- Hogere kosten naheffing Belastingdienst (€ 120.000): We hebben een naheffing van de belastingdienst van onterecht verrekende btw voor buurt- en wijkcentra. Dit geeft een nadeel van € 120.000 in 2023.
- Lagere huur inkomst Groene Engel (€ 70.000): We hadden in de begroting onterecht rekening gehouden met huur voor het volledige jaar van de Groene Engel terwijl we het gebouw gedurende 2023 hebben verkocht. We hebben hierdoor minder huurinkomsten ontvangen.

Onttrekkingen reserves

We hebben € 2,4 miljoen minder onttrokken aan reserves. Het gaat om de volgende posten:

- Lagere onttrekking uit de algemene reserve voor ontmoeten Noord West (€ 1,1 miljoen).
- Lagere onttrekking uit de algemene reserve voor de voorbereidingskosten van het Zuiderstrandtheater (€ 0,5 miljoen).
- Lagere onttrekking uit de reserve Integraal voorzieningenbeleid voor diverse projecten, zoals Oude Klooster en Koppelinck en de aandachtsexploitaties (€ 0,2 miljoen).
- Lagere onttrekking uit de reserve Integraal voorzieningenbeleid voor Ontmoeten Ravenstein (nieuw Vidi Reo) (€ 132.000).
- Lagere onttrekking uit de reserve verduurzaming gemeentelijk vastgoed voor de aanpak van klimaatklachten de Meteoor en MFA Lith en andere verduurzamingsprojecten (€ 0,4 miljoen).

Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2023 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

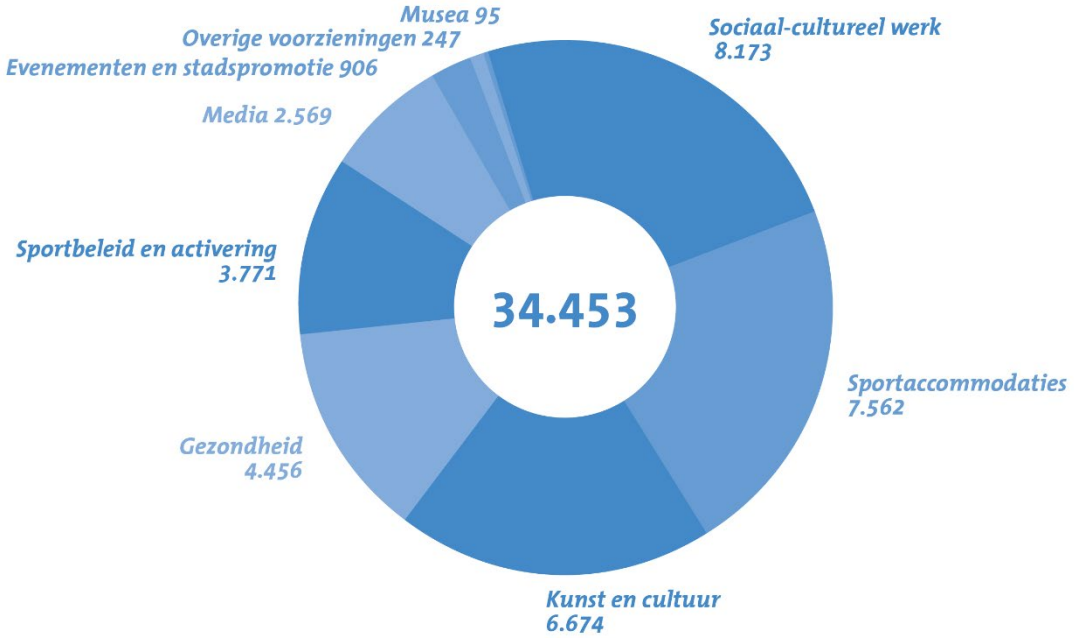

5. Overzicht subsidies

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Evenementen en stadspromotie	150	246	143
Gezondheid	143	205	213
Kunst en Cultuur	3.613	4.512	3.922
Media	2.355	2.562	2.562
Overige bedrijfsmatige activiteiten	18	-	-
Sociaal-cultureel werk	424	420	404
Sportaccommodaties	437	0	1.527
Sportbeleid en activering	1.196	1.301	1.283
Totaal programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur	**8.334**	**9.245**	**10.054**

Programma 4. Klimaat, energie en openbare ruimte

1. Inleiding

Eén van de grote opgaven in het Osse coalitieakkoord 2022-2026 is de verduurzaming van onze samenleving. Naast duurzame opwek van energie en warmte moeten we voorbereid zijn op de negatieve effecten van klimaatverandering. In 2023 is de Koersnota Klimaatadaptatie 2050 vastgesteld. Daarmee is een stip op de horizon gezet: een klimaatrobuust Oss in 2050. Aanvullend zijn tussendoelen benoemd voor 2030. In 2024 zal het uitvoeringsprogramma 2024-2027 worden voorgelegd aan de raad. Met dit uitvoeringsplan intensiveren we de uitvoering van activiteiten.

In Oss staan de energietransitie prominent op de agenda. Als gemeente moeten we nu keuzes maken om onze lange termijn doelstellingen te behalen: in 2050 zijn we als gemeente energieneutraal. Om dit doel te bereiken werken we de komende tijd aan de ontwikkeling van een Energievisie die de kaders stelt voor de periode 2030-2050. We zetten daarbij in op energiebesparing, aardgasvrije wijken en duurzame opwek.

Daarnaast blijven we ons inzetten voor het realiseren van onze afvaldoelstellingen: minder restafval, meer grondstoffen scheiden en hergebruiken, de CO2-uitstoot beperken, de kosten van afvalbeheer beter beheersbaar maken en de dienstverlening aan de inwoners op peil houden.

2. Programma-onderdelen

2.1 Klimaat en duurzaamheid

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Waterveiligheid: We houden Oss – samen met onze partners - veilig bij hoog water*
- *Wateroverlast, hitte en droogte: Onze stad, stadjes en dorpen zijn beter toegerust op langere perioden van zware neerslag of grote hitte. We pakken knelpunten aan en we vergroenen de stad en de kernen*
- *We zetten in op het behoud, versterken en creëren van klimaatrobuuste ecosystemen*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

De koersnota klimaatadaptatie is vastgesteld in september 2023. Deze nota wordt nu verder uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma 2024-2027. Dit doen we samen met onze partners. Daarbij geven we samen verder invulling aan de maatregelen die nodig zijn voor waterveiligheid, wateroverlast, hitte en droogte en het behoud, versterken en creëren van klimaatrobuuste ecosystemen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- De koersnota klimaatadaptatie is in 2023 vastgesteld. We hebben ook de eerste stappen gezet voor uitvoering, vooruitlopend op het uitvoeringsprogramma 2024-2027. Zo werken we aan een Osse invulling van 'de maatlat groene en klimaatadaptieve gebouwde omgeving'. Daarmee kunnen we per deelgebied eisen en wensen opstellen om klimaatadaptief te ontwikkelen.
- De komst van een jeugd-klimaatburgemeester levert een belangrijke bijdrage in het slaan van bruggen tussen jongeren en educatie.
- Huiseigenaren in de gemeente Oss hebben met onze subsidieregeling 'klimaatbestendige maatregelen' voor ruim €47.000 aan groene daken, regenwateropvang en infiltratievoorzieningen aangelegd.
- Met het waterschap en gemeente Maashorst zijn gesprekken gestart over de invulling van de landschapsverbinding Herperduin-Keent.
- Voor het Bos van Oss zijn de eerste gronden aangekocht en wordt een overall plan uitgewerkt. Het eerste deel Bos van Oss zal op 28 februari 2024 aangeplant worden.

2.2 Energietransitie

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Oss reduceert CO2 emissie met 49% in 2030 in vergelijking tot 1990 (aanpassing naar boven van deze doelstelling naar 55% CO2 emissie-reductie is aanstaande)*
- *Energietransitie: wij realiseren ons deel van het RES-bod:*
    - *Besparing 11% in 2030 in vergelijking tot 2017*
    - *Grootschalige opwekking: 1,008 PJ duurzame energie in 2030, restant RES opgave 0,514 PJ vergund in 2025*
    - *Volledig energieneutraal in 2050*
- *Oss realiseert 7.500 aardgasvrije (bestaande) woningen in 2030 en is volledig afgekoppeld van het gasnet in 2050*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

De realisatie van de doelstellingen van het programma Energietransitie wordt zoveel mogelijk op projectbasis/programma-onderdeel gemeten en bewaakt. De beschikbare cijfers lopen 1 tot 2 jaar achter. In de raadsbijeenkomst van 14 december 2023 is afgesproken de bestaande monitoring zo door te ontwikkelen dat deze voor iedereen hanteerbaar en voldoende actueel is.

- Besparing: het aardgasverbruik is in de periode 2018-2022 afgenomen met zo'n 23% (berekend op basis van het gemiddelde verbruik van koop- en huurwoningen samen)1.
- Grootschalige duurzame opwek: vooral als gevolg van de groei van zonnepanelen tussen 2017 en 2023 substantieel toegenomen. Oss wekte in 2017 2,4% van haar energievraag lokaal op en in 2023 18%2.
- Warmtetransitie (7.500 woningen): in 2023 is de methode voor participatie verder ontwikkeld en doorloopt de eerste buurt in Schadewijk het participatietraject. Begin 2024 zal het participatietraject in de eerstvolgende buurt starten, waarna ongeveer iedere twee maanden een buurt start met het participatietraject. Er zijn nog geen woningen aardgasvrij gerealiseerd.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- In 2023 zijn wederom een groot aantal acties gerealiseerd in het kader van het Uitvoeringsprogramma Energiebesparing 2019-2023. Het betreft o.a.
    - Keukentafelgesprekken
    - Energieadvies op maat (Brabant woont Slim)
    - Voucheracties energiebespaarmiddelen
    - Collectieve inkoopactie hybride warmtepomp en isolatie
    - Duurzaamheidslening
    - VvE actie (VTCB)
    - Verduurzaming industrieterrein Moleneind Landweert
    - Aanpak Energie-armoede (Klusbus, energiebespaarboxen)
- Daarnaast hebben we de meerjaren campagne "Oss schakelt door" in 2023 doorgezet. Dit is een brede campagne waarbij zowel bewoners als bedrijven worden geïnformeerd, geadviseerd en gestimuleerd aan de slag te gaan met de energietransitie.
- Voor grootschalige duurzame opwek is voor de Duurzame polder is in 2023 een MER uitgevoerd. De resultaten daarvan worden in het eerste kwartaal van 2024 publiek gemaakt. Over de realisatie van 4 windmolens op Elzenburg-De Geer is ook in 2023 nog geen uitspraak gedaan door de Raad van State.
- De realisatie van 5 zonnevelden bevind zich in verschillende fases:
    - Het zonnepark bij de RWZI is gerealiseerd;
    - De pilot "gewassen telen onder zonnepanelen" aan de Brandstraat is gerealiseerd;
    - Het zonnepark De Mun is vergund maar nog niet gerealiseerd;

1 bron: waarstaatjegemeente.nl

2 Hierbij is uitgegaan van de SDE++ cijfers van juli 2023.

    - Het zonnepark Valendonkstraat is nog in procedure;
    - Het zonnepark Geluidswal Herpen zit nog in de voorbereiding.
- Nieuwe zonneparken op land zijn op dit moment niet aannemelijk vanwege het provinciale beleid om zon op land zo veel mogelijk te beperken.
- Zon op bedrijfsdaken is de afgelopen jaren verder toegenomen: van 0,147 PJ in 2021 naar 0,170 pJ in 2023. Dit nadert wel zijn verzadigingspunt. Onder andere door netschaarste, maar ook doordat niet alle daken constructief voldoende sterk zijn voor een pv-installatie. De vraag is of hier komende jaren een oplossing voor gevonden zal worden.
- Voor de warmtetransitie is gestart in de Weidevogelbuurt in Schadewijk. De eerste ervaringen helpen de aanpak verder te verbeteren. Het team dat dit traject begeleidt is verder in opbouw De aanpak vraagt ook afstemming met de woningcoöperatie en andere programma's van de gemeente. Naast de gemeentelijke inspanningen om huizen van het aardgas af te krijgen, zien we een toename in particulieren die zelf initiatief nemen. Cijfers hiervan hebben we helaas (nog) niet.

2.3 Milieu en openbare ruimte

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We verminderen zo veel mogelijk het ontstaan van afval door in te zetten op afvalscheiding via het inzamelsysteem met een financiële prikkel (afval scheiden loont!) en afval geschikt te maken voor recycling en hergebruik*
- *We gaan door met onze initiatieven ons materiaalgebruik te verduurzamen. Onze initiatieven op het vlak van lage-temperatuur-asfalt (LTA) en andere duurzame materialen zetten we voort. Daarnaast zetten we via ons ontwerp in op materiaalbesparing en werken we zoveel als mogelijk volgens de circulaire levenscyclus-benadering*
- *We maken een visie op het gebruik van onze ondergrond*
- *We passen ons beheer en onderhoud aan het veranderend gebruik van de openbare ruimte en het veranderende gedrag*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Gemeente Oss is trots op de afname van het restafval en beter scheiden van afval sinds invoering van het nieuwe afvalbeleid. De landelijke afvaldoelstelling wordt weliswaar nog niet behaald, maar we zien dat steeds meer 'afval' juist zo wordt aangeboden dat dit goed bruikbaar is als nieuwe grondstof. Met de ingebruikname van de grondstoffencentrale slaan we daarmee bijvoorbeeld steeds grotere slagen, maar ook inwoners bieden steeds meer bruikbare grondstoffen aan op het duurzaamheidsplein.

Om te borgen dat duurzaamheid integraal in onze plannen, projecten en beheer en onderhoud mee wordt genomen, is een 'Stappenplan Duurzaamheid in de Openbare Ruimte' ontwikkeld. Het stappenplan geeft de processtappen en maatregelen die we kunnen nemen om duurzaamheid in onze projecten en beheer en onderhoud te realiseren. (zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit en groen, ruimtegebruik (boven- en ondergronds), circulariteit, mobiliteit en materieel).
Voor een visie op de ondergrond zijn in 2023 verkennende gesprekken gevoerd. In het eerste kwartaal van 2024 is een startbijeenkomst samen om de daadwerkelijke uitwerking van de visie te starten.
Daar waar gewenst passen we het beheer en onderhoud aan aan het veranderende gebruik en gedrag (bijvoorbeeld zwerfvuil) en onze ambities ten aanzien van duurzaamheid (bijvoorbeeld ecologisch bermbeheer).

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We hebben de effecten van 2,5 jaar afvalbeleid onderzocht. Uit het onderzoek blijkt dat we in Oss goede stappen hebben gezet, maar dat iedereen nog beter zijn best moet doen, om de nationale doelen te halen. Het landelijke doel is 100 kg restafval per inwoner per jaar en 75% afvalscheiding. We blijven steken op 144 kg restafval en 73% afvalscheiding.

- In het nascheidingsinitiatief van een aantal Brabantse gemeenten, waaronder Oss onderzoeken we of nascheiding van PMD-afval uit het restafval bij de hoogbouw mogelijk en wenselijk is om te komen tot meer herbruikbare grondstoffen die nog in het restafval zitten. Op 22 mei 2023 vond in het provinciehuis een bijeenkomst plaats over dit nascheidingsinitiatief voor alle raadsleden van de betrokken gemeenten.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

In dit programma staan de duurzaamheidsinspanningen in de pijler Planet centraal. Daarbij wordt de combinatie gezocht met mogelijkheden vanuit de beide ander pijlers. Voorbeelden daarvan zijn de aandacht voor welzijn en veiligheid in de inrichting van de openbare ruimte, de inschakeling van vrijwilligers en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en het creëren van een aantrekkelijke woon- en vestigingsomgeving.

De Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Global Goals) die bij dit programma horen zijn: goede gezondheid en welzijn, schoon water en sanitair, duurzame energie, duurzame industrie, innovatie en infrastructuur, duurzame steden en gemeenschappen, klimaatactie, leven op het land en partnerschappen om doelen te bereiken.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	2020	2021	2022	2023	Streef-waarde
Tevredenheid onderhoud verhardingen, groen	Veiligheidsmonitor	1)	70,2%	1)	n.n.b.	>= 70%
Onderhoudsniveau	Gemeente, beleidsmonitor	Basis Basis	Basis Basis	Basis Basis	n.n.b.	Centra Goed Overig Sober
Kostendekkende rioolheffing	Plan Watertaken	100%	100%	100%	n.n.b.	100%

3.3 Waar staat je gemeente

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Omvang huishoudelijk restafval per inwoner	175 kg	168 kg	2020
Hernieuwbare elektriciteit	7.4%%	11.9%	2021*

*nog geen nieuwe cijfers beschikbaar dd 16-2-2024

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Hondenwacht	Lasten	355	360	389	29	N
	Baten	-535	-540	-587	-47	V
	Saldo	-180	-180	-198	-18	V
Openbaar groen	Lasten	8.511	8.576	9.347	771	N
	Baten	-80	-157	-218	-61	V
	Saldo	8.432	8.419	9.129	710	N
Projecten milieu en buitengebied	Lasten	6.298	7.544	4.291	-3.253	V
	Baten	-2.531	-5.147	-2.763	2.384	N
	Saldo	3.767	2.397	1.529	-869	V
Afvalverwijdering bedrijven	Lasten	653	630	480	-149	V
	Baten	-558	-535	-603	-68	V
	Saldo	95	95	-123	-217	V
Afvalverwijdering particulieren	Lasten	14.601	14.681	14.006	-675	V
	Baten	-16.199	-16.245	-16.381	-136	V
	Saldo	-1.598	-1.564	-2.375	-811	V
Riolering	Lasten	7.062	7.062	7.240	178	N
	Baten	-8.803	-8.803	-8.993	-190	V
	Saldo	-1.742	-1.742	-1.753	-12	V
Wegen, straten en pleinen	Lasten	12.282	12.235	12.396	161	N
	Baten	-472	-777	-1.095	-318	V
	Saldo	11.810	11.459	11.301	-158	V
Begraafplaatsen en crematoria	Lasten	319	318	277	-41	V
	Baten	-239	-238	-198	40	N
	Saldo	80	80	79	-1	V
Milieubeheer	Lasten	2.221	2.317	2.139	-178	V
	Baten	0	0	-114	-114	V
	Saldo	2.221	2.317	2.025	-292	V
Projecten openbare ruimte	Lasten	0	0	0	0	-
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	0	0	0	0	-
Totaal programma	**Lasten**	**52.301**	**53.722**	**50.565**	**-3.157**	**V**
	Baten	**-29.416**	**-32.441**	**-30.951**	**1.490**	**N**
	Saldo	**22.884**	**21.281**	**19.614**	**-1.667**	**V**
Stortingen reserves		990	905	1.021	116	N
Onttrekkingen reserves		-1.966	-2.400	-1.227	1.173	N
Totaal mutaties reserves		**-976**	**-1.495**	**-205**	**1.289**	**N**
Resultaat		**21.908**	**19.786**	**19.409**	**-377**	**V**

Toelichting per product

Openbaar Groen

We hebben € 0,8 miljoen aan hogere kosten en € 61.000 aan hogere opbrengsten. Per saldo geeft dit een nadeel van € 0,7 miljoen. Dit heeft een aantal oorzaken:

- Hogere kosten groot onderhoud groen (€ 0,4 miljoen). We hebben hogere kosten doordat we een aantal IUP (Integraal Uitvoeringsprogramma) projecten hebben uitgevoerd zoals de Sint Sebastianusstraat en Vergroenen Stadshart Fase 1. Deze kosten betalen we uit de reserve IUP.
- Hogere kosten dagelijks onderhoud groen (€ 0,4 miljoen). Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door bestrijding van de berenklauw, de afvoer van diverse grondpartijen, extra snoei bosplantsoenen, inboet en aanpak achterstallig onderhoud opschot. Hiernaast gaven we meer uit aan onderhoud speeltoestellen, meer aangeleverd groenafval en kosten van stormschade in het najaar.
- Hogere huur en pachtopbrengsten van € 25.000 en houtopbrengst € 30.000.

Projecten milieu en buitengebied

We hebben € 3,3 miljoen aan lagere kosten en € 2,4 miljoen aan lagere opbrengsten. Per saldo een voordeel van € 0,7 miljoen. Dit heeft meerdere oorzaken.

Binnen dit product vallen meerdere subsidies/regelingen die we van het Rijk hebben ontvangen waarvan we lagere kosten hadden in 2023. We mogen deze middelen ook in 2024 (en verder) inzetten. Daarom hebben we ook lagere opbrengsten verantwoord in 2023. Het gaat onder andere om de volgende subsidies/regelingen:

- Aanpak energiearmoede (€ 1,1 miljoen). We hebben de subsidie voor aanpak energiearmoede nog niet volledig uitgegeven. De voorbereiding van de witgoedregeling heeft meer tijd gevraagd om beoogde leveranciers te screenen. Deze actie start nu in februari 2024. Het nog niet bestede deel van € 1,1 miljoen schuiven we door naar 2024.
- Uitvoeringsmiddelen klimaat en energie/CDOKE (€ 0,2 miljoen). We hebben in 2023 niet het volledige budget van € 1,5 miljoen uitgegeven. Het nog niet bestede deel van € 0,2 miljoen schuiven we door naar 2024.
- Specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie (€ 0,2 miljoen). We hebben de subsidie voor Specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie nog niet uitgegeven. Als gevolg van de natuurbeschermingswet is spouwmuur- en dakisolatie op dit moment niet mogelijk. Dit is een landelijk probleem waar in overleg met ministerie en provincies gezamenlijk een oplossing voor gezocht wordt. Het nog niet bestede deel van € 0,2 miljoen schuiven we door naar 2024.
- Verduurzaming monumenten (€ 56.000). We hebben de subsidie voor Verduurzaming monumenten nog niet volledig uitgegeven. Door personele schaarste is het beoogde programma niet volledig uitgevoerd. Het nog niet bestede deel van € 56.000 schuiven we door naar 2024.

Daarnaast hebben we op een aantal onderdelen lagere kosten en daarom hebben we ook minder onttrokken uit reserves. Dat gaat om de volgende posten:

- Lagere kosten (€ 1,2 miljoen) en lagere opbrengsten (€ 0,9 miljoen) duurzame polder. We hebben lagere kosten voor de duurzame polder. We hebben daarom minder onttrokken aan het investeringsfonds duurzaamheid en we hebben we ook minder doorbelast aan de provincie Noord-Brabant. We hadden verwacht dat we € 1,5 miljoen zouden ontvangen, dat is maar € 0,6 miljoen geweest. Per saldo hebben we hierdoor € 0,9 miljoen aan lagere opbrengsten. Het participatieproces en de benodigde onderzoeken hebben meer tijd in beslag genomen.
- Lagere kosten energietransitie (€ 0,3 miljoen). We hebben lagere kosten voor de energietransitie. We hebben daarom minder onttrokken aan het investeringsfonds duurzaamheid. We hebben afgelopen jaar gewerkt aan het opbouwen van het programma. Door personele wisselingen en openstaande vacatures, zijn projecten pas later gestart.

- Lagere kosten warmtetransitie (€ 138.000). We hebben lagere kosten voor de warmtetransitie. Het ontwikkelen van de participatie-aanpak om wijken aardgasvrij te krijgen heeft meer tijd gevraagd. Daarnaast is gebleken dat het bepalen van de juiste volgorde van buurten meer tijd vraagt dan verwacht, vanwege de afstemming met woningcoöperaties en andere gemeentelijke programma's. We hebben daarom minder onttrokken aan de reserve investeringsfonds duurzaamheid.

Verder hebben we nog lagere kosten voor klimaatadaptatie (€ 112.000). We zouden € 40.000 besteden aan inhuur expertise voor het vertalen van de landelijke maatlat. Dit is in 2023 niet uitgevoerd. Dit traject is in december 2023 gestart, maar nog niet afgerond en gefactureerd. Daarnaast hebben we € 72.000 niet uitgegeven aan reguliere kosten. We bekijken hoe we dit budget in 2024 optimaal gaan inzetten.

Afvalverwerking bedrijven

We hebben € 159.000 aan lagere kosten en € 68.000 aan hogere opbrengsten. Per saldo geeft dit een voordeel van € 217.000. We hebben lagere verwerkingskosten van € 100.000 en lagere personeelslasten van € 50.000 door minder inzet van medewerkers afvalinzameling. Veel bedrijven maken gebruik van de centrale inzamelvoorzieningen in het centrum. Daarnaast zijn de routes buiten het centrum geoptimaliseerd waardoor de hoeveelheid personeelskosten verminderd zijn.De hogere opbrengsten van € 70.000 worden verklaard door een toename van bedrijven en een prijsindexatie.

Afvalverwijdering particulieren

We hebben lagere kosten van € 0,7 miljoen en hogere opbrengsten van € 136.000. Per saldo geeft dit een voordeel van € 0,8 miljoen. Dit voordeel moet gesplitst worden in kosten afvalinzameling (voordeel van € 630.000) en compostering (een voordeel van € 160.000). Het voordeel vanuit afvalinzameling hebben we minder onttrokken uit de reserve afvalstoffenheffing.

We zien de volgende voordelen:
- Lagere kosten (€ 300.000) voor groot en dagelijks onderhoud, reiniging, overslag en transport, communicatie en afschrijvingskosten.
- Hogere inkomsten (€ 220.000) door een hogere vergoeding voor het inzamelen van PMD.
- Lagere personeelskosten (€ 180.000) voor medewerkers op het duurzaamheidsplein omdat het personeel efficient is ingezet op de hiervoor vermelde overige afvalactiviteiten (waar we extra inhuurkosten hebben).
- Lagere inzamelkosten oud papier (€ 110.000) doordat er (circa 13%) minder oud papier is ingezameld ten opzichte van 2022.
- Lagere kosten (€ 93.000) door minder terugbetaling afvalstoffenheffing 2022 die in 2023 afgerekend is.
- Lagere kosten (€ 90.000) voor het afvoeren van het vervuild PMD doordat het afgekeurde PMD tegen een goedkoper tarief verwerkt wordt als restafval.
- Lagere kosten (€ 90.000) voor huur, dagelijks onderhoud en afschrijvingskosten op het duurzaamheidsplein.
- Overig: lagere inzamelkosten PMD-zakken (€ 60.000), hogere opbrengsten (€ 60.000) ingezameld wit - en bruingoed, lagere verwerkingskosten gft (€ 50.000) en lagere kosten (€ 40.000) voor drukwerk en publicaties.

We zien de volgende nadelen:
- Hogere kosten (€ 320.000) voor inhuur medewerkers afvalinzameling. Diverse vacatures zijn moeilijk in te vullen waarvoor uitzendkrachten ingehuurd zijn. Er waren er minder medewerkers met loonkostensubsidie beschikbaar en de loonkostensubsidies waren lager. Verder is er meer ingehuurd voor het opruimen van bijplaatsingen afval.
- Lagere opbrengsten (€ 340.000) door correctie leegstand (volgens oude definitie CBS is leegstand lager en zijn opbrengsten hoger).

Compostering (buiten afvalstoffenheffing)
- Hogere opbrengsten € 160.000 door een hoger tonnage ingezamelde groenstromen als gevolg van een inhaalslag voor het onderhoud van de groenplantsoenen.

Riolering

We hebben hogere kosten van € 178.000 door meer preventief en correctief onderhoud van gemalen en drukriolering en minder aangelegde nieuwe rioolaansluitingen. We hebben hogere opbrengsten van € 190.000 door naheffingen rioolheffing oude dienstjaar die door de BSOB alsnog zijn geïncasseerd. In de begroting hielden we rekening met een tekort van € 36.000. Het verschil van € 76.000 storten we in de reserve riolering.

Wegen, straten, pleinen

We hebben € 0,2 miljoen aan hogere kosten en € 0,3 miljoen aan hogere opbrengsten. Per saldo een voordeel van € 158.000. Dit heeft een aantal oorzaken:

- Lagere kosten groot onderhoud wegen IUP projecten (€ 1,1 miljoen). Een aantal IUP projecten zijn in uitvoering en lopen gedeeltelijk door naar volgend jaar. Op dit moment zijn er voor € 37,6 miljoen aan projecten IUP (inclusief haven) "onderhanden". Hiervan is in 2023 voor een bedrag van € 11,9 miljoen feitelijk besteed. Dit betekent dat openstaande werken nog € 25,7 miljoen bedraagt. Dit is ongeveer de omzet voor 2 jaar. Voorbeelden hiervan zijn de Oude Litherweg, Nieuwstraat Ravenstein, Dr. Wiegersmastraat e.o. en Civieltechnische kunstwerken vervangen. Een aantal projecten zullen later worden gestart zoals Berghem Centrum, Fietsverbinding Mondriaanlaan en Fietspad Heihoeksingel. Voorbeelden van projcten die zijn komen te vervallen zijn Vlinderstraat en Amsteleindstraat. Bij de Dr. Wiegersmastraat hebben we een aanbestedingvoordeel. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de voortgangsrapportage IUP verderop in dit jaarverslag.
- Hogere kosten (€ 1,2 miljoen) voor asfaltonderhoud door meer uitgevoerde projecten die vanwege schaalvoordeel gelijktijdig kunnen worden uitgevoerd. We hebben dit verrekend met de reserve IUP.
- Lagere kosten (€ 160.000) voor inspectie onderzoek wegen en winterschades.
- Hogere kosten (€ 0,2 miljoen) voor dagelijks onderhoud verhardingen door herstelwerkzaamheden in bermen door het natte najaar, inhaalslag inspectie kunstwerken die in 2022 vanwege capaciteitsproblemen niet uitgevoerd waren, omvorming asfalt naar vaste paden en onderhoud straatmeubilair.
- Lagere kosten (€ 80.000) voor herbestrating.
- Lagere kosten (€ 50.000) voor nutsbedrijven.
- Hogere opbrengst (€ 200.000) voor Nutsbedrijven door een verhoging van de leges voor meldingen en vergunningen gedurende het jaar. Daarnaast is zijn er meer meldingen en meer aanvragen van vergunningen voor het aanbrengen van nutsvoorzieningen. De extra incidentele legesinkomsten Glasvezel (KPN) waren hoger dan verwacht.
- Hogere opbrengst (€ 25.000) door lichtreclame openbare verlichting en opbrengsten derden.
- Hogere opbrengst (€ 25.000) door een bijdrage van de provincie Noord-Brabant voor gladheidsbestrijding

Milieubeheer

We hebben € 178.000 lagere kosten en € 114.000 hogere opbrengsten.

- We hebben lagere kosten (€ 113.000) omdat bodemsaneringsprojecten vertraagt zijn. Voor de realisatie van een aantal projecten werken we samen met externe partijen. Hierdoor is het moeilijker een concreet uitvoeringsjaar af te spreken. Projecten schuiven we door via de reserve bodemsanering. Per 2024 voeren we bevoegd gezag voor gesloten voormalige stortplaatsen, we zullen naar verwachting in 2024 starten met onderzoek.
- Hogere opbrengsten (€ 84.000) door subsidieverrekening voor Geluidsanering Osseweg en extra invorderingsbedragen handhaving (€ 30.000).

Stortingen reserves

We hebben € 116.000 meer gestort in reserves dan begroot. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Hogere storting (€ 76.000) in de reserve IUP voor de degeneratievergoeding voor toekomstige herstelwerkzaamheden.
- Hogere storting (€ 40.000) in de reserve IUP door de lagere kosten voor groot onderhoud van wegen, straten en pleinen.

Onttrekkingen reserves

We hebben afgerond € 1,2 miljoen minder onttrokken aan verschillende reserves:

- Lagere onttrekking (€ 0,8 miljoen) aan het Investeringsfonds Duurzaamheid door de lagere kosten voor energiebesparing, de warmtetransitie en duurzame polder.
- Lagere onttrekking (€ 0,6 miljoen) aan de reserve Afvalstoffenheffing.
- Hogere onttrekking (€ 0,4 miljoen) aan de reserve IUP voor Groenprojecten.
- Lagere onttrekking(€ 0,1 miljoen) aan de reserve bodem voor bodembeheerprojecten.
- Hogere onttrekking (€ 0,1 miljoen) aan de reserve IUP voor IUP projecten Megensebaan, Kapelstraat en Johannes Zwijsenlaan.

Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2023 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

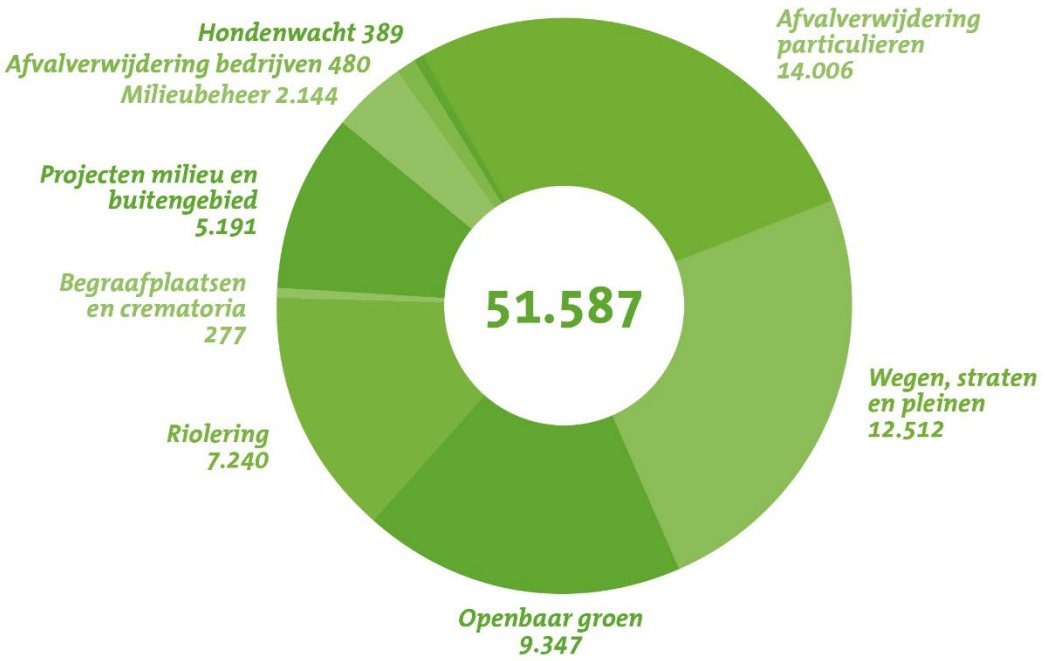

5. Overzicht subsidies

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Openbaar groen	24	41	24
Projecten milieu en buitengebied	249	258	258
Totaal programma 4. Klimaat, energie en openbare ruimte	**273**	**299**	**282**

Programma 5. Economie

1. Inleiding

Binnen het programma Economie staat toekomstbestendige werkgelegenheid, ondernemerschap en een toekomstbestendige economische structuur voor de inwoners van Oss centraal. Een gezond ondernemersklimaat en voldoende arbeidspotentieel zijn essentieel om de toekomst van een welvarend en leefbaar Oss te waarborgen. Samen met het bedrijfsleven, het onderwijs, andere overheden en regionale en landelijke organisaties bouwen we aan een duurzame, vitale economie die klaar is voor de toekomst. Daarbij zetten we in op een goede afstemming tussen onderwijs en bedrijfsleven en een goed kwantitatief en kwalitatief aanbod van arbeid. Wij vinden het belangrijk dat nieuwe en gevestigde bedrijven zich in Oss kunnen blijven ontwikkelen en dat vraagt ook meer ruimte voor bedrijven, zoals op Heesch West. Daar richten we ons accountmanagement op. We zijn vertegenwoordigd in lokale, regionale en landelijke netwerken. Zo bouwen we aan een sterke economische profilering van Oss als moderne maakstad en vergroten we onze bestuurlijke slagkracht.

2. Programma-onderdelen

2.1 Ruimte voor bedrijven

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

In de economische strategienota 2021-2025 zijn de doelstellingen en actiepunten beschreven. Kort gezegd werken we aan de volgende doelstelling(en):

- *Stimuleren ondernemerschap (sector en gebiedsgericht)*
- *Uitbouwen economische ecosystemen (sector gericht)*
- *Inzetten op toekomstige arbeidsmarkt en talent (sector en gebiedsgericht)*
- *Stimuleren duurzaam en toekomstbestendig ondernemen (opgave gericht)*
- *Ruimte maken voor ondernemen (gebiedsgericht)*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

In de nasleep van COVID-19, exploderende energieprijzen en hogere grondstoffenprijzen stonden de ondernemers in 2023 opnieuw voor grote uitdagingen zoals de krapte op de arbeidsmarkt en de krapte op het elektriciteitsnet. Door onze inzet op de Energietransitie, Circulaire Economie en Arbeidsmarkt hebben we de ondernemers ondersteund bij deze uitdagingen. Met het stimuleren van (innovatief) ondernemerschap, het uitbouwen van ecosystemen en het verkennen van nieuwe ruimte voor werklocaties bouwden we verder aan het fundament van onze nieuwe economie. Landelijk gelden dezelfde uitdagingen. We zijn daarom bestuurlijk stevig vertegenwoordigd in economische platformen, zoals VNG, G40 stedennetwerk, Agrifood Capital en Regio NOB. Ook deelden wij onze innovatieve projecten en kennis en droegen Oss zo uit als moderne innovatieve maakstad, bijvoorbeeld met het themajaar 100yearspharmafuture. De uitvoering van de strategienota Economie Moderne maakstad Oss 2021-2025 en het bijbehorende uitvoeringsplan ligt, de landelijke uitdagingen in ogenschouw genomen en ondanks dat er geen actieplan lag voor de toekomst van Life Science en Agrifood, op koers.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Het bedrijfsleven is bevraagd op de beschikbare en benodigde ruimte. Deze resultaten nemen we mee als input voor de in 2024 op te stellen Visie Bedrijventerreinen Oss. Deze visie haakt aan op de Omgevingsvisie en loopt parallel met de deelname vanuit Oss aan de regionale bedrijventerreinprogrammering en totstandkoming van het regionaal afsprakenkader daarbinnen.
- Ondernemers hebben enorm veel belangstelling getoond voor kavels op Heesch West maar er ligt nog geen uitgifteprotocol waarin wordt beschreven op welke wijze we - mogelijk per deelgebied - de kavels zullen gaan toewijzen. Het bestemmingsplan is ook nog niet onherroepelijk.
- We zijn gestart met het opzetten van parkmanagement voor het bedrijventerrein Elzenburg-De Geer.

- De gemeenteraad heeft het plan goedgekeurd om de haven economisch aantrekkelijker te maken door het aanleggen van een kade en een aantal opstelsporen om de spoormogelijkheden te verbeteren.
- We namen deel aan de verkenning van de samenwerking Life Sciences Regio Pharma Oss, Nijmegen en Land van Cuijk. Deze samenwerking gaat in 2024 van start. In deze samenwerking doen ook onderwijs- en kennisinstellingen mee, zoals Radboud Universiteit, Avans, HAN en mbo's KW1C en Rijn IJssel.
- In 2023 hebben we diverse activiteiten georganiseerd en met onze partners mede mogelijk gemaakt in het kader van het themajaar #100YPF, zoals open dagen en het Experience Center van Organon, congressen zoals TOPX, Dutch Medicines Days en de Avond van de Chemie maar ook de Pharma-FutureBattle en het Weekend van de Wetenschap in de bibliotheek.
- We hebben een pilot (in voorbereiding) voor intensivering van het ruimtegebruik op één bedrijventerrein. De pilot heeft als doel om ruimte te winnen door een slimmere benutting, om daarmee te kunnen voorzien in ruimtebehoefte van gevestigde en groeiende bedrijven. En daarmee van behoud van bedrijven op de locatie.
- Om het MKB te helpen met het verduurzamen van hun pand hebben we energiescans aangeboden en is er een zakelijk energieloket beschikbaar. Daarnaast zijn we gestart met het verder verduurzamen van bedrijventerrein Moleneind (onder de noemer van het provinciaal project Grote Oogst).
- We organiseerden in samenwerking met HAS green academy de landelijke Dag van de duurzame verpakking en sloten het Regiodeal-project Innovatieprogramma Circulaire verpakkingen Oss succesvol af.
- Tot slot hebben we een onderzoek gestart naar een circulair ecosysteem bouw.

2.2 Landbouw

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Een gebiedsgerichte aanpak per polder om te komen tot:*
    - *Een economisch volhoudbare agrarische bedrijfsvoering door het mede mogelijk maken van nieuwe verdienmodellen*
    - *Een ecologisch verantwoorde agrarische sector waarbij verbetering van lucht, water, bodem en biodiversiteit bereikt wordt*
    - *Een agrarische sector die maatschappelijk verbonden is met de omgeving door ontwikkelingen in samenspraak tot stand te brengen*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Het bereiken van deze doelstellingen vraagt om een doorlopende inspanning. We hebben in 2023 veel activiteiten ondernomen om deze doelen te bereiken. Een belangrijke stap daarin is de samenwerking tussen gemeente en agrarische ondernemers in Oss. Deze is stevig verankerd in "De Osse Aanpak", waarbij we met een doelenbenadering de transitie maken naar kringlooplandbouw. Een aanpak die ook door de provincie en het Rijk met interesse wordt gevolgd.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We hebben samen met de boeren een uitvoeringsagenda (ook bekend als het Bod) voor de westelijke polder op hoofdlijnen opgesteld, met doelen voor bodem, water en natuur. Met de uitwerking in een convenant en een meerjarig uitvoeringsprogramma gaan we in 2024 aan de slag.
- We zijn gestart met de project Bokashi voor verbetering van de biodiversiteit en bodemkwaliteit in de polder.
- We hebben de waterkwaliteit gemeten in de polder om te bepalen welke ingrepen noodzakelijk zijn.
- We hebben een actieve bijdrage geleverd bij de oprichting van een gebiedsorganisatie westelijke polder door hierin te participeren en een financiële bijdrage te leveren bij de oprichting.
- We hebben onderzoek gedaan naar de verwerking van mest op het eigen bedrijf zodat deze gebruikt kan worden bij kringlooplandbouw.
- We hebben een vervolg gegeven aan de pilot "energie uit mest" door een nieuw onderzoek te starten naar de werking van algen in mest met subsidie via de regiodeal.

- We hebben een onderzoek gestart naar de milieu effecten van het bod door de boeren.
- We zijn gestart met het opstellen van een planologisch kader waarmee we de transitie te kunnen faciliteren maken naar kringlooplandbouw en een economisch duurzame sector.

2.3 Recreatie en toerisme

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We streven naar versterking van de vrijetijdssector (werkgelegenheid)*
- *We zetten in op voldoende (vrij toegankelijke) mogelijkheden om dichtbij huis te kunnen ontspannen*
- *We streven naar meer kwaliteit van het aanbod passend bij de lokale behoeften (tevredenheid over recreatieve voorzieningen)*
- *We werken aan een goede balans tussen natuurwaarden en recreatieve waarden door spreiding van recreatie in het gehele gebied*
- *We informeren, inspireren en enthousiasmeren inwoners en bezoekers samen met onze stakeholders recreatie & toerisme in het Platform TrefhetinOss om erop uit te gaan in de regio*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

In sterke samenwerkingsverbanden en marketingcoalities werken we aan de versterking van de vrijetijdssector. Dit doen we met bekende partners buiten onze gemeentegrenzen zoals de Maassamenwerking. En we kijken actief naar nieuwe partners, bijvoorbeeld in Noordoost Brabant. Met de tien regiogemeenten in Noordoost Brabant startten we dit jaar een verkenning naar kansen voor samenwerking. Dit krijgt in 2024 een vervolg. We versterken onze vrije tijdsector ook met onze partners binnen de gemeentegrenzen. We werkten samen aan de marketingcommunicatie vanuit het Platform 'Tref het in Oss'. We zetten routes en routestructuren in voor het spreiden van recreatie. En we faciliteren diverse (ondernemers)projecten ter versterking van recreatief-toeristische voorzieningen zoals de Lithse Ham, Jachthaven de Groot, Hoessenbosch en de Geffense Plas. De visie Verbinden & Vertellen is niet geëvalueerd maar bouwstenen voor evaluatie liggen er.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We brachten de pontjesdagen onder in de Maassamenwerking en werkten met Bureau Toerisme, de buurgemeenten en de netwerkorganisaties aan marketing en promotie van het Maasgebied.
- We formuleerden met de tien regiogemeenten in Noordoost Brabant een uitvraag tot een verkenning naar samenwerkingskansen en stelden een kwartiermaker aan om deze kansen in beeld te brengen.
- We ontwikkelden met het Platform Tref het in Oss nieuwe promotiemiddelen zoals banieren, tassen, routekaarten, we vulden de beeldenbank met professionele foto's en brachten het magazine Bij Ons Om de Hoek uit om inwoners en bezoekers te inspireren erop uit te gaan in onze regio.
- We zetten met Routebureau Brabant en Stichting Landschapsbeheer Oss in op een kwalitatief goed (onderhouden) routenetwerk in onze gemeente en startte vanuit lokaal initiatief naar een verkenning om het routenetwerk uit te breiden met een ruiterroutenetwerk.
- We droegen bij aan de zichtbaarheid van de Zuiderwaterlinie en ontvingen dit jaar de Expeditie Zuiderwaterlinie in Lith.
- We startten met onze lokale partners een evaluatie naar de manier waarop we samenwerken en maakten een start richting een streefbeeld voor de toekomst dat in 2024 verder vervolg krijgt.
- We vonden met de uitgezette prijsvraag een nieuwe exploitant voor de Geffense Plas.
- De gebiedsvisie Maashorst is vastgesteld waarin het uitgangspunt voor Herperduin vastgelegd is in het houden van balans tussen recreatie en natuur. Hierin is het versterken van de recreatieve entree Hoessenbosch als een kans opgenomen. In 2024 gaan we deze verder onderzoeken.
- Met de ontwikkelaar van de Lithse Ham zijn we in gesprek om voor de opwaardering van het vakantiepark, binnen onze randvoorwaarden, tot een (voorstel voor een) geactualiseerde visie en businessplan te komen. Wanneer de gemeente en ontwikkelaar daarover overeenstemming hebben bereikt, kunnen partijen een overeenkomst sluiten over onder meer de benodigde gronden, de uitwerking en uitvoering van het programma en het kostenverhaal.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Dit programma levert een bijdrage aan meerdere doelen uit de duurzaamheidscirkel, vooral aan de profit-kant, waarbij people en planet ook goede aandacht krijgen:

- Arbeid: Door te streven naar een maximale werkgelegenheidsfunctie leveren we een bijdrage aan meerdere indicatoren zoals besteedbaar inkomen, armoede bestrijding, terugdringen jeugdwerkloosheid en verhuissaldo.
- Kennis: Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking en dus de aanwezigheid van hoger onderwijs is de sleutel tot de toekomst. We zetten dan ook maximaal in op samenwerking met bijvoorbeeld Avans, HAS, HAN en universiteiten in onze nabijheid. Daarnaast zetten wij in op sterke verbindingen tussen het mbo-onderwijs en onze mkb-bedrijven. Deze jonge talenten behoren tot de ruggengraat van het mkb.
- Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden: we kijken kritisch naar ons ruimtegebruik, onder andere door toepassing van de 'Ladder duurzame verstedelijking'. Bij de ontwikkeling van bedrijventerrein Heesch-West is dit een belangrijke factor. We hebben hier regionaal afstemming over. Voor regionaal bedrijventerrein Heesch west wordt een gronduitgifteprotocol opgesteld.
- Daarnaast ontwikkelen we projecten en activiteiten die de transitie binnen het bedrijfsleven naar een duurzame en circulaire economie moeten versnellen (zie paragraaf 2.2).

De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, kwaliteitsonderwijs, duurzame energie, fatsoenlijk werk en gezonde economie, duurzame industrie, innovatie en infrastructuur, duurzame steden en gemeenschappen, verantwoorde consumptie en productie en partnerschappen om doelen te bereiken.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	2020	2021	2022	2023	Streef-waarde
Werkgelegenheid	osstat*	42.940	43.970	45.726	Nog niet bekend	41310
MKB vriendelijkste gemeente		**	26		**	7
Ranking logistieke hotspots	www.logistiek.nl	8	7	2	4	5

* Gebruikt zijn de LISA-cijfers, die zijn berekend op basis van KvK-gegevens aangevuld met steekproefonderzoek onder bedrijven. De cijfers zijn een schatting van de werkgelegenheid van halverwege het jaar ervoor. In landelijk LISA-verband wordt ervoor gekozen om jaarlijks de historie met terugwerkende kracht te actualiseren. De cijfers zijn terug te vinden in OssStat onder het kopje Economie.
** De verkiezing vindt elke twee jaar plaats. In 2020 heeft Oss niet actief deelgenomen. Vanwege de doorontwikkeling is er in 2023 geen landelijke ondernemerspeiling MKB-vriendelijkste gemeente uitgevoerd.

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Functiemenging (verhouding tussen banen en woningen, 0 is alleen wonen, 100 is alleen werken)	52,5	52,3	2022
Vestigingen bedrijven per 1.000 inwoners 15-64 jaar	157,6	161,6	2022
Banen 15-64 jaar per 1.000 inwoners	755,5	786,6	2022

Op moment van schrijven zijn er nog geen gegevens beschikbaar over 2023

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Industrieterreinen	Lasten	2.926	5.065	835	-4.230	V
	Baten	-4.834	-8.637	-1.776	6.862	N
	Saldo	-1.908	-3.572	-941	2.631	N
Economische ontwikkeling	Lasten	2.240	2.574	2.132	-441	V
	Baten	0	-415	-581	-166	V
	Saldo	2.240	2.159	1.551	-608	V
Haven	Lasten	3.802	3.819	3.341	-478	V
	Baten	-548	-548	-406	143	N
	Saldo	3.253	3.271	2.935	-336	V
Recreatie en toerisme	Lasten	1.217	1.055	1.047	-8	V
	Baten	-22	-44	-51	-7	V
	Saldo	1.195	1.011	996	-15	V
Totaal programma	**Lasten**	**10.185**	**12.513**	**7.355**	**-5.158**	**V**
	Baten	**-5.405**	**-9.645**	**-2.814**	**6.831**	**N**
	Saldo	**4.780**	**2.868**	**4.541**	**1.673**	**N**
Stortingen reserves		1.522	7.246	4.454	-2.792	V
Onttrekkingen reserves		-2.981	-3.137	-2.560	578	N
Totaal mutaties reserves		**-1.459**	**4.109**	**1.895**	**-2.214**	**V**
Resultaat		**3.321**	**6.976**	**6.436**	**-541**	**V**

Toelichting per product

Industrieterreinen

Industrieterreinen is een budgettair neutrale activiteit, onderdeel van het grondbedrijf. Het saldo van lasten en baten van alle industriecomplexen inclusief mutaties in reserves en voorzieningen wordt uiteindelijk verrekend met de grondvoorraad op de balans van de gemeente.
Binnen industrieterreinen vallen twee onderdelen:

- Industrieterreinen;
- Erfpachtsgronden.

De verschillen ten opzichte van de begroting zitten in:

- Industrieterreinen: we hebben lagere opbrengsten van € 7,8 miljoen doordat de geplande grondverkopen bij de Vorstengrafdonk in 2023 niet hebben kunnen plaatsvinden omdat de omgevingsvergunning nog niet is verstrekt. Gevolg hiervan is ook dat we € 2,9 miljoen minder winst hebben kunnen storten in de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf. Per saldo is de voorraad onderhanden werk industrieterreinen met € 0,6 miljoen toegenomen. Voor een uitgebreide toelichting op het rekeningresultaat van het grondbedrijf verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid verderop en naar het Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG).
- Verwervingen en uitgegeven erfpachtsgronden: in 2023 hebben we een hoger eopbrengst van € 270.000 door verkopen erfpachtsgronden. Hiervan is ruim € 0,1 miljoen gestort in de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf, waardoor er sprake is van restant voordelig van € 160.000

Economische ontwikkeling

We hebben lagere kosten van € 0,4 miljoen en hogere opbrengsten van € 0,2 miljoen. Per saldo hebben we een voordeel van € 0,6 miljoen. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Hogere opbrengsten van € 350.000 door de verkoop van een bedrijf via de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM) waarin we als gemeente een belang hadden.
- Lagere kosten verduurzaming Moleneind (project Groote Oogst) (€ 222.000). Het participatieproces heeft meer tijd in beslag genomen dan voorzien waardoor de gunning van externe opdrachten is vertraagd en de uitvoering pas begin 2024 is opgestart.
- Lagere kosten voor het Themajaar Life Science (€ 185.000) en lagere opbrengsten van (€ 105.000). Door omstandigheden hebben we niet alles kunnen doen wat we van plan waren. We stellen daarom voor om het budget over te hevelen naar 2024, ter bevordering van de samenwerking van het Osse farma cluster. Ook het budget wat we vanuit de bedrijven Organon, MSD, Aspen en Pivot Park zetten we dan in, deze schuiven we door naar 2024. Samen met de gemeente vormen we de stuurgroep #100yearspharmafuture en bepalen we waar het budget voor ingezet wordt. Voor 2024 zijn dat nog het PharmaFuture diner, een congres dat we naar Oss halen, een talent event.
- Hogere kosten innovatieprogramma circulaire verpakkingen (€ 113.000) en hogere opbrengsten (€ 55.000).
- Lagere kosten voor inzet voor topsectoren (€ 57.000).
- Lagere kosten voor inzet ruimte voor bedrijven (€ 50.000). Dit hebben we minder onttrokken uit de reserve economie.
- Lagere kosten voor 50 energiescans MKB (€ 25.000). Dit hebben we ook minder onttrokken uit de reserve economie.
- Hogere opbrengsten (€ 62.000) door hogere dividendbelasting van Bioconnection.

Haven

We hebben € 0,5 miljoen aan lagere kosten en € 143.000 aan lagere opbrengsten. Per saldo een voordeel van € 0,3 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Lagere kosten baggeren haven (€ 0,5 miljoen). Het project van het baggeren van de haven is nog niet afgerond. Dit loopt door in 2024. We hebben daarom minder onttrokken aan de reserve Baggeren Haven.
- Lagere opbrengsten voor de haven (€ 143.000) doordat er minder schepen waren dan verwacht. We verwachten dat we hier structurele lagere inkomsten hebben. We nemen dit mee in het beheerplan haven wat we in 2024 zullen voorleggen.

Stortingen reserves

We hebben € 2,8 miljoen minder gestort in reserves dan verwacht. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Lagere storting in de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf: € 2,9 miljoen (lagere verkopen Vorstengrafdonk).
- Extra storting in de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf: € 0,1 miljoen.

Onttrekkingen reserves

We hebben € 0,6 miljoen minder onttrokken aan reserves dan verwacht. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Minder onttrokken aan de reserve Baggeren haven (€ 0,5 miljoen) omdat dit project doorloopt in 2024.
- Minder onttrokken aan de reserve Economie (€ 76.000) door lagere kosten voor de energiescans en ruimte voor bedrijven.

Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2023 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

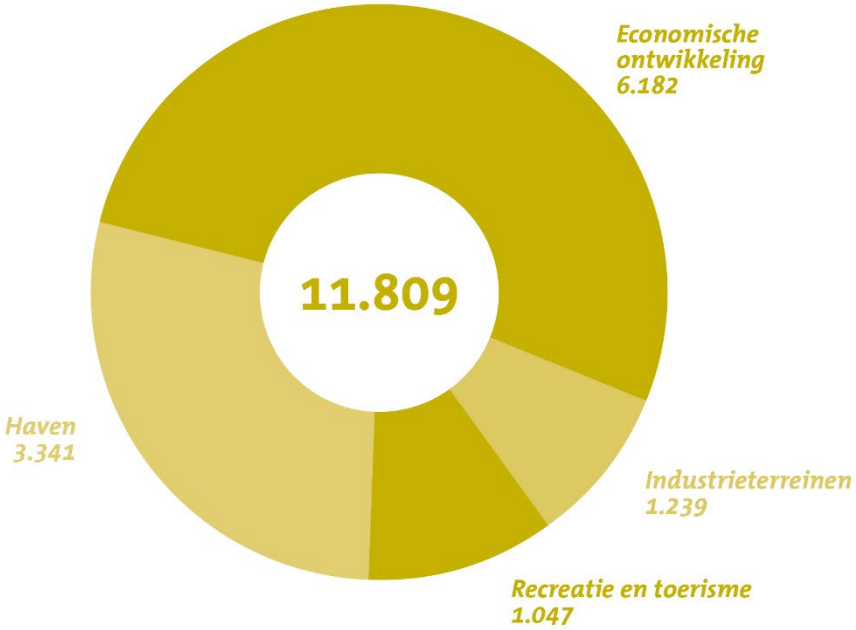

5. Overzicht subsidies

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Economische ontwikkeling	370	362	373
Recreatie en toerisme	75	76	75
Totaal programma 5. Economie	**445**	**478**	**449**

Programma 6. Centrum

1. Inleiding

In dit programma staat de ontwikkeling van ons stadshart centraal. De dynamiek in dit gebied is groot. We moeten steeds blijven anticiperen en meebewegen met de markt en op de ontwikkelingen in de maatschappij om kansen voor ons centrum te benutten. Het gaat goed met ons Osse stadshart. De leegstand is laag en het Walkwartier is volop in ontwikkeling. Landelijk worden we zelfs weleens als voorbeeld gebruikt. Maar dit betekent niet dat het werk gedaan is, er is blijvende inzet nodig om winkelpanden ingevuld te houden. Ook de opgaven voor klimaatadaptatie, de bereikbaarheid van het centrum en mobiliteit binnen de stad hebben onze aandacht nodig. Samen met de belanghebbenden in het centrum werken we de komende jaren door aan een bruisend, groen en toekomst bestendig stadshart.

2. Programma-onderdelen

2.1 Stadscentrum

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

We willen een stadshart met een bruisend en divers karakter, met veel aandacht voor ontmoeting. Daarbij zitten we in op de volgende ontwikkelingen:

- *Een aantrekkelijke binnenstad waarin mensen het fijn vinden om te verblijven*
- *Drie sterke deelgebieden in het centrum, die elkaar aanvullen, maar ieder een onderscheidend karakter hebben: Heuvel (Horeca), Walplein (zelfstandige winkels) en het Walkwartier (cultuur)*
- *Verbindende straten tussen de deelgebieden met winkels op de begane grond en daarboven publiekstoegankelijke functies of wonen*
- *Het wonen in het centrum bevindt zich vooral in de schil rondom het winkel- en uitgaansgebied*
- *Stevige vergroening Heuvel, Walplein en Walkwartier (zodanig dat evenementen mogelijk blijven) en groene verbindingen met de rest van Oss*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We zitten volop in de realisatiefase van het Walkwartier met het Warenhuis en de voltooiing in 2024 nadert. De werkzaamheden verlopen vooralsnog volgens planning. Ook de planologische procedure voor de ontwikkeling van het Stadssportpark TBL loopt voorspoedig. De bewaakte fietsenstalling aan de Oostwal wordt verplaatst naar het TBL terrein. De voorbereiding daarvan loopt. De oplevering van stadssportpark TBL is voorzien in het eerste kwartaal van 2026. In 2023 heeft de 'huiskamer van Oss' meer vorm gekregen door de laagste leegstand sinds 2019 en aandacht voor cultuur en evenementen in het centrum. In verschillende andere projecten hebben we invulling gegeven aan het karakter van de binnenstad door het faciliteren van binnenstedelijk wonen en aanplant van bomen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- De planologische procedure voor het TBL loopt.
- Het project Walkwartier was in 2023 volop in aanbouw waarbij binnenkort op de bouw het hoogste punt zal worden bereikt. In totaal worden in het Walkwartier 131 woningen gerealiseerd. De bouw verloopt voorspoedig en naar verwachting zullen alle appartementen rond de zomer van 2024 worden opgeleverd. De oplevering van de winkels en de horecavoorziening zal later dat jaar plaatsvinden. Het vinden van geschikte ondernemers voor de winkelruimtes en voor de horeca verloopt minder voorspoedig dan de verkoop van de woningen. Extra inspanningen zijn in 2024 nog nodig om dit alsnog voor elkaar te brengen.
- Belangrijk onderdeel in de gebiedsontwikkeling van het Walkwartier is de komst van het Warenhuis. Een multifunctioneel gebouw waarin onder meer de bibliotheek, het stadsarchief, de streekwinkel, het toeristisch informatiecentrum en het centrummanagement zal worden gevestigd. Het Warenhuis moet een echte ontmoetingsplek worden. Van Wanrooij projectontwikkeling zal het deel van het gebouw waarin het Warenhuis gevestigd wordt, rond de zomer aan de gemeente casco opleveren. Het ontwerp voor de inrichting is afgerond en de aanbesteding voor de vaste inrichting en de technische installaties is gestart.

- Tot slot wordt ook het openbare gebied van het Walkwartier opnieuw ingericht, om het geheel een nieuwe uitstraling te geven. Het ontwerp is besproken met de belanghebbenden uit de omgeving en waar mogelijk aangepast aan hun wensen. De exacte fasering moet nog definitief worden gemaakt.
- Voor de Galerij en Walplein 25 stelden we ontwerpbestemmingsplannen op om de initiatieven voor kwaliteitsverbetering en toevoegen van woningen mogelijk te maken.
- We actualiseerden ons detailhandelsbeleid om de toekomstige ontwikkelingen van ons winkelgebied vorm te geven en te sturen. Dit beleid bespraken we met de stakeholders en ligt ter besluitvorming voor in de Gemeenteraad op 11 april 2024.
- Er is een stofkam gehaald door de terrasregels en een eerste concept Horecabeleid opgesteld zodat de openbare ruimte op een goede manier kan worden benut. De afstemming met de afdeling Oss van Koninklijk Horeca Nederland (KHN) is nieuw leven ingeblazen. Besluitvorming is voorzien in de eerste helft van 2024.
- Op 25 januari 2024 heeft de gemeenteraad het geactualiseerde evenementenbeleid vastgesteld. In dit beleid is een paragraaf opgenomen met de kermisvisie.
- In 2023 zijn 6 locatieprofielen in het centrum vastgesteld en met 2 centrum locaties is een start gemaakt.
- Het college heeft in haar vergadering van 30 mei/23 oktober 2023 nieuwe parkeernormen vastgesteld. Hierbij zijn ook fietsparkeernormen vastgesteld en kwaliteitseisen voor fietsenstallingen vastgelegd. Daarnaast is de Koersnota mobiliteit in juli door de gemeenteraad vastgesteld. Hierin wordt het beleidskader geschetst voor het stimuleren van fietsgebruik. Het beleidskader wordt dit jaar (2024) uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma.
- De relatiemanager Stadshart heeft een jaar lang diverse ketens benaderd met als doel om Oss als aantrekkelijke vestigingslocatie te promoten en contact te houden met gevestigde ketens in het stadshart. Dit heeft weinige concrete resultaten opgeleverd. Daarom is ervoor gekozen het contract met de relatiemanager niet te verlengen.
- Vanuit de subsidieregeling Gevelverbetering hebben tot en met 2023 8 locaties subsidie ontvangen en is voor 2 projecten nog een bijdrage gereserveerd in 2024.
- In het kader van de regeling Wonen in het centrum zijn er in 2023 wel projecten opgestart maar nog niet afgerond. Op dit moment is er nog voor 7 woningen geld gereserveerd maar nog niet uitgekeerd omdat de werkzaamheden nog niet zijn gestart en voor nog eens 7 woningen is geld gereserveerd en deels uitgekeerd omdat de werkzaamheden zijn gestart maar nog niet afgerond. In totaal is er vanaf 2018 tot en met 2023 voor 35 woningen de subsidie volledig uitgekeerd omdat het project is afgerond.
- Tot slot zijn er verschillende inrichtingsplannen opgesteld en gerealiseerd om het stadshart te vergroenen en het centrum klimaatadaptiever te maken. Van de 9 beoogde locaties zijn er reeds 6 gerealiseerd, op één locatie lijkt realisatie niet mogelijk en bij de overige 2 locaties zijn we nog in gesprek met de omliggende pandeigenaren.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Dit programma levert een bijdrage aan meerdere doelen uit de Duurzaamheidscirkel:

- Arbeid: door te streven naar behoud en zelfstandig ondernemerschap mogelijk maken leveren we een bijdrage aan meerdere indicatoren, zoals besteedbaar inkomen, terugdringen armoede en verminderen jeugdwerkloosheid.
- Maatschappelijke participatie en wonen: we gaan in het stadscentrum een diversiteit aan functies creëren. We versterken de woonfunctie in het Walkwartier, voegen cultuur toe, voegen met het stadssportpark een openbare sportfaciliteit toe en geven ruimte aan starters en tijdelijke functies. We stimuleren, wanneer het kan, evenementen in het centrum en de kernen, deze worden veelal georganiseerd door lokale verenigingen.
- Natuur en Landschap: We vergroenen het centrum om de effecten van hittestress tegen te gaan en creëren daarmee een aantrekkelijke leefomgeving voor de bezoekers en inwoners van het stadscentrum.

De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, duurzame steden en gemeenschappen en leven op het land. Door in te zetten op het compact maken van het stadshart, functiemenging, meer bezoekersbeleving, stimuleren lokaal en duurzaam, in samenwerking met belanghebbenden in de binnenstad. Zo bouwen we samen aan een duurzaam stadshart.

3.2 Indicatoren

In 2023 zijn we gestart om naast de gegevens van Locatus de meer actuele gegevens van het CMO te hanteren. Vanaf 2024 zullen we alleen nog maar rapporteren aan de hand van de gegevens van het CMO.

Gegevens van Locatus

De gegevens van Locatus zijn een momentopname en afhankelijk van de afbakening van het werkgebied dat gehanteerd wordt. Hierdoor wijken de cijfers af van het dashboard dat het CMO gebruikt. Zo hebben de gegevens van het CMO alleen betrekking op de pit en de schil van het stadshart. Locatus rekent tot het centrum bijvoorbeeld ook de oostzijde van de Oostwal, zoals Klaphekkenstraat, Berghemseweg en Oostwal. Hetzelfde geldt o.a. voor het voorzieningencluster op het Burchtplein.

Indicator	Bron	2020	2021	2022	2023	Streef-waarde
Bezoekers centrum (gemiddeld per week)	Locatus	*	*			>40.000
Leegstand aantal verkooppunten	Locatus	16,6%	16,5%	16,4%	11,8%	15% in 2022
Aantal verkooppunten	Locatus	451	449	402	381	geen
Omvang winkeloppervlakte in m2**	Locatus	57575 (46679)	57372 (45506)	55977 (45505)	51739 (45148)	geen
Leegstand winkeloppervlak	Locatus	18,9%	20,7%	18,7%	12,7%	geen

* landelijk verbod wifi tracking derhalve geen cijfers meer beschikbaar.
** omvang winkeloppervlakte is inclusief horeca, dienstverlening en leegstand (tussen haakjes exclusief leegstand)

Gegevens van CMO uit Digitwin

Het werkgebied van het CMO beslaat sinds 2010 het kernwinkelgebied (de pit) en het kernrandgebied van het centrum (de schil). Aan de noordkant wordt het gebied begrensd door de Hertogensingel, aan de zuidkant door de spoorwegovergang Molenstraat, aan de westkant door de Smalstraat en aan de oostkant door de Teugenaarstraat.

Vanaf 2016 registreert het CMO maandelijks bezetting/leegstand. In 2015 werd begonnen met het tellen van passanten via Wifi tracking via Locatus 24/7 passanten. In 2020 heeft Locatus deze dienstverlening gestaakt in verband met AVG. Vanaf juli 2022 maakt het CMO gebruik van DigiTwin om bezoekersaantallen te meten. Deze tool is AVG proof. Het CMO werkt haar bestand actief jaarrond bij, terwijl Locatus eenmaal per jaar een telling uitvoert.

Indicator	**Bron**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**Streef-waarde**
Bezoekers centrum (gemiddeld per week)	CMO	n.b.	n.b.	123.000	111.000	150.000
Leegstand aantal verkooppunten	CMO	14,60%	9,20%	11,50%	9,60%	7,50%
Aantal verkooppunten	CMO	363	360	356	354	geen
Omvang winkeloppervlakte in m2	CMO	n.b.	n.b.	n.b.	90.825	geen
Leegstand winkeloppervlak	CMO	n.b.	n.b.	n.b.	7,20%	5,00%

3.3 Waar staat je gemeente

Niet van toepassing.

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Herontwikkeling Walkwartier	Lasten	439	401	952	550	N
	Baten	-251	0	-424	-424	V
	Saldo	188	401	528	127	N
Centrumontwikkeling algemeen	Lasten	997	704	494	-210	V
	Baten	-210	-210	-157	53	N
	Saldo	787	494	337	-157	V
Kermissen	Lasten	274	341	318	-23	V
	Baten	-199	-194	-218	-24	V
	Saldo	75	147	100	-47	V
Markten	Lasten	110	110	93	-17	V
	Baten	-93	-93	-58	35	N
	Saldo	17	17	35	18	N
Totaal programma	**Lasten**	**1.821**	**1.556**	**1.857**	**301**	**N**
	Baten	**-753**	**-497**	**-857**	**-360**	**V**
	Saldo	**1.068**	**1.060**	**1.000**	**-59**	**V**
Stortingen reserves		2.045	3.355	3.355	0	-
Onttrekkingen reserves		-495	-1.725	-1.368	358	N
Totaal mutaties reserves		**1.550**	**1.630**	**1.988**	**358**	**N**
Resultaat		**2.618**	**2.690**	**2.988**	**298**	**N**

Toelichting per product

Herontwikkeling Walkwartier

De herontwikkeling Wal Kwartier bevat de volgende onderdelen:

- Herstructurering Wal Kwartier (grondbedrijf);
- Openbare ruimte Walkwartier;
- Het Warenhuis.

De herstructurering Wal Kwartier is onderdeel van het grondbedrijf en wordt als een budgettair neutrale activiteit opgenomen. Het is een grondexploitatie waarbij de grondkosten en grondopbrengsten worden verantwoord. Het saldo wordt inclusief mutaties in reserves en voorzieningen verrekend met de grondvoorraad op de balans van de gemeente. De kosten in 2023 waren € 424.000 terwijl € 778.000 was geraamd. Dit komt omdat saneringskosten en planschade nog niet tot uitbetaling hebben geleid. Hierdoor stijgen de onderhanden werken met € 424.000.

Bij de overige onderdelen van de herontwikkeling zijn de kostenverschillen beperkt.

Centrumontwikkeling algemeen

We hebben € 0,2 miljoen aan lagere kosten en € 53.000 aan lagere opbrengsten.

- Lagere kosten (€ 86.000) voor stimulering wonen in het centrum. Dit bedrag onttrekken we niet uit het investeringsfonds Stadshart Oss. Er zijn voor de regeling Wonen in het centrum in 2023 wel projecten opgestart maar nog niet afgerond. Op dit moment is er nog voor 7 woningen geld gereserveerd maar nog niet uitgekeerd omdat de werkzaamheden nog niet zijn gestart. Voor nog eens 7 woningen is geld gereserveerd en deels uitgekeerd omdat de werkzaamheden zijn gestart maar nog niet afgerond. In 2024 worden alle gereserveerde bedragen volledig uitgekeerd.
- Lagere kosten (€ 45.000) voor de Taskforce centrum. De taskforcegelden zijn bedoelt om meer mensen naar het centrum te trekken. De uitgaven zijn getemporiseerd om beter aan te kunnen sluiten bij de nieuwe koers stadshart.
- Lagere kosten (€ 20.000) voor stimulering gevelverbetering. Hiervoor hebben we geen kosten gehad in 2023. Dit hebben we daarom ook niet onttrokken uit het investeringsfonds Stadshart Oss. Er zijn voor de regeling Gevelverbetering wel aanvragen binnengekomen, maar nog niet alle projecten zijn afgerond en dus wordt de bijdrage worden gereserveerd voor 2024.
- Lagere overige kosten (€ 60.000) voor onder andere het actualiseren van het drank- en horecabeleid. We stellen voor om een bedrag van € 25.000 over te hevelen naar 2024 om de resterende werkzaamheden uit te voeren. De uitvoering van de het drank- en horecabeleid is vertraagd vanwege capaciteitsgebrek waardoor we in 2023 minder uitgaven hadden, de afronding is voorzien in het derde kwartaal van 2024.
- Lagere opbrengsten (€ 53.000) door lagere ontvangsten van reclamebelasting. Dit komt door vermindering van het aantal reclame-uitingen in de binnenstad. We zien dat de opbrengst jaarlijks minder wordt (en in COVID-19 tijd is geen belasting opgelegd). Omdat we met het CMO een afspraak is gemaakt over een vast bedrag aan doorbetaling betekent een lagere reclame-opbrengst een nadeel voor de gemeente.

Onttrekkingen reserves

We hebben € 373.000 minder onttrokken aan reserves. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Lagere onttrekking (€ 130.000) uit het investeringsfonds Stadshart Oss voor het aanpassen van de wandelroute voor blinden.
- Lagere onttrekking (€ 125.000) uit het investeringsfonds Stadshart Oss voor vergroening in het centrum.
- Lagere onttrekking (€ 86.000) uit het investeringsfonds Stadshart Oss voor stimulering wonen in het centrum.
- Lagere onttrekking (€ 20.000) uit het investeringsfonds Stadshart Oss voor gevelverbetering.

Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2023 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

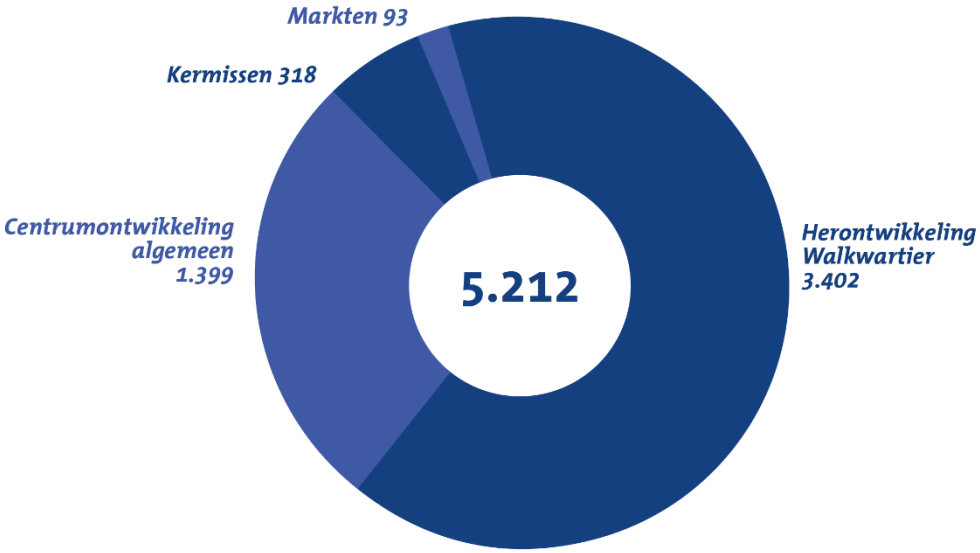

5. Overzicht subsidies

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Centrumontwikkeling algemeen	274	127	181
Totaal programma 06. Centrum	**274**	**127**	**181**

Programma 7. Verstedelijking, wonen en mobiliteit

1. Inleiding

Oss heeft alles in huis om een de schaalsprong te maken naar een gemeente met meer dan 100.00 inwoners. Dit bereiken we onder andere door nog meer stad te zijn. Oss profiteert al van de aantrekkingskracht van de diversiteit in keuze voor wonen in een stadse of dorpse omgeving, met veel erfgoed, aansprekende voorzieningen waaronder een goede ontsluiting én OV bereikbaarheid, een gevarieerde economische bedrijvigheid en een prachtig buitengebied. Door stedelijke milieus toe te voegen maken we het aanbod en de keuze voor wonen en werken in Oss nog diverser en aantrekkelijker. Dit komt voornamelijk tot uitdrukking in de binnenstedelijke transformatie in de brede spoorzone van Schadewijk tot Amsteleind. Hier vindt ook de omslag naar duurzame mobiliteit plaats, met een herwaardering van onze verkeersstructuur, zodat alle voorzieningen goed bereikbaar blijven. Daarnaast hebben we aandacht voor de opgave om het bestaand stedelijk gebied gezonder en meer klimaatrobuust te maken.
In dit programma komen de verstedelijking van Oss met de Spoorzone Oss, onze woon- en mobiliteitsopgaven, de activiteiten in het kader van de Omgevingswet én onze lobby en samenwerkingsagenda aan de orde.

2. Programma-onderdelen

2.1 Verstedelijking

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Eigentijdse Stadvernieuwing; wat inhoud dat er een diversiteit aan extra woningen gebouwd zijn in het stedelijk gebied, die aantrekkelijke stedelijke leefmilieus en gemeenschappen opleveren*
- *De transitie naar een 10 minutenstad; waarin langzaam verkeer volop ruimte heeft en voorzieningen zoals openbaar vervoer, groen, sport, onderwijs en cultuur binnen 10 minuten bereikbaar zijn vanaf woon- of werkplek*
- *Duurzame, gezonde en veilige leefomgeving; waarin in het stedelijk gebied ruimte is gemaakt voor de uitdagingen uit het programma energie en klimaat en de opgave met betrekking tot energie*
- *Vooraanstaande industriële ontwikkel- en maakstad; waarbij het nieuwe werken (in de nabijheid van de stations) onderdeel is van de nieuwe stedelijkheid*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Op verschillende manieren werken we aan het creëren van toekomstbestendige stedelijke woon-, werk- en leefmilieu's in de spoorzone van Oss. We hebben in 2023 diverse plannen opgeleverd rondom mobiliteit en wonen die ook betrekking hebben op de stedelijke ontwikkeling. De nadere planvorming en het uitwerken van de strategieën voor verstedelijking krijgen verder vorm in het masterplan Spoorzone Oss dat in 2024 wordt opgeleverd. Daarmee is de verstedelijking van Oss niet klaar, maar staat juist aan het begin. De ruimtelijke ingrepen die worden voorgesteld om van de spoorzone een toekomstbestendig stedelijk gebied te maken vragen op veel fronten de komende jaren inzet van mensen en middelen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We stelden een Opgavedocument spoorzone vast.
- We gaven opdracht en startten met het opstellen van een masterplan Spoorzone Oss.
- We werkten aan de realisatie van verstedelijking door middel van projecten in de spoorzone zoals Euterpepark, Gebiedsontwikkeling Raadshuislaan Noord, Gebiedsontwikkeling Raadhuislaan Zuid, Fraterspark, Oude Theater/Lucaya, Schadewijk en Amsteleind.
- We stelden een Spooragenda op met NS, Prorail en de provincie Noord-Brabant.
- We sloten aan bij NOVEX stedelijk Brabant, waarin Brabantbrede verstedelijkingsstrategie en uitvoeringsprogramma is opgesteld.
- We waren betrokken bij het opstellen van een regionale verstedelijkingsstrategie en uitvoeringsprogramma.

2.2 Wonen en erfgoed

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Complete woongemeente. Aandacht voor de woonomgeving in bestaande wijken en kernen. Een flexibel en gedifferentieerd woningbouwprogramma*
- *Comfortabele woningvoorraad. Een woningvoorraad die aansluit bij de behoeften en wensen van de bewoners. De woningen zijn duurzaam en toekomstbestendig*
- *Een (t)huis van alle groepen inwoners. Aandacht voor de groep kwetsbare inwoners met een zorgbehoefte die in de toekomst in een reguliere woning moeten blijven wonen. Ook aandacht voor de inwoners met een middeninkomen en jongeren die in de koop- en huursector buiten de boot dreigen te vallen*
- *Versterking van de woonfunctie van Oss, ook in regionaal opzicht*
- *Versnelling van de woningbouw met als streven dat er de komende jaren circa 600 woningen worden toegevoegd aan de Osse voorraad. De Woonagenda 2022-2024 helpt om uitvoering te geven aan deze ambities*
- *We geven aandacht aan betekenis en behoud van erfgoed en archeologie*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We hebben in 2023 veel ontwerpbestemmingsplannen in procedure gegaan met in totaal circa 2.500 woningen, waaronder veel betaalbare woningen. Door de werkwijze van nieuwe zakelijkheid en vaker monitoren van de planvoortgang zorgen we voor meer continuïteit in het verlenen van nieuwe bouwvergunningen. Op die manier proberen we over de langere termijn het aantal nieuwbouwwoningen hoog te houden. We hebben vele adviezen gegeven op de intaketafel, principeverzoeken behandeld, onderbouwingen in bestemmingsplannen geschreven en meegewerkt aan de ontwikkeling van plannen waar ons projectenbureau een sturende rol heeft. Dit met als doel dat we de pijplijn blijven aanvullen met harde woningbouwplannen. Verder hebben we gewerkt aan beleidsstukken die ons helpen om de doelstellingen te realiseren. Het gaat daarbij om de Regionale Woondeal Noordoost-Brabant, het beleidskader centrale huisvesting internationale werknemers, de visie Wonen, Welzijn & zorg en de herinvoering van de Starterslening. Ook hebben we een start gemaakt met de actualisatie van de meerjarige prestatieafspraken met de woningcorporaties. Zo wordt op vele fronten gewerkt aan een thuis van alle groepen inwoners.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We werkten aan de Regionale Woondeal en aan de Brabantse Verstedelijkingsstrategie. We zetten ons in voor het Osse belang, namelijk aandacht voor de ingezette versnelling en de grote opgave om zachte woningbouwplannen naar de eindstreep van een onherroepelijk bestemmingsplan te brengen, zodat er daarna bouwvergunningen kunnen worden aangevraagd en de bouw kan starten.
- We stelden de visie Wonen, Welzijn & Zorg op. Deze is vastgesteld in oktober 2023.
- We hebben het beleidskader huisvesting internationale werknemers op, het is vastgesteld 2023.
- We werkten aan de herinvoering van de starterslening, vastgesteld januari 2024.
- We hebben continu aan de totstandkoming van harde woningbouwplannen gewerkt. In 2023 heeft dat onder meer als resultaten dat er bestemmingsplannen zijn vastgesteld zoals Geffen ’t Veld (310 woningen) en Euterpelaan naast het ROC (74 woningen). Er zijn woningen opgeleverd in onder meer Oijense Zij Noord, Kromstraat/Hof van Fort en Lith Oost.
- We brachten de bouw van circa 2.500 woningen in procedure via ontwerpbestemmingsplannen, waaronder Linck, Ravenstein Stationskwartier en 2 locaties op het Euterpepark.
- We blijven inzetten op de planontwikkeling van locaties die nog geen ontwerpbestemmingsplan hebben. Dat betekent het verder werken aan de planvorming in bijvoorbeeld Amsteleind en Fraterspark.
- We hebben inmiddels 3 CPO groepen die concreet aan de slag zijn met de bouw van woningen (Geffen, Maren-Kessel en Overlangel) en er zijn groepen bezig om zover te komen in Oss, Ravenstein en Herpen.
- We hebben onze werkwijze voor monitoring van de voortgang van nieuwbouwplannen aangescherpt en rapporteren hierover periodiek in de RIB voortgang woningbouw.

- We blijven inzetten op het verkrijgen van subsidies om de haalbaarheid van betaalbare woningbouw te vergroten. In 2023 hebben we onder meer veel werk verzet om de Woningbouwimpuls, regeling huisvesting aandachtsgroepen en provinciale bijdrageregeling stimulering woningbouw naar Oss te halen.
- We hebben de wettelijke taken en verplichtingen vanuit Erfgoed in vervuld (archeologie en gebouwd erfgoed). Daarnaast werkten we aan publieksbereik onder andere door het uitbrengen van een nieuwe Ossensia, faciliteerden we 20 jaar Vorstengraf reconstructie, maakten we de Fieldschool uit Leiden mogelijk, is de archeologische waardenkaart opgeleverd en zijn we aan de slag gegaan met de cultuurhistorische waardenkaart, die in 2024 wordt opgeleverd.
- We startten met de voorbereidingen 50 jaar Archeologie in Oss en 625 jaar Oss stadsrechten.

2.3 Mobiliteit

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Infrastructuur die bijdraagt aan de kwaliteit van de openbare ruimte*
- *Toegankelijke en bereikbare basisvoorzieningen voor iedereen*
- *Duurzame mobiliteit*
- *Toename van Verkeersveiligheid en afname van verkeershinder*
- *Aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bewoners en bedrijven*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Voor de mobiliteit en infrastructuur in de toekomst is de vaststelling van de Koersnota Mobiliteit door de gemeenteraad een belangrijke eerste stap. Deze koersnota vertalen wij nu naar een Uitvoeringsprogramma Mobiliteit die in de loop van 2024 wordt opgeleverd. Daarin worden mijlpalen meer concreet vastgelegd. Ook een voorstel voor monitoring van de doelen komt dan aan de orde. De kaders van de koersnota worden al wel toegepast in diverse gebiedsontwikkelingsprojecten. Met Prorail, NS en provincie Noord-Brabant hebben wij een goede basis gelegd voor toekomstige samenwerking aan de spooragenda van Oss. Wij zijn in juni 2023 toegetreden tot Brabantstad (B7). In 2024 wordt de samenwerkingsovereenkomst voor de B7-programmalijn Slimme en Duurzame mobiliteit ondertekend.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- De gemeenteraad stelde een Koersnota Mobiliteit vast met daarin met daarin leidende principes, hoofdwegenstructuur en parkeernormen.
- We hebben een nieuwe parkeernormennota vastgesteld.
- Samen met NS, Prorail en provincie Noord-Brabant stelden we voor de 3 stations in Oss een handelingsperspectief op. Een goede basis om met elkaar de stations te kunnen verbeteren.
- Met buurgemeenten wezen we in reactie op de ontwerp structuurvisie A50 actief op belang van aanvullend onderzoek naar verkeersafwikkeling op knooppunt Paalgraven en de samenhang met andere maatschappelijke opgaven.
- We versterkten de regionale samenwerking met betrekking tot mobiliteit met onze deelname aan Brabantstad.
- Wij verbeterden de effectiviteit van de parkeerregulering met de komst van een handhavingsvoertuig.
- We zijn een verkenning samen met Stichting de Maasveren en de twee oevergemeenten gestart voor een structurele en duurzame oplossing om de Maasveren in de vaart te houden. De afronding van deze verkenning staat gepland voor het tweede kwartaal van 2024.

2.4 Ruimtelijke ontwikkeling

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We werken met de nieuwe Omgevingswet*
- *We benutten het nieuwe rijksbeleid "Regie op Ruimtelijke Ontwikkeling"*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
De Omgevingswet is wederom uitgesteld, waardoor we in 2023 nog niet met de nieuwe Omgevingswet gewerkt hebben. Wel werken we in diverse samenwerkingsverbanden aan regie op de ruimtelijke ontwikkeling van onze regio en provincie. Denk daarbij aan de RNOB, NOVEX Stedelijk Brabant, de stedelijke regio 's-Hertogenbosch de B7 en de provincie.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- We hebben in 2023 het programma Omgevingswet afgerond. De activiteiten zijn naar de lijnafdelingen gebracht.
- In 2023 heeft de gemeenteraad ingestemd met de laatste van de drie gebiedsvisies: de gebiedsvisie Stadjes en Kernen. De drie gebiedsvisies vormen de bouwstenen voor de omgevingsvisie.
- Na accordering van de opdrachtbrief en het programmaplan hebben we in 2023 de eerste concrete stappen gezet richting de omgevingsvisie.
- We startten met het opstellen van een Milieu Effect Rapportage.
- We gaven richting aan de omgevingsvisie door middel van een ambitienota die begin 2024 door de raad wordt behandeld.
- We bereidden ons in 2023 zo goed als mogelijk voor op de nieuwe Omgevingswet door onder andere het omgevingsplan voor het hele Osse grondgebied, vergunningverlening, ICT en techniek.
- In 2023 is het ontwikkelperspectief Stedelijk Brabant en de verstedelijkingstrategie regio 's-Hertogenbosch opgeleverd. Daarin participeerden we actief met onze Osse agenda.
- In 2023 heeft de provincie Noord-Brababt het Ruimtelijk Voorstel Brabant opgesteld en hebben we in RNOB verband gewerkt aan een ruimtelijk voorstel voor de regio.
- In 2023 heeft de provincie Noord Brabant het eerste concept Brabants programma Landelijk Gebied (BPLG) opgeleverd, bestaande uit een houtskoolschets en een pakket no-regret maatregelen. De Osse strategie ten aanzien van de westelijke polder is hierin meegenomen alsmede ook de kansen in het poldergebied met betrekking tot voedselproductie in de vorm van hoogproductieve kringlooplandbouw.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid
Het verduurzamen van vooral de bestaande woningvoorraad is een grote en belangrijke opgave. Deze opgave komt (o.a.) aan bod in programma 4: uitvoeringsprogramma Energiebesparing en Transitievisie Warmte.
De activiteiten genoemd onder 'Duurzame Mobiliteit' dragen bij aan een duurzamer verkeerssysteem, onder andere door:
- Het zorgen voor een betere verkeersveiligheid.
- Het stimuleren van meer duurzame verkeersbewegingen (te fiets, per spoor of over water).
- Het verminderen van overlast van verkeersbewegingen (o.a. geluid, CO2-uitstoot).

De Toekomstvisie en Structuurvisie voor de gemeente Oss lopen tot 2020. De actualisatie krijgt gestalte in de Omgevingsvisie, die daarmee het nieuwe integraal kader vormt voor het ruimtelijk beleid waaronder wonen voor de gemeente. In de omgevingsvisie maken we ook keuzes t.a.v. duurzaamheid. Daarin nemen we de Global Goals als drijfveer en integreren we sociale doelen als gezondheid en onderwijs.
De Global Goals die bij dit programma horen zijn: goede gezondheid en welzijn, duurzame energie, duurzame industrie, innovatie en infrastructuur, duurzame steden en gemeenschappen en klimaatactie.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	2020	2021	2022	2023	Streef-waarde
Gemiddelde leegstand woningen	OssStat	3,1	3,3	3,2	3,4	n.v.t.
Gemiddelde verkooptijd woningen (in dagen)	NVM	Q2 - 32	Q2 - 24	Q2 - 63	n.n.b.	n.v.t.
Verleende bouwvergunningen	Gemeente Oss	497	356	482	285	n.v.t.
In aanbouw zijnde woningen	Gemeente Oss	544	256	321	208	n.v.t.
Gereedgekomen woningen	Gemeente Oss	524	623	341	491	n.v.t.
Aantal actief woningzoekenden Mooiland	Mooiland	1.073	1.778	1.630	n.n.b.	n.v.t.
Aantal reacties per woning Brabantwonen	Brabantwonen	139,5	160	246	n.n.b.	n.v.t.

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen	9,4	8,7	2022

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Overige bedrijfsmatige activiteiten	Lasten	8.473	4.710	4.290	-420	V
	Baten	-8.024	-4.445	-4.442	2	N
	Saldo	449	265	-153	-418	V
Parkeren	Lasten	2.251	2.181	1.943	-237	V
	Baten	-2.412	-2.352	-2.584	-232	V
	Saldo	-162	-171	-641	-469	V
Volkshuisvesting	Lasten	4.463	5.400	5.038	-361	V
	Baten	-3.002	-3.500	-2.537	963	N
	Saldo	1.460	1.899	2.501	602	N
Woningbouwcomplexen	Lasten	7.771	9.409	4.565	-4.843	V
	Baten	-9.934	-13.424	-7.756	5.668	N
	Saldo	-2.163	-4.015	-3.191	825	N
Strategische projecten/samenwerking	Lasten	6.353	8.722	3.137	-5.585	V
	Baten	-2.888	-4.460	-259	4.201	N
	Saldo	3.465	4.262	2.878	-1.384	V
Verkeer	Lasten	2.292	2.485	2.125	-360	V
	Baten	-16	-151	-168	-17	V
	Saldo	2.276	2.334	1.957	-377	V
Ruimtelijke ordening	Lasten	4.262	4.435	4.109	-326	V
	Baten	-265	-336	-1.266	-929	V
	Saldo	3.997	4.099	2.844	-1.255	V
Totaal programma	**Lasten**	**35.865**	**37.342**	**25.208**	**-12.134**	**V**
	Baten	**-26.542**	**-28.669**	**-19.013**	**9.656**	**N**
	Saldo	**9.323**	**8.673**	**6.195**	**-2.478**	**V**
Stortingen reserves		8.867	11.743	10.995	-748	V
Onttrekkingen reserves		-8.999	-11.544	-8.778	2.766	N
Totaal mutaties reserves		**-131**	**199**	**2.218**	**2.019**	**N**
Resultaat		**9.192**	**8.872**	**8.413**	**-459**	**V**

Toelichting per product

Overige Bedrijfsmatige activiteiten

Het product overige bedrijfsmatige activiteiten bestaat uit de volgende onderdelen:

- herstructureringsplannen: dit is een budgettair neutrale activiteit, onderdeel van het grondbedrijf. Het saldo van lasten en baten van alle complexen inclusief mutaties in reserves en voorzieningen wordt uiteindelijk verrekend met de grondvoorraad op de balans van de gemeente.
- beheercomplexen: per saldo een voordeel van € 150.000.
- verhuurde panden en percelen: per saldo een voordeel van € 180.000.

Voor herstructureringsplannen zijn de kosten € 0,2 miljoen hoger dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door centrumplan Berghem. De totale opbrengsten bedroegen € 1,7 miljoen in 2023. Dit is € 1,5 miljoen lager dan geraamd. Dit komt met name omdat de verkoop met betrekking tot Kapelaan Nausstraat niet in 2023 heeft plaatsgevonden. De verkoop is doorgeschoven naar 2024.
Per saldo is de voorraad onderhanden werk herstructureringsplannen met € 0,7 miljoen toegenomen. Voor een uitgebreide toelichting op het rekeningresultaat van het grondbedrijf verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid verderop en naar het Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG).

Het saldo van de beheercomplexen is € 150.000 positief. Dit is een saldo van hogere plankosten (€ 140.000), maar ook hogere inkomsten uit huur en pacht en verkopen van gronden (€ 290.000).
Het saldo van de verhuurde panden en percelen is € 180.000 positief. Dit wordt vooral veroorzaakt door lagere kosten voor onderhoud en energie.

Parkeren
We hebben lagere kosten van € 237.000 en hogere opbrengsten van € 232.000. Per saldo geeft dit een voordeel van € 469.000.
De belangrijkste reden voor € 170.000 lagere kosten is dat er minder parkeerautomaten worden vervangen. Steeds meer mensen betalen op een alternatieve manier wat leidt tot lagere kosten voor groot en dagelijks onderhoud, inzameling, storingen. Hiernaast waren de onderhoudskosten van Parkeergarage Oostwal en Bergoss € 55.000 lager.
De hogere opbrengsten van € 230.000 worden veroorzaakt door de inzet van de scanauto. Dit leidt tot meer naheffingsaanslagen en parkeeropbrengsten.
Bij de programmabegroting hielden we rekening met een tekort van € 215.000. We hadden begroot om dit te onttrekken uit de reserve Parkeren. We zien nu in de werkelijkheid een (relatief) voordeel van € 470.000 ten opzichte van het begrote tekort. Het verschil van € 255.000 hebben we gestort in de reserve Parkeren (zie toelichting bij stortingen en onttrekkingen reserves hierna).

Volkshuisvesting
We hebben € 0,4 miljoen aan lagere kosten en € 1 miljoen aan lagere opbrengsten. Per saldo geeft dit een nadeel van € 0,6 miljoen.
- Lagere opbrengsten (€ 1 miljoen) en lagere kosten (€ 0,4 miljoen) voor omgevingsvergunningen. De lagere opbrengsten voor omgevingsvergunningen wordt veroorzaakt door het verlenen van minder vergunningen voor grote projecten en door het verlenen van veel vergunningen binnen een lager tarief. We zien een sterke daling in het verleende vergunningen. We hebben daardoor ook minder kosten omdat we minder hebben uren hebben besteed aan het verlenen van vergunningen.
- Hogere kosten volkshuisvesting (€ 82.000). We hebben dit jaar hogere kosten gehad door de woningmarktmonitor en een woonwensenonderzoek. Door vertragingen in de planning zijn in 2023 zowel de monitor als het woonwensenonderzoek gehouden en gefactureerd, normaal gesproken zit dat in verschillende jaren waardoor ook de kosten verspreid komen. Daarnaast hebben we hogere kosten voor het CPO beleid (collectief particulier opdrachtgeverschap).
- Lagere kosten woonwagens en standplaatsen (€ 88.000). We hebben lagere kosten doordat onder andere investeringen vertraagd zijn en we daarom geen kapitaallasten hebben.
- Hogere kosten (€ 46.000) voor beheerkosten van diverse leningen (starters-. duurzaamheids-, blijvers- en verzilverleningen).

Woningbouwcomplexen
Woningbouw projecten is een budgettair neutrale activiteit, onderdeel van het grondbedrijf. Het saldo van lasten en baten van alle woningbouwprojecten inclusief mutaties in de reserves en voorzieningen verrekenen we uiteindelijk met de grondvoorraad op de balans van de gemeente.
De totale kosten op de diverse woningbouwcomplexen bedroegen in 2023 € 4,6 miljoen. Dit is per saldo € 5,4 miljoen lager dan begroot. Grote posten daarin zijn:
- Piekenhoef: € 0,4 miljoen lager
- Horzak: € 0,4 miljoen hoger

- Oijense Zij: € 3,7 miljoen lager. We hebben daarnaast € 2,5 miljoen lagere winstneming en dus minder gestort in de algemene reserve van het grondbedrijf i.v.m. fors lagere kosten bouw- en woonrijpmaken (POC-methode).
- Lith Oost: € 0,6 miljoen lager. We hebben daarnaast € 850.000 extrta gestort in de algemene reserve van het grondbedrijf.
- Liesdaal: € 0,4 miljoen lager. We hebben daarnaast € 300.000 extrta gestort in de algemene reserve van het grondbedrijf.
- Den Herd Geffen: € 0,2 miljoen lager
- 't Veld Geffen: € 0,3 miljoen lager.

De totale verkopen bedroegen € 4,2 miljoen in 20223. Dit is per saldo € 0,15 miljoen lager dan geraamd. Per saldo dus nagenoeg conform verwachting. Bij de Piekenhoef is verkoop 1,0 miljoen achtergebleven. Bij Wilgendaal € 1,6 miljoen meer. En bij Liesdaal en den Herd Geffen bleef de opbrengst € 0,9 miljoen achter op de raming.

Per saldo is de voorraad onderhanden werken van de woningbouwcomplexen binnen het grondbedrijf met € 3,5 miljoen afgenomen.
Voor een uitgebreide toelichting op het rekeningresultaat van het grondbedrijf verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid verderop en naar het Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG).

Strategische Projecten / Samenwerking

Op dit product verantwoorden we de plankosten voor diverse projecten. Deze plankosten activeren we als immateriele vaste activa. Voor diverse plankosten (€ 2,6 miljoen) hebben we een voorziening gevormd. Het betreft vooral kosten die gemaakt zijn voor Klein Amsteleind (€ 0,4 miljoen), Groot Amsteleind (€ 0,9 miljoen) gebiedsontwikkeling Raadhuislaan Zuid (€ 0,3 miljoen), voormalig belastingkantoor (€ 0,3 miljoen) en stationskwartier Ravenstein (€ 0,5 miljoen). Deze voorziening hebben we onttrokken aan de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf.

Verkeer

We hebben lagere kosten van € 0,4 miljoen. Dit heeft de volgende oorzaken:
- Lagere kosten ontwikkelen Masterplan Spoorzone (€ 0,1 miljoen). We ontwikkelen een masterplan en voeren hiervoor onderzoeken uit. Dit is een meerjarig traject en nog niet alles is afgerond.
- Lagere kosten advies parkeernormen (€ 82.000). We hebben lagere kosten voor het advies over parkeernormen. We hebben een nota parkeernormen opgesteld. In 2024 gaan we naar de tweede fase, het herzien van het beleid als geheel.
- Lagere kosten Noordelijke Ontsluitingsweg (€ 80.000). De voorbereidingen van de Noordelijke ontsluitingsweg zijn in uitvoering. De Milieuonderzoeken Vuilstort zijn afgerond en hierna starten we met een geluidsonderzoek. De uitgaven komen in 2024.
- Lagere kosten Werkgeversaanpak duurzaam vervoer (€ 40.000). We hebben gewerkt aan een doelgroepenaanpak samen met Smartways, die breder is dan alleen Vorstengrafdonk. Dit levert naar verwachting in 2024 een concrete aanpak op.

Voor al deze posten stellen we voor om het budget over te hevelen naar 2024.

Ruimtelijke ordening

We hebben lagere kosten van € 0,3 miljoen en hogere opbrengsten van € 0,9 miljoen. Per saldo geeft dit een voordeel van € 1,2 miljoen.
- Lagere kosten Omgevingsvisie (€ 0,3 miljoen). We hebben minder uitgegeven aan de Omgevingsvisie dan begroot. Door vertragingen schuiven veel activiteiten door naar 2024. We hebben daarom ook minder onttrokken aan de reserve Omgevingswet.
- Lagere kosten (€ 70.000) voor de MER Nieuw Zevenbergen.
- Hogere opbrengsten anterieure overeenkomsten (€ 0,4 miljoen). We zien meer en grotere initiatieven, mede door ons actief woningbouwbeleid.

- Hogere opbrengsten uit bijdragen landschappelijke kwaliteitsverbetering en bijdrage van ruimte-voor-ruimte kavels (€ 0,5 miljoen). We begroten deze bijdragen niet en we storten deze bijdragen in de reserve Groenfonds Landelijk gebied.

Stortingen reserves

We hebben per saldo € 495.000 minder gestort in reserves door:

- We hebben € 768.000 minder gestort in de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf door lagere winstnemingen woningbouwcomplexen ter hoogte van € 768.000 (werkelijke winstnemingen van circa € 3,3 miljoen binen Piekenhoef, Wilgendaal, Horzak, Lith oost en Liesdaal zijn gestort in de algemene bedrijfsreserve);
- We hebben € 1,2 miljoen minder gestort in de reserve bovenwijkse voorzieningen. Zie onderstaande toelichting. Een hogere afroming van de algemene bedrijfsreserve was niet mogelijk, omdat deze reserve anders negatief zou worden.
- We hebben € 0,5 miljoen gestort in het Groenfonds Landelijk Gebied vanuit bijdragen landschappelijke kwaliteitsverbetering en bijdrage van ruimte-voor-ruimte kavels.
- We hebben € 228.000 gestort in de reserve Omgevingswet. Voor uitgaven met betrekking tot de omgevingsvisie was € 228.000 gedekt uit de algemene reserve. De uitgaven voor de omgevingswet- en visie onttrekken we uit de reserve omgevingswet. Om uiteindelijk gebruik te maken van één financieringsbron (reserve) hebben we het geraamde gedeelte vanuit de algemene reserve gestort in de reserve Omgevingswet.
- We hebben € 255.000 gestort in de reserve parkeren.

Onttrekkingen reserves

We hebben per saldo € 2,5 miljoen minder onttrokken in reserves door:

- We hebben € 1,2 miljoen minder onttrokken uit de algemene bedrijfsreserve. In de begroting hadden we een afroming van de algemene bedrijfsreserve begroot van € 3,4 miljoen. We zouden dit bedrag storten in de reserve bovenwijkse voorzienigen. Dit afhankelijk van de werkelijke grondverkopen in 2023. Door lagere winstnemingen is de afroming niet mogelijk omdat anders de bedrijfsreserve negatief zou worden. We ontrekken daarom € 1,2 miljoen minder dan begroot (en storten ook € 1,2 miljoen minder dan begroot in de reserve bovenwijkse voorzieningen).
- We hebben € 1,3 miljoen minder onttrokken uit de algemene bedrijfsreserve voor gemaakte plankosten (begroot € 4,1 miljoen en werkelijk kosten van € 2,4 miljoen).
- We hebben € 193.000 minder onttrokken uit de algemene bedrijfsreserve voor reserve bovenwijkse voorzieningen en € 97.000 minder voor de reserve bovenwijkse netwerkvoorziening. Dit zijn de bijdragen vanuit onze eigen grondexplotiaties.
- We hebben € 159.000 minder onttrokken uit de reserve Omgevingswet.
- We hebben € 215.000 minder onttrokken uit de reserve Parkeren, omdat we geen tekort hadden.
- We hebben € 70.000 minder onttrokken aan de reserve Geluid door lagere kosten voor de MER Nieuw Zevenbergen.
- We hebben € 46.000 onttrokken voor de starters/duurzaamheids/blijvers/verzilverlening uit de reserve Volkshuisvesting en Beheerskosten startersleningen.

Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2023 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

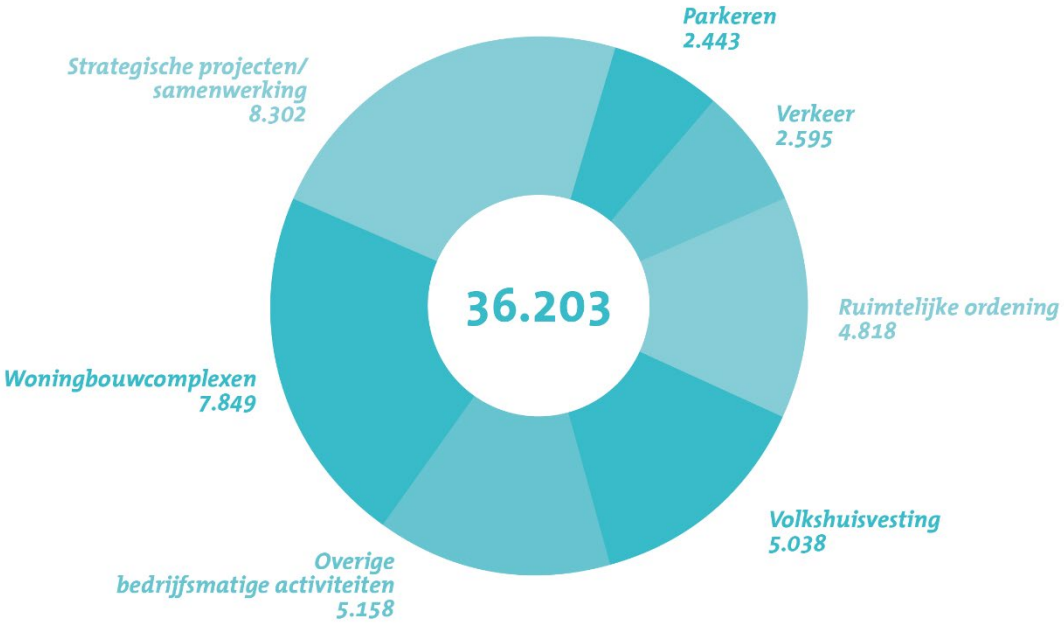

5. Overzicht subsidies

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Verkeer	178	208	201
Volkshuisvesting	27	47	28
Totaal programma 7. Verstedelijking, wonen en mobiliteit	**205**	**255**	**229**

Programma 8. Veilige omgeving

1. Inleiding

Ons doel is een aantrekkelijke omgeving te zijn waar inwoners zich veilig voelen om te kunnen wonen, werken en recreëren. Schoon, heel en veilig staat hierbij voorop. Als gemeente zijn we in staat om in te kunnen spelen op de actuele veiligheidsproblematiek. De algemene doelen voor de periode 2023-2026 zijn:

- Een samenleving die weerbaar, veerkrachtig en zelfredzaam is.
- Veilige wijken met een goede verbinding tussen zorg en veiligheid.
- Het zo veel mogelijk tegengaan, verstoren, en stoppen van ondermijnende criminaliteit.
- Voorkomen en bestrijden van (grootschalige) incidenten en verstoring van de openbare orde.
- Behouden of verbeteren van de veiligheidsgevoelens en veiligheidscijfers.

Binnen veiligheid hanteren we vijf veiligheidsvelden: veilige leef- en woonomgeving, bedrijvigheid en veiligheid, jeugd en veiligheid, fysieke veiligheid en integriteit en veiligheid (ondermijning). Deze velden hebben elk weer hun eigen thema's. Zo werken we aan een stabiele interne crisisorganisatie (opleiden en trainen), draaien wij een 24/7 crisispiket (incidentmanagement), vervullen we functies voor de regionale crisisorganisatie, haken wij aan bij complexe casuïstiek op AVE 3 niveau, voeren we procesregie bij AVE 4 casuïstiek, werken wij aan aanpak woonoverlast, sluiten wij drugs- en overlastgevende panden, monitoren wij de jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit en houden we ons bezig met de aanpak op ondermijnende criminaliteit, weerbare jeugd en weerbare overheid.

De afgelopen jaren komen er steeds meer nieuwe veiligheidstaken bij (mensenhandel, cybercrime en maatschappelijke onrust en preventie weerbare jeugd) en bestaande thema's vergen meer tijd (toename complexe casuïstiek, toename voetbalgeweld, meer wijkgericht werken en inzet van veiligheid tijdens evenementen). Ook de twee grote crisissen (corona en vluchtelingen) hebben veel druk gelegd. We hebben hier aandacht voor en gaan hier in 2024 mee aan de slag.

2. Programma-onderdelen

2.1 Veilige woon- en leefomgeving

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Zorg- en veiligheidsketen verder inrichten om alle soorten casuïstiek slagvaardig op te kunnen pakken.*
- *Effectief kunnen optreden bij langdurige ernstige woonoverlast.*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Het verbeteren van de objectieve en subjectieve veiligheid is een doorlopend proces waarbij we per jaar bekijken waar er extra inzet nodig is. Gelet op de toename van complexe zorg- en veiligheidsproblematiek, hebben we in 2023 prioriteit gegeven aan de doorontwikkeling van het model Aanpak Voorkomen Escalatie (AVE). Deze doorontwikkeling hebben we in 2023 afgerond.
In 2023 wilden we de samenwerking met wijkcoördinatoren, boa’s en andere betrokkenen om vroegtijdig (woon)overlast aan te pakken intensiveren en het beleid Aanpak Woonoverlast actualiseren. Hier zijn we niet aan toegekomen. In 2024 willen we dit op gaan pakken.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We hebben binnen de gemeente Oss meer verbinding, een gezamenlijke aanpak en een gedragen verantwoordelijkheid gecreëerd voor de thema’s die op de domeinen en zorg en veiligheid spelen.
- In 2023 zijn we gestart met de doorontwikkeling van het model Aanpak Voorkomen Escalatie (AVE). We hebben samen met onze partners nieuwe afspraken gemaakt rondom dit opschalingsmodel voor casuïstiek.
- We hebben meer gebruik gemaakt van de expertise van het Zorg- en Veiligheidshuis.
- Het proces nazorg- ex gedetineerden hebben we geëvalueerd, aangepast en geactualiseerd. We hebben het Bestuurlijke Akkoord Re-integratie Ex-justitiabelen als uitgangspunt gebruikt. Met als doel om

gedetineerden nog beter te kunnen helpen bij terugkeer naar de samenleving en om beter voorbereid te zijn op de evt. risico's bij terugkeer in de maatschappij.
- Daarnaast zijn nieuwe afspraken en processen gemaakt voor ex-gedetineerden met een verhoogd risico voor terugkeer in de maatschappij (de zogeheten BIJ- en risicomeldingen). Zij worden vroegtijdig gemonitord en er vindt veelvuldige afstemming met onder andere de politie en reclassering plaats.
- We hebben de rol van veiligheid binnen het programma Schadewijk en het wijkgericht werken verkend.
- We leveren een bijdrage aan de aanpak van inwoners met een psychische kwetsbaarheid.
- Taakverzwaring en –verbreding hebben ertoe geleid dat we hebben ingezet op het anders vormgeven van de organisatorische invulling van team openbare orde en veiligheid. Hiervoor hebben we 1,5 fte aangevraagd in de begroting. Deze zijn toegekend. In 2024 starten twee nieuwe adviseurs Openbare orde en veiligheid.
- We monitoren twee keer per jaar het Uitvoeringsprogramma Veiligheid 2023-2026 in de gezagsdriehoek.

2.2 Bedrijvigheid en veiligheid

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Veilige evenementen*
- *Veiligheid in en om het voetbalstadion*
- *Veilig uitgaan en een veilig centrum*
- *Veilige bedrijventerreinen*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
Om de veiligheid in en om het voetbalstadion te vergoten, trekken we steeds meer samen op met de andere voetbalgemeenten binnen Oost-Brabant, TOP Oss, de KNVB, politie en OM. Hiermee hopen we gezamenlijk de ongeregeldheden terug te dringen en betaald voetbal voor iedereen weer een feest te maken.

We willen binnen de gemeente Oss evenementen mogelijk maken. Dit willen we doen door het vergunningsproces verder door te ontwikkelen. We hebben een geactualiseerd vastgesteld evenementenbeleid met een daarbij behorend toetsingskader.

Bij evenementen moeten bezoekers, deelnemers en medewerkers zich ook veilig voelen. De eerste stappen zijn gezet in het aanpassen van het beleid en de werkwijze van evenementen en bijbehorende vergunningverlening. In de begroting van 2024 is 1 fte toegekend voor het coördineren van evenementen en 0,5 fte toegekend voor evenementenveiligheid met als doel evenementen te kunnen vergunnen. Hierdoor hopen we in 2024 meer stappen te kunnen maken ten aanzien van (veilige) evenementen in Oss.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- Door de veranderende rol als regisseur in het proces voetbal trekken we nauwer op met politie en de BVO (Betaald Voetbalorganisatie) Top Oss. Op deze manier trekken we integraal op en pakken we overlast effectiever aan.
- Afgelopen jaar heeft de landelijke Regiegroep Voetbal en Veiligheid een gemeentelijk handelingskader gepubliceerd. Dit handelingskader stelt een aanpak voor bestaande uit diverse bestuursrechtelijke maatregelen in reactie op ongeregeldheden gerelateerd aan voetbal. Veel van de voorgestelde maatregelen zijn inmiddels in gang gezet, zoals: het inzetten van extra restricties bij (risico)wedstrijden, beleid bij incidenten of stakingen en de invoering van een vergunningplicht voor betaald voetbalwedstrijden in december 2023. De zogenaamde persoonsgerichte aanpak krijgt pas verder vorm in 2024.
- Aan evenementenorganisatoren, hulpdiensten en externe stakeholders bieden we duidelijkheid door toe te werken naar een uniforme en werkbare behandelaanpak rondom (veiligheid bij) evenementen. In 2024 zetten we hierop vervolgstappen.
- Om onze informatiepositie te verbeteren worden signalen van fraude en ondermijning besproken in een intern signalenoverleg. Hierdoor kunnen we integraal en meer informatie-gestuurd werken.

- Gemeente Oss is lid van Meld Misdaad Anoniem (MMA), waardoor inwoners en altijd de mogelijkheid hebben om anoniem meldingen te maken van vermoedens van criminaliteit.
- Indien MMA-meldingen in het kader van (soft)drugsproductie mogelijk een risico voor de openbare orde kan inhouden en de politie heeft onvoldoende aanvullend bewijs om een onderzoek te starten, zal een bestuurlijke controle worden uitgevoerd, om een eventueel risico voor de openbare orde en veiligheid uit te sluiten.
- In 2023 zijn er 68 MMA meldingen in totaal binnengekomen, waarvan 49 gerelateerd aan drugs. De rest was divers, van illegale prostitutie tot fraudemeldingen, van niet pluis gevoel tot overlast.
- De politie heeft twee preventieve actiedagen georganiseerd om in gesprek te raken met inwoners en ondernemers in het buitengebied.
- In 2023 zijn we gestart met het actualiseren van het Bibob beleid. Hiervoor hebben we onder meer gesprekken gevoerd met de gemeenten Bernheze, Land van Cuijk, Maashorst en Boekel. De nieuwe beleidslijn is vastgesteld op 15 december 2023. Het instrument zal breder, risico- en signaal gestuurd ingezet worden.
- We hebben in 2022 capaciteit (1 fte) gekregen voor de inzet van een preventief toezichthouder ondermijning voor de bedrijventerreinen en het buitengebied. Sinds 2023 zijn twee medewerkers van VTH ieder voor 0,5 fte belast met deze taak. Deze toezichthouders gaan actief op pad in het buitengebied en bij bedrijventerreinen om signalen en mogelijke kwetsbaarheden op te halen. Er is een begin gemaakt met de aanpak van bedrijventerreinen middels een toolbox ontwikkeld door TF-RIEC / Avans. Uit een risicotaxatietool van de provincie Noord-Brabant blijkt welke bedrijventerrein het hoogste scoren op kwetsbaarheden in relatie tot ondermijnende criminaliteit. We willen met één van de bedrijventerreinen een start maken. In 2024 wordt dit verder opgepakt.
- We hebben via het RIEC deelgenomen aan het Project Metaal Recycling & Oud-ijzerhandel: Het doel van het RIEC project is om beeld te krijgen bij de branche in Oost-Brabant, de witwasmogelijkheden, milieucriminaliteit, betrokkenheid bij ondermijnende criminaliteit. Er wordt een handelingsperspectief gemaakt voor overheidspartners om ondermijnende activiteiten in de branche tegen te gaan.
- We hebben samen met diverse partners deelgenomen aan een actieweek transport en logistiek. In dat kader zijn preventieve gesprekken gevoerd met ondernemers uit de sector en twee repressieve controles uitgevoerd. We hebben intensief samengewerkt met o.a. RIEC, Douane, politie en het UWV.

2.3 Jeugd en veiligheid

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Zicht krijgen op de jeugdgroepen, het terugdringen van jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit*
- *Verbetering samenwerking – met professionals, met scholen en tussen straatcoaches-jongerenwerk*
- *We maken het mogelijk dat scholen meer voorlichting kunnen geven, onder andere door inzet Halt*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
De aanpak van overlastgevende jeugd is een doorlopend proces. Ook in 2023 zagen we een enkele jeugdgroep die zich overlastgevend gedroeg. Op één jeugdgroep hebben we gezorgd voor een intensievere persoonsgerichte aanpak vanuit zorg én veiligheid. We hebben een start gemaakt met heldere processen en afspraken ten aanzien van de verbinding tussen zorg en veiligheid bij jeugd. Dit is nog niet afgerond.

We zien echter een verschuiving van jeugdgroepen op straat naar jeugdgroepen die online samenkomen en criminele activiteiten online. Op deze ontwikkeling (digitale criminaliteit) moeten we onze aanpak nog op aanpassen.

We werken intensief samen met onder andere de straatcoaches, wijkcoördinator, TOR/HOR en politie. Deze onderlinge samenwerking hebben we in 2023 geïntensiveerd. In 2024 gaan we hier mee verder.

In de begroting 2024 hebben we structureel budget aangevraagd voor een subsidierelatie met Halt. Dit zodat we samen met Halt kunnen investeren in de preventieve aanpak o.a. door voorlichting op de basisscholen en de middelbare scholen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Om zoveel mogelijk zicht te krijgen op de jeugdgroepen in de openbare ruimte monitoren we deze groepen maandelijks met de verschillende partners.
- We hebben integraal en intensief ingezet op een overlastgevende jeugdgroep.
- We focussen ons op de verbinding tussen zorg en veiligheid, waarbij we beleid zoveel mogelijk op elkaar afstemmen. Ook in de uitvoering van interventies die te maken hebben met preventie enerzijds en repressie anderzijds zoeken we de verbinding.
- Met programma 1. Zorg en welzijn, werken we nauw samen. Een voorbeeld hiervan is de inzet van de straatcoaches. We hebben vanuit team Openbare Orde en Veiligheid structurele afstemming met de straatcoaches. De lijnen zijn kort en de samenwerking is goed.
- Vanuit veiligheid is afstemming gezocht vanuit nazorg ex-gedetineerde volwassenen met beleidsmedewerker jeugd om het proces nazorg ex-gedetineerde jeugdigen uit te laten werken.
- We organiseerden preventieactiviteiten op scholen over weerbaarheid en groepsdruk.
- In 2023 zijn er een aantal HALT lessen verzorgd op scholen. Vanaf 2024 is hiervoor structureel budget en wordt er jaarlijks afgestemd met HALT hoe we het budget dat jaar gaan inzetten (welke prioritering, thema's etc.). Denk aan alcohol, drugs, cybercrime, groepsdruk en seksuele weerbaarheid. Hierbij werken we samen met Zorg en Welzijn.
- In 2023 hebben we een zogeheten 'Zichtsessie' georganiseerd voor verschillende partners binnen het jeugd- en veiligheidsdomein met als doel het voorkomen dat jongeren in de criminaliteit belanden.
- We kijken (samen met partners) naar een hernieuwde overlegstructuur op het thema jeugd. De huidige vorm kan worden uitgebreid met persoonsgerichte aanpak jeugd. Zo kunnen er gerichte acties worden uitgezet ter voorkoming van jonge aanwas.

2.4 Fysieke veiligheid

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We willen de inzet vanuit bevolkingszorg en crisiscommunicatie naar een volgend niveau brengen waardoor we beter kunnen inspelen op de maatschappelijke uitdagingen.*
- *Doorontwikkeling lokale crisisorganisatie waardoor we nog beter in kunnen spelen op crises.*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Door onderbezetting in het team Openbare Orde en Veiligheid in 2022 (en de jaren daarvoor) hebben we keuzes moeten maken. Hierdoor hebben we niet kunnen investeren in onze interne en regionale crisisorganisatie.

Iedere gemeente 'levert' medewerkers voor regionale functies (zoals communicatieadviseurs of juristen) voor als er een gemeenteoverstijgende ramp of crisis plaatsvindt. Het aantal medewerkers is afhankelijk van de grootte van de gemeente. Onder andere door personeelsverloop voldoen we momenteel niet aan onze regionale leveringsplicht. We streven er na om dit in 2024 weer op orde te hebben.

Ook onze interne crisisorganisatie (medewerkers van de gemeente Oss die een lokale functie / rol hebben bij een gemeentelijke crisis of ramp) is door personeelsverloop niet meer up tot date. Ook dit hopen we in 2024 weer op orde te hebben.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- In 2023 hebben we gekeken naar de oorzaken van het niet nakomen van deze leveringsplicht. Er wordt gewerkt aan een voorstel om het leveren van voldoende functionarissen voor regionale functies vanuit de gemeentelijke organisatie te vergroten en daarnaast meer over de gehele organisatie gelijkmatig te verdelen (verantwoordelijkheid van iedereen).
- We hebben geoefend in een gemeentelijk beleidsteam (GBT) setting met veel nieuwe functionarissen. Dat team komt bij elkaar bij GRIP-2 crisis en daar zit de burgemeester, gemeentesecretaris en adviseurs van verschillende afdelingen in (o.a. veiligheid, communicatie).
- Ook hebben we enkele kleinere incidenten gekend waarbij we hebben geacteerd vanuit de rampen en crisisbeheersing.
- In 2024 staat er wederom een GBT oefening ingepland en willen we toe werken naar een bredere oefening om met de gehele crisisorganisatie (regionaal als lokaal) te oefenen.
- Vanaf de start van de vluchtelingencrisis hebben we intensief samengewerkt met de Veiligheidsregio Brabant Noord om deze crisis aan te kunnen pakken. Ook in de gemeente Oss is hierin verantwoordelijkheid genomen en is er direct opvang geregeld. Dit is in 2023 gecontinueerd en is er blijvend contact hierover met de VRBN. De spreidingswet die inmiddels door de Eerste Kamer is aangenomen kan op termijn gevolgen hebben voor het aantal op te vangen vluchtelingen door iedere gemeente waaronder ook voor ons.
- We hebben het gemeentelijke draaiboek 'Hoogwater' in 2023 geactualiseerd.

2.5 Integriteit en veiligheid

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Het zoveel mogelijk verstoren van ondermijnende criminaliteit*
- *Het vergroten van awareness en het op peil houden en vergroten van het kennisniveau van de professionals*
- *Het vergroten van het vertrouwen van inwoners in de overheid*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Het stoppen en voorkomen van ondermijnende criminaliteit is een doorlopende doelstelling. De gemeente Oss werkt samen met de gemeente Bernheze, de politie, het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst samen onder het RIEC convenant in de bestrijding van ondermijnende criminaliteit.

In 2022 is de Brabantse weerbaarheidsnorm gelanceerd door de provincie Noord-Brabant, de Brabantse gemeenten en Taskforce-RIEC Brabant-Zeeland. Het is de bedoeling dat alle gemeenten voldoen aan deze norm, zodat de dijken overal even hoog zijn en criminelen minder kans krijgen om faciliteiten van de gemeenten te gebruiken voor criminele doeleinden.
We hebben een nulmeting gedaan. Daaruit blijkt dat een aantal zaken al goed op orde zijn, maar dat andere zaken doorlopend aandacht vragen (bewustwording) en dat op sommige zaken nog flink moet worden geïnvesteerd (informatiepositie).

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We werken wekelijks en bijna dagelijks samen met onze integrale partners, onder het RIEC convenant. Samen pakken we casuïstiek en projecten op.
- We hebben (samen met gemeente Bernheze) een nieuw beleid vastgesteld voor de toepassing van artikel 13b Opiumwet (bestuurlijke maatregelen drugshandel).
- Locaties waarbij op basis van de Opiumwet art. 13b bestuurlijke maatregelen zijn ingezet, zullen we na het opheffen van de maatregelen bezoeken voor een hercontrole en daarbij zal voorlichting worden gegeven ter voorkoming van herhaling.

- We hebben 'uitvoeringsafspraken aanpak mensenhandel' vastgesteld, met een convenant voor samenwerking met partners. We hebben een aandachtsfunctionaris mensenhandel aangewezen binnen team Openbare Orde en Veiligheid. Deze vormt een spil in de samenwerking op dit thema met interne en externe betrokkenen.
- We werken samen met de projectleider buitengebied van Bernheze aan met de partners van het buitengebied, zoals de (preventief) toezichthouders van gemeenten Oss en Bernheze, politie, Omgevingsdienst, Samen sterk in het buitengebied (SSIB), Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA), RIEC, Platform Veilig Ondernemen en de VNG. We gaan een aantal opties bespreken hoe we de samenwerking op het delen van signalen en het uitwisselen van informatie kunnen versterken.
- We werken aan het verhogen van onze informatiepositie. Daartoe zijn de mogelijkheden voor het realiseren van een Gemeentelijk informatieknooppunt verkend , wat uiteindelijk heeft geleid tot een projectopdracht waarvoor nu een projectleider is gestart. In 2024 wordt dit verder vorm gegeven.
- We werken samen met het Platform Veilig Ondernemen (PVO), dat in 2022 goed van start is gegaan in Brabant-Zeeland. Waar mogelijk maken we gebruik van hun aanbod en diensten op diverse thema's. Tijdens de Week van de Veiligheid was het thema "Agressie en geweld tegen ondernemers" en is door het PVO een gratis symposium georganiseerd in (en met) de gemeente Tilburg waarvoor ook de Osse ondernemers zijn benaderd.
- We toetsen de inkomende vergunningaanvragen. Wanneer aanvragen onder het Bibobbeleid vallen wordt door het Cluster Bibob een onderzoek uitgevoerd. Afgelopen jaar zijn er 67 Bibobonderzoeken uitgevoerd. In twee gevallen is het Landelijk Bureau Bibob om advies gevraagd.
- We werken op het gebied van Bibob actief samen met de B7 gemeenten en de omliggende gemeenten.
- De Wet Bibob is in 2022 gewijzigd. Daarnaast is het lokale Bibobbeleid herzien en uitgebreid. De mogelijkheden om dit als instrument in de aanpak van ondermijning breder in de organisatie toe te passen zijn onderzocht en zijn geïmplementeerd in 2023. In 2023 is ook een nieuw beleid voorbereid, wat begin 2024 van kracht werd.
- Het prostitutiebeleid van de gemeente Oss is gedateerd. We hebben een notitie gemaakt waarin wordt onderbouwd waarom het van belang is dit te actualiseren.
- Het toezicht op vergunde seksinrichtingen is een taak van de gemeente. Het toezicht op onvergunde prostitutie is enige tijd geleden al van de politie naar de gemeente verschoven. We onderzoeken nog waar en op welke manier we deze taak bij de gemeente kunnen beleggen. Tot die tijd ontvangt de gemeente af en toe nog bestuurlijke rapportages van de politie. Controles op vergunde prostitutiebranche worden uitgevoerd door afdeling VTH. Er is in gemeente Oss één vergunde prostitutielocatie.
- We hebben in 2023 de uitvoering van de Brabantse weerbaarheidsnorm gemonitord. Samen met Bernheze hebben we een projectleider geworven die hiermee verder gaat in 2024.
- Integriteit: in de organisatie is veel aandacht voor integriteit. P&O vraagt hiervoor op diverse manieren aandacht. Ook is er een "Week van de integriteit" georganiseerd.
- Sinds 2023 is voor bepaalde functies een uitgebreidere Verklaring omtrent gedrag vereist, de VOG-P.
- Er zijn diverse trainingen gevolgd door medewerkers, bijvoorbeeld voor het projectleiderschap bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit (gericht op samenwerking met de partners waaronder OM, politie, Belastingdienst), voor intelligence gericht werken. Maar ook bijeenkomsten/webinars gericht op actualiteiten en vergroten van juridische kennis.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Om als gemeenschap duurzaam samen te leven (SDG11) is het onder andere van belang om mensen een veilige woon- en werkomgeving (SDG16) te bieden. Dat wil zeggen het tegengaan van criminaliteit en overlast, het veilig mogelijk maken van evenementen en de voorwaarden scheppen voor een zuiver democratisch proces (integriteit). Dat doen we samen met partners (SDG 17), waar mogelijk door integraal op te trekken.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	2020	2021	2022	2023	Streef-waarde
Rapportcijfer veiligheid	*Veiligheids monitor*	-	7,4	-	Nog niet bekend.	7,4
Incidentmeldingen verwarde personen	politie	489	537	759	698	
Inzet bestuursrechtelijke maatregelen	Gemeente					
- Waarschuwing gebiedsverbod		0		1	1	
- Gebiedsverbod		1	1	1	0	
- Waarschuwing gedragsaanwijzing		0		0	2	
- Gedragsaanwijzing		2	1	1	2	
- inzetten cameratoezicht in het kader van de openbare orde		1		1	1	
-inzetten veiligheidsrisicogebied		0	2	0	0	
- noodverordening of noodbevel			1	0	2	
Incidentmeldingen jeugdoverlast	politie	440	428	279	250	400
BIJ- en Risicomeldingen (ex-gedetineerden met een mogelijk veiligheidsrisico) **				6	4	
Controles waarbij hennep en/of harddrugs is aangetroffen (13b)	Gemeente				Totaal 21	
- waarna bestuurlijke waarschuwing		8	3	2	5	
- waarna sluiting pand		12	10	7	6	
- waarna last onder dwangsom				4	7	
Interne BIBOB-toetsen		144	165	67*		
- toetsen door landelijk bureau BIBOB		6	3	2		
- waarna voorschriften zijn opgelegd				0		

* We hebben niet overal een streefcijfer opgenomen omdat dit acties zijn die uitgevoerd worden als reactie op een openbare ordeverstoring of op het aantreffen van bijvoorbeeld hennep in een woning.
Door personeelswijzigingen is er in 2022 beperkte capaciteit geweest. Sinds juli 2022 is het Cluster Bibob opgericht. In 2022 is gestart met herijking van de toepassing van de Wet Bibob.
** Deze cijfers zijn nieuw in de programma evaluatie. We willen dit de komende jaren gaan monitoren.

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Verwijzingen Halt 12-17 jaar per 1.000 inwoners van 12-17 jaar	4	7	2022
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	4	4,1	2022
Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag per 1.000 inwoners	6,2	5,8	2022
Diefstallen uit woning per 1.000 inwoners	1,1	1,4	2022
Winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	3,1	2,1	2022
Jongeren met een delict voor de rechter	1%	1%	2022

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Veiligheidsregio	Lasten	5.949	5.949	5.956	7	N
	Baten	0	0	-5	-5	V
	Saldo	5.949	5.949	5.952	3	N
Toezicht en handhaving openbare orde	Lasten	2.226	2.226	2.247	22	N
	Baten	-80	-80	-49	31	N
	Saldo	2.145	2.145	2.198	52	N
Integrale veiligheid	Lasten	890	904	912	7	N
	Baten	-12	-62	-86	-24	V
	Saldo	878	842	826	-17	V
Totaal programma	**Lasten**	**9.065**	**9.079**	**9.115**	**36**	**N**
	Baten	**-92**	**-142**	**-140**	**2**	**N**
	Saldo	**8.973**	**8.937**	**8.975**	**39**	**N**
Stortingen reserves		0	0	0	0	-
Onttrekkingen reserves		0	0	0	0	-
Totaal mutaties reserves		**0**	**0**	**0**	**0**	**V**
Resultaat		**8.973**	**8.937**	**8.975**	**39**	**N**

Toelichting per product

Dit programma heeft geen afwijkingen hoger dan € 100.000.

Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2023 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

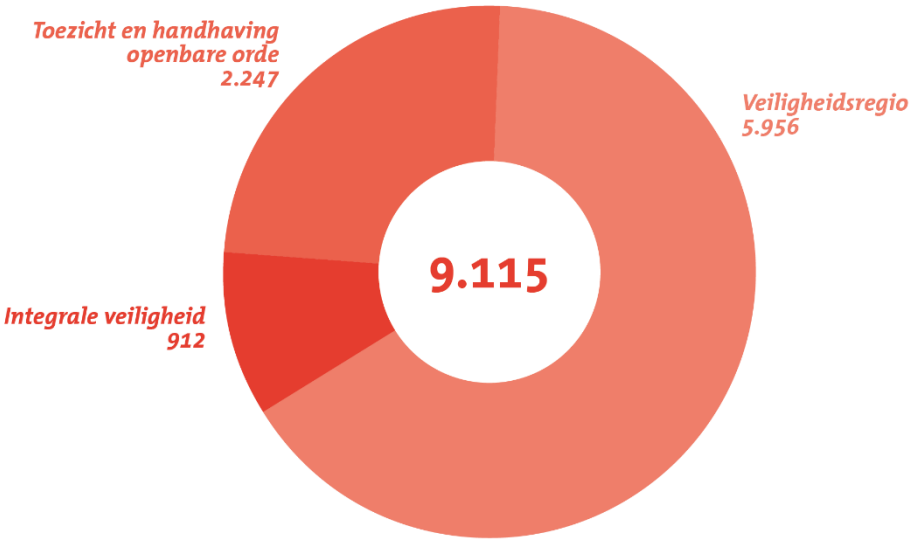

5. Overzicht subsidies

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Integrale veiligheid	40	50	50
Totaal programma 8. Veilige omgeving	**40**	**50**	**50**

Programma 9. Besturen in verandering van tijden

1. Inleiding

Besturen, samenwerken, organiseren, innoveren en digitaliseren.
De Gemeenteraad, het college van Burgemeester & Wethouders en de gemeentelijke organisatie werken samen aan een samenleving waarin we in verbinding zijn. In verbinding met onze inwoners, vrijwilligers, ondernemers en andere samenwerkingspartners. We doen dit voor de gehele Osse gemeente, ieder vanuit onze eigen rol. Belangrijke kernwaarden daarbij zijn: *zichtbaar, betrouwbaar en realistisch*.
Gemeente Oss is integer en transparant met respect voor elkaars functies en posities. Participatie en betrokkenheid bij de besluitvorming is belangrijk. Dit stimuleren we actief en hebben en plek in onze manier van werken. We willen dat inwoners betrokken zijn de gemeenschap en actief meedoen en initiatief nemen.
We willen samen duurzaam vooruit. Om dit te realiseren is een sterke organisatie nodig. Oss groeit en de organisatie groeit mee. We willen dat onze bedrijfsvoering en dienstverlening een stevig fundament vormen, meegroeien en inspelen op veranderende omstandigheden en nieuwe wetgeving. Verdergaande digitalisering, meer samenhang tussen de verschillende onderdelen en adequate stuurinformatie verstrekken maken onderdeel uit van deze ontwikkeling. Ook het zijn van een aantrekkelijke werkgever, onze medewerkers faciliteren om te kunnen groeien en het creëren van voldoende kennis en kunde om de opgaven uit te kunnen voeren is een belangrijke opgave.

2. Programma-onderdelen

2.1 Bestuur

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Een transparant, interactief en zorgvuldig besluitvormingsproces*
- *Een zichtbare, moderne gemeenteraad die aansluiting heeft bij nieuwe ontwikkelingen in onze gemeente*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
Het vergaderstelsel van de Osse gemeenteraad borgt een transparant, interactief en zorgvuldig besluitvormingsproces. Hierbinnen is tijd en ruimte voor alle perspectieven.
De gemeenteraad kijkt ook gedurende een raadsperiode kritisch naar het vergaderstelsel en we maken gebruik van pilots om aanpassingen te doen om onze manier van vergaderen te kunnen verbeteren. Na de zomervakantie hebben we de regie om onderwerpen te agenderen meer bij de raad neergelegd en hebben we een strakke deadline ingevoerd voor het bespreken van Moties vreemd aan de orde van de dag in onze raadsvergaderingen. Ook hebben we de regels over inspreken door inwoners aangepast: tijdens de pilot kunnen inwoners alleen nog inspreken tijdens de commissievergaderingen en podiumbijeenkomsten. We proberen hiermee te bereiken dat inwoners zo vroeg als mogelijk in besluitvormingsprocessen hun stem laten horen en niet pas als de beeldvorming bij de raadsleden al grotendeels heeft plaatsgevonden.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- In 2023 zijn we doorgegaan met onze activiteiten voor de jeugd en jongeren. We hebben 15 groepen 7/8 op bezoek gehad in de raadzaal voor het spel Democracity. In 2023 hebben geen klassen van middelbare scholen meegedaan met het klassenbezoek van ProDemos.
- Er hebben in totaal 75 inwoners of belanghebbenden ingesproken: 43 in de raadscommissies, 2 tijdens een podiumbijeenkomst en 30 in de raadsvergadering (inspreken in een raadsvergadering was mogelijk in de 1e helft van 2023).
- Er hebben twee hoorcommissies bestemmingsplannen plaatsgevonden over in totaal 4 Bestemmingsplannen.
- De griffiers uit de regio Noordoost Brabant organiseerden drie bijeenkomsten voor de raadsleden uit de regio om beter in positie te komen bij regionale samenwerkingsverbanden. In het voorjaar was er een verenigde voorbereidende bijeenkomst over de Regio Noordoost Brabant en de Veiligheidsregio. Vlak voor de zomervakantie was er een bijeenkomst over de RES NOB (Regionale energiestrategie Noordoost

Brabant) en in het najaar ging de regiobijeenkomst over de brandweer, de asiel- en Oekraïneopvang en huisvesting vergunninghouders en de Omgevingsdienst Brabant Noord.
- Daarnaast werden er door verschillende samenwerkingsverbanden zelf informatieve bijeenkomsten (soms digitaal) georganiseerd, zoals over de Maashorst, de Wmo, IBN, Afval en de Maasveren.
- We hebben de volgende bedrijven bezocht: DTV, Spierings Mobile Cranes en Pivot Park. Agrifood Capital organiseerde een radentour en de ambtelijke organisatie van Oss heeft de raads- en burgerleden ontvangen in de zogenaamde 'ronde door de organisatie'.
- We zijn doorgegaan met onze social media kanalen om de bekendheid met de gemeenteraad te verhogen. Om een impuls te geven aan raadscommunicatie zijn we aan de slag gegaan met een raadscommunicatieplan. Eind 2023 bespraken de fractievoorzitters het Uitvoeringsplan Raadscommunicatie en kreeg de raadsgriffie de opdracht om aan de slag te gaan met het uitvoeren van het plan.
- De Rekenkamercommissie heeft in 2023 het rapport 'Energietransitie' opgeleverd aan de gemeenteraad. Het betrof een gezamenlijk rekenkameronderzoek van de rekenkamers van Oss, Breda, Tilburg en Den Bosch. De Rekenkamercommissie heeft in 2023 een onderzoek over de Woonvisie en een onderzoek over toezicht en handhaving opgestart. Deze onderzoeken zullen in 2024 worden aangeboden aan de gemeenteraad.
- Het Manifest gemeente Oss over het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie stond in 2023 standaard op de agenda's van de agendacommissie en het fractievoorzittersoverleg.
- In de begroting 2023 zijn middelen vrijgemaakt voor extra capaciteit bij de raadsgriffie. Dit heeft geleidt tot een uitbreiding bij de raadsgriffie van 1fte. Ook is er gedurende 8 maanden een trainee werkzaam geweest bij de raadsgriffie.

2.2 Dienstverlening

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- In één keer goed: *We zorgen ervoor dat de inwoner in één keer goed geholpen wordt en het antwoord krijgt op de vraag*
- Dienstverlening met de menselijke maat: *We maken zaken doen met de gemeente gemakkelijk van vraag tot antwoord*
- Naadloze klantinteractie*: Dienstverlening is via alle kanalen consistent en transparant*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

In één keer goed:
We slagen erin het grootste deel van onze contacten met inwoners in een keer af te ronden. Doordat we de klanttevredenheid monitoren weten we dat onze dienstverlening goed wordt gewaardeerd. We slagen erin vragen direct af te handelen, telefonisch of via live-chat door goed de informatie vanuit de organisatie op te halen en actueel te houden. Waar toch vervolgcontact nodig is, zetten we een actie uit voor de vakafdelingen. Dat gaat meestal goed maar kan zeker ook beter. Hiervoor investeren we in de interne samenwerking en het uitdragen van het belang van goede dienstverlening. We gebruiken hiervoor actief de feedback uit klanttevredenheidsonderzoeken.

Dienstverlening met de menselijke maat:
Bij de dienstverlening die we bieden vinden wij het belangrijk om aan te sluiten bij de behoeften/wensen die er zijn. We hebben onze digitale dienstverlening eenvoudiger en nog meer op maat gemaakt door een aantal nieuwe e-diensten aan te schaffen. Voor de minder digitaal vaardigden blijft de gang naar het gemeentehuis altijd mogelijk. Goed vakmanschap is daarbij belangrijk. Dit wordt op peil gehouden door opleidingen, trainingen en structurele coaching. Dit geldt voor alle medewerkers van het Publiekscentrum.
Bij de afgelopen verkiezingen hebben we extra aandacht besteed aan de toegankelijkheid van onze stemlocaties zodat het voor iedereen mogelijk was om een stem uit te brengen.

Naadloze klantinteractie:
Een van de redenen om e-diensten aan te schaffen is een doorontwikkeling van de integratie van onze online en offline dienstverlening. Met de nieuwe e-diensten maken we het vanaf 2024 mogelijk om vooraf door de inwoner ingevulde gegevens bij de balie al beschikbaar te hebben. Bij de verkiezingen zijn de voorzitters van de stemlocaties gefaciliteerd in het online doorgeven van de (tussentijdse) opkomstcijfers. Dit komt de transparantie en de efficiëntie van het verkiezingsproces ten goede.

Programma 2023 en verder:
We hebben ons vooral gericht op het opzetten van het programma Dienstverlening om een extra impuls te geven om aan onze dienstverlening te gaan werken. We hebben met elkaar de uitdagingen op het gebied van dienstverlening doorleefd. Dat heeft zich vertaald in een missie, visie en doelen voor het programma. We kiezen voor een praktische en actiegerichte aanpak. We sluiten ons aan bij de zaken die al lopen en passen ons aan naar het tempo van de organisatie. Een 'bouwteam' dat bestaat uit medewerkers uit alle domeinen gaat in vier sessies met elkaar de programma-activiteiten benoemen voor de 1e fase (2024-2025). Deze inspanningen en activiteiten zullen enerzijds vanuit het programma worden opgepakt en anderzijds worden geborgd in de afdelingen zelf.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- We hebben de randvoorwaarden geregeld om programmatisch met dienstverlening aan de slag te gaan.
- Vanuit het Programma Dienstverlening zijn we in het 4e kwartaal gestart met het project Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv)/Wet digitale overheid (Wdo). Dit project heeft als doel de (digitale) dienstverlening te verbeteren door interacties tussen burgers, bedrijven en de overheid gemakkelijker, betrouwbaarder en veiliger te maken. Het resultaat is een gedegen plan van aanpak voor de werkzaamheden die nodig zijn voor de implementatie van deze twee landelijke wetten.
- We hebben de vindbaarheid van informatie op de website verder verbeterd en een voorstel voor een nieuw ontwerp gedaan, waardoor het voor onze inwoners gemakkelijker wordt om informatie snel te vinden. In 2024 wordt het nieuwe ontwerp toegepast. We schrijven een plan voor een online landschap dat toekomstbestendig is, past bij wat de gebruiker wil en aansluit bij de visie op dienstverlening. Dit advies komt in 2024.
- Ons Telefoniesysteem is opnieuw aanbesteed. Implementatie hiervan vindt begin 2024 plaats.
- We hebben onze huidige klanttevredenheidsvragenlijsten voor telefonie, balie en website herijkt; deze nemen we per februari 2024 in gebruik. De nieuwe vragenlijsten sluiten beter aan op de ambities die we hebben voor dienstverlening.
- Om meer grip te krijgen op onze (telefonische) bereikbaarheid werken we aan algemene basisafspraken en aan een bereikbaarheidsdashboard.
- We zijn begonnen met het opnemen van de kernwaarden en uitgangspunten van dienstverlening in beleidsstukken, processen, projecten en afdelingsplannen.
- We hebben periodieke gesprekken gehad met het programmateam Data. Mede door de hoge vraag aan dataproducten is de monitor voor prestatie- en effect-indicatoren is nog niet gerealiseerd. We gaan daar in 2024 mee verder.

2.3 Organisatie en personeel

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Een goede match tussen vraag en aanbod van medewerkers nu en in de toekomst*
- *De ontwikkeling van talent in onze organisatie*
- *De (door)ontwikkeling van de gemeentelijke organisatie waar het fijn werken is vanuit goed werkgeverschap*
- *De vitaliteit van onze medewerkers en het vergroten van hun werkplezier*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
We hebben in 2023 ook te maken gehad met de gevolgen van de krapte op de arbeidsmarkt. We hebben - net als vorig jaar - ca. 150 reguliere vacatures ingevuld. Een sterke groei, anderhalf keer zoveel als in 2021 (106 reguliere vacatures in dat jaar). Voor het grootste gedeelte van de vacatures kunnen we op de reguliere manier nog steeds tot een goede match komen (post and pray).

Het ziekteverzuim is in 2023 ten opzichte van 2022 licht gedaald. Het verzuimcijfer van heel 2023 is 6,66% en in 2022 was dit 6,84%.

Er is een duidelijke toename van het aantal integriteitsmeldingen te zien. Landelijk zie je de trend dat de bewustwording rondom grensoverschrijdend gedrag en integriteit door alle (media-) aandacht is gegroeid waardoor de bereidheid om meldingen te doen lijkt gegroeid. Dat is mooi, want op basis daarvan kun je het goede gesprek voeren met je medewerkers.

We leven in een tijd waarin veel maatschappelijke vraagstukken op ons afkomen en om hier goede antwoorden op te geven werken we aan een professionele organisatie die strategisch slagkrachtig is en werkt vanuit de bedoeling. Daarbij geven we ruimte aan initiatieven en innovatie, bouwen we aan een relevant netwerk en werken we aan vakmanschap.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
Goede match
- We hebben de campagne voor het aantrekken van nieuwe medewerkers geactualiseerd, de website "WerkenbijOss" geactualiseerd en het proces van werving en selectie efficiënter en effectiever ingericht.
- We hebben een eerste aanzet gemaakt om te komen tot een nieuw en modern onboardingprogramma voor nieuwe medewerkers. In 2023 zijn 4 bijeenkomsten georganiseerd.

Arbeidsvoorwaarden
- We hebben extra budget gekregen voor het herijken van de reiskostenregeling. In 2023 is de vergoeding duurzaam reizen verhoogd naar maximaal € 750. Met het nog extra toegekende budget hiervoor brengen we een aantal scenario's in beeld wat bijdraagt aan aantrekkelijk werkgeverschap en voldoet aan de opdracht uit het klimaatakkoord (terugdringen CO2 uitstoot woon-werkverkeer).

Talentontwikkeling
- We hebben een opleiding digitaal leiderschap voor leidinggevenden georganiseerd, deze krijgt in 2024 opvolging.
- We hebben een begin gemaakt met trainingen over digitale vaardigheden (Q3 en Q4 2023).
- We hebben het leernetwerk "werken vanuit de bedoeling" verder en breder in de organisatie geïmplementeerd. Zo hebben we bijvoorbeeld een inspiratiebijeenkomst gehad met de gemeente Heusden. Een gemeentebrede sessie over "de oplossingenmachine".
- Het netwerk van strategen is opgezet en heeft o.a. advies gegeven over de strategische doelen van bedrijfsvoering.
- We zijn een programma integriteit gestart met een nieuw programma rondom eed en belofte, dilemma's op dinsdag en week van de integriteit. In 2024 komt er een opleiding voor alle medewerkers.

Organisatieontwikkeling
- We hebben de organisatievisie herijkt en beter relatie gebracht met andere richtinggevende documenten in de organisatie.
- We hebben aandacht voor de opbouw van onze managementfuncties en hebben inrichtingsprincipes met betrekking tot de 'span of control' vastgesteld.
- We zijn gestart met een notitie over rollen, taken, verantwoordelijkheden en samenhang van de verschillende managementlagen.
- Naar analogie van de besturingsfilosofie waarin we hebben afgesproken de bevoegdheden zo laag mogelijk in de organisatie te leggen hebben we het volmachtenregister aangepast.

Vitaliteit

- We hebben de werkwijze van positieve gezondheid en hoe dat toe te passen voor leidinggevenden in gesprekken met medewerkers voorbereid, zodat er nog meer aandacht is voor het vergroten van werkplezier, verminderen van werkdruk en het houden van een goede werk-privé balans.
- We hebben voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd voor medewerkers van 60 jaar en ouder die toewerken naar het pensioen.

Samenwerking

- In het eerste kwartaal van 2023 is een medewerker strateeg samenwerking gestart om in het bijzonder de samenwerking op het gebied van G40, VNG zaken, RNOB en overleggen voor de regionale verstedelijking te versterken. Dit doen we door een schakelpunt te vormen voor bestuur en organisatie en door deelname te borgen aan deze netwerken.
- Ook is de gemeente Oss in maart 2023 uitgenodigd om deel te nemen in samenwerking BrabantStad en dit is op 20 juni 2023 formeel bevestigd. Daarmee maakt Oss onderdeel uit van een innovatief en duurzaam stedelijk netwerk van 7 krachtige Brabantse steden om steeds meer als één metropoolregio op te treden. Het samenwerken leidt ook tot voldoende kritische massa om innovaties te kunnen implementeren en gezamenlijk meer kunnen bereiken.

2.4 Digitalisering en datagedreven werken

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Wij zijn een mens gedreven organisatie, die steeds beter gebruik maakt van waardevolle data*
- *Informatiebeveiliging is randvoorwaarde voor al ons handelen en is integraal onderdeel van ieders werk*
- *We hebben een moderne en wendbare IT architectuur en infrastructuur die de digitaliseringsambitie van de organisatie optimaal faciliteert*
- *De informatie van onze gemeente is duurzaam toegankelijk, vindbaar, juist, volledig en betrouwbaar*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Wij zijn een mens gedreven organisatie, die steeds beter gebruik maakt van waardevolle data

Voor een data gedreven gemeente is het nodig dat we de data veilig, betrouwbaar, laagdrempelig en op het juiste moment ter beschikking stellen aan alle medewerkers die het nodig hebben. Er is daarom een basis gelegd voor een efficiënt en veilig proces van data-ontsluiting tot data weergave. Daarbij hoort een generiek datawarehouse (DWH) dat automatisch gevuld wordt met actuele data vanuit de bronnen en met behulp van het standaard Gemeentelijk Gegevensmodel. Datakwaliteit heeft betrekking op de mate van geschiktheid van data voor het uiteindelijke gebruiksdoel. Dit betekent dat data betrouwbaar genoeg moet zijn om er conclusies aan te kunnen verbinden. Datakwaliteit stelt niet alleen eisen aan de data zelf, maar ook aan de wijze waarop deze wordt beheerd. Dit vormt een continu proces wat wordt versterkt door de inzet van Gegevens Leveringsovereenkomsten.

Anderen (bedrijven, organisaties, journalisten, onderzoekers) gebruiken onze gemeentedata, hebben deze nodig voor hun bedrijfsvoering, onderzoek of informatiebehoefte. Dit kan bijvoorbeeld gaan over plattegronden, geografische data, de verkiezingsuitslagen, een bewonersonderzoek, het algoritmeregister of de bijzondere bomen in de stad. Ook inwoners zijn steeds vaker op zoek naar gemeentelijke data. Het actief ontsluiten van beschikbare (open) data stimuleert hergebruik van overheidsinformatie.

De nieuwe mogelijkheden die technologie en data ons bieden vragen om extra aandacht voor rechten en waarden. Hoe gaan we om met de effecten van digitalisering op de relatie tussen overheid en burger en op de democratie? Eigenlijk gaat het om de vraag: in wat voor soort samenleving willen we leven? Welke gevolgen hebben deze ontwikkelingen voor de organisatie van de overheid? We pakken dit op binnen het programma data.

We hebben een moderne en wendbare IT architectuur en infrastructuur die de digitaliseringsambitie van de organisatie optimaal faciliteert

Met het sociaal domein en het domein Ruimte en Economie zijn strategische digitaliseringsagenda's ontwikkeld. Deze zijn input voor concrete digitaliseringsprojecten. Voor het Publieke domein is een nieuw communicatieplatform aanbesteed en zijn voor Burgerzaken voorbereidingen getroffen om de dienstverlening verdergaand te digitaliseren.
Er zijn daarbij aansluitend, gemeentebreed, een fors aantal grotere en kleinere cloudmigraties uitgevoerd.

Gemeenten staan continu voor nieuwe uitdagingen. Wijzigingen in beleid, wetgeving, strategie, afspraken of standaarden hebben invloed op we als gemeente onze taken invullen en uitvoeren. 'Werken onder architectuur', en daarbij gebruik maken van de Gemeentelijk Model Architectuur (GEMMA), helpt ons om goed om te kunnen gaan met alle uitdagingen. Dit is een continu proces om te zorgen voor een passende set aan systemen, hardware en software, processen en procedures.

De informatie van onze gemeente is duurzaam toegankelijk, vindbaar, juist, volledig en betrouwbaar

Het maken van beheerplannen per proces is een doorlopend proces. Deze beheerplannen dragen bij aan het op orde hebben van de informatievoorziening en zorgen er mede voor dat informatie duurzaam toegankelijk, vindbaar, juist, volledig en betrouwbaar is. Een toetsmiddel voor de kwaliteit van de Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG) en de Basisregistratie grootschalige topografie (BGT) is de ENSIA en daaruit blijkt ook het afgelopen jaar dat de kwaliteit op een steeds hoger niveau komt. Hiermee sorteren we ook voor op de ontwikkelingen van de Samenhangende objectengregistratie (SOR). Bovendien zijn de ontwikkelingen door invoering van de Omgevingswet en de Wet Kwalitetisborging bouwen van invloed op de BAG.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We hebben de basis gelegd voor de pilot van een generiek cloud datawarehouse hiermee starten we in Q1 2024. Dit omvat alles, van gegevensverplaatsing tot realtime analyses, business intelligence en rapportage mogelijkheden.
- We hebben een format ontwikkeld voor een Gegevens LeveringsOvereenkomst (GLO). Dit is een instrument om afspraken over het gebruik van data vast te leggen. Dit is een randvoorwaarde voor datakwaliteitsverbetering.
- We hebben een dataportaal data.oss.nl ingericht om verder uit te bouwen. Dit wordt dé plek waar iedereen de beschikbare open data van de Gemeente Oss vindt.
- Ten behoeve van transparantie rondom het gebruik van algoritmes zijn we eind 2023 een project gestart dat wordt voortgezet in 2024. Hierbij gaan we uit van het landelijke algoritmeregister en is samenwerking gezocht met de VNG.
- We hebben om alle digitaliseringsontwikkelingen te stroomlijnen ingezet op project portfoliomanagement (PPM) hierdoor ontstaat inzicht en overzicht en wordt in samenhang geprioriteerd.
- Om projecten met een IT component te beoordelen en tot uitvoering te brengen hebben we een impact analyse proces ontwikkeld waarin vanuit verschillende expertises integraal naar nieuwe ontwikkelingen wordt gekeken.
- In dit kader van de invoering van MS365 hebben we 'MS365 tenzij...' beleid vastgesteld.
- We hebben een digitale infrastructuur opgeleverd ten behoeve van de invoering van de omgevingswet.
- De uitrol van MS365 is in 2023 gestart en programmatisch opgepakt zodat de totale context van het Moderne werken de volle aandacht krijgt.
- We zijn gestart met het digitaliseren van de uitgaande post. Dit doen we door actieve inzet van de berichtenbox (ook voor gemachtigden). Dit ondersteunt het thuiswerken. Medewerkers kunnen ook met werken op afstand hun postverwerking regelen.
- In 2023 hebben we intensief ingezet op de kwaliteitsverbetering en afstemming van de BAG en de BGT.
- We maakte in 2023 gebruik van luchtfoto's voor mutatiesignalering en gaan daar de komende jaren meer op leunen.
- Het werken onder architectuur is verder uitgewerkt en er is een basis gelegd voor het ontwikkelen van verschillende architectuurproducten die de gemeente helpen haar digitaliseringsambitie te behalen.

2.5 Participatie

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Meer en kwalitatief goede vormen van participatie tussen inwoners en gemeente tot stand brengen*
- *Meer en beter maatschappelijke initiatieven omarmen en stimuleren*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
In september 2022 stelde het college de bestuursopdracht participatie vast. In 2023 zijn we met de voorbereidingen voor de projecten, die in de bestuursopdracht genoemd zijn, gestart. Deze reis willen we samen met de raad, inwoners en partners maken en nemen daar de tijd voor.

Een van de onderdelen om tot meer en kwalitatief goede vormen van participatie te komen, is het opstellen van een visie op participatie. We hebben een documentenstudie gedaan en we hebben meerdere sessies georganiseerd om tot een gedeelde visie te komen; van een inspiratiesessie over participatie tot een 'benen op tafel'-sessie. Inmiddels ligt er een conceptvisie, die we binnenkort aanbieden aan de raad.

Per 1 maart 2023 is een projectleider 'participatie en lokale democratie' aangesteld die het project trekt. Hij heeft een start gemaakt met een duale werkgroep (raadsleden, ambtenaren en bestuurder) om het proces vorm te geven. Daarnaast is er een ambtelijke werkgroep om bij te dragen aan de stappen die de organisatie moet maken op het gebied van participatie. In die werkgroep zitten mensen van verschillende teams en afdelingen. De toegevoegde waarde van die werkgroep is dat er tijdens het traject, om van een visie tot beleid te komen, al acties worden opgepakt en input uit de organisatie wordt opgehaald en teruggebracht. Ook worden inwoners betrokken via het panel, aanvullend onderzoek en lopende participatietrajecten. Daarbij zijn ook de wijk- en dorpsraden betrokken in een traject waarbij we verkennen wat de rol van de wijk-en dorpsraad is. Via deze opzet zijn dus inwoners, gemeenteraad, wijk- en dorpsraden, college en ambtelijke organisatie betrokken bij de verdere ontwikkeling van het participatiebeleid in Oss. De kernvraag bij dit traject is: hoe betrekken we elkaar in de Osse samenleving (beter) bij ons ideeën, plannen en projecten? Wat spreken we daarover af en hoe organiseren we dat (beter)?

We hebben daarnaast de eerste stappen gezet voor het opstarten van het 'kennis- en expertisecentrum participatie' en een 'programma vakmanschapsontwikkeling (participatie)' met loketfunctie voor mensen die advies willen over hun participatie(aanpak) bij een initiatief. Het is nog te vroeg om inhoudelijke conclusies hieraan te verbinden of hier concrete resultaten bij te benoemen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- We hebben een projectleider participatie en lokale democratie aangenomen.
- We hebben een documentenstudie gedaan om tot een visie te komen.
- We hebben verschillende sessies georganiseerd. Zoals bijvoorbeeld een inspiratiesessie op het thema participatie voor de raad en een 'benen op tafel'-sessie voor zowel raad en bestuurlijke als ambtelijke organisatie om input te krijgen voor de opinienota die daarna moet leiden tot een concept-visie op participatie.
- We zijn gestart met het opstellen van een visie op participatie. We hebben hiervan een eerste concept opgesteld. Let op: dit is nog slechts de visie, dus nog niet de aanpak of het nieuwe beleid.
- We zijn een werkgroep binnen de gemeente Oss gestart. Hierin zitten mensen uit de ambtelijke organisatie van verschillende teams en afdelingen. Ook zijn we een duale werkgroep gestart met raadsleden en ambtenaren.
- We zijn een traject gestart met de wijk- en dorpsraden over hun rol en de wijze waarop zij die effectief kunnen invullen.
- We hebben de eerste stappen om tot een kennis- en expertisecentrum participatie te komen gezet. We hebben er een formatie voor begroot per 2024 en een eerste profielschets opgesteld.

- We hebben de eerste stappen voor het programma vakmanschapsontwikkeling gezet. Daarbij zijn we gestart met een rondje langs de afdelingen en we hebben een opzet voor een workshop participatie gemaakt voor de ambtelijke organisatie.

2.6 Schadewijk

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Het duurzaam versterken van de sociale structuur gericht op het herstellen van bestaanszekerheid, vergroten van kansengelijkheid en gezond leven makkelijker maken*
- *Het vergroten van de veiligheid door het terugdringen van overlast op straat, woonoverlast en ondermijning*
- *Het toekomstbestendig maken van de scholen, het wijkcentrum, de maatschappelijke opvang en ander maatschappelijk vastgoed*
- *Het realiseren van meer diversiteit en duurzaamheid op het gebied van wonen*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

In 2023 heeft er een doorstart van het programma Schadewijk plaatsgevonden. We hebben de ambitie en doelstellingen geactualiseerd: Het is onze ambitie om ervoor te zorgen dat de inwoners van Schadewijk evenveel maatschappelijke kansen hebben als inwoners in andere wijken van Oss. Dat is op dit moment niet het geval. Dit komt doordat in Schadewijk meer mensen dan elders in Oss te maken hebben met een niet-toekomstbestendige woning, armoede, lage inkomens, laag opleidingsniveau, en/of behorende tot een aandachtsgroep. Hiervoor is het nodig dat we een integrale aanpak vanuit het sociale en fysieke domein organiseren. Eind 2023 is hiervoor de bestuursopdracht programma Schadewijk vastgesteld door het college. Daarnaast hebben we de samenwerkingsstructuur ontwikkeld samen met BrabantWonen en ONS Welzijn. In 2023 heeft er opnieuw extra inzet plaatsgevonden in Schadewijk en er zijn afspraken gemaakt over de continuïteit daarvan in 2024. Ook hebben in 2023 de buurtwandelingen plaatsgevonden, dit is een bezoek gezamenlijk met alle professionals in de verschillende buurten om laagdrempelig in contact te komen met de bewoners van Schadewijk.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Samen met het Bewoners Overleg Team Schadewijk (BOTS) en de professionals uit de wijk hebben we buurtwandelingen georganiseerd waarin we gesprekken voerden met inwoners.
- In 2023 hebben we eerste verkennende gesprekken gevoerd met het de basisscholen uit de Schadewijk over de renovatie of nieuwbouw van hun gebouwen.
- In 2023 hebben we eerste verkennende gesprekken gevoerd met SMO het Verdihuis over de renovatie of nieuwbouw van hun gebouw.
- Het project 'Kom, doe en ontdek in de Schadewijk in Oss' (KODOSS) liep in 2023 af. Vanuit dit project organiseerden we samen met de scholen, ONS Welzijn, SEC, Muzelinck en andere partners buitenschoolse activiteiten voor kinderen in de basisschool-leeftijd. Vanwege de toegevoegde waarde voor de kinderen uit Schadewijk besloten we KODOSS met twee jaar te verlengen tot en met 2025.
- In 2023 hebben we voor een aantal ruimtelijke projecten de voorbereidingsfase doorlopen. Het gaat hierbij o.a. om Industriepark Oost-oost en Zwaluwstraat-Spoorlaan.
- We hebben in de bestuursopdracht de ambitie en doelstellingen vastgesteld, en de benodigde ambtelijke capaciteit geregeld.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Activiteiten:

- We blijven als gemeente Oss herkenbaar op het gebied van de Global Goals. Deze Sustainable Development Goals zijn verankerd in de beleids- en beheerscyclus en zijn uitgangspunt bij grote opgaven.
- We houden bij aanbestedingsprocedures rekening met duurzaam gebruik van grondstoffen, energieverbruik en sociale aspecten (social return). Dat geldt ook voor onze eigen bedrijfsvoering, zoals gebouwenbeheer, wagenpark en catering.
- Vanuit de doelstellingen van de Participatiewet, specifiek de banenafspraak, creëren we functies voor specifieke doelgroepen, onder andere door het aanpassen van takenpakketten (jobcarving).

De Global Goals die bij dit programma horen zijn: Gendergelijkheid, fatsoenlijk werk en gezonde economie, ongelijkheid verminderen, vrede, veiligheid en gerechtigheid en partnerschappen om doelen te bereiken.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	2020	2021	2022	2023	Streefwaarde
Klanttevredenheid - directe dienstverlening - digitale dienstverlening	Waarstaatjegemeente.nl		 6,90 7,25	 6,74 7,09	 n.n.b. n.n.b.	Landelijk gemiddelde 6,90 7,11
Tevredenheid medewerkers	Gemeente		6,70			7,1
Ziekteverzuim	Gemeente	6,3	6,85	6,84	6,66	Landelijk gemiddelde 5,8%
Norm banenafspraak	VNG banenafspraak	24,64	26,71	36,7	35	22 banen van 25 uur (2019)

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer.

Indicator	Oss	Jaar
Formatie per 1.000 inwoners	8,9 fte	2023
Bezetting per 1.000 inwoners	8,3 fte	2023
Overhead	24%	2023
Apparaatskosten per inwoner	€ 946	2023
Externe inhuur: kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur.	12,7%	2023

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Overhead	Lasten	36.108	44.531	43.847	-684	V
	Baten	-3.312	-6.351	-7.055	-704	V
	Saldo	32.796	38.179	36.792	-1.387	V
Verkiezingen	Lasten	185	590	625	35	N
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	185	590	625	35	N
College	Lasten	1.180	1.357	1.376	19	N
	Baten	0	-64	-1.408	-1.344	V
	Saldo	1.180	1.293	-32	-1.325	V
Raad en raadscommissies	Lasten	1.544	1.571	1.545	-26	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	1.544	1.571	1.545	-26	V
Rekenkamer	Lasten	50	50	52	2	N
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	50	50	52	2	N
Dienstverlening	Lasten	2.414	2.414	2.564	150	N
	Baten	-960	-960	-1.220	-261	V
	Saldo	1.454	1.454	1.343	-111	V
Wijkgericht werken	Lasten	1.013	1.013	860	-153	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	1.013	1.013	860	-153	V
Saldo kostenplaatsen	Lasten	-1.100	-1.100	-1.811	-711	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	-1.100	-1.100	-1.811	-711	V
Totaal programma	**Lasten**	**41.394**	**50.425**	**49.057**	**-1.368**	**V**
	Baten	**-4.272**	**-7.375**	**-9.684**	**-2.309**	**V**
	Saldo	**37.122**	**43.050**	**39.374**	**-3.677**	**V**
Stortingen reserves		559	1.089	1.901	812	N
Onttrekkingen reserves		-1.427	-3.531	-2.091	1.441	N
Totaal mutaties reserves		**-868**	**-2.443**	**-190**	**2.253**	**N**
Resultaat		**36.254**	**40.608**	**39.184**	**-1.424**	**V**

Toelichting per product

Overhead

Voor een goed totaalbeeld hebben we een analyse gemaakt inclusief mutaties in de reserves.
We hebben een voordeel op de directe personele kosten in 2023 van € 0,6 miljoen. Hier tegenover staan hogere algemene overhead kosten (€ 0,7 miljoen) en een lagere toerekening van uren aan investeringen van € 58.000 (nadeel). Per saldo geeft dit een totaal nadeel van € 158.000.

Het voordeel op de directe personele kosten van € 0,6 miljoen bestaat uit de volgende grote posten:

- Lagere kosten afdeling Leefomgeving, Wonen en Economie: € 344.000. Vooral veroorzaakt door vacatureruimte en lagere kosten inhuur.
- Lagere kosten Werk & Inkomen: € 432.000. Belangrijke oorzaken hiervan zijn:
    - Lagere uitvoeringskosten rijksmiddelen inburgering: € 200.000. De middelen waren bedoeld voor het dekken van uitvoeringskosten voor de hogere instroom van inburgeraars en het uitvoeren van de leerbaarheidstoets.
    - Lagere kosten kwaliteit en ontwikkeling: € 134.000. Dit wordt vooral veroorzaakt door lagere kosten voor het project Processen Sociaal domein dat in 2023 is gestart en nauw samenhangt met de invoering van de implementatie van het Regiesysteem binnen het sociaal domein.
- Lagere kosten Zorg: € 195.000. Belangrijke oorzaken hiervan zijn:
    - Lagere kosten regioteams (€ 294.000). Dit komt vooral door vacatureruimte en minder inhuur.
    - Hogere inhuurkosten uitvoering WMO (€ 110.000).
- Lagere kosten afdeling Mens en Maatschappij: € 171.000. Dit wordt vooral veroorzaakt door ureninzet van medewerkers voor onderwijsachterstandenbeleid.
- Lagere kosten ICT: € 849.000. Hiervan wordt € 261.000 veroorzaakt door uitvoeringsbudget voor de implementatie van de Wet Open Overheid (WOO). De WOO is op 1 mei 2022 in werking getreden. Daarnaast lagere kosten voor het opschonen, ordenen en overdragen archief van de voormalige gemeente Lith (€ 123.000). Het restant voordeel wordt vooral veroorzaakt door vacatureruimte en lagere inhuurkosten.
- Lagere kosten griffie: € 166.000. Dit wordt veroorzaakt door vacatureruimte gedurende 2023.

Naast deze voordelen hebben we aantal nadelen, zoals:

- Hogere kosten projectenbureau: € 319.000. Dit wordt vooral veroorzaakt door extra inhuur om groot aantal lopende projecten voortgang te laten hebben.
- Hogere kosten vastgoed: € 199.000. Dit komt vooral door hogere inhuurkosten vastgoedontwikkelingsprojecten.
- Hogere kosten publiekscentrum: € 205.000. Dit wordt vooral veroorzaakt door extra inhuur in voorbereiding op de reisdocumentenpiek die tussen 2024-2025 plaatsvindt.
- Hogere kosten Personeel en Organisatie: € 277.000 door extra inhuurkosten en door extra inzet van een recruiter in verband met ontwikkelingen in de arbeidsmarkt.

Het nadeel op de algemene overhead van € 0,7 miljoen bestaat uit de volgende grote posten:

- Lagere kosten uitvoering ICT: € 131.000. Vooral veroorzaakt door lagere kosten voor software. Dit bestaat uit een overschot van € 247.000 voor Office 365 (office is pas gestart in april 2023) en een tekort op diverse andere software licenties (Obsurv en Motion).
- Hogere kosten uitvoering P&O: € 829.000. Deze hogere kosten komen vooral door de vorming van een voorziening voor de nieuwe verlofspaarregeling.

College

We hebben een voordeel van € 1,3 miljoen. De gemeenten zijn het uitvoeringsorgaan voor pensioenen van wethouders. Elk jaar worden berekeningen gemaakt hoeveel geld in de voorziening moet zitten voor pensioenen wethouders. In de afgelopen jaren hadden we, destijds op verzoek van de toenmalige accountant, hierbij een afwijkende berekeningswijze. Voor 2023 en de toekomst hebben we in overleg met onze huidige accountant besloten om de reguliere berekeningsmethode te volgen. Op basis van nieuwe berekeningen kan uit de voorziening € 1,3 miljoen vrijvallen. Voor een deel is dit het gevolg van de nieuwe berekeningswijze en voor een deel komt dit door de gestegen rente. We stellen voor om dit budget te reserveren en te storten in de reserve voor verplichtingen van wethouders.

Dienstverlening

We hebben € 150.000 aan hogere kosten en € 261.000 aan hogere opbrengsten. Per saldo hebben we een voordeel van € 111.000. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Hogere kosten (€ 153.000) en hogere opbrengsten (€ 214.000) voor reisdocumenten: We hebben hogere kosten door het meer verstrekken van reisdocumenten dan verwacht. De dip in de reisdocumenten was geraamd op € 210.000 en blijkt slechts 25% daarvan te zijn. Dit was ook zo in 2022 en lijkt daarmee structureel te zijn. De piek wordt verwacht in 2024. We hebben daardoor ook hogere opbrengsten.
- Hogere opbrengsten door het meer verstrekken van rijbewijzen (€ 61.000).
- Lagere opbrengsten door minder ontvangsten van leges voor verklaringen omtrent gedrag en uittreksels (€ 60.000).
- Hogere opbrengsten voor naturalisaties (€ 52.000): We zien dat het aantal naturalisaties blijft toenemen door de toename van het aantal vluchtelingen. Dit lijkt structureel maar laat zich erg moeilijk voorspellen.

Wijkgericht werken

We hebben € 153.000 aan lagere kosten. Dit heeft een aantal oorzaken.

- Lagere kosten programma Schadewijk (€ 82.000): De kosten 2023 zijn lager omdat Ons Welzijn geen opbouwwerker heeft kunnen leveren. Verder is het programma Schadewijk in 2023 enigszins stilgevallen. Dit mede in verband met personele wisseling bij dit project. In 2023 is een bestuursopdracht opgesteld die we gaan uitwerken. Daarmee gaan we in 2024 aan de slag als ontwikkelfase. In deze fase wordt een programmaplan opgesteld waar op sommige onderwerpen extra (externe) inzet nodig is. Daarom willen het niet bestede budget 2023 overhevelen naar 2024.
- Lagere kosten wijk- en dorpsraden (€ 35.000).
- Lagere algemene kosten en presentiegelden (€ 35.000).

Saldo kostenplaatsen

Zie toelichting onder overhead.

Stortingen reserves

We hebben € 0,8 miljoen meer gestort in reserves. Dit komt door:

- Storting van € 0,6 miljoen in de reserve Omgevingswet omdat de gemaakte kosten voor de invoering ervan lager zijn dan begroot.
- Storting van € 168.000 in de reserve ICT door lagere kosten programma Data.

Onttrekkingen reserves

We onttrekken € 1,4 miljoen minder aan reserves. Dit komt met name doordat we:

- Minder onttrokken uit de reserve ICT (€ 0,3 miljoen): Dit komt vooral door lagere kosten op het gebied van cloud transitie (€ 57.000), identity en accesmanagement (€ 90.000) en ontwikkelingsprogramma ICT (€ 85.000).
- Minder onttrokken aan de reserve IVB (€ 0,2 miljoen): Het budget voor QuickScan gemeentelijke gebouwen en het voorbereidingsbudget Lievekamp is niet besteed. De QuickScan is uitgesteld naar 2024 en ook het budget voor De Lievekamp verwachten we dan nodig te hebben.
- Minder onttrokken aan de reserve bestaanszekerheid (€ 0,2 miljoen): De betreffende uitvoeringskosten zijn betaald uit de reguliere exploitatie.

- Minder onttrokken aan de reserve Omgevingswet (€ 0,5 miljoen).
- Minder onttrokken aan de reserve versterken gemeentelijke dienstverlening (POK middelen) (€ 0,1 miljoen).

Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2023 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

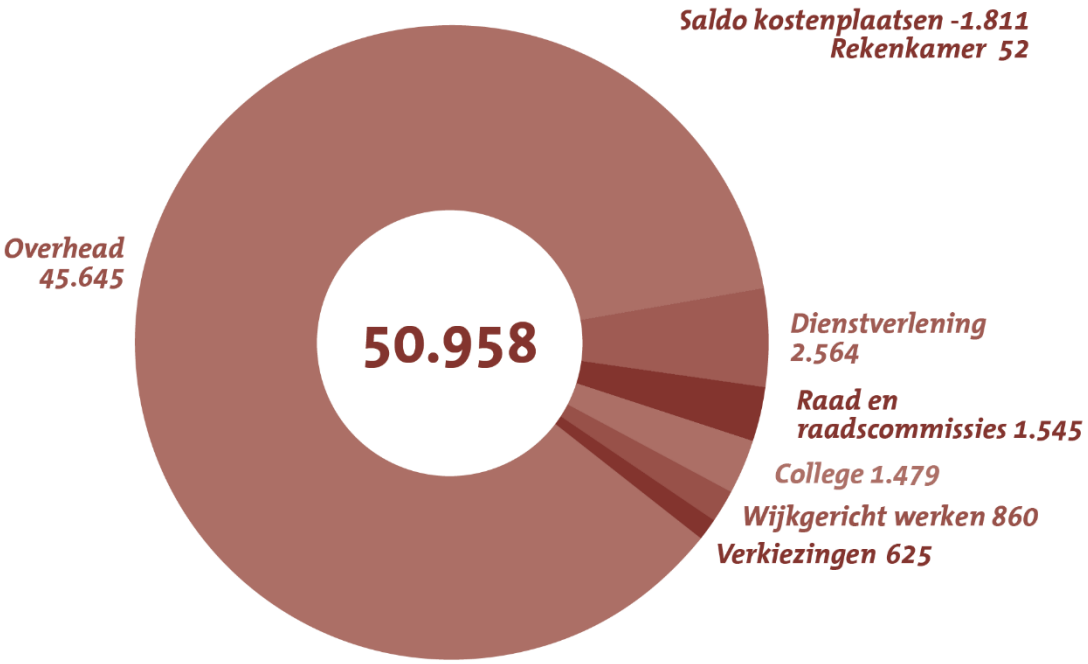

5. Overzicht subsidies

Dit programma heeft geen subsidies.

Programma 10. Financieel beleid

1. Inleiding

In het coalitieakkoord 'Samen Duurzaam Vooruit' is gekozen voor een degelijk financieel beleid in onzekere tijden. Onze ambitie is om ons huishoudboekje blijvend op orde te houden door een stabiel financieel beleid, heldere afspraken en financiële lenigheid om in te spelen op nieuwe omstandigheden. We willen de lokale lastendruk voor onze inwoners en bedrijven laag houden.

2. Programma-onderdelen

2.1 Belastingen

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Beheerste lastendruk*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We streven er naar om de lokale lastendruk minimaal € 22,50 onder het landelijk gemiddelde te houden. In 2023 is dit ook gerealiseerd. Op basis van de jaarlijkse cijfers vanuit het COELO onderzoeksinstituut bleven we in 2023 maar liefst € 111 onder het landelijke gemiddelde. Onze OZB lag in 2023 € 23, de afvalstoffenheffing € 53 en de rioolheffing € 35 onder het landelijke gemiddelde.
In de programmabegroting 2024 is besloten om de OZB te verhogen met ongeveer € 24 (6,2%) en de afvalstoffenheffing met € 35,85.
Afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen verwachten we dat de lokale lastendruk ruim onder het landelijke gemiddelde blijft.

Daarnaast willen we de gewenste opbrengst voor de gemeente tegen zo laag mogelijke uitvoeringskosten verkrijgen. De Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) voert de belastingtaken voor ons uit. De portefeuillehouder financiën is lid van het dagelijks bestuur (vice-voorzitter).
De waarderingskamer heeft de BSOB de waardering "goed" gegeven met een extra ster.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- De totale lastendruk lag in 2023 ruim onder het landelijke gemiddelde (€ 111 onder het landelijke gemiddelde). Voor het jaar 2023 is besloten om de OZB te verhogen met 2,8%. Dit was een beperkte inflatiecorrectie. In 2023 stonden we op plek 59 (van de 374 (deel)gemeenten) met de laagste lastendruk. Het jaar er voor op plaats 50.
- We hanteren een kostendekkend tarief voor riolering. In 2023 is de rioolheffing verhoogd met 2,8%. Dit was nodig om (geleidelijk) weer te komen tot een kostendekkend tarief
- We hielden in 2023 de afvalstoffenheffing gelijk aan 2022. In de COELO vergelijkingscijfers wordt uitgegaan van het basisbedrag (kleine groene en een kleine grijze container) met een teruggave gebaseerd op 13-14 keer ledigen.
- Het oordeel van de waarderingskamer over de BSOB voor onze gemeente was "goed". Dit wordt aangeduid door de waarderingskamer met 4 sterren. Omdat de kwaliteit al meerdere jaren van dit goede niveau is, heeft de BSOB begin 2023 een extra ster ontvangen. "Goed" is van toepassing op een gemeente die WOZ-taxaties van goede kwaliteit levert en daarnaast op alle onderdelen van het WOZ-werkproces voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen.
- De BSOB heeft veel aandacht besteed aan communicatie rondom het maken van bezwaar op de WOZ waarde om zo de bezwaren via "no cure no pay" bureaus terug te dringen. Ze hebben ook stevig gelobbyed voor een landelijke wetswijziging die 1-1-2024 ingaat, waarbij het verdienmodel voor deze bureaus minder aantrekkelijk wordt.

- De BSOB heeft gesprekken gevoerd met potentiële nieuwe toetreders c.q. nieuwe "afnemers"(via dienstverleningsovereenkomsten) om te komen tot een verantwoorde uitbreiding van de belastingsamenwerking. In 2023 is de gemeenschappelijke regeling daarvoor aangepast, zodat de mogelijkheid tot het sluiten van een dienstverleningsovereenkomst hierin is opgenomen. Per 1 januari 2024 nemen Son en Breugel, Nuenen en Geldrop / Mierlo via een dienstverleningsovereenkomst deel aan de BSOB.
- De BSOB maakt als organisatie een transitie door naar maximaal gedigitaliseerde werkprocessen met als doel het verbeteren van interne en externe kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten. De uitvoerende en repeterende werkzaamheden worden geanalyseerd en daar waar het een significante tijdsbesteding betreft gerobotiseerd.
- We hebben in 2023 gewerkt aan het voorstel voor een eventuele subsidieregeling voor verenigingen en stichtingen om de OZB te compenseren. Op basis van het advies van het college is door de gemeenteraad besloten om geen nieuwe subsidieregeling hiervoor op te zetten.

2.2 Financiën

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Uitvoeren van een stabiel financieel beleid met heldere afspraken en financiële lenigheid om in te spelen op nieuwe omstandigheden.*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

In het coalitieakkoord 'Samen Duurzaam Vooruit' is gekozen voor een degelijk financieel beleid in onzekere tijden. Onze ambitie is om ons huishoudboekje blijvend op orde te houden door een stabiel financieel beleid, heldere afspraken en financiële lenigheid om in te spelen op nieuwe omstandigheden.
We gaan voor een financieel stabiel beleid en doen verantwoorde investeringen. We gaan er ook vanuit dat de financiële schommelingen door de algemene uitkering de komende jaren blijven. Het is bijna vanzelfsprekend dat de grote voordelen die we nu zien ook een keer minder worden, of om kunnen slaan in tekorten. We willen daarom het extra beschikbare geld zo inzetten, dat wanneer het financiële beeld omslaat, we niet hoeven te snijden of bezuinigen in basisvoorzieningen. Voorspelbaar financieel beleid: in slechte en in goede tijden.
We krijgen te maken met toegenomen risico's en onzekerheden, zoals:

- effect landelijke verkiezingen voor de gemeentelijke financiën: maakt het nieuwe kabinet de bezuinigingen op het gemeentefonds (deels) ongedaan?
- huidige begrotingstekorten, met risico's op het gebied van jeugdzorg, onderwijshuisvesting, klimaat en cultuur.
- stijging van de rente (gekoppeld aan een grote financieringsbehoefte in de komende jaren)
- financiële positie van het grondbedrijf onder druk

VNG zet namens alle gemeenten in Nederland in op herstel van het accres van de algemene uitkering vanaf 2026 (het ravijnjaar), het afschaffen van de opschalingskorting en pleit ervoor dat er een goede balans komt voor gemeenten tussen taken en middelen.
De financiële positie van onze gemeente komt dus onder druk te staan. In de komende kadernota zal dit verder uitgewerkt worden.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We hebben via onder andere de G40 en de VNG blijvend ingezet op een lobby richting het Rijk op het gebied van:
    - voldoende middelen voor jeugdzorg en uitvoering Wmo;
    - terugdraaien van de zogenaamde opschalingskorting vanaf het jaar 2026;
    - herstel van de systematiek "samen de trap op- samen de trap af" vanaf het jaar 2026 en/of een invoering van een andere, stabielere financieringssystematiek met voldoende financiële middelen beschikbaar voor gemeenten
    - aanpassing van wetgeving rondom no cure-no pay bureaus.

    - voldoende middelen voor de uitvoering van de energietransitie;
    - voldoende middelen voor de ruimtelijke opgaven.
- We voerden de formele rechtmatigheidsverklaring door het college in vanaf het jaar 2023.
- We hebben een fiscaal beleidskader vastgesteld waarin we onze fiscale visie, het fiscale beleid en de hoofdlijnen van de fiscale processen en organisatie hebben verwoord. We hebben een nieuw convenant horizontaal toezicht afgesloten met de belastingdienst.
- We hebben een frauderisico-analyse opgesteld en vastgesteld.
- We hebben stevig ingezet in control op grote projecten. Dit is gezien de grote ambities (Lievekamp, Golfbad, MFA's, woningbouw) en de stijgende rente noodzakelijk.
- We monitoren periodiek de betalingstermijn van onze facturen. De norm van 90% tijdige betaling binnen 30 dagen is gerealiseerd.
- Onze planning & controlproducten zijn digitaal beschikbaar via http://financien.oss.nl.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Niet van toepassing.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	2020	2021	2022	2023	Streef-waarde
Oordeel accountant over rechtmatigheid en getrouwheid	Controlerapport accountant bij jaarrekening	Positief	Positief	Positief		Positief
Lokale lastendruk (lijst met goedkoopste gemeenten)	COELO	98e plaats	106e plaats	50e Plaats	59e plaats	geen
Lokale lastendruk: bedrag onder landelijk gemiddelde	COELO	€ 36	€ 37	€ 94	€ 111	Minimaal € 22,50
Oordeel waarderingskamer	Brief waarderingskamer	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed
Betaalgedrag gemeente (% tijdig betaald binnen 30 dagen)	Gemeente	91%	92%	86%		90%

* De gemiddelde waarde van een woning is volgens het COELO in 2023 gestegen met 16,7% (landelijk 16,8%). De gemiddelde waarde van een koopwoning bedraagt daarmee in 2023 € 415.100. Dit was in 2022 € 355.570.

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Gemiddelde WOZ-waarde	€ 346.000	€ 348.000	2023
	€ 296.000	€ 299.000	2022
	€262.000	€ 272.000	2021
	€ 256.000	€ 255.000	2020
	€ 237.000	€ 237.000	2019
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens	€ 805	€ 855	2023
	€ 779	€ 828	2022
	€ 774	€ 745	2021
	€ 740	€ 716	2020
	€ 707	€ 686	2019
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens	€ 835	€ 931	2023
	€ 810	€ 903	2022
	€ 774	€ 814	2021
	€ 740	€ 781	2020
	€ 707	€ 748	2019

Het ministerie van BZK heeft een database ontwikkeld met informatie over de financiën van gemeenten (www.financiengemeenten.nl). Deze database bevat financiële informatie op het niveau van individuele gemeenten (kengetallen, uitgaven van gemeenten t.o.v. andere gemeenten etc.).

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Algemene baten en lasten	Lasten	4.329	448	1.182	735	N
	Baten	-870	-870	-2.032	-1.162	V
	Saldo	3.459	-422	-849	-428	V
OZB belasting	Lasten	1.643	2.084	2.080	-4	V
	Baten	-22.624	-22.757	-23.131	-373	V
	Saldo	-20.981	-20.673	-21.051	-378	V
Overige belastingen	Lasten	5	5	24	18	N
	Baten	-302	-302	-311	-9	V
	Saldo	-297	-297	-287	10	N
Treasury	Lasten	383	538	1.019	481	N
	Baten	-1.077	-1.077	-2.319	-1.242	V
	Saldo	-694	-539	-1.300	-761	V
Algemene uitkering	Lasten	0	0	0	0	-
	Baten	-220.103	-225.710	-232.246	-6.536	V
	Saldo	-220.103	-225.710	-232.246	-6.536	V
Dividend en Winstuitkering	Lasten	0	0	0	0	-
	Baten	-100	-162	-162	0	N
	Saldo	-100	-162	-162	0	N
Reserveringen	Lasten	54	54	0	-54	V
	Baten	0	0	-3	-3	V
	Saldo	54	54	-3	-57	V
Onvoorzien	Lasten	300	130	95	-35	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	300	130	95	-35	V
Totaal programma	**Lasten**	**6.715**	**3.259**	**4.400**	**1.141**	**N**
	Baten	**-245.076**	**-250.878**	**-260.202**	**-9.324**	**V**
	Saldo	**-238.361**	**-247.619**	**-255.802**	**-8.183**	**V**
Stortingen reserves		926	1.015	849	-166	V
Onttrekkingen reserves		-2.423	-2.989	-3.242	-253	V
Totaal mutaties reserves		**-1.498**	**-1.974**	**-2.393**	**-419**	**V**
Resultaat		**-239.858**	**-249.593**	**-258.195**	**-8.602**	**V**

Toelichting per product

Algemene baten en lasten

We hebben € 0,7 miljoen aan hogere kosten en € 1,2 miljoen aan hogere opbrengsten. Per saldo hebben we een voordeel van € 0,7 miljoen. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Voordeel bespaarde rente (€ 1,1 miljoen): Het gaat hier over de interne rentekosten die we rekenen over ons eigen vermogen (de reserves). Omdat onze reservepositie de afgelopen jaren fors is gestegen is ook de bespaarde rente aanzienlijk hoger. Dit is de rente die we besparen omdat we met eigen vermogen kunnen financieren. Deze bespaarde rente is echter een fictief voordeel omdat dit bij het product tresaury leidt tot een nadeel van € 1,1 miljoen. Per saldo is dit dus neutraal.
- Hogere kosten btw naheffing van de belastingdienst (€ 130.000): In het kader van convenant met de belastingdienst zijn we in goed overleg de btw constructie bij een viertal MFA's kritisch aan het bekijken. Dit leidt tot een correctie van de btw over de jaren vanaf 2018. We hebben aangegeven dat wij dit compenseren voor deze MFA's.
- Hogere kosten door hogere loon- en prijsstijging (€ 123.000): Dit geeft een nadeel bij de stelpost loon- en prijscompensatie.
- Hogere kosten Vennootschapsbelasting (€ 420.000): De vennootschapsbelasting is € 420.000 hoger dan begroot. De belastingdienst heeft een wijziging doorgevoerd in de manier waarop rente toegerekend mag worden in de aangiften. Daarnaast zijn er uitspraken geweest over belaste activiteiten waar onze aangiften over 2019 en 2020 zijn aangepast. Uit de aangifte 2019 volgt een extra last van € 128.000 over 2020 een bedrag van € 22.000. Deze bedragen kunnen we niet met latere aangiften compenseren. Verder hebben we hogere kosten van € 281.000 voor de verwachte aangifte 2023. We onttrekken dit uit de ABR voor het deel wat samenhangt met de grondexploitaties (€ 253.000).

OZB belasting

We hebben een voordeel van € 327.000. Dit bestaat uit een nadeel op de opbrengst voor woningen (€ 178.000) en een voordeel op de opbrengst voor niet-woningen (€ 505.000). Oorzaak hiervan is vooral ontwikkeling van de WOZ waarde, die bij niet woningen hoger was dan oorspronkelijk begroot.

Treasury

Het totale voordeel op treasury bedraagt € 754.000. Dit bestaat uit:

- Lagere rentekosten externe financiering: € 631.000. Dit wordt veroorzaakt door het achterblijven van investeringen in de uitvoering. Hierdoor hebben we nog geen langlopende geldleningen hoeven aan te trekken. We zagen in 2023 zelfs dat ons financieringsoverschot groter werd.
- Hogere renteopbrengsten van € 1,3 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door hogere inkomsten uit schatkistbankieren. Overtollig geld binnen de gemeente moet "gestald" worden bij het Rijk. Dit heet schatkistbankieren. De rente op dit geld is vanaf het 3e kwartaal 2023 fors verhoogd, waardoor de totale renteopbrengst uit schatkistbankieren in 2023 € 1,1 miljoen bedraagt. De overige extra opbrengsten komen met name door het verstrekken van SVN leningen en de lening die we verstrekt hebben aan Pivot park.

Dit betekent een totaal voordeel van circa € 1,9 miljoen.

Tegenover dit voordeel staat een nadeel van € 1,1 miljoen door hogere rentekosten eigen vermogen. Deze kosten zijn hoger door een hogere reservepositie (waardoor we dus meer met eigen geld hebben kunnen financieren in plaats van met vreemd vermogen). Dit nadeel betekent een voordeel bij bespaarde rente voor hetzelfde bedrag (algemene baten en lasten).

Algemene uitkering

De totale algemene uitkering 2023 stijgt met € 6,5 miljoen ten opzichte van de begroting. Dit wordt veroorzaakt door:

- effect decembercirculaire 2023: € 6,7 miljoen
- afrekening voorgaande jaren: € 0,2 miljoen. Met name uit het jaar 2020.

De decembercirculaire stijgt met € 6,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- energietoeslag: € 3,9 miljoen. Het kabinet heeft als prioriteit om mensen met een laag inkomen te ondersteunen bij het voldoen van de energierekening. Hiervoor ontvangen we in de decembercirculaire 2023 middelen. De kosten staan in programma 2 verantwoord.
- landelijke aanpassing van de maatstaf "aantal inwoners met laag inkomen": circa € 2 miljoen.
- invoeringskosten Omgevingswet: € 500.000.
- maatschappelijke begeleiding statushouders: € 36.000
- uitvoeringskosten gebiedsgerichte aanpak: € 46.000
- meerkosten sociaal domein als gevolg van opvang vluchtelingen Oekraïne.: € 70.000

Voor een aantal posten stellen we voor om dit geld over te hevelen naar 2024.

Stortingen reserves

We hebben € 166.000 minder rente toegevoegd aan reserves. We schrijven rente toe aan de algemene reserves en aan een aantal specifieke bestemmingsreserves. Deze saldo's van deze reserves waren lager dan begroot waardoor de rentebijschrjiving ook lager is.

Onttrekkingen reserves

We hebben € 253.000 meer onttrokken aan de ABR voor de verwachte VPB 2023.

Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2023 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

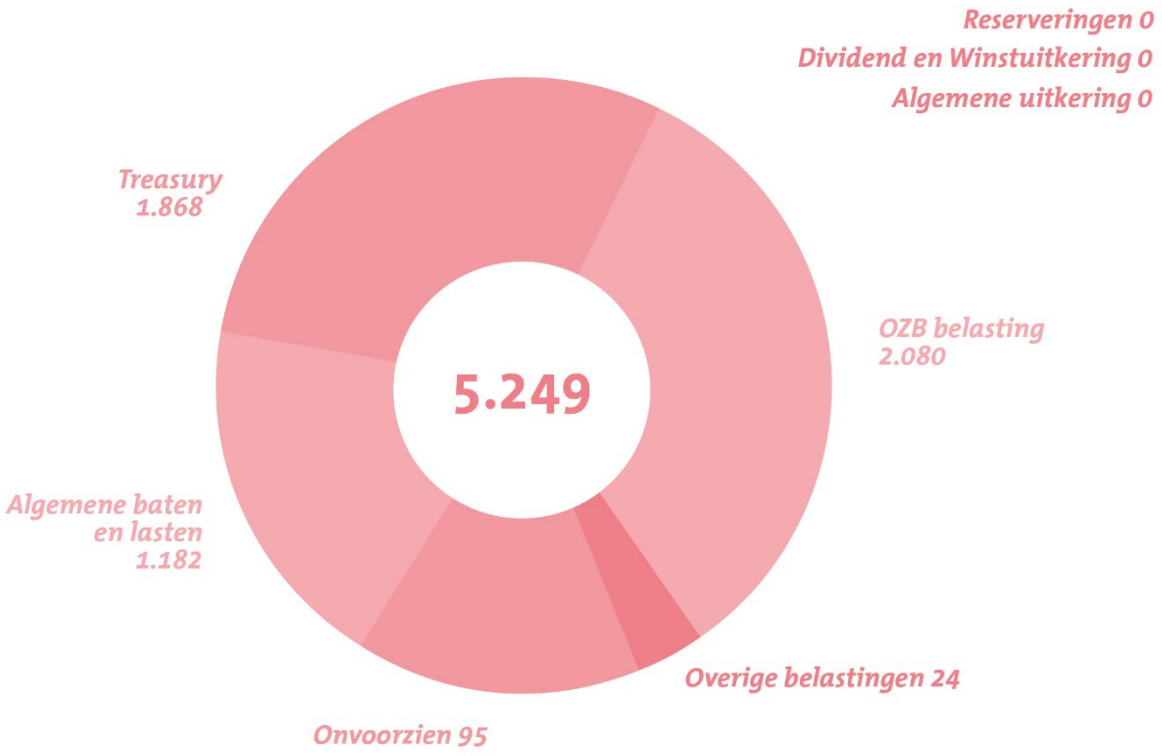

5. Overzicht subsidies

Dit programma heeft geen subsidies.

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Samenvatting

Het weerstandsvermogen geeft de financiële gezondheid van de gemeente weer. We drukken deze uit in een ratio. De uitkomst van de ratio moet in beginsel minimaal 1 zijn.

Op hoofdlijnen is het beeld als volgt:

Omschrijving	Bedrag/ratio incidenteel	Bedrag/ratio structureel
Geïnventariseerde risico's	€ 4,9 miljoen	€ 8 miljoen
Weerstandscapaciteit	€ 24,5 miljoen	€ 5,1 miljoen
Weerstandsratio	4,97	0,63

De conclusie hieruit is dat de incidentele weerstandscapaciteit van voldoende omvang is om de gekwantificeerde risico's te ondervangen. De structurele weerstandscapaciteit is van onvoldoende omvang.

We zien forse structurele risico's, met name het risico van de stijgende rente en jeugdhulp maken dat de begroting flink onder druk staat. Dit vormt een uitdaging voor komende begroting. We blijven inzetten op de lobby richting het Rijk voor voldoende financiering voor onze taken.

Ten opzichte van de programmabegroting 2024-2027 zijn er een aantal risico's vervallen. Deze zijn inmiddels concreet geworden en de effecten hiervan zijn verwerkt in deze jaarrekening.

1. Beleid

Het beleid van de gemeente ten aanzien van risicomanagement is nader uitgewerkt in de notitie risicomanagementbeleid.

Risicomanagement is gedefinieerd als het op gestructureerde wijze identificeren, analyseren en beheersen van risico's die van invloed zijn op de realisatie van gemeentelijke doelstellingen. De focus ligt op risico's met een mogelijk substantiële invloed op de financiële positie van de gemeente. Aan ons risicomanagement liggen onder andere de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden ten grondslag:

- Risicomanagement is onderdeel van de reguliere verantwoordelijkheid van het (lijn)management en is een cyclisch proces.
- We maken zoveel mogelijk gebruik van bestaande instrumenten voor risico-identificatie en -beheersing.
- Risicobeheersing doen we zoveel mogelijk in de reguliere processen.
- Het toepassen van risicomanagement betekent niet dat we alle risico's kunnen voorkomen.

Risico's hangen vaak samen met externe factoren. Daarop hebben we als gemeente niet altijd direct invloed. Daarom is het lastig deze risico's in alle gevallen voldoende betrouwbaar te kwantificeren.
Risico's ontwikkelen zich voortdurend. De laatste rapportage over de risico's en de beheersing daarvan is in de programmabegroting 2024-2027 opgenomen. In deze jaarrekening 2023 hebben we deze risico-inschatting geactualiseerd.

Risicokaart

Omdat risico's lastig te kwantificeren zijn maken we gebruik van de risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de categorisering van de risico's naar kans en gevolg.

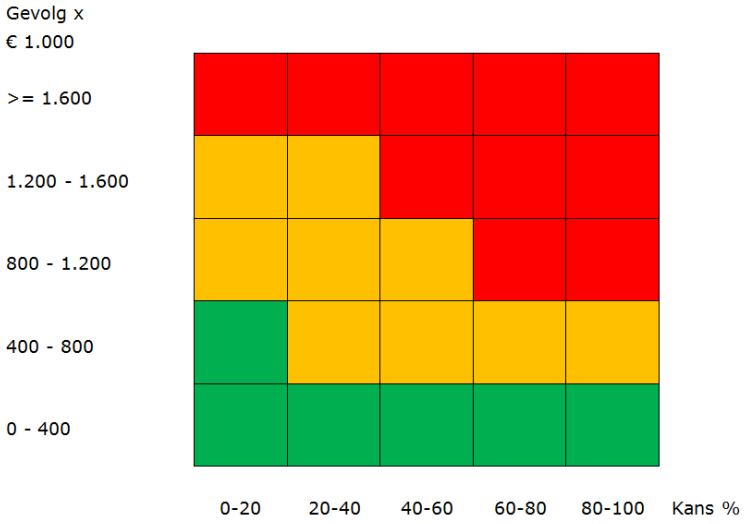

Een risico dat zich in het groene gebied bevindt heeft minimale financiële gevolgen. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om extra aandacht. Het is hier van belang tijdig beheersmaatregelen te nemen. Een risico met een risicoscore in het rode gebied, vereist directe aandacht om een grote extra last te voorkomen. Preventieve en reducerende beheersmaatregelen kunnen de kans respectievelijk het gevolg terugbrengen naar een acceptabel niveau.

2. Risico's

Risico's in de rode categorie

Risico en beheersmaatregel	S/I[3]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Stijgende rente gekoppeld aan grote investeringen	S	€ 3,4 miljoen	80%	€ 2,7 miljoen

Risico

De rente was jarenlang erg laag. Onze gemiddelde rente waarvoor we leenden was jarenlang rond 1,1%. De rente is de afgelopen tijden sterk gestegen. Dit heeft een groot effect op onze begroting, omdat investeringsprojecten daarmee duurder worden.
We hebben de financieringsbehoefte voor de komende 4 jaar in beeld gebracht. Daarbij is het erg lastig in te schatten wanneer daadwerkelijke uitgaven bij grote projecten precies gedaan worden. De ervaring is dat dit altijd wat achter blijft t.o.v. de begroting. Samengevat verwachten we dat onze financieringsbehoefte afgerond € 290 bedraagt.
De rente per december 2023 was circa 3,6%. Deze is de afgelopen gedaald naar 3,1%.

Wanneer we uitgaan van een rente van 3,5% stijgen de kosten voor onze investeringen met afgerond € 3,4 miljoen. Bij een rente van 3,1% zal dit € 2 miljoen zijn.
Hierbij hebben we al rekening gehouden met mogelijke maatregelen die we kunnen treffen, zoals het niet meer toevoegen van rente aan reserves.

Dit betekent dat we voor enkele miljoenen aan hogere kosten op moeten vangen in de begroting. Dit zorgt voor extra druk op het meerjarenbeeld.

Beheersmaatregel

- Bij het opstellen van de Kadernota en de programmabegroting 2025-2028 verwerken we het actuele renteontwikkelingen en stellen we maatregelen voor om het tekort terug te dringen.
- We volgen kritisch de ontwikkelingen van de rente en bij concrete financieringsbehoefte proberen we een zo goed mogelijk financiering aan te trekken qua looptijd en rentepercentages om het renterisico zo goed mogelijk te beperken.
- We actualiseren periodiek onze financieringsbehoefte.

3 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[4]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Jeugdhulp 2023 en verder	S	€ 4,5 miljoen	25%	€ 1.125.000

Risico
De ALV van de VNG heeft op 14 juni 2023 ingestemd met de Hervormingsagenda Jeugd. Deze bestaat uit een combinatie van extra middelen voor gemeenten en een set van besparingsmaatregelen waarmee een structureel houdbaarder jeugdstelsel gerealiseerd moet worden.
De VNG heeft op 16 november 2023 een implementatieplan uitgebracht voor de maatregelen in de Hervormingsagenda. Er volgt nog een uitvoeringstoets. Het implementatieplan bevat ook acties op regionaal niveau. Deze zijn onderdeel van het regionale beleidsplan jeugdhulp en het bijbehorende uitvoeringsplan 2024 (verschijnt in het eerste kwartaal van 2024).
De landelijke richtlijn van de provincies is dat we de bedragen uit de Hervormingsagenda tot en met 2027 volledig mogen inboeken. In de afgelopen programmabegroting hebben we dat gedaan.

In het landelijke coalitieakkoord is daarnaast een extra besparing in het jeugddomein opgenomen met een structurele omvang van (afgerond) € 500 miljoen vanaf 2025. Deze besparing is een Rijksverantwoordelijkheid. Het is dus aan het Rijk om deze besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen die aanvullend zijn op de Hervormingsagenda. Door de val van het kabinet is het onduidelijk wat er met dit onderdeel gaat gebeuren. Vooralsnog hebben wij deze extra besparing in onze begroting doorvertaald in lagere budgetten voor jeugdhulp.

Beheersmaatregel
We volgen de uitvoeringstoets van de VNG voor de maatregelen in de Hervormingsagenda. Verder volgen we de ontwikkelingen rondom de extra Rijksbesparing op jeugdhulp.
Vooruitlopend daarop hebben we zelf een eerste analyse gemaakt van de besparingsmaatregelen in de Hervormingsagenda, vertaald naar de Osse situatie.

Hogere inflatie	S	€ 1,8 miljoen	25%	€ 0,45 miljoen

Risico
Volgens het centraal planbureau (concept macro economische verkenningen 2024) blijft de inflatie dit jaar hoger dan verwacht. Ook in 2024 blijft de inflatie met 3,8% hoger dan normaal.
De combinatie van ene krappe arbeidsmarkt en hoge inflatie leidt ook tot hogere loonstijgingen.

De impact op een hogere inflatie is erg lastig in te plannen. In de begroting houden we zo goed mogelijk rekening met hogere kosten (inflatie tussen 3-4 %). Ook subsidies verhogen we met een inflatiecorrectie.
Echter de vraag is of dit voldoende is.
Daarnaast lastig in te schatten wat de prijsontwikkeling is bij grote aanbestedingen. Leiden de hogere energieprijzen, de krapte op de arbeidsmarkt etc. tot grotere aanbestedingsnadelen?

In de begroting hebben we ongeveer € 7,7 miljoen geraamd voor prijsstijgingen (exclusief loonontwikkeling).
Als de inflatie gemiddeld 1% hoger is betekent dit een risico van ongeveer € 1,8 miljoen structureel.

Aangezien de prognose gebaseerd is op cijfers vanuit het Centraal planbureau schatten we het risico laag in.

Beheersmaatregel
We volgen kritisch onze projecten en onze begrotingsposten. Deels zullen we voor hogere inflatie gecompenseerd worden via de algemene uitkering.

4 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[#1]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Grondbedrijf	I	€ 4,4 miljoen	100%	€ 4,4 miljoen

Risico

De resultaten van de grondexploitaties zijn gebaseerd op uitgangspunten en parameters die, gelet op de huidige markt en de huidige inzichten, reëel lijken voor de looptijd van het project. Deze inschattingen resulteren in één projectresultaat. Het is en blijft echter altijd een inschatting van de toekomst. Kansen en risico's binnen een project kunnen er voor zorgen dat het projectresultaat in de toekomst afwijkt. Om een goed inzicht te krijgen in de risico's voeren we jaarlijks een risicoanalyse uit. Dit doen we via de Monte Carlo Methode.

We houden rekening met de volgende scenario's:

Basisscenario: recessie

- Grondprijzen blijven hetzelfde: geen effect
- Woningverkopen vallen tegen: effect is ontwikkelingen vertragen licht en uitgifte vindt later plaats
- Oplopende marktrentes door interventie ECB: effect is rentekosten voor gemeente worden hoger
- Inflatie wordt minder, maar blijft relatief hoog: Effect is kostenstijging loopt langzaam terug

Voorgaande wordt voor 50% meegenomen in het Monte Carlomodel.

Zeer slecht scenario: diepe recessie

- Grondprijzen dalen: effect is opbrengstendaling
- Woningverkopen lopen sterk terug: effect is ontwikkelingen vertragen sterk en uitgifte vindt later plaats
- Oplopende marktrentes door interventie ECB: effect is rentekosten voor gemeente worden hoger
- Inflatie blijft hoog door schaarste en hoge energieprijzen: effect is kostenstijging blijft hoog

Voorgaande wordt eveneens voor 50% meegenomen in het Monte Carlomodel.

Sensitiviteiten

Tot slot gelden er zogenaamde algemene sensitiviteiten. Hierbij wordt gekeken naar wat er gebeurd als de cijfers zoals verwerkt in het uitgangspuntscenario hoger of lager worden. Daarbij worden generiek onderstaande percentagebandbreedtes gehanteerd, die gebaseerd zijn op lokale kennis en ervaring.

- Plan- en onderzoekskosten minimaal 0% - maximaal 20%
- Verwervingen minimaal 0% - maximaal 10%
- Openbare werken minimaal -10% - maximaal 20%
- Sanering minimaal 0% - maximaal 10%
- Verkopen minimaal -5% - maximaal 5%

Projectspecifiek

Tot slot zijn er nog projecten met winstnemingen waar projectspecifieke risico's zijn. Dit zijn risico's die zich alleen manifesteren binnen één project, zoals bijvoorbeeld een geluidswal, bodemvervuiling, niet-gesprongen explosieven of een parkeergarage. Deze risico's worden financieel berekend en verdisconteerd met de eventuele winstverwachting van het plan. Ook hiervoor geldt dat de inschatting lager is dan 50%. Zo niet, dan wordt het als uitgangspuntscenario verwerkt.

Monte Carlo-simulatie

De Monte Carlo-simulatie is een simulatietechniek waarbij een fysiek proces niet één keer, maar vele duizenden keren wordt gesimuleerd en elke keer met andere startcondities. Het resultaat van deze verzameling simulaties is een verdelingsfunctie die het hele gebied van mogelijke uitkomsten weergeeft. De Monte-Carlomethode wordt meestal toegepast in situaties waarin het resultaat van een enkele simulatie niet voldoende representatief is in verband met de in werkelijkheid te verwachten variatie van de startcondities. Of de onzekerheid met betrekking tot genoemde. Per exploitatie wordt in Oss de digitale simulatie middels een softwarepakket uitgevoerd, wat leidt tot een totaalbedrag aan risicoreservering.

Risico en beheersmaatregel	S/I[#1]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Grondbedrijf	I	€ 4,4 miljoen	100%	€ 4,4 miljoen

Beheersmaatregel
Om risico's op te vangen, moeten we een bepaald bedrag reserveren. De werkelijke ABR per 31 december 2023 is nihil. Het minimale niveau is volgens de Monte Carlo Methode op basis van risicoschatting (verwacht scenario) € 4,4 miljoen. Dit betekent dat de ABR feitelijk € 4,4 miljoen lager is dan het benodigde minimumbedrag.
In 2023 was een afroming van € 3,4 bij de ABR geraamd ten behoeve van de reserve bovenwijkse voorzieningen. Echter omdat de ABR daardoor negatief zou worden is in werkelijkheid slechts € 2,2 afgeroomd. Hierdoor komt de ABR op een nulbedrag.
Een afroming van de ABR, zoals de afgelopen jaren, is naar verwachting de komende jaren niet meer mogelijk.

Risico's in de oranje categorie

Risico en beheersmaatregel	S/I5	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Investeringskosten onderwijs	S	€ 1,2 miljoen	80%	€ 960.000

Risico
Voor de toekomst na 2027 zien we kostenstijgingen door een aantal grote investeringen in onderwijs-huisvesting. In het investeringsplan voor maatschappelijk vastgoed (MIP) schuiven drie grote investeringen (specialistische voorzieningen SO en VSO en basisschool Schadewijk) door in tijd. Het gaat om een investeringsbedrag van ruim € 40 miljoen. Deels reserveren we hier investeringslasten voor (€ 0,5 miljoen), maar een bedrag van € 1,2 miljoen structureel kan nog niet worden opgenomen omdat het buiten de meerjarenbegroting valt. Omdat plannen nog uitgewerkt moeten worden, houden we rekening met een risicopost van 80%, zijnde een bedrag van € 960.000.

Beheersmaatregel
Besluitvorming over deze investeringen moet nog plaats vinden. We kijken hierbij kritisch naar het ambitieniveau en mogelijke fasering.

Versnelling klimaat- en energiebeleid	S	€ 1,5 miljoen	25%	€ 375.000

Risico
We ontvangen uitvoeringsmiddelen voor het klimaat- en energiebeleid voor de jaren 2023 tot en met 2025. Jaarlijks gaat het om een bedrag van € 1,5 miljoen. Dit bedrag is bestemd voor personele en bijbehorende materiële kosten (onderzoekskosten e.d.). De provincies hebben aangegeven dat we rekening mogen houden dat we dit bedrag structureel ontvangen. We hebben dit bedrag dan ook structureel als opbrengst vanuit het Rijk begroot. Ook hebben we kosten structureel begroot. Het is wel een risico dat dit bedrag toch niet structureel wordt vanuit het Rijk. We gaan vooralsnog uit van 25%.

Beheersmaatregel
We voeren een lobby (via de VNG) voor voldoende compensatie en het structureel worden van deze subsidie.

5 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[#1]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Groen- en onderhoudsbestekken	S	€ 625.000	80%	€ 500.000

Risico

De integrale onderhoudsbestekken voor het onderhoud van beplantingen en zogenaamde dode elementen (meubilair, bebording en zwerfafval) zijn/moeten dit jaar opnieuw worden aanbesteed.
De integrale onderhoudsbestekken dienen voor het onderhouden van de openbare ruimte. Het gaat om het onkruidvrij maken van beplantingen, knippen van hagen, snoeien plantsoenen maar ook het ledigen van afvalbakken, het opruimen van zwerfafval en het onderhouden van meubilair. Voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte hanteren wij de KOR (Kwaliteitscatalogus voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte). Dit is een beeldkwaliteitscatalogus waarbij gebieden zijn ingedeeld in kwaliteitsniveaus en die is vastgesteld door de gemeenteraad. De integrale onderhoudsbestekken zijn afgestemd op de kwaliteit die eerder door de gemeenteraad is vastgesteld. Zo onderscheiden we de niveaus goed, basis en sober. De centrumgebieden, en enkele bijzondere plekken hebben het hoge goed-niveau en de rest heeft het kwaliteitsniveau sober.
Daarnaast is een apart boombestek aanbesteed. Het boombestek en het integrale bestek voor gebied Noordwest zijn inmiddels aanbesteed.

De inschrijvingen laten een forse prijsstijging zien ten opzichte van de ramingen en prijzen van de vorige aanbestedingen.
De bestekken die in onderhoud zijn van IBN, moeten nog worden aanbesteed. Een indicatieve prijsopgaaf van het IBN laat zien dat we in totaal € 625.000 tekort komen om deze bestekken te kunnen aanbesteden. Er volgen op korte termijn gesprekken met het IBN om te komen tot aanbesteding van deze integrale bestekken..

Beheersmaatregel

We zijn in overleg met het IBN om bestekposten te schrappen en er voor te zorgen dat hun aanbieding marktconform is.

Hogere subsidie culturele instellingen	S	€ 0,6 miljoen	50%	€ 300.000

Risico

In de programmabegroting 2024-2027 is voor culturele instellingen (Muzelinck en Groene Engel) extra subsidie opgenomen voor de jaren 2023 en 2024. In totaal een bedrag van circa € 0,6 miljoen per jaar Dit is noodzakelijk om deze instellingen in deze jaren overeind te houden. Daarbij is afgesproken om op basis van een nieuwe subsidiesystematiek te kijken naar de opdracht en activiteiten/ projecten van deze instellingen en de daarbij passende jaarlijkse subsidie. We nemen een risicopost op van 50% (€ 0,3 miljoen) als op basis van deze nieuwe systematiek en bijbehorende opdracht structureel hogere subsidie noodzakelijk is.

Beheersmaatregel

Op basis van het onderzoek naar de nieuwe subsidiesystematiek zal discussie in de gemeenteraad plaatsvinden.

Risico en beheersmaatregel	S/I[#1]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Wachtgeld wethouders	I	€ 700.000	50%	€ 350.000

Risico

In 2026 zijn er weer gemeenteraadsverkiezingen. Na beëindiging van het wethouderschap ontvangt een wethouder een ontslaguitkering, tenzij de pensioengerechtigde leeftijd is bereikt. Dat is geregeld in de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (Appa). Voor de voormalige wethouders hebben we een voorziening wachtgeld wethouders. Voor de zittende wethouders is niet in te schatten of ze aanspraak gaan maken op het wachtgeld. Hierdoor kunnen we niet met een redelijke mate van zekerheid het bedrag inschatten. Daarom is een directe storting in de voorziening wachtgeld wethouders niet toegestaan. Als compensatie voor deze onzekere toekomstige wachtgeldverplichtingen storten we jaarlijks een bedrag van € 103.000 in de bestemmingsreserve wachtgeld wethouders.

De maximale wachtgeldverplichting van de huidige vijf wethouders wordt ingeschat op € 1,1 miljoen. Bij het daadwerkelijk ontstaan van de wachtgeldverplichting zal blijken of de reserve wachtgeld wethouders volstaat voor het aanvullen van de voorziening wachtgeld wethouders. Met de jaarlijkse storting van € 103.000 zit er eind 2026 € 0,4 miljoen in de reserve wachtgeld wethouders. Er bestaat dus een risico dat het bedrag € 0,7 miljoen te laag is.

Beheersmaatregel

In de begroting wordt jaarlijks een bedrag van € 103.000 gestort in de reserve wachtgeld wethouders. Indien de jaarlijkse storting niet voldoende is dan wordt het tekort eenmalig aangevuld in het jaar waarin het zich voordoet.

Risico's in de groene categorie

Risico en beheersmaatregel	S/I[#1]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Beheerplan Haven	S	€ 375.000	85%	€ 320.000

Risico

We zien veel ontwikkelingen en willen de bijstelling meenemen in het beheerplan haven 2025-2030. Bijvoorbeeld het project baggeren, dit loopt door tot in 2024. Door nieuwe inzichten in de aanwas van slib moeten we vaker en tegen hogere kosten baggeren. Daarnaast blijkt de omvang van de onderhouds- en vervangingsopgave groter te zijn met complexe projecten zoals groot onderhoud aan de Macherse brug, de sluisverhoging en wijziging van de monding van de Maas naar het kanaal (onderdeel van de Meanderende Maas). De kosten van de samenwerking op het gebied van hoog water worden betaald uit de meander. De andere kosten komen voor ons eigen rekening. In het algemeen stijgen de kosten als gevolg van inflatie, lopen de inkomsten terug en neemt het structurele tekort op de haven toe.

Beheersmaatregel

We gaan volgend jaar een nieuw beheerplan 2025-2030 maken en inbrengen voor besluitvorming in 2024. Hierin brengen we de (toenemende) kosten in beeld en stellen we keuzes voor met betrekking tot de diverse dekkingsmogelijkheden.

Risico en beheersmaatregel	S/I[#1]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Volumegroei Wmo	S	€ 250.000	50%	€ 125.000

Risico

Het aantal aanvragen huishoudelijke hulp stijgt op dit moment niet meer. Dit in tegenstelling tot de afgelopen jaren. De nieuwe aanbesteding, die recent is afgerond, geeft nog onzekerheden die mogelijk leiden tot een kostenstijging. Er kan nog onvoldoende worden ingeschat welke keuze de inwoner maakt voor welk product: of een algemene voorziening of een maatwerkvoorziening. Dat bepaalt in belangrijke mate hoe de kosten zich gaan ontwikkelen. Daarnaast loopt er nu een CAO ontwikkeling die mogelijk tot een verdere kostenstijging leidt.

We zien opnieuw meer aanvragen voor maatwerkvoorzieningen Begeleiding in vergelijking met vorig jaar. Meer inwoners maken gebruik van ondersteuning doordat mensen langer thuis blijven wonen. Daarnaast zien we steeds meer complexe aanvragen. De komende jaren bouwt de gemeente aan passende steunstructuren in de wijk en randvoorwaarden zodat inwoners met een psychische kwetsbaarheid zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen met ondersteuning dichtbij en gebruik van het specialistische vangnet in de regio voorkomen kan worden. We verwachten een verdere stijging in aanvragen voor begeleiding. Vanaf 2024 ontvangen we lokaal extra middelen voor de doordecentralisatie van beschermd wonen. We kunnen niet met zekerheid zeggen of deze middelen voldoende zijn om de kostenstijging op Begeleiding op te vangen omdat er nog nieuwe producten ontwikkeld moeten worden.

Per 1 april ronden we een nieuwe aanbesteding hulpmiddelen af. Ook deze geeft onzekerheden over de kostenontwikkeling.

Beheersmaatregelen

Wanneer we meer inzicht hebben in de keuze van de inwoner voor de maatwerkvoorziening of algemene voorziening huishoudelijke hulp, kunnen we een betere inschatting van de kosten maken.
We volgen de ontwikkeling van het aantal aanvragen voor begeleiding en denken mee bij de ontwikkeling van nieuwe producten.
Wanneer de aanbesteding van hulpmiddelen is afgerond kunnen we een doorrekening maken van de verwachte kosten.

Nieuwe taken a.g.v. gewijzigde wetgeving in het kader van de omgevingswet	S	€ 100.000	50%	€ 50.000

Risico

De omgevingswet gaat per 1 januari 2024 van start. Het Omgevingsplan is hierbij een van de kerninstrumenten binnen deze nieuwe Omgevingswet. Gemeenten krijgen tot 1 januari 2032 de tijd om het tijdelijke deel van het omgevingsplan en andere regels over de fysieke leefomgeving om te zetten naar een nieuw omgevingsplan.
Het gaat hierbij om nieuwe regels die impact hebben op de openbare ruimte (o.a. toegankelijkheid, mobiliteit) en het milieu (geluid, bodem). We onderzoeken momenteel de gewijzigde wetgeving op deze nieuwe regels en taken. Er is echter nog steeds geen duidelijkheid over de financiering van deze taken. Wanneer deze gelden er niet komen dan nemen we dit op als 3O-ontwikkeling.

Beheersmaatregel

We onderzoeken de Omgevingswet op nieuwe wet en regelgeving. De afronding van de impactanalyse met de financiële consequenties staat nu gepland voor de zomer 2024. De financiële consequenties worden dan ook in beeld gebracht. Voor het monitoren van het verkeerslawaai overleggen we met de regio en het bureau dat het verkeersmodel beheert.

Risico en beheersmaatregel	S/I[6]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Netwerkcongestie	I	€ PM	%	€ PM
Risico Als gevolg van het vollopen van het elektriciteitsnetwerk is het komende jaren vrijwel uitgesloten dat grootverbruikers een aansluiting op het elektriciteitsnetwerk kunnen verkrijgen. Hierdoor ontstaan problemen voor projecten als Industrieterrein Heesch-West, Duurzame Polder en andere projecten die een grootverbruikersaansluiting nodig hebben. ***Beheersmaatregel*** Voor de verschillende projecten zoeken we naar alternatieven zoals een energyhub voor Heesch-West. Daarnaast zetten we stevig in op de lobby bij Enexis en Tennet om de uitbreiding van het netwerk en het realiseren van tussenstation in Oss en uitbreiding pocket Wijchen zo hoog mogelijk op de prioriteitenlijst te krijgen. We hebben een multidisciplinair team heeft hier aandacht voor.				
Uitspraken Raad van State	I	€ PM	%	€ PM
Risico Als gevolg van uitstel van uitspraken door de Raad van State ondervinden we vertraging in de realisatie van projecten. Naarmate deze periode langer duurt ontstaat er druk op het realiseren van het project en de businesscase van windpark Elzenburg de Geer. De businesscase verandert met het verstrijken van de tijd en ontwikkelingen in de markt. ***Beheersmaatregel*** We volgen de actualiteit en onderhouden nauw contact met de initiatiefnemers. Daarnaast ondersteunen we de initiatiefnemers zodat zij de noodzakelijke voorbereidingen voor het project kunnen blijven continueren.				
Alternatieve bluswatervoorziening (nieuw en beheer en onderhoud)	I	€ 214.000	50%	€ 107.000
Risico De veiligheidsregio inventariseert samen met Brabant Water waar eventuele problemen in Oss kunnen ontstaan. Daar waar een probleem ontstaat adviseert de veiligheidsregio wat de beste oplossing is. Daarna kunnen we als gemeente beter ramen wat de kosten zijn voor alternatieve bluswatervoorzieningen. Samen met de regio, veiligheidsregio en Brabant Water werken we op dit moment aan modelovereenkomst "Modelonderhoud Brandkranen". ***Beheersmaatregel*** Het beleidsplan met de financiële consequenties wordt medio 2024 aan het bestuur voorgelegd.				

6 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[#1]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Ontwikkelingen BSOB met invloed op hoogte deelnemers bijdrage	S	€ 100.000 - € 200.000	50%	€ 75.000

Risico
BSOB heeft te maken met het risico op stijgende kosten vanwege het toenemend aantal WOZ-bezwaren. No Cure No Pay (NCNP) bureaus hadden een verdienmodel gevonden in de proceskostenvergoedingen die daar voor hen tegenover stonden. Landelijk is een wetswijziging doorgevoerd waardoor vergoedingen verlaagd zijn en niet meer aan bureaus uitbetaald mogen worden, maar rechtstreeks aan de burger. Het aantal bezwaren dat wordt ingediend is de afgelopen jaren sterk gestegen. Dat aantal zal naar verwachting nog steeds hoog blijven. Dit leidt tot extra personele inzet om bezwaren af te kunnen handelen. Door de wetswijziging zal de omvang van de proceskosten die betaald moet worden wel afnemen.

Beheersmaatregel
Inwoners hebben recht om bezwaar te maken. BSOB heeft de manier waarop dit kan voor de inwoner zo toegankelijk mogelijk gemaakt. Verder voert BSOB samen met andere belastingsamenwerkingen een uitgebreide communicatiecampagne.

Heesch West	I	€ 4,5 miljoen	38%	€ 1,7 miljoen (volledig afgedekt via risicoreserve)

Risico
De gemeente Bernheze, ’s-Hertogenbosch en Oss participeren in de grondexploitatie Heesch West (regionaal bedrijventerrein). Hiervoor is een gemeenschappelijke regeling (GR) aangegaan. Samen met de provincie Noord-Brabant is een masterplan opgesteld voor dit bedrijventerrein dat uiteindelijk 80 hectare kan worden. Er zal een gefaseerde ontwikkeling plaatsvinden.

In de eerste fase wordt 50 hectare ontwikkeld en in de tweede fase de overige 30 hectare. De resterende 30 hectare is bij de grondexploitatieberekening "afgewaardeerd" naar agrarische grondwaarde van € 6 per vierkante meter.

Het verwachte verlies van Heesch West bedraagt eind 2031 in totaal € 43,5 miljoen (eindwaarde). In dit kader hebben de deelnemende gemeenten in 2022 hun verliesvoorziening overgedragen aan de GR.

De exploitatieberekening bevat risico’s op het gebied van gronduitgifte tempo, grondprijzen, kostenstijgingen (inflatie) en marktrente. De belangstelling voor het terrein Heesch West is nog steeds hoog. Door de beroepsprocedure tegen het bestemmingsplan Heesch West bij de Raad van State wordt uitvoering aanzienlijk vertraagd. De verwachting is dat niet eerder dan in het 3e kwartaal 2024 een uitspraak van de Raad van State wordt voorzien.

Beheersmaatregel
Buiten de overgedragen verliesvoorziening hebben we een risicoreserve Heesch West van € 1,7 miljoen beschikbaar. Daarmee kunnen we eventuele onverwachte tegenvallers in ieder geval voor een deel mee opvangen. Hierdoor lijkt dit risico beperkt (en valt het dus in de categorie 'groen'). De grondexploitatieberekening van Heesch West wordt elk jaar geactualiseerd.

3. Vervallen risico's

De volgende risico's die in de programmabegroting 2024-2027 nog naar voren kwamen zijn nu vervallen.

Risico	Actie
CAO onderhandelingen loonontwikkeling	In de programmabegroting 2024-2027 hebben we rekening gehouden met een totale loonstijging over 2024 van 6,2%. Dit percentage is voldoende om structurele risico op te vangen.
Minder parkeeropbrengsten	De scanauto heeft een positief effect op de opbrengsten van het parkeerbedrijf en het risico lijkt daarmee te zijn verdwenen. We actualiseren het beheerplan bij de programmabegroting 2025.
Veiligheidsregio Brabant Noord	Het risico is beperkt. Het streven is om eventuele extra kosten op te vangen volgens het principe 'nieuw voor oud'.
BUIG budget	Het risico is verwerkt in de jaarrekening.

4. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Onder het begrip weerstandsvermogen verstaan we het vermogen van de gemeente om risico's op te kunnen vangen, zodat het afgesproken gemeentelijke takenpakket toch onverkort uitgevoerd kan worden.
In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt aangegeven dat het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen enerzijds:

- de weerstandscapaciteit: de middelen waarover we (kunnen) beschikken om niet begrote kosten te kunnen dekken, en anderzijds:
- alle risico's waar nog geen voorzieningen voor gevormd zijn en die van materiële betekenis kunnen zijn.

Voor de gemeente is de weerstandscapaciteit van belang. Een sluitende begroting geeft weliswaar aan dat er evenwicht is tussen de uitgaven en inkomsten, maar ook dat er beperkte ruimte is voor het opvangen van tegenvallers. De weerstandscapaciteit bestaat uit twee onderdelen; de structurele en de incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit dient voor het opvangen van risico's met een meerjarig effect. Deze middelen worden gevormd door de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien.
De onbenutte belastingcapaciteit is de ruimte waarmee onze OZB opbrengsten moeten stijgen om op een zogenaamd "redelijk peil OZB "uit te komen. Dit "redelijk peil" is gebaseerd op het tarief wat een gemeente moet hebben voor de toelating tot artikel 12 (extra financiële steun vanuit het gemeentefonds).
De onbenutte belastingcapaciteit voor het jaar 2024 bedraagt € 4,8 miljoen (rekening houdend met extra tariefstijging in 2024).
De post onvoorzien (€ 300.000) is structureel in de begroting opgenomen en maakt ook onderdeel uit van de structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is als volgt opgebouwd:

- het vrij aanwendbare deel van de algemene vrije reserve (inclusief de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf)
- de niet beklemde bestemmingsreserves (overige bestemmingsreserves)
- de stille reserves

Algemene vrije reserve en de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf

De noodzakelijke omvang van de algemene vrije reserve is vastgesteld op 10% van de algemene uitkering.
Hierbij zijn de volgende aspecten van belang:

- zijn de belangrijkste risico's in beeld?
- welke beheersmaatregelen zijn er al genomen om risico's te beperken?

- welke risico’s zijn nog niet afgedekt?

Naar verwachting zijn de belangrijkste risico’s voldoende herkend. Het grootste deel van deze risico’s hebben we ook voorzien van beheersmaatregelen en waar nodig afgedekt door middel van een voorziening of reserve (bijvoorbeeld het grondbedrijf). Ook de risico’s die zich kunnen voordoen bij grote projecten, zoals Heesch-West, hebben we in beeld gebracht. Hiervoor hebben we bovendien beheersmaatregelen geformuleerd en deels dekkingsmiddelen gereserveerd. Daarnaast hebben we risico’s geïdentificeerd waarvan we het bedrag en de kans van optreden met onvoldoende zekerheid kunnen bepalen. Deze komen ten laste van de weerstandscapaciteit.
Uitgaande van de norm van 10% van de algemene uitkering, dient de algemene vrije reserve ongeveer € 22,6 miljoen te zijn (meicirculaire 2023).
De algemene reserve bedraagt per 31 december 2023 € 41 miljoen. Dit komt ook door uitgestelde uitgaven. We hebben hier voor komende periode nog onttrekkingen uit geraamd van afgerond € 17,7 miljoen. Een specificatie hiervan is opgenomen in het bijlagenboek.

De algemene bedrijfsreserve grondbedrijf (ABR) is het weerstandsvermogen voor de risico's die zich binnen het grondbedrijf kunnen voordoen. Dat kunnen project specifieke risico’s (b.v. een vervuiling in de grond) of conjuncturele risico’s (b.v. een hogere rente of een lagere grondprijs) zijn.
Bij de programmabegroting 2024-2027 is de minimum benodigde algemene reserve berekend o.b.v. risicoanalyse (Monte-Carlomethode). De geactualiseerde risicoanalyse bij deze jaarrekening geeft een risicobedrag van € 4,4 miljoen per 1-1-2024. Dit bedrag is dus feitelijk de minimale stand van de ABR.
De ABR heeft op 31-12-2022 een nihil verwacht saldo. Omdat we de € 4,4 miljoen van de minimale stand ook hebben opgenomen als risico nemen we de volledige ABR op als mogelijke afdekking van de risico's.

Niet beklemde bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves bevatten middelen die de gemeenteraad voor een bepaalde doelstelling geoormerkt heeft. De gemeenteraad is bevoegd om de bestemming van deze reserves te wijzigen of te besluiten tot extra mutaties ten laste of ten gunste van deze reserves. De bestemmingsreserves kunnen hiermee dus ingezet worden voor het opvangen van risico’s als die zich voordoen. Vanuit de resultaatbestemming 2023 storten we € 1,2 miljoen in de algemene reserve.

We kennen twee soorten bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. en de overige bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. zijn niet beschikbaar voor de incidentele weerstandscapaciteit, omdat deze structureel zijn ingezet voor de afdekking van (kapitaal)lasten in de begroting. De overige bestemmingsreserves kunnen wel ingezet worden voor het afdekken van risico’s als de raad hiertoe besluit. Dit betekent wel dat deze middelen in dat geval niet meer beschikbaar zijn voor het oorspronkelijke doel waarvoor de bestemmingsreserves gevormd zijn.

Stille reserves

Stille reserves zijn activa waarvan de boekwaarde lager is dan de werkelijke waarde en die direct verkoopbaar zijn. Een volledig beeld hiervan is niet voorhanden.

Totale weerstandscapaciteit

Samengevat is de huidige weerstandscapaciteit (per 31-12-2023) in afgeronde bedragen:

bedragen in euro’s

Structurele weerstandscapaciteit	**Bedrag**
Onbenutte belastingcapaciteit	4.800.000
Post onvoorzien	300.000
Totaal	**5.100.000**

Incidentele weerstandscapaciteit (31-12-2023)	
Algemene reserve	23.300.000
Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf	0
Rekeningresultaat (na bestemming)	1.218.000
Stille reserves	PM
Totaal	**24.518.000**

5. Financiële kengetallen

Op basis van een wijziging van het BBV nemen we voortaan een aantal financiële kengetallen in deze paragraaf op, zowel in de begroting als in het jaarverslag. Eerst geven we een analyse van de financiële positie op basis van deze kengetallen. Daarna lichten we toe wat de kengetallen betekenen.

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Netto schuldquote	4,66%	8,10%	8,02.%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-1,81%	0,94%	0,82%
Solvabiliteitsratio	53,93%	54,23%	58,98%
Structurele exploitatieruimte	8,20%	1,70%	7,44%
Grondexploitatie	0%	5,25%	0%
Belastingcapaciteit	89,60%	88,25%	88,25%

Analyse kengetallen en financiële positie

Op basis van deze kengetallen concluderen we dat onze financiële positie gezond is.
De netto schuldquotes en de solvabiliteitsratio geven aan dat we met voldoende eigen middelen (reserves) gefinancierd zijn. Onze afhankelijkheid van externe financiering is niet te groot. De netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen vallen binnen de norm. De omvang van de schulden ten opzichte van de baten neemt af. De solvabiliteitsratio ligt stabiel boven de norm. Onze bezittingen op de balans zijn in voldoende mate gefinancierd met eigen vermogen.
De structurele exploitatieruimte is positief. Dit sluit ook aan bij het positieve saldo van de jaarrekening 2023. Wel merken we op dat de begroting onder druk staat. In hoeverre dit feitelijk structureel doorwerkt naar de programmabegroting 2025 analyseren we in 2024 bij tussentijdse rapportages in 2024.
Het kengetal grondexploitatie is een voorgeschreven kengetal. Het kengetal op zich is niet bruikbaar om conclusies te trekken over de risico’s in de grondexploitatie. De paragraaf grondbeleid en het MPG zijn daarvoor betere instrumenten.
Met de belastingcapaciteit zitten we onder het landelijk gemiddelde. We hebben nog ruimte om de belastingen te kunnen verhogen om financiële risico’s af te dekken als dit nodig is.

Nadere toelichting indicatoren

Netto schuldquote

De netto schuld geeft informatie over de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de baten in de begroting. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Het is normaal als de netto schuldquote tussen de 20% en 70% ligt. Tussen de 70% en de 80% dreigt de schuldomvang te hoog te worden. Boven de 80% zijn alle bezittingen zwaar belast met schulden. Het percentage is iets gestegen, maar blijft laag.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Via deze ratio wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Voor deze ratio gelden dezelfde normen als bij de netto schuldquote. Het percentage blijft laag.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio dreigt de schuld van de gemeente te hoog te worden als deze zich tussen de 20% en 30% bevindt. Onder de 20% zijn de bezittingen zwaar belast met schulden. Een ratio boven de 30% is aanvaardbaar. Het percentage blijft fors boven de 30%.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting is het belangrijk om onderscheid te maken tussen de structurele en incidentele lasten. Als dit kengetal positief is, is er ruimte om structurele tegenvallers op te vangen. Ten opzichte van vorig jaar is het percentage iets gedaald. Dit sluit aan met een begroting die onder druk staat.

Kengetal grondexploitatie

De grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze bij verkoop terugverdiend moet worden. De boekwaarde is laag doordat veel grote projecten aan het eind van hun looptijd zitten. Daarnaast zijn de verwachten verliezen volledig voorzien. We lopen hier dus geen risico.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om de belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn de materiële vaste activa of objecten met een nut over meerdere jaren. Voor deze objecten is tijdens de levensduur geld nodig om de kwaliteit en het functioneren in stand te kunnen houden. Aanvullend is geld nodig om tijdig te kunnen vervangen of reconstrueren.
We onderscheiden in deze paragraaf drie categorieën kapitaalgoederen:

- Voorzieningen in de openbare ruimte
- Buitensportaccommodaties
- Gemeentelijke gebouwen (inclusief gebouwen basisonderwijs)

Deze kapitaalgoederen vertegenwoordigen een grote waarde. Deze kapitaalgoederen openbare ruimte, buitensportaccommodaties en gebouwen omvatten samenvattend de volgende eigendommen en circa omvang:

- Circa 646 hectare verhardingen in wegen, straten en pleinen met bijbehorende voorzieningen als trottoirs, lichtmasten, wegmeubilair en bruggen. 43 ha onverharde en half verharde wegen. De totale weglengte is ca. 875 kilometer met ca. 166 km aan voet- en fietspaden.
- 24 verkeersregelinstallaties en 8 geregelde voetgangersoversteekplaatsen.
- Circa 22.000 lichtpunten en 105 laadpalen.
- 2 parkeergarages, 1 terrein met achteraf betaald parkeren en 11 terreinen ingericht voor betaald parkeren (terrein Wal is vervallen).
- 2 bewaakte fietsenstallingen inclusief beheerdersruimte en 1 openbaar toilet.
- Circa 538kilometer hoofdriolen onder vrij verval met aansluitleidingen, ca. 180 kilometer persleidingen, 743 mini gemalen, 88 hoofdgemalen en 74 vacuümputten met 10 kilometer vacuümleiding.
- Circa 1.064 ha openbaar groen in parken, plantsoenen, bermen en natuurgebieden (exclusief bossen) waarvan 564 ha binnen de bebouwde kom en 500 ha buiten de bebouwde kom.
- Circa 74.167 bomen, exclusief bossen.
- Circa 1519 speeltoestellen over 252 speelplekken.
- Circa 180 kunstobjecten
- 751 hectare bosgebied.
- 154 gebouwen.
- 19 sportparken.
- Het binnenhavengebied: vanaf de ingang van de Maas bij Macharen tot aan Oss en omvat o.a. 2 havenarmen, het kanaal van circa 5 kilometer, circa 10 km oevers, 7 ligplaatsen, 1 autolossteiger, een brug en een sluis.
- Recreatieve watergebieden: Lithse Ham en De Oude Maasarm Lithoijen.

1. Voorzieningen in de openbare ruimte

1.1 Beheerplannen

Beheerplannen vormen de basis voor beheer, onderhoud en vervanging van de voorzieningen in de openbare ruimte. We stellen ze op aan de hand van beleidskeuzes die zijn vastgelegd in visiedocumenten, beleidsplannen en beleidsbeslissingen. Wanneer de Omgevingswet van kracht wordt, leggen we de relevante kaders in de producten van de Omgevingswet vast (visie, plan en programma's) en mogelijk aanvullende beleidsproducten. Als definitie voor het beheer van deze kapitaalgoederen hanteren we de zorg voor afgesproken prestaties en kwaliteiten bij aanvaardbare risico’s en tegen afgesproken of minimale kosten.

De beheerplannen bestrijken een beperkte periode. Deze periode is afhankelijk van de beschikbare financiële middelen, nieuwe ontwikkelingen of bestuurlijke en maatschappelijke relevantie. Naast reguliere middelen in de begroting is geld beschikbaar uit reserves en voorzieningen, incidenteel geld dat via de programmabegroting is vrijgemaakt en geld dat we via subsidies of cofinanciering ontvangen. In de beheerplannen brengen we ook de ontwikkeling van vervangingskosten op langere termijn in beeld en zetten die af tegen de beschikbare middelen.

De beheerplannen wegen en verkeer, openbare verlichting, groen, water en ecologie, spelen, civiele technische kunstwerken, kunstobjecten en verkeersregelinstallaties hebben we in 2021 samengevoegd tot één integraal beheerplan openbare ruimte. In dit integrale beheerplan openbare ruimte zijn dagelijks onderhoud, groot onderhoud en de vervangingsopgave van de investeringen in de openbare ruimte geactualiseerd. In 2025 presenteren we een nieuwe actuele versie waarin we het beheer van Natuurgebieden ook opnemen.

Het volgende overzicht vermeldt actuele beleids- en beheerplannen, in welk jaar ze zijn vastgesteld en (indien gepland) wanneer we deze actualiseren.

Beleidsplan/beheerplan	**Vaststelling**	**Actualisatie**	**Looptijd**
Mobiliteitsplan	2011/2022	2024	t/m 2020
Parkeerbeleidsplan	2005/2022	2024	t/m 2015
Beleidsnota openbare verlichting	2014		N.v.t.
Kadernota, visie en leidraad openbare ruimte	2013 en 2015		N.v.t.
Kwaliteitsprofiel onderhoud openbare ruimte	2013		N.v.t.
Speelruimtebeleid	2017		N.v.t.
Bomennota	2015		N.v.t.
Boomstructuurplan	2016		N.v.t.
Richtlijn hinder en overlast	2016		N.v.t.
Richtlijn ziekte en plagen	2017		N.v.t.
Handboek bomen	2017		N.v.t.
Groenbeheerplan	2017		N.v.t.
Visiedocument Zwerfafval	2015	2024	t/m 2023
Hondenbeleid	2015		N.v.t
Integraal beheerplan Openbare ruimte	2021	2025	
Wegen en Verkeer			
Groen Water en Ecologie			
Bossen en natuurgebieden			
Civieltechnische kunstwerken			
Openbare verlichting			
Verkeersregelinstallaties			
Spelen			
Kunstobjecten			
Beheerplan parkeren (betaald)	2021	2024	N.a.v. beleidsplan
Reserve bovenwijkse voorzieningen (voorheen MIPMO)	2019	2024	N.a.v. mobiliteitsplan
Water en Rioleringsprogramma 2023-2029	2023	2029	2029
Beheerplan haven	2019	2024	t/m 2025
Beheerplan recreatie havens	2019	2024	t/m 2025
Integraal uitvoeringsprogramma openbare ruimte (IUP)	2023	2025	t/m 2025

1.2 Kwaliteitskader voor beheerplannen

In 2013 heeft de gemeenteraad met de Kadernota Openbare Ruimte een kwaliteitscatalogus en kwaliteitsprofiel voor het onderhoud van de openbare ruimte vastgesteld. De budgetten in de begroting zijn daarop gebaseerd. De vastgestelde minimale kwaliteitsniveaus uit deze kwaliteitscatalogus voor het onderhoud van de openbare ruimte zijn afgeleid van de CROW normen. Globaal komt het Osse kwaliteitsniveau Goed overeen met CROW norm A/B en Sober met B/C.

Omschrijving	**Kwaliteitsniveau**
Centrumgebieden	Goed
Wonen	Sober
Werken	Sober
Hoofdroutes	Sober
Parken/grote groengebieden	Sober
Natuurgebied	Sober
Buitengebied	Sober

Voor woongebieden is rekening gehouden met extra budget voor een plus op het onderhoudsniveau Sober. Met uitzondering van de centrumgebieden kunnen we voldoen aan het vastgestelde kwaliteitsprofiel. Inspanningen zijn erop gericht om het kwaliteitsniveau in de centrumgebieden te verbeteren.
NB. Een deel van het onderhoud(m.n. dagelijks onderhoud) van Vorstengrafdonk wordt door de Coöperatie Vorstengrafdonk uitgevoerd waarbij het kwaliteitsniveau basis het uitgangspunt is.

1.3 Financiële vertaling van beheerplannen

Onderscheid tussen, dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervangingsinvestering

In het beheerplan zijn voor de kapitaalgoederen het dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervangingen beschreven. We maken onderscheid in dagelijks en groot onderhoud (exploitaties). Het dagelijks onderhoud is met name gericht op het schoon en veilig houden van de openbare ruimte. Vanaf 2017 maken we onderscheid tussen exploitaties (dagelijks en groot onderhoud) en investeringen (vervangingen). Groot onderhoud draagt bij aan instandhouding van het object en hiervoor moet structureel voldoende geld in de begroting beschikbaar zijn. Een vervangingsinvestering is nodig om het object aan het einde van zijn levensduur te kunnen vervangen. We activeren investeringen. De kapitaallasten drukken op de exploitatiebegroting. Deze kapitaallasten zullen de komende jaren met nieuwe investeringen toenemen. Het areaal voorzieningen dat een einde levensduur bereikt zal de komende jaren gaan toenemen omdat steeds meer voorzieningen uit de grotere uitbreidingsjaren vanaf 1960 op raken. Onderzoek laat zien dat het beschikbaar investeringsbudget zal moeten stijgen naar een gemiddeld investeringsbudget van naar verwachting circa € 10 miljoen per jaar op middellange termijn.

Financieel kader voor doorrekening van vervangingsinvesteringen

In 2018 is het financieel kader voor het berekenen van de vervangingsinvesteringen in de nota "Toekomstbestendige Openbare Ruimte" vastgesteld.
De financiële consequenties voor de vervangingsopgave in onze begroting baseren wij op de eerste 10 jaar. We maken hierbij een onderscheid tussen de eerste 3 jaar en het 4de tot en met 10de jaar. Deze opzet is gekozen om bij de eerste drie jaar de huidige status(kwaliteit) van de openbare ruimte bij de theoretische doorrekening te betrekken. Dit kan dus betekenen dat we bepaalde investeringen –vanwege de goede status- uitstellen en andere noodzakelijke investeringen naar voren halen. Het 4de tot en met 10de jaar is een theoretische doorrekening op basis van onze bestanden. In onze financiële doorrekening en voor onze begroting gaan wij uit van een gemiddeld investeringsbedrag. Dit om de piek in de werkzaamheden af te vlakken en grote financiële schommelingen te voorkomen. Het afvlakken van de piek van de werkzaamheden draagt eveneens bij aan betere beheersing en afwikkeling van de projecten.

De concrete vertaling in uitvoeringsprojecten vindt plaats in het Integraal Uitvoeringsplan (IUP).
Concreet groot onderhoud en vervangingsinvesteringen hebben we in het Integraal UitvoeringsProgramma voor de openbare ruimte (IUP) in de tijd op elkaar afgestemd en vastgesteld. Dit betekent dat we breder maatschappelijke effecten (bijvoorbeeld veiligheid of leefbaarheid) of financiële voordelen (bijvoorbeeld werk met werk maken) beschouwen en meewegen bij de planning van groot onderhoud en vervanging. Maatregelen uit de beheerplannen kunnen dan eerder of later tot uitvoering komen. Met vaststelling van het Integraal Uitvoeringsplan (IUP) worden concrete vervangingsprojecten inzichtelijk. Dagelijks of klein onderhoud staat veel meer op zichzelf en wordt waar relevant gebiedsgericht afgestemd en uitgevoerd.

1.4 Beschikbare middelen

In de Programmabegroting 2022-2025 is de financiële doorrekening van het integrale beheerplan openbare ruimte 2022-2025 opgenomen. Hiermee is de basis op orde.
Deze komt uit een gemiddelde vervangingsinvestering van € 6,59 miljoen. Op de langere termijn is een gemiddeld investeringsbedrag van € 10 miljoen benodigd.

Aanwezige reserves en voorzieningen voor kapitaalgoederen in de openbare ruimte zijn:
- Reserve openbare verlichting
- Reserve verkeersregelinstallaties
- Egalisatiereserve rioleringsbeheer
- Spaar- en egalisatievoorziening rioolvervanging
- Reserve Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP)
- Reserve Baggeren Haven
- Reserve mobiliteit
- Reserve parkeren
- Voorziening groot onderhoud haven en brug

1.5 Financieel kaders bij toename areaal openbare ruimte

De kosten stijgen voor het beheer- en onderhoud als gevolg van de toename van ons areaal van de openbare ruimt. Dit kan zijn bij de aanleg van nieuwe woongebieden door de gemeente, door nieuw beleid of door initiatieven van particulieren initiatiefnemers. Bij bebouwing staan extra OZB inkomsten als gevolg van deze nieuwbouw. Deze kosten- en inkomstenstijging vertalen we als een 3O-Ontwikkeling in de Eerste financiële tussenrapportage of de programmabegroting.
De cijfers baseren wij vooral op de kaveluitgiftes die in het Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG) zijn opgenomen. Bij initiatieven van derden baseren wij dit op de op anterieure overeenkomsten. Bij nieuwe beleidskeuzen leggen we de kosten van beheer en onderhoud, in de initiatieffase, voor aan het college.

2. Buitensportaccommodaties

Het beheerplan sportterreinen (2021) is het beheerinstrument voor onderhoud en renovatie van sportterreinen. Dit plan geeft aan hoe we de sportvelden, verhardingen, beplanting, hekwerken, verlichting en inrichtingsmaterialen tijdens de planperiode onderhouden, vervangen en renoveren.

Beleidsplan/beheerplan	**Jaar vaststelling**	**Jaar actualisatie**
Beheerplan sportterreinen	2021	2026

Financiële consequenties

Middelen voor groot onderhoud zijn via de voorziening onderhoud sportparken beschikbaar.

3. Gemeentelijke gebouwen

Voor het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is in 2020 een Vastgoedbeheerplan gemeentelijke gebouwen opgesteld. Dit beheerplan beschrijft de financiële en kwalitatieve kaders voor het onderhoud voor het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen voor de periode 2020 t/m 2025. De bevindingen zijn uitgewerkt in een Meerjarenonderhoudsplan(MJOP). Driejaarlijks worden de gebouwen geïnspecteerd en wordt het onderhoud in het MJOP afgestemd. Het beheerplan geeft verder inzicht in wet- en regelgeving, ontwikkelingen en risico's . We onderhouden de gebouwen conform de methodiek conditiemeten NEN2767 op conditieniveau 3: sober en doelmatig.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Beheerplan gemeentelijke gebouwen	2020	2025

Financiële consequenties

De onderhoudskosten voor gemeentelijke gebouwen nemen we op in de meerjarige onderhoudsplannen. In de begroting nemen we jaarlijks structureel budget op voor de uitvoering van het noodzakelijk jaarlijks terugkerend onderhoud. De kosten van het meerjaarlijks onderhoud wordt op basis van een meerjaarlijks gemiddelde opgenomen en reserveren we per gebouw in een onderhoudsvoorziening.
Als er op basis van Voorzieningenkaarten/het MIP toekomstplannen voor een gebouw zijn onderhouden we deze in eerste instantie op basis van het MOP. We maken dan wel slimme keuzes en werkzaamheden schuiven mogelijk naar voren of naar achteren, onder andere afhankelijk van het verwachte tempo van de ontwikkelingen.
Als een project concreet geworden is en het college en de raad bijvoorbeeld besloten hebben een bestaand gebouw opnieuw te gebruiken nemen we onderhoud mee in de verbouwingswerkzaamheden. Als besloten wordt een gebouw af te stoten analyseren we de financiële consequenties voor de betreffende onderhoudsvoorziening.
De volgende onderhoudsvoorzieningen zijn aanwezig:

- Onderhoud Ir. Diddewerf
- Onderhoud accommodatie emancipatie
- Onderhoud gebouwen begraafplaatsen
- Onderhoud accommodatie openluchtrecreatie
- Onderhoud buiten scholen, gymlocaties in scholen
- Onderhoud sociaal-culturele accommodaties
- Onderhoud Museum Jan Cunen
- Onderhoud sporthallen en -zalen
- Onderhoud gemeentehuis
- Onderhoud monumenten
- Onderhoud overige gemeente eigendommen.

Paragraaf financiering

Inleiding

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De treasuryfunctie gaat over de financiering van beleid en het aantrekken van de geldmiddelen die daarvoor nodig zijn. De uitvoering van deze taak vraagt snelle beslissingen in een complexe geld- en kapitaalmarkt.
Het beleid van Oss voor de treasuryfunctie is vastgelegd in het treasurystatuut.

De belangrijkste punten uit het treasurystatuut zijn:

- Overtollige gelden zetten we alleen uit bij banken of instellingen die voldoen aan de eisen van de Wet Fido en de bijbehorende uitvoeringsregeling;
- Het aantrekken van leningen gebeurt door bij tenminste 2 financiële instellingen een offerte aan te vragen;
- We maken alleen gebruik van financiële instrumenten om risico's te verkleinen en niet om te speculeren.

Uit deze keuzes blijkt dat we voor een laag risicoprofiel gekozen hebben.

1. Algemene ontwikkelingen

Renteontwikkelingen

De rente op de geld- en kapitaalmarkt wordt voornamelijk bepaald door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). In 2022 en 2023 is de rente fors gestegen. Na jaren van nul en zelfs negatieve rentes is de langlopende rente bij de Bank Nederlandse Gemeenten voor ons nu tussen de 3 en 3,6%. Bij kortlopende financiering, dat wil zeggen korter dan 1 jaar liggen de tarieven ongeveer gelijk.

Rentevisie

Een rentevisie is heel lastig. In september 2023 presenteerde de Bank Nederlandse Gemeenten de volgende rentevisie:

Prognose rente BNG	Actueel	Over een jaar prognose
Euribor 3 maanden	3,87	4,0
Euroswap 5 jaar	3,29	4,0-4,2
Euroswap 10 jaar	3,19	3,7 - 3,9
Euroswap 30 jaar	2,88	2,9 - 3,1

Daarbij geeft de bank in gesprekken aan dat ook zij nauwelijks nog een voorspelling kunnen doen van de renteontwikkeling.

2. Langlopende leningen

We hebben in 2023 geen nieuwe geldlening afgesloten.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Opgenomen	Verstrekt
Stand per 1 januari 2023	59.054	27.348
Aflossingen in 2023	-8.982	-2.192
Opgenomen/ verstrekt	0	2.692
Stand per 31 december 2022	**50.072**	**27.848**

* de cijfers zijn inclusief gevormde voorzieningen.

3. Kasgeldlimiet

Een gemeente mag tot de kasgeldlimiet met kortlopende geldleningen (korter dan 1 jaar) gefinancierd zijn. De minister van Financiën heeft de kasgeldlimiet op 8,5% van het begrotingstotaal vastgesteld. Voor Oss was de limiet in 2023 € 32,3 miljoen . Het is toegestaan om 2 kwartalen op rij de kasgeldlimiet te overschrijden. Daarna moet de kortlopende schuld weer onder de limiet worden gebracht.
In 2023 is de kasgeldlimiet elk kwartaal ruim onder de norm gebleven.

In de volgende tabel geven we onze liquiditeitspositie over alle kwartalen van 2023 weer:

bedragen x € 1.000

Kasgeldlimiet	**1e kwartaal 2023**	**2e kwartaal 2023**	**3e kwartaal 2023**	**4e kwartaal 2023**
Vlottende schuld per maand (1)	0	0	0	0
Vlottende middelen per maand (2)	23.420	17.670	31.016	32.657
Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-)(3)	*-23.420*	*-17.670*	*-31.016*	*-32.657*
Kasgeldlimiet	**32.348**	**32.348**	**32.348**	**32.348**
Ruimte onder de kasgeldlimiet	**55.769**	**50.018**	**63.364**	**65.006**

4. Renterisiconorm

Bij het bepalen van de looptijd van de geldleningen die we aantrekken houden we rekening met de wettelijke renterisiconorm. De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering van langlopende geldleningen te beheersen en om dus te zorgen voor goede spreiding van looptijden van leningen. Het renterisico wordt daarbij bepaald als de som van de renteherzieningen en de aflossingen. Het is van belang dat renteherzieningen en aflossingen in de tijd gespreid zijn. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Voor Oss was de norm in 2023 € 85 miljoen.
We hebben in 2023 de renterisiconorm voor 11% gebruikt. In de lijn van het treasury-beleid is dat veilig.

Ons renterisico over de vaste schuld in de jaren 2023-2027:

bedragen x € 1.000

Nr.	**Renterisico(norm)**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
1.	Stand van begrotingstotaal	423.408	422.582	374.261	352.717	356.167
2.	Renterisiconorm (20% van 1)	84.682	84.516	74.852	70.543	71.233
3.	Renterisico op vaste schuld *	8.982	8.893	8.804	6.906	6.908
4.	Ruimte onder renterisiconorm	75.699	75.624	66.048	63.638	64.326

* Renterisico op vaste schuld is de som van de renteherzieningen en de aflossingen op langlopende geldleningen.
** De meerjarige staat is gebaseerd op de begroting 2024-2027.

5. Renteschema

De BBV-voorschriften schrijven voor dat we ook inzicht moeten geven in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de manier waarop we rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden toerekenen.

Renteschema

Omschrijving	**Bedrag**
Externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 1.437.337
Externe rentebaten	- € 2.311.313
Saldo door te rekenen externe rente	**- € 873.976**
Rente die aan de grondexploitatie doorberekend *moet* worden	- € 155.736
Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld toegerekend *moet* worden	€ 0
Totaal door te rekenen externe rente	**- € 1.029.711**
Rente over eigen vermogen	€ 2.862.540
Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	€ 383.400
Totaal aan taakvelden (programma's inclusief overzicht overhead) toe te rekenen rente	**€ 2.222.253**
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	- € 2.741.998
Renteresultaat op het taakveld treasury	**€ 525.770**

De omslagrente hebben we op basis van bovenstaande nacalculatie naar boven afgerond en definitief vastgesteld op respectievelijk 1,1%.
Daarnaast hebben we nacalculatie gedaan op de rente over de grondexploitatie en deze is uitgekomen op 1,26%.
Bij de verdeling van de externe rente naar de verschillende taakvelden ontstaat een negatief exploitatieresultaat van € 525.770 op de activiteit kapitaallasten.

6. Schatkistbankieren

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden van decentrale overheden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft het Rijk minder geld te lenen op de financiële markten en zal de staatsschuld dalen. Op basis van ons begrotingstotaal 2023 mogen we per dag afgerond maximaal € 7,6 miljoen (2% van begrotingstotaal) aan overtollige middelen aanhouden.

Het eventuele meerdere aan overtollige middelen romen we dagelijks af en brengen we onder bij de Nederlandse schatkist. Hiervoor krijgen we een vergoeding die gelijk is aan de rente die het Rijk betaalt op leningen die ze op de markt aangaat.

Overzicht voor 2023:

	Kwartaal 1	**Kwartaal 2**	**Kwartaal 3**	**Kwartaal 4**
Drempelbedrag	7.611	7.611	7.611	7.611
Buiten schatkist aangehouden middelen	460	483	425	502
Ruimte onder het drempelbedrag	7.151	7.129	7.187	7.109

7. EMU saldo

Het doel van de Wet HOF (houdbare overheidsfinanciën) is er voor te zorgen dat Nederland voldoet aan de binnen Europa afgesproken norm van maximaal 3% tekort op de begroting. De 3%-norm is daarbij doorvertaald naar een aandeel voor de decentrale overheden. Het Rijk hanteert een zogenaamde 'macronorm' voor de decentrale overheden gezamenlijk. Het EMU- saldonorm voor de medeoverheden voor de periode 2024-2026 is vastgesteld op -0,5% van het bruto binnenlans product (BBP). Dat betekent een verruiming van deze EMU- saldonorm voor medeoverheden ten opzichte van de voorliggende periode met -0,1 procentpunt van het BBP. Het gemeentelijk aandeel in de macronorm bedraagt -0,34 procent en wordt per individuele gemeente verdeeld op basis van het begrotingstotaal.
De individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. De referentiewaarde voor 2023 voor onze gemeente is € 19,4 miljoen. De volgende tabel laat het verloop van het geraamde EMU-saldo zien in vergelijking met de norm.
In 2023 blijven we nog binnen de EMU norm.

	bedragen x € 1.000
EMU saldo	**2023**
Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	19.274
Mutatie (im)materiële vaste activa	-30.665
Mutatie voorzieningen	-4.342
Mutatie voorraden (incl. bouwgrond in exploitatie	-
Verwachte boekwinst effecten en (im)materiële vaste activa	-
Berekend EMU-saldo	**-15.733**
Norm	-19.481
Verschil	**3.748**

Paragraaf verbonden partijen

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de gemeentelijke financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet) schrijven voor dat het college in de programmabegroting en in het jaarverslag een overzicht van de verbonden partijen geeft. Het gaat om een overzicht van de externe rechtspersonen waar Oss een bestuurlijke en financiële band mee heeft. Dat kunnen de volgende instellingen zijn:

- Gemeenschappelijke regelingen (GR): bestuursrechtelijke samenwerkingsverbanden tussen gemeenten onderling en/of andere overheidsinstanties. Een lid van het college maakt veelal deel uit van het algemeen of dagelijks bestuur.
- Vennootschappen waarin de gemeente financieel deelneemt (naamloze of besloten vennootschap). De gemeente is daarin via de vergadering van aandeelhouders of een raad van commissarissen vertegenwoordigd.
- Verenigingen waar de gemeente lid van is.
- Stichtingen waarin de gemeente een bestuurszetel heeft.

Op basis van het BBV en de verordening geven we per verbonden partij inzicht in:

- De naam en de vestigingsplaats.
- Het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt.
- De veranderingen die zich tijdens het jaar 2023 hebben voorgedaan in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft.
- Het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het jaar 2023. Als dat niet bekend is, vermelden we de meest recente cijfers die bekend zijn.
- Het resultaat van de verbonden partij.

1. Toelichting

Een paragraaf verbonden partijen dient twee doelen:

1. Duidelijkheid geven of de doelstellingen van de verbonden partij en de gemeente nog steeds overeenkomen en of de verbonden partij die doelstellingen ook realiseert. Verbonden partijen voeren vaak beleid uit dat tot de verantwoordelijkheid van de gemeente behoort. De gemeente is opdrachtgever en verantwoordelijk voor de doelstellingen en programma's.
2. Het geven van inzicht in de risico's en budgettaire gevolgen van verbonden partijen.

Verbonden partijen kunnen in twee categorieën verdeeld worden: de publiekrechtelijke vorm en de privaatrechtelijke regeling. De publiekrechtelijke regeling is een samenwerkingsverband dat gebaseerd is op de Wet gemeenschappelijke regelingen. Het heeft een eigen algemeen bestuur. De deelnemende gemeenten benoemen de leden van dat bestuur. Het algemeen bestuur benoemt het dagelijks bestuur. Oss heeft zitting in een aantal besturen van gemeenschappelijke regelingen.

De bestuursleden hebben een informatie- en verantwoordingsplicht naar de gemeenteraad over hun inbreng in deze samenwerkingsverbanden. In Oss hebben we daarom de gemeenschappelijke regelingen steeds als vast agendapunt bij de raadscommissies staan. Verder behandelt de gemeenteraad de kadernota's, begrotingen en jaarrekeningen van de gemeenschappelijke regelingen (zie het overzicht van regelingen verderop in deze paragraaf) in een aparte vergadering.

In het position paper 'Oss en de regio' staan onze beleidsuitgangspunten rondom samenwerking (en dus ook verbonden partijen). We richten ons op effectieve en efficiënte samenwerkingsorganisaties, waarbij we uitgaan van autonomie van organisaties. Daar waar een nieuw samenwerkingsverband wenselijk is kiezen we bij voorkeur voor een zo licht mogelijke vorm van samenwerking. De vorm moet passen bij de maatschappelijke opgave.

Naast samenwerking binnen gemeenschappelijke regelingen werken we in toenemende mate samen op basis van privaatrechtelijke rechtsvormen, zoals vennootschappen, verenigingen, stichtingen en convenanten. Deze beschrijven we hierna ook in tabelvorm, na het overzicht van gemeenschappelijke regelingen.

2. Bijzondere ontwikkelingen/risico's

Raden meer grip op informatie: gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen

Per 1 juli 2022 is de gewijzigde wet van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) in werking gegaan. Gemeenteraden krijgen meer inspraak bij zowel het treffen van de gemeenschappelijke regelingen als over de besluiten van de besturen van de samenwerkingsverbanden. De wijzigingen van de Wgr zijn onder te verdelen in drie categorieën:

1. De versterking van de positie van gemeenteraden bij besluitvorming in gemeenschappelijke regelingen. Daarbij gaat het om zienswijzen bij treffen regeling, zienswijze voor besluiten, gemeenschappelijke adviescommissie, actieve informatieplicht.
2. De introductie van aanvullende controle-instrumenten voor gemeenteraden. Bestaande uit recht van onderzoek en onderzoeksmogelijkheden lokale rekenkamers.
3. Het verbeteren van de positie van gemeenteraden met betrekking tot het functioneren van de regeling. Bestaande uit afspraken over evaluatie, over uittreding en over de begrotingscyclus.

Een deel van de wet is direct per 1 juli 2022 ingegaan.

Dit proces is regionale opgepakt in 2023 conform onderstaande procesplanning:

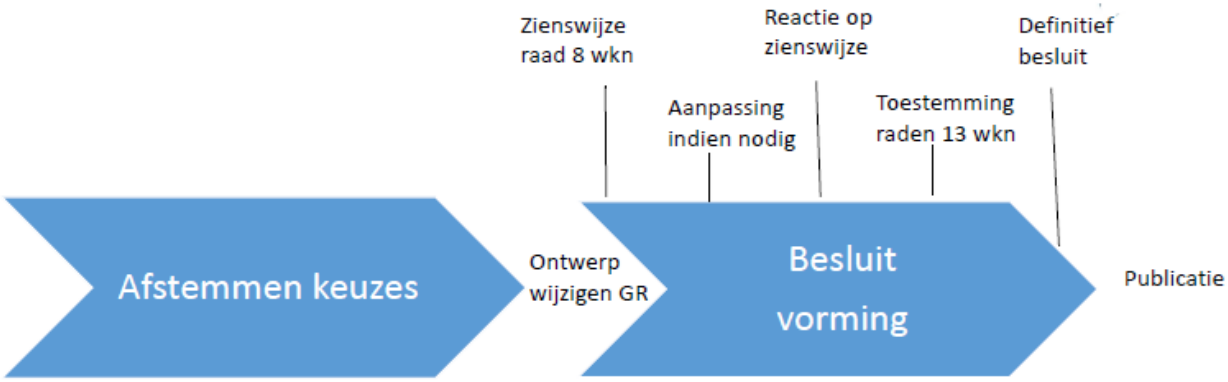

De gemeenteraad heeft eind 2023 en begin 2024 de mogelijkheid gekregen om zienswijze in te dienen op de ontwerp wijziging van de gemeenschappelijke regelingen. Vervolgens vindt daarover definitieve besluitvorming plaats. Alle regelingen moeten voor 1 juli 2024 volgens de wet gewijzigd en gepubliceerd zijn.

Omgevingswet

De toekomstige Omgevingswet (Ow) wordt één van de grootste wijzigingen in de wetgeving voor het fysieke domein van de afgelopen decennia. De wet bundelt 25 wetten, 120 sectorale AMvB's (Algemene Maatregelen van Bestuur) en honderden ministeriële regelingen. De uitgangspunten van deze wet zijn participatie en integrale aanpak op basis van vertrouwen, met als doelen minder en overzichtelijkere regels, meer ruimte voor initiatieven van inwoners en bedrijven en lokaal maatwerk.

De invoering is weer uitgesteld en de wet treedt nu inwerking per 1 januari 2024. Dit vraagt veel voorbereiding van de overheden en ook de omgevingsdienst. We werken hierin samen met de overheden (provincie, waterschappen en gemeenten) en adviesdiensten (omgevingsdienst, veiligheidsregio en GGD) in de regio Noordoost Brabant.

Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)

De problematiek rondom bezwaren via No Cure No Pay bureaus (NCNP) speelde in 2023 nog steeds. Voor NCNP-bedrijven was er een financiële prikkel om zoveel mogelijk bezwaarschriften in te dienen tegen WOZ-beschikkingen, ongeacht de slagingskans. De hogere kosten voor bezwaren probeert BSOB op te vangen binnen de begroting door automatisering en efficiencyslagen. Dit is in 2023 gedeeltelijk gelukt. BSOB heeft sterk ingezet op het beperken van dit soort bezwaren, door het de burger zo gemakkelijk mogelijk te maken om met vragen of bezwaren zelf in contact te treden met de BSOB. De communicatie campagne is in 2023 breder opgepakt, er zijn meer belastingkantoren aangesloten en ook de Waarderingskamer heeft hierin samengewerkt.

Per 1 januari 2024 treedt een nieuwe wet in werking waardoor voor NCNP-bedrijven de financiële prikkel om zoveel mogelijk bezwaarschriften in te dienen tegen WOZ-beschikkingen, verdwijnt omdat vergoedingen verlaagd zijn en rechtstreeks aan de burger uitbetaald moeten worden. Het aantal bezwaren zal naar verwachting nog steeds hoog blijven. Dit leidt tot extra personele inzet om bezwaren af te kunnen handelen. Door de wetswijziging zal de omvang van de proceskosten die betaald moeten worden wel afnemen.

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)
Het Rijk treedt terug als deelnemer van de gemeenschappelijke regeling vanaf 2025. De archiefwet wordt hiertoe gewijzigd. Het uittreden heeft geen negatieve budgettaire consequenties voor de zittende partners.
De terugtreding van het Rijk betekent dat per 1 januari 2025 de samenstelling van het bestuur zal wijzigen en er een nieuwe gemeenschappelijke regeling opgesteld moet worden. De GR zal worden aangepast zodra de nieuwe archiefwet is aangenomen.
De bekostiging van het e-depot betekent een extra bijdrage per inwoner. Afspraken daarover zijn gemaakt. Met ingang van 2025 zullen ook de inwoneraantallen worden bijgesteld. De verhoging van de gemeentelijke bijdrage ten behoeve van het e-depot groeit geleidelijk. In 2024 met € 0,25 per inwoner (ongeveer € 25.000), 2025 € 0,45 per inwoner (ongeveer € 45.000) en 2026 € 0,65 per inwoner is ongeveer € 65.000. Dit hebben we verwerkt bij de programmabegroting 2023-2026.

3. Ontwikkelingen per samenwerkingsverband

A. Publiekrechtelijke samenwerkingen: Gemeenschappelijke Regelingen (GR)

Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
6 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost*, samen met de provincie Noord-Brabant.

Zetel: Uden
Portefeuillehouder: Wethouder T. van Kessel
Programma: 1. Welzijn en zorg

Toelichting:
Deze gemeenschappelijke regeling zorgt voor deur-tot-deur vervoer voor Wmo-geïndiceerden en zorgt daarnaast voor aanvulling op het reguliere openbaar vervoer. Deze vorm van deur-tot-deur vervoer vormt daarmee een vangnet, wanneer mogelijkheden voor openbaar vervoer ontbreken.

Munckhof Taxi B.V. uit Horst is de opdrachtnemer voor het regiotaxivervoer. Munckhof voert de regie en verzorgt met 5 lokale onderaannemers het vervoer in de regio. Het contract is van rechtswege geëindigd per 31-12-2023. De aanbesteding van het nieuwe vervoerscontract heeft in 2023 plaatsgevonden. Connexxion Taxi Services is sinds 1-1-2024 de opdrachtnemer voor het regiotaxivervoer. Connexxion Taxi Services voert de regie en verzorgt met drie lokale onderaannemers het vervoer in de regio Noordoost-Brabant. De looptijd van het contract is vijf jaar met driemaal een verlengingsoptie van telkens een jaar.

Financieel
Conform de begroting 2023 van KCV zijn de verwachte netto kosten voor de gemeente Oss in 2023 € 1.495.187. De gemeente neemt een lager bedrag op in de eigen begroting. De gemeente houdt maandelijks controle op deze kosten. De netto kosten voor 2023 zijn begroot op € 1.348.386 en de werkelijke kosten bedragen € 1.395.446.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-2022: € 859.579
31-12-2022: € 843.959

31-12-2023: € 838.963 (concept cijfers)

Vreemd vermogen:
01-01-2022: € 325.976
31-12-2022: € 367.992
31-12-2023: € 391.077 (concept cijfers)

Resultaat:
2021: € 71.335
2022: € 13.145
2023: € 14.714 (concept cijfers)

Centrumregeling WMO Brabant Noord-Oost

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
5 gemeenten in Noordoost-oost Brabant

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder T. van Kessel
Programma: 1. Welzijn en zorg

Toelichting:
In Noordoost-Oost Brabant kopen we gezamenlijk de Wmo hulp in. Oss is centrumgemeente voor de inkoop van Wmo-ondersteuning (voor de taken die vanaf 2015 door de gemeente worden uitgevoerd). Oss koopt in namens de deelnemende gemeenten. Regionale inkoop leidt tot minder administratieve lasten voor de aanbieders, meer eenheid in de regio en een sterkere positie in het gesprek met aanbieders.

De kosten voor de inkooporganisatie zijn gebaseerd op een begroting, die met het inkoopplan wordt vastgesteld. De doorberekening naar de deelnemende gemeenten vindt plaats naar rato van het inwoneraantal.

Financieel
Onze geraamde bijdrage aan de centrumregeling voor de inkoop van Wmo- ondersteuning is voor 2023 € 244.092 en voor zowel 2024 als voor 2025 € 258.191. Dit is exclusief de kosten voor de uitvoering van de Wmo 2015. Er wordt achteraf afgerekend op basis van de werkelijke kosten. De werkelijke bijdrage voor 2023 is € 240.419. De hoogte van de werkelijke bijdrage voor 2024 weten we begin 2025.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Deze gemeenschappelijke regeling heeft geen openbaar lichaam dus geen eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat.

Centrumregeling Jeugdhulp Noordoost-Brabant

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Noordoost Brabant

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Wethouder D. Warris
Programma: 1. Welzijn en zorg

Toelichting:
De regeling is aangegaan met als doel het behartigen van de belangen van de gemeenten op het gebied van de doelmatige inkoop van de individuele voorzieningen en de flexibele jeugdhulp, vanaf 2022 volgens een SAS procedure en een Open House.

De kosten voor de inkooporganisatie zijn gebaseerd op het vastgestelde regionaal kader 2023. De doorberekening naar de deelnemende gemeenten vindt plaats naar rato van de inkomsten van de gemeenten uit het Gemeentefonds binnen het cluster jeugd.
Financieel
Met ingang van 2022 is sprake van een inspanningsgerichte inkoopsystematiek (PxQ). De bijdrage voor het begrotingsjaar 2023 is in het bijgestelde kader voor Oss bepaald op € 438.127.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Deze gemeenschappelijke regeling heeft geen openbaar lichaam dus geen eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat.

Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
6 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost*.

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder K. van Geffen
Website: *www.wvs-nb.nl*
Programma: 2. Werk, inkomen en onderwijs

Toelichting:
Het Werkvoorzieningsschap is een gemeenschappelijke regeling van 6 gemeenten in de regio Noordoost-Brabant. Het openbaar lichaam is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) voor deze gemeenten. De feitelijke uitvoering van de Wsw is opgedragen aan de IBN Holding B.V.
Het Werkvoorzieningsschap is namens deze 6 gemeenten enig aandeelhouder en eigenaar van IBN. De kosten van de gemeenschappelijke regeling bestaan uit bestuurskosten van het Werkvoorzieningschap en een klein deel van de uitvoeringskosten Wsw, namelijk die kosten die voortvloeien uit het formeel werkgeverschap van Wsw-werknemers en ambtelijk personeel.

Financieel
De gemeentelijke bijdrage was in 2023 € 0,27 per inwoner. De gemeentelijke bijdrage is in 2024 begroot op € 0,27 per inwoner (afgerond € 25.000).
Bij het Werkvoorzieningsschap is een winstverdeling afgesproken waarbij 50% van het behaalde jaarresultaat naar rato van de omzet verdeeld over alle eigenaren (6 gemeenten). Dit geld wordt gestopt in de zogenaamde Algemene Gemeentelijke Reserve (AGR) die het Werkvoorzieningsschap beheert. De winst wordt niet in euro's uitgekeerd maar daarvoor kunnen diensten van IBN worden afgenomen. De AGR t.b.v. de gemeente Oss bedraagt op 30-09-2023 € 1.531.584.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-2023: € 27.004.900
31-12-2023: € 26.067.400

Vreemd vermogen:
01-01-2023: € 2.837.200
31-12-2023: € 2.665.200

Resultaat:
2022: € 0
2023: € 0

Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL BNO)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
6 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost*.

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder K. van Geffen, tevens voorzitter dagelijks bestuur.
Website: www.rblbno.nl
Programma: 2. Werk, inkomen en onderwijs

Toelichting:
Het Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL BNO) voert voor 6 gemeenten de Leerplichtwet en de RMC-wet uit. Het bureau ziet erop toe dat kinderen tussen de 5 en 18 jaar onderwijs volgen en dat kinderen tussen de 18 en 23 jaar een startkwalificatie halen. Een startkwalificatie is een mbo-diploma op minimaal mbo-niveau 2.

Financieel
De gemeentelijke bijdrage voor 2023 is € 222.017.
Door restitutie vanuit de reserve aan deelnemende gemeenten in 2023 ad € 28.798, komt het RBL uit op een negatief resultaat van € 9.517 in 2023. Zonder deze restitutie is er sprake van een positief resultaat van € 19.281.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-2023: € 592.093
31-12-2023: € 582.576

Vreemd vermogen:
01-01-2023: € 0
31-12-2023: € 0

Resultaat:
2022: € 1.398 -/-
2023: € 9.517 -/-

Gezondheidsdienst Hart voor Brabant (GGD)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Brabant-Noord, de Meierij en regio Tilburg, totaal 19 gemeenten.

Zetel: Tilburg
Portefeuillehouder: Wethouder K. van Geffen, tevens lid algemeen bestuur
Website: www.ggdhvb.nl
Programma: 3. Ontmoeten, sport en cultuur

Toelichting:
De GGD Hart voor Brabant is een GR van 19 gemeenten in de regio Midden-Brabant, regio de Meierij en regio Brabant Noordoost. De GGD voert voor ruim 1 miljoen inwoners van haar werkgebied taken uit op het gebied van de openbare gezondheidszorg in opdracht van de gemeente(n). Dit gebeurt op basis van de Wet Publieke Gezondheid (WPG).

‘Mensen gezonde kansen bieden om alles uit hún leven te halen’ is de missie van de GGD. Want als mensen zich gezond voelen, helpt dit hen om actief te zijn, mee te doen in de samenleving en alles uit het leven te halen. De GGD streeft ernaar dat iedereen zo gezond mogelijk kan opgroeien en leven.
De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van alle inwoners, met speciale aandacht voor mensen die meer hulp nodig hebben, bijvoorbeeld omdat ze kwetsbaar zijn of zorg mijden. De GGD levert hiermee een bijdrage aan de gemeentelijke doelen binnen het sociaal domein: preventie, zelfredzaamheid, participatie en veilig opgroeien. Door het verbinden van de publieke gezondheid met het sociale domein wordt het mogelijk om de verantwoordelijkheden in het sociaal domein goed op te pakken. Het streven is een omgeving, die bijdraagt aan een gezonde leefstijl, eigen kracht en positieve gezondheid van de burger want gezondheid is meer dan niet ziek zijn.

Financieel
Onze reguliere bijdrage in 2023 is € 3.580.836 en voor 2024 begroot op € 4.045.663. De verhoging van € 464.827 bestaat voor het overgrote deel uit loon- en prijscompensatie. Het overige deel wordt veroorzaakt door stijging van de inwonersaantallen én het rijksvaccinatieprogramma.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-2022: € 7.749.000
31-12-2022: € 7.376.000
31-12-2023: € 4.024.000 (concept cijfers)

Vreemd vermogen:
01-01-2022: € 23.834.000
31-12-2022: € 20.068.000
31-12-2023: € 17.769.000 (concept cijfers)

Resultaat:
2021: € 238.000
2022: € 49.000
2023: € -394.000 (concept cijfers)

Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden, West en Noord (RAV)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
36 gemeenten in Brabant-Noord en Midden- en West-Brabant.

Zetel: ‘s-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Wethouder K. van Geffen
Website: *www.ravbrabantmwn.nl*
Programma: 3. Ontmoeten, sport en cultuur

Toelichting:
De RAV is een gemeenschappelijke regeling van 45 gemeenten. De RAV verzorgt het ambulancevervoer, houdt de meldkamer ambulancezorg in stand en levert een bijdrage aan de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR).

Financieel
De RAV verkeert in een gezonde financiële positie waardoor de continuïteit niet in gevaar wordt gebracht. Daarom is het niet noodzakelijk om een financiële bijdrage te innen bij de gemeenten in het werkgebied. De zorgverzekeraars zijn de financiers.
Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:

01-01-2022: € 14.180.000
31-12-2022: € 14.293.000
31-12-2023: € 15.119.000 (concept cijfers)

Vreemd vermogen:
01-01-2022: € 32.686.000
31-12-2022: € 29.564.000
31-12-2023: € 27.435.000 (concept cijfers)

Resultaat:
2021: € 489.000
2022: € 221.000
2023: € 900.000 (concept cijfers)

Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Het BHIC beheert de archieven van 10 gemeenten in Brabant-Noordoost (Bernheze, Boekel, Boxtel, Haaren, Land van Cuijk, Maashorst, Meierijstad, Oss, St. Michielsgestel en Vught), de waterschappen Aa en Maas en De Dommel.

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Wethouder D. Warris, tevens lid portefeuillehoudersoverleg.
Website: www.bhic.nl
Programma: 3. Ontmoeten, sport en cultuur

Toelichting:
Deze organisatie is ontstaan uit een fusie van het Streekarchief Brabant-Noordoost en Langs Aa & Dommel met het Rijksarchief. Het BHIC heeft een wettelijke taak en een maatschappelijke opgave. De wettelijke taak bestaat uit het goed, geordend en toegankelijk beheren van de archieven die aan het BHIC zijn overgedragen. Dit alles conform de Archiefwet en de daaruit voortvloeiende richtlijnen. Bij de uitvoering van de wettelijke taak voor beheer, ordening en toegankelijkheid van het archiefmateriaal besteedt het BHIC tevens aandacht aan de verdere ontwikkeling van het e-depot. De maatschappelijke opgave is de verbreiding van de kennis van de Brabantse geschiedenis. Deze doelstelling wordt gestuurd door de operationele missie: meer publiek, meer divers publiek, meer tevreden publiek.

Financieel
In 2023 was onze bijdrage € 345.300 en in 2024 is onze bijdrage geraamd op € 388.200. De begrote bijdrage aan het BHIC bedraagt in 2025 € 439.500.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-2023: € 1.576.213
31-12-2023: € 1.621.476

Vreemd vermogen:
01-01-2023: € 4.633.088
31-12-2023: € 5.052.854

Resultaat:
2022: € 38.439
2023: € 124.539

Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
De Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN) is een gemeenschappelijke regeling van 10 gemeenten en de provincie Noord-Brabant.

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Wethouder S. van den Bergh
Website: www.odbn.nl
Programma: 4. Klimaat, energie en openbare ruimte

Toelichting:
De ODBN voert namens gemeenten en de provincie in onze regio taken uit op gebied van vergunningverlening en toezicht en handhaving van het milieudeel van de Wabo en straks ook de Omgevingswet. De belangrijkste ambities liggen op het vlak van aanpak ketens, milieucriminaliteit en risicovolle bedrijven. De ODBN is een robuuste organisatie die haar taken gestructureerd en kwalitatief goed uitvoert. De ODBN werkt inmiddels op basis van regionale afspraken, strategieën en programma's waarbij er ruimte is voor individueel maatwerk voor de deelnemende gemeente.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
01-01-2022: € 10.127.000
31-12-2022: € 9.040.000
31-12-2023: € 9.262.000 (concept cijfers)

Vreemd vermogen:
01-01-2022: € 11.380.000
31-12-2022: € 10.921.000
31-12-2023: € 12.329.000 (concept cijfers)

Resultaat:
2022: € 988.000
2023: € 992.000 (concept cijfers)

Duurzaamheidsplein Oss

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Zetel: Oss

Portefeuillehouder: Wethouder D. Warris, tevens voorzitter.
Website: www.loket.oss.nl
Programma: 4. Klimaat, energie en openbare ruimte

Toelichting:
Deze gemeenschappelijke regeling zorgt voor het beheer van het Duurzaamheidsplein Oss voor Oss en de vml. gemeente Landerd. De gemeente Landerd is miv 1 januari 2022 onderdeel van de gemeente Maashorst. De gemeente Maashorst betaalt hiervoor een vergoeding naar rato van het aantal inwoners die wonen in het grondgebied van de vml. Gemeente Landerd.

Beheer en exploitatie van de Milieustraat Oss is geregeld via:
1. GR Milieustraat
2. Reglement Milieustraat Oss

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Niet van toepassing.

Bijdrage van Landerd:
2022: € 348.828
2023: € 421.271
2024: € 444.634 (begroot)

Afvalinzameling in Landerd

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:

*Zetel:*Oss
Portefeuillehouder: Wethouder D. Warris, tevens voorzitter.
Website: *www.landerd.nl/inwoners/afvalinzameling*
Programma: 4. Klimaat, energie en openbare ruimte

Toelichting:
Onze inzameldienst zamelt in opdracht van de gemeente Landerd huishoudelijk restafval, GFT en PMD (Plastic) in bij huishoudens en brengt het ingenomen afval naar het overslagstation.

GR: Afvalinzameling gemeenten Landerd en Oss. Oss is in de GR aangewezen als centrumgemeente.

Dvo: nadere uitwerking GR via 'Dienstverleningsovereenkomst gemeenten Landerd en Oss voor het inzamelen en vermarkten van huishoudelijke afvalstoffen'.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Bijdrage van Landerd:
2022: € 398.127
2023: € 439.642
2024: € 465.681 (begroot)

Heesch-West

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Gemeenten Bernheze, 's-Hertogenbosch en Oss.

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, tevens lid dagelijks bestuur en wethouder S. van den Bergh, lid algemeen bestuur.
Website: www.oss.nl/gemeente/inwoners/actueel/plannen-en-projecten/bedrijventerrein-heesch-west
Website: www.heeschwest.nl
Programma: 5. Economie

Toelichting:
Deze Gemeenschappelijke Regeling (GR) is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het regionaal bedrijventerrein Heesch West en is in 2014 opgericht. Het gaat om een duurzaam, grootschalig bedrijventerrein van in fase 1 ca. 50 ha uitgeefbaar (met optie tot uitbreiding met 30 ha in fase 2 tot in totaal 80 ha netto) dat wordt ontwikkeld door de gemeenten Oss, Bernheze en 's-Hertogenbosch. Het terrein biedt naast grootschalige invulling (logistiek) ook ruimte voor regionale bedrijven met een kleinere ruimtebehoefte (kavels vanaf 5.000m2). Het terrein ligt op het grondgebied van Bernheze en 's-Hertogenbosch.
Deze GR gaat een nieuwe fase in. Het bestemmingsplan is begin 2022 vastgesteld maar nog niet onherroepelijk. Er loopt nog een beroepsprocedure. In 2023 is het verweer in deze procedure opgesteld. De

gronden (boekwaarden van de deelnemende gemeenten, afgesloten geldleningen en de gevormde verliesvoorzieningen) zijn ingebracht bij de GR. Naast het afwikkelen van de beroepen wordt gewerkt aan de voorbereidingen voor bouwrijp maken en uitgifte. Door de beroepsprocedure bij de Raad van State is het de verwachting dat een flinke vertraging wordt opgelopen. Een uitspraak wordt niet eerder verwacht dan later in 2024. Het terrein heeft tevens te maken met de huidige situatie van beperkte/geen nieuwe aansluitingen op het energienet in relatie tot de beperkte netwerkinfrastructuur capaciteit.

Financieel
Zoals hiervoor al vermeldt zijn de boekwaarden, gronden, financiering en verliesvoorzieningen bij de GR Heesch West ingebracht. Begin 2024 is de grondexploitatie Heesch-West weer geactualiseerd. Deze is/ wordt in april 2024 door het Algemeen Bestuur samen met de jaarstukken 2023 vastgesteld. Het financieel tekort is op basis van geactualiseerde berekening nog steeds € 43,5 miljoen. De geactualiseerde grondexploitatie 2024 laat beperkte mutaties zien. Deze zijn opgevangen door de behoedzaamheidsmarge, afwijking op grondprijsadvies, iets te verlagen.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-23: € 216.772 -/-
31-12-23: € 0

Vreemd vermogen:
01-01-23: € 84 miljoen (inclusief € 43,5 miljoen verliesvoorziening)
31-12-23: € 96 miljoen (inclusief € 43,5 miljoen verliesvoorziening)
De stijging van het vreemd vermogen komt omdat in 2023 een lening van € 12 miljoen is aangetrokken.

Resultaat:
2022: € 0
2023: € 0

Veiligheidsregio Brabant-Noord

11 gemeenten in Brabant-Noord (conform gebied politieregio).

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens lid dagelijks bestuur en plv. voorzitter van de Veiligheidsregio.
Website: *www.vrbn.nl*
Programma: 8. Veilige omgeving

Toelichting:
Binnen de Veiligheidsregio Brabant-Noord werken wij met elkaar aan een veilige Brabantse leefomgeving. Dat doen we samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Zo leren we als samenwerkende gemeenten binnen de Veiligheidsregio samen met onze veiligheidspartners over (de aanpak van) belangrijke veiligheidsthema's, nu en in de toekomst. De Veiligheidsregio heeft 3 hoofdtaken:
- Regionale brandweerzorg (BBN)
- Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen (GHOR)
- Bevolkingszorg

Financieel
In 2023 was de gemeentelijke bijdrage voor de gemeente Oss € 5.956.339 (begroot € 5.948.961). De werkelijke kosten voor de VRBN waren in 2022 € 5.646.924. De hogere bijdrage 2023 komt o.a. door indexering van loon- en prijscompensatie.

In 2024 hebben we € 6.789.498 begroot. De hogere bijdrage 2024 komt door hoge indexering van loon- en prijscompensatie (8,27%) en extra kosten in het kader van de opgaves rondom informatievoorziening en vakmanschap/ paraatheid brandweer.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-2023: € 15.924.000
31-12-2023: € 17.628.000

Vreemd vermogen:
01-01-2023: € 44.540.000
31-12-2023: € 66.848.000

Resultaat:
2022: € 1.281.000
2023: € 1.526.000

G40

De 40 gemeenten van de G40 zijn: Alkmaar, Almelo, Almere, Alphen aan den Rijn, Amersfoort, Amstelveen, Apeldoorn, Arnhem, Assen, Breda, Delft, Deventer, Dordrecht, Ede, Eindhoven, Emmen, Enschede, Gouda, Groningen, Haarlem, Haarlemmermeer, Heerlen, Helmond, Hengelo, 's-Hertogenbosch, Hilversum, Hoorn, Leeuwarden, Leiden, Lelystad, Maastricht, Nijmegen, Oss, Roosendaal, Sittard-Geleen, Schiedam, Tilburg, Venlo, Zaanstad, Zoetermeer en Zwolle. Het afgelopen jaar heeft ook Amstelveen zich aangesloten. Formeel zijn er 41 gemeenten aangesloten.

Zetel:
Portefeuillehouder fysieke pijler: wethouder S. van den Bergh
Portefeuillehouder sociale pijler: wethouder K. van Geffen
Portefeuillehouder pijler economie en werk: Wethouder F. den Brok (tevens voorzitter van de pijler en lid van het Algemeen Bestuur en het Dagelijks Bestuur)
Website: www.g40stedennetwerk.nl
Programma: 10. Financieel beleid

Toelichting:
G40 steden netwerk
De gemeente Oss maakt deel uit van het G40 stedennetwerk. Het belangrijkste doel van het G40-stedennetwerk is het behartigen van de gezamenlijke belangen van de G40-steden op diverse beleidsterreinen richting kabinet, Eerste en Tweede Kamer en ministeries. De verschillende beleidsterreinen zijn binnen het netwerk ondergebracht in drie pijlers: de Sociale Pijler, de Pijler Economie en Werk en de Fysieke Pijler. Iedere pijler heeft een werkprogramma.
Daarnaast heeft het G40-stedennetwerk ook een belangrijke rol waar het gaat om kennisuitwisseling. Het netwerk biedt een breed platform voor kennisuitwisseling tussen de steden onderling en geeft ruimte aan kennisdeling met partners op de diverse beleidsterreinen van het netwerk. Het stedennetwerk zoekt zowel in de belangenbehartiging als in de kennisuitwisseling samenwerking met andere partijen, zoals de VNG, de G4, het IPO en Platform31.

Financieel
Bijdrage 2023: € 13.996

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Deze gemeenschappelijke regeling heeft geen openbaar lichaam dus geen eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat.

Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Oss, Someren en het Waterschap Aa en Maas.

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, tevens lid dagelijks bestuur.
Website: www.bs-ob.nl
Programma: 10. Financieel beleid

Toelichting:
De BSOB voert voor onze gemeente taken uit op het gebied van het waarderen van onroerende zaken en het heffen en innen van belastingen.
De kostenverdeelmethode is in 2022 geëvalueerd en vereenvoudigd. Dit betreft de systematiek waarmee de lasten van BSOB aan deelnemers worden toegerekend. Deze wijziging is per 2023 ingegaan.
Er is eind 2021 door het algemeen bestuur een keuze gemaakt om met een relatief snelle transitie over te gaan naar maximaal gedigitaliseerde werkprocessen, namelijk binnen 3 tot 5 jaar. Het scenario is met name gericht op het continue verbeteren van de interne en externe kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten. Omdat de transitie richting verdere automatisering een aantal jaren zal duren, is het belangrijk de werkelijke ontwikkeling van de kosten en besparingen ten opzichte van de begroting duidelijk te monitoren.
De BSOB heeft als ambitie om efficiënter te worden en zoekt naar mogelijkheden om extra deelnemers te laten aansluiten in het werkgebied Oost Brabant. Om dit mogelijk te maken is de GR aangepast en goedgekeurd door de raad. Per 1 januari 2024 is een DVO afgesloten met Dienst Dommelvallei.

Financieel
Bijdrage 2022: € 1.829.837
Bijdrage 2023: € 2.254.963 (concept cijfers)
Bijdrage 2024: € 2.105.651 (begroot na 1e begrotingswijziging, vóór afrekening vanuit jaarrekening)

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-2022: € 1.243.000 (bestemmingsreserve € 305.000 en resultaat boekjaar € 938.000)
31-12-2022: € 956.000 (bestemmingsreserve € 760.000 en resultaat boekjaar € 196.000)
31-12-2023: € 681.000 (bestemmingsreserve € 760.000 en resultaat boekjaar € -79.000, concept cijfers)

Vreemd vermogen:
01-01-2022: € 15.316.000
31-12-2022: € 15.740.000
31-12-2023: € 16.728.000 (concept cijfers)

Resultaat:
2022: € 196.441
2023: € -79.000 (concept cijfers)

B. Vennootschappen en corporaties

Pivot Park Holding BV

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, vertegenwoordigt Oss als (minderheids-)aandeelhouder.
Website: www.pivotpark.com

Doel:
Met de ontwikkeling van het Pivot Park streven Gemeente Oss en de Provincie Noord-Brabant de volgende doelen na:

- Het leveren van een bijdrage aan de gezondheidszorg door onderzoek naar- en ontwikkeling van medicijnen;
- Behoud en groei van hoogwaardige werkgelegenheid in Noord-Brabant en Gemeente Oss;
- Het leveren van een bijdrage aan de regionale en nationale kenniseconomie, in het bijzonder aan de Topsector Life Sciences & Health en de Topsector Chemie.

Deelneming
Provincie Noord-Brabant en Gemeente Oss houden samen alle aandelen in Pivot Park Holding BV. De aandelenverhouding is 70,73% voor de Provincie en 29,27% voor de Gemeente. Pivot Park Holding BV is 100% aandeelhouder van haar dochtermaatschappijen:

- Pivot Park Screening Centre BV
- Pivot Park Apparatuur BV
- Pivot Park Exploitatie BV
- Pivot Park Vastgoed BV

Het aandelenkapitaal van gemeente Oss bedraagt € 8.196 vermeerderd met een agiostorting van € 2.358.000. Omdat het eigen vermogen in de laatst opgestelde jaarrekening positief is, en de prognoses positief zijn, is geen voorziening noodzakelijk.

Transacties
De gronden binnen Pivot Park zijn in erfpacht verkregen van gemeente Oss. Door de Provincie Noord-Brabant zijn in 2017 leningsfaciliteiten beschikbaar gesteld. Daarmee heeft Pivot Park geïnvesteerd in vastgoed om een marktconforme exploitatie mogelijk te maken. In dit kader verstrekt de gemeente 11 jaar lang (tot en met 2028) een bijdrage van € 93.000 voor de stimulering van het Life Science klimaat in Oss aan de provincie. Daarnaast verstrekt de gemeente 8 jaar lang (tot en met 2024) een bijdrage van € 25.000 voor promotie en branding van het park (raadsbesluit d.d. 26 januari 2017).

Bij raadsbesluit van 8 juli 2021 is besloten tot het verstrekken van een achtergestelde lening aan het Pivot Park voor een bedrag van € 3.250.000. Het Pivot Park realiseert hiermee nieuwbouw (Grizzly) ter vervanging het RE-gebouw. De leningsovereenkomst is getekend op 13 april 2022 en de lening wordt gestort naar rato van de voortgang van de nieuwbouw. Ultimo 2023 is het volledige bedrag verstrekt. Op 12 oktober 2023 heeft de raad besloten tot het verstrekken van een aanvullende achtergestelde geldlening ter hoogte van € 673.210 aan Pivot Park ten behoeve van de afbouw van het gebouw Grizzly en voor inbouw(pakketten) voor huurders. De transactie zal worden uitgevoerd in 2024.

De gemeente heeft in de onderhandelingen tussen Pivot Park en verkopende partij bemiddeld over de aankoop van grond aan de Kloosterstraat 14 te Oss. Bij raadsbesluit 28 januari 2021 hebben partijen gekozen voor een ABC constructie waarbij gemeente Oss via doorlevering van Pivot Park eigenaar wordt van de grond en deze vervolgens in erfpacht uitgeeft aan Pivot Park. De koop- en erfpachtovereenkomsten zijn gesloten in 2021. De notariële akte van levering is gepasseerd in 2023.

Betrokkenheid:
Eigen vermogen (groepsvermogen) Pivot Park Holding BV

01-01-2022	€ 13.060.056
31-12-2022	€ 17.592.587
31-12-2023	€ 14.477.228 (concept cijfers)

De stijging van het eigen vermogen is veroorzaakt door het behalen en toevoegen van een positief resultaat. Dit wordt met name veroorzaakt door herwaarderen van het vastgoed.

Vreemd vermogen Pivot Park Holding BV

01-01-2022	€ 26.203.256
31-12-2022	€ 39.110.583
31-12-2023	€ 54.248.797 (concept cijfers)

Resultaat 2022	€ 4.532.531
Resultaat 2023	€ -3.115.359 (concept cijfers)

Coöperatieve Vereniging Midwaste

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder D. Warris.

Website: *www.midwaste.nl*

Doel:
Midwaste is een vereniging waarvan alleen publiekrechtelijke inzameldiensten met meer dan 50.000 aansluitingen lid kunnen worden. Zij ondersteunt de leden bij de bedrijfsvoering, zowel op het gebied van duurzaamheid als de exploitatie.

Betrokkenheid:
De gemeente is een jaarlijkse vaste managementfee van € 40.000 verschuldigd. Daarnaast is er een opslag (variabele fee) van € 0,85 per ton voor de bij Midwaste ingebrachte tonnages. Deze kosten worden ruimschoots gecompenseerd door de schaalvoordelen die Midwaste biedt.

Bank Nederlandse Gemeenten

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok.

Website: *www.bngbank.nl*

Doel:
Bankier van de Nederlandse gemeenten en huisbankier van de gemeente Oss.

Betrokkenheid:
De gemeente Oss is aandeelhouder met 64.646 aandelen. Jaarlijks ontvangen we dividend. Het dividendpercentage voor 2022 is 50% (2021: 60%) van de beschikbare winst na belasting en na aftrek van de compensatie voor de verschaffers van hybride kapitaal uit te keren, dit is in lijn met het dividendbeleid van BNG Bank.
Het dividend bedraagt € 2,50 per aandeel (2021: € 2,28 per aandeel) * 64.646 is € 161.615 wat uitgekeerd is in 2023.

Eigen vermogen:
01-01-2023: € 4,6 miljard
31-12-2023: € 4,7 miljard

Vreemd vermogen:
01-01-2023: € 107,5 miljard
31-12-2023: € 110,8 miljard

Resultaat:
2023: € 254 miljoen

NV Brabant Water

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, tevens vertegenwoordiger van de gemeente bij de algemene vergadering van aandeelhouders en lid van de voorbereidende aandeelhouderscommissie.

Website: www.brabantwater.nl

Doel:
Watervoorziening in de provincie Noord-Brabant.

Betrokkenheid:
De gemeente Oss is aandeelhouder (82.901 aandelen). Er wordt geen dividend uitgekeerd.

Eigen vermogen:
01-01-2022: € 685 miljoen
31-12-2022: € 690 miljoen

Vreemd vermogen:
01-01-2022: € 534 miljoen
31-12-2022: € 576 miljoen

Resultaat:
2021: € 10,5 miljoen
2022: € 5,3 miljoen

De (concept) jaarcijfers van 2023 zijn nog niet bekend.

C. Stichtingen en verenigingen

Stichting Agrifood Capital

Rechtspersoon:
Persoonlijke titel: W. Buijs-Glaudemans, lid stichtingsbestuur.
Zetel: 's-Hertogenbosch
Website: www.agrifoodcapital.nl

Doel:
Bouwen aan de voedselsystemen van de toekomst, "Wat ligt er morgen op ons bord?'. De missie van de Stichting AgriFood Capital is het ontwikkelen van een excellent ecosysteem. Een ecosysteem dat de schouders zet onder grote maatschappelijke opgaven zoals de transitie naar een kringlooplandbouw, het tegengaan van voedselverspilling en het ontwikkelen van nieuwe duurzame en gezonde producten.

De Stichting AgriFood Capital is vooral actief op de onderdelen Business en Innovation.

Betrokkenheid:
De stichting is opgericht door personen met een achtergrond in het bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid.

Stichting AgriFood Capital
Dit is de samenwerking van bedrijven, kennisinstellingen en overheden die de koers uitzet voor een excellent ecosysteem in Noordoost-Brabant om de voedselsketens van de toekomst te ontwikkelen. De Stichting fungeert als platform voor de regionale ambitie om koploperregio in de slimste en duurzaamste voedselketens te zijn. De Stichting bepaalt de strategie van AgriFood Capital BV. Er wordt vanuit de regio Noordoost-Brabant een jaarlijkse bijdrage ter beschikking gesteld voor de activiteiten. De activiteiten staan beschreven in de strategische agenda en het uitvoeringsprogramma van de stichting. Het Stichtingsbestuur bestaat uit vertegenwoordigers van bedrijven, kennisinstellingen en overheden die in AgriFood Capital samenwerken.

AgriFood Capital BV
Dit is de uitvoeringsorganisatie van de Stichting AgriFood Capital. AgriFood Capital BV helpt vernieuwers die werk maken van de voedselsystemen van de toekomst. De rollen variëren van netwerkbouwer, matchmaker en programmamaker tot projectontwikkelaar en verteller.
Raad van Commissarissen
De Raad van Commissarissen houdt toezicht op de uitvoering van de koers van AgriFood Capital BV en de bijbehorende bedrijfsvoering.

Vereniging Talentencampus Oss

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder K. van Geffen, tevens voorzitter van de vereniging
Website: *www.talentencampusoss.nl*

Doel:
De Vereniging Talentencampus werkt aan een toekomstige arbeidsmarkt door activiteiten te organiseren op het snijvlak onderwijs - arbeidsmarkt. Vanuit de opdracht die ze heeft organiseert en coördineert Talentencampus activiteiten als Jongerenbedrijvendag, de Dag van Techniek en learning communities als BIM5, Digitale Werkplaats en hoe je binnen Pivot Park een hybride leeromgeving kunt ontwikkelen. Daarnaast streeft Talentencampus naar een toekomstbestendige arbeidsmarkt door in te zetten op een leer- en ontwikkelcultuur bij werkgevers en onderwijs. Specifiek wordt ingezet op open badges als instrument voor een leven lang ontwikkelen en een bewustzijnscampagne op leven lang ontwikkelen binnen de lerende stad Oss.

De gemeente draagt jaarlijks bij in de kosten. In 2023 was onze bijdrage € 150.000.-

Betrokkenheid:
Eigen vermogen:
01-01-22: € 168.990
31-12-22: € 181.363

Vreemd vermogen:
01-01-22: € 185.727
31-12-22: € 170.753
Resultaat:
2022: € 12.372
2023: € 14.439

De gepresenteerde cijfers over 2023 betreffen conceptcijfers.

Stichting de Kracht van Oss

Rechtspersoon:
Zetel:Oss

Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok is lid van de stuurgroep die de koers uitzet van deze stichting.

Website: https://dekrachtvanoss.nl/

Doel:
Als partner in de Kracht van Oss onderschrijven we het gezamenlijke hoofddoel, namelijk "het gezamenlijk creëren van een veerkrachtige, toekomstbestendige Osse economie, waarbij dynamiek, samenwerking en verbinding de 'Kracht van Oss' vormen". De Kracht van Oss stimuleert ondernemerschap en ondersteunt projecten die leiden tot nieuwe bedrijvigheid met nieuwe werkgelegenheid. De samenwerking die daar ontstaat geeft ons extra slagkracht om onze ambities te realiseren. Bovendien stimuleert de Kracht van Oss het ontstaan van samenwerkingen tussen ondernemers onderling en met onderwijs- en kennisinstellingen.
De bijdrage van de gemeente Oss aan de kracht van Oss (totaal € 300.000, te dekken uit de reserve Economie) is voor drie jaar (vanaf 2021). Dat komt neer op € 100.000 per jaar. In 2021, 2022 en 2023 is een bijdrage van € 100.000 per jaar verleend.
Eind 2023 zijn de deelnemers aan het bestuurlijk bedrijven overleg (zijnde de Ondernemersverenigingen VNO-NCW Oss, TIBO en 3O (waaronder Centrum Ondernemers) samengegaan in de Stichting Kracht van Oss-Economic Board. De gemeente is daar ambtelijk en bestuurlijk als vast lid bij aangesloten.

D. Overige verbonden partijen

Convenant Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Noordoost

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Burgemeester W. Buijs-Glaudemans.
Website: *www.veiligheidshuizen.nl*

Doel:
Het Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Noordoost is een samenwerkingsverband waarin zorg- en strafpartners en gemeenten, domeinoversteigend en onder eenduidige regie, werken aan complexe zorg- en veiligheidsproblemen. De doelstelling van de samenwerking is bijdragen aan de algemene veiligheid, het verbeteren van de persoonlijke situatie, het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en/of maatschappelijke uitval. Binnen het Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Noordoost werken experts op het gebied van straf-, bestuurs-, & civiel recht, sociaal domein en zorg samen om dit doel te bereiken. Professionals leggen alle informatie vanuit de verschillende domeinen naast elkaar, analyseren deze en komen tot een persoonsgerichte aanpak. De partners voeren die aanpak samen uit onder regie van de procesregisseurs van het Zorg- en Veiligheidshuis.

Zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau vindt structureel overleg plaats in de Stuurgroep Zorg en Veiligheid en de consultatiegroep Zorg en Veiligheid.

De deelnemende gemeenten dragen jaarlijks bij in de kosten. Dat zijn de gemeenten Oss, 's Hertogenbosch, Vught, Sint-Michielsgestel, Boxtel, Meierijstad, Bernheze, Maashorst, Boekel en Land van Cuijck.
In 2021 was onze bijdrage € 81.230 en in 2022 € 83.700. Deze toename is vooral het gevolg van loon- en prijsstijgingen en reiskosten.

Het Zorg- en Veiligheidshuis kent geen rechtsvorm en kent geen separate jaarstukken. Directe uitvoering is ondergebracht bij de gemeente 's-Hertogenbosch.

Convenant Regio Brabant-Noordoost

Rechtspersoon:
Convenant tussen gemeenten *Bernheze, Boekel, Boxtel, Heusden, Land van Cuijk, Maashorst, Meierijstad, Oss, 's-Hertogenbosch, Sint-Michielsgestel en Vught en de dagelijkse besturen van waterschappen Aa en Maas en De Dommel. Het huidige convenant loopt door tot en met 31 december 2024 en in de loop van 2024 volgen er een voorstel voor het sluiten van een nieuw convenant voor de regionale samenwerking. Per 1 januari 2025 stopt de gemeente Heusden met de samenwerking met onze regio en zal zich aansluiten bij Midden Brabant.*

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouders:
DB lid: Burgemeester W. Buijs-Glaudemans (vice-voorzitter) tevens lid bestuurlijke regie groep (vice-voorzitter)

Portefeuillehouder economie: Wethouder F. den Brok
Portefeuillehouder ruimte en mobiliteit/RRO: Wethouder S. van den Bergh
Portefeuillehouder arbeidsmarkt: Wethouder K. van Geffen
Portefeuillehouder duurzame leefomgeving: Wethouder D. Warris

Website: www.regionoordoostbrabant.nl

Toelichting:
Er zijn uitdagingen die te groot zijn om als gemeente of waterschap alleen aan te gaan. Die opgaven vragen om een gezamenlijke aanpak en door samen te werken, staan de gemeenten en waterschappen sterker: als de regio, maar ook als gemeente of waterschap. Binnen de regionale samenwerking draait het om gezamenlijk eigenaarschap. Samen met tien andere gemeenten en twee waterschappen is onze gemeente partner in de regionale samenwerking RNOB (voorheen Regio Noordoost-Brabant genaamd). De vijf hoofdopgaves voor onze regio zijn:
• vitale leefomgeving: klimaatadaptatie, natuur en landschap, energietransitie, transitie landbouw;
• duurzaam bereikbaar: verkeersveiligheid, slimme en schone mobiliteit, robuuste infrastructuur;
• aantrekkelijk vestigen: vestigingslocaties, innovaties en bedrijvigheid, experimenteerruimte;
• behoud van talent: blijfklimaat, wonen;
• een sterk verhaal.

In 2020 hebben colleges en raden uit de regio Noordoost-Brabant ingestemd met de nieuwe regionale strategische agenda 'richting 2030' en met het verlengen van de samenwerking op basis van het convenant 'regionale samenwerking Regio Noordoost Brabant 2021-2024'. In 2023 is de prioritering van de Samenwerkingsagenda bepaald dat verder in 2024 zal worden uitgewerkt in concrete werkplannen. In 2024 volgt ook een voorstel voor een nieuwe Samenwerkingsconvenant 2025-2028.
Vanuit de samenwerking RNOB worden tevens twee andere organisaties aangestuurd en gefinancierd, namelijk de Stichting AgriFood Capital (de economische ontwikkelingsmaatschappij gericht op een sterke agrifood sector) en Noordoost Brabant Werkt (de regionale arbeidsmarktsamenwerking voor de ontwikkeling van een veerkrachtige arbeidsmarkt).

Financieel
De financiële bijdrage is gelieerd aan het inwoneraantal. Voor de bijdrage is het inwoneraantal op 1 januari 2023 bepalend en volgens het CBS telde de gemeente Oss toen 94.437 inwoners en daarmee is de bijdrage voor 2024 € 377.748,--. In 2023 was onze bijdrage € 370.104. Vanuit deze bijdrage wordt ook de bijdrage aan Agrifood Capital en Noordoost Brabant Werkt betaald.

Paragraaf grondbeleid

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft op hoofdlijnen het grondbeleid, de financiële prognose van de resultaten waaronder de winstnemingen de risico's en het daarbij behorende weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Parallel aan deze paragraaf grondbeleid hebben we ook het Meerjaren Programma Grondbedrijf (MPG) 2024-2027 opgesteld. Het MPG behandelt meer onderwerpen dan de verplichte elementen uit het Besluit begroting en verantwoording en op een hoger detailniveau. Voor meer informatie over het grondbedrijf en de grondcomplexen, verwijzen we dus naar het separate MPG en de daarbij vertrouwelijk opgenomen projectbladen.

1. Grondbeleid

De gemeente Oss heeft de ambitie om verder te groeien naar een complete stad waarin werken, wonen en recreëren in balans zijn. Hiertoe is de ambitie om in de periode 2020 – 2040 ongeveer 8.500 nieuwe woningen toe te voegen aan de voorraad. Circa 700 woningen hiervan vinden plaats binnen actieve grondexploitaties van het grondbedrijf. De toekomstige complexen (IMVA's) leveren een substantiële bijdrage van ruim 4.100 woningen.

Om de ambities op het gebied van woningbouw te realiseren, wordt door de gemeente zowel aan inbreidings- als uitbreidingslocaties gewerkt. Om deze woningbouwopgave te realiseren, voert de gemeente een zogenaamd actief grondbeleid. Bij actief grondbeleid blijft de regie voor de ontwikkeling van locaties bij ons als gemeente. Het eigendom van de betrokken gronden ligt of komt naar ons. Hierdoor heeft de gemeente meer of zelfs volledige regie over het resultaat, programma, ruimtelijke kwaliteit, grondprijzen en tempo van de uitbreiding. Hiervoor is het van belang dat de gemeente de middelen heeft om een actief aankoopbeleid te voeren. Om dit beleid te kunnen realiseren zijn binnen het grondbedrijf reserves aanwezig. Deze reserves dekken de eventuele tekorten en risico's af. Deze grondpolitiek heeft in het verleden niet alleen maatschappelijke meerwaarde, maar ook financiële meerwaarde opgeleverd. Opbrengsten uit projecten zijn opgespaard in reserves om op een later moment te (her)investeren in de gemeente. Deze investeringen zijn het aankopen van grondposities, vastgoed, cofinanciering van infrastructuur of maatschappelijke ontwikkelingen. De reserves worden daarmee ingezet om de onrendabele top op te vangen.

2. Financiële positie

2.1 Projectenportefeuille

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende complexen binnen het grondbedrijf per eind 2023. Dit omvat naast de lopende exploitaties (BIE's) ook de exploitaties die zijn afgesloten per eind 2023 en 2024 en verder worden geopend (IMVA's) IMVA's vormen momenteel nog een voorbereidingskrediet. Naar verwachting zullen in 2024 vijf IMVA's via een raadsbesluit tot actieve grex worden omgevormd.

	6320010 Herstructureringsplannen	eindjaar	6820000 Woningbouwcomplexen	eindjaar	6320000 Industrieterreinen	eindjaar
BIE	80110 Bergoss	2023	80310 Piekenhoef	2024	80620 De Geer Oost-Zuid	2023
	80120 Koornstraat Begijnenstraat	2025	80330 Wilgendaal 2 Herpen	2025	80630 Vorstengrafdonk	2024
	80140 Elzeneindlocatie Slowcare	2024	80520 Horzak-Noord	2024	80720 Crematorium Oss	2025
	80190 Centrumplan Berghem	2025	80530 Oijense Zij Noord	2025		
	80200 Talentencampus	2025	80590 Restant complexen			
	80220 Megen Zuid	2023	81400 Lith Oost	2024		
	80230 Groenstraat Haren	2025	81420 Liesdaal 2 en 3	2033		
	80240 De Kolk Ravenstein	2023	82340 Den Herd Geffen	2025		
	80260 Walkwartier	2024	82350 Leiweg 3 Geffen	2026		
	80290 Winkelcentrum De Ruwert	2026	82360 Heesterseweg Geffen	2026		
	80430 Herontwikkeling Kapelaan Nausstraat	2025	82370 Uitbreiding t'Veld Geffen	2029		
	81120 Centrumplan Lith	2025				
	81140 Dorpsplan Oijen	2024				

	6810090 IMVA - Herstructurering	6810090 IMVA - Woningbouw
IMVA	80130 Marsna Casella	80540 Klein Amsteleind (het Brand Oss)
	80440 Voormalig belastingkantoor	80550 Herontwikkeling sportvelden Macharen
	80460 Gebiedsontwikkeling Raadhuislaan zuid	80560 Groot Amsteleind (Oss west)
	81150 Hooghuis Ravenstein	81460 Stationskwartier Ravenstein
	81160 Vidi Reo	

Eind 2023 zijn de complexen Bergoss, Megen Zuid, De Kolk Ravenstein en De Geer afgesloten. De te openen exploitaties betreffen naar verwachting Voormalig belastingkantoor, Hooghuis Ravenstein, Sportvelden

Macharen, Stationskwartier Ravenstein en Klein Amsteleind. Hiervoor wordt separate besluitvorming voorgelegd.

2.2 Verkopen

2.2.1. Woningbouw

Hieronder staat de toekomstige uitgifte van kavels of appartementen. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen de actieve exploitaties en de nog te openen complexen. Voor de eerste categorie wordt ook teruggekeken. Zichtbaar is dat de actieve exploitaties langzaam opdrogen en in verhouding tot de IMVA's een steeds kleiner aandeel leveren, namelijk ruim 600 versus ruim 4.100 eenheden. Opmerking hierbij verdient wel dat de IMVA's nog aan verandering onderhevig zijn en afhankelijk zijn van toekomstige politieke besluitvorming.

Lopende grondexploitaties	2022	2023	2024	2025	2026	2027 en verder
Gronduitgifte in aantal kavels	221	126	208	150	115	162
80110 Bergoss & Sheddaken						
80120 Koornstraat Begijnenstraat			108			
80140 Elzeneind Slowcare			25			
80190 Centrumplan Berghem	40					
80200 Talentencampus Oss		74		91		
80220 Megen Zuid						
80230 Groenstraat Haren			5	2		
80240 De Kolk Ravenstein						
80260 Wal Kwartier Oss	135					
80310 Piekenhoef	1					
80330 Wilgendaal 2-4	7	52				
80430 Herontwikkeling Kapelaan Nausstraat			21			
80520 Horzak- Noord			1			
80530 Oijense Zij Noord	25		2			
80590 Restcomplex woningbouw						
81120 Centrumplan Lith			10			
81140 Dorpshart Oijen						
81400 Lith Oost	12					
81420 Liesdaal 2 en 3	1		31	5	12	20
82340 Den Herd Geffen			5			
82350 Leiweg 3 Geffen				6		
82360 Heesterseweg Geffen				6	2	
82370 Uitbreiding t'Veld Geffen				40	101	142

IMVA	2024	2025	2026	2027	2028 en verder
Gronduitgifte in aantal kavels	0	223	411	488	3.015
80130 Marsna Casella			3	3	3
80440 Voormalig belastingkantoor		198			
80460 Gebiedsontwikkeling Raadhuislaan zuid			201	215	96
80540 Klein Amsteleind			150	200	400
80550 Sportpark Marcharen				20	36
80560 Groot Amsteleind					2.250
81150 Hooghuis Ravenstein		25			
81160 Vidi Reo			7		
81460 Stationskwartier Ravenstein			50	50	230

2.2.2. Bedrijventerreinen

In de onderstaande tabel geven we in vierkante meters inzicht in het verloop van de totale uitgifte van bouwgrond voor bedrijven in Oss voor de komende jaren. Zichtbaar is dat deze posities opdrogen en er is nog geen concreet initiatief zichtbaar is. Binnen twee jaar kan het restant aan industriecomplexen worden afgesloten. Een uitzondering is Heesch-West, welke als gemeenschappelijke regeling met 's-Hertogenbosch en Bernheze hier niet wordt meegenomen.

Industrieterreinen		2022	2023	2024	2025	2026 en verder
	Gronduitgifte in m2	3.650	0	49.517	6.045	0
80290	Winkelcentrum De Ruwert	514				
80310	Piekenhoef	3.650		3.000		
80620	De Geer Oost-Zuid					
80630	Vorstengrafdonk			46.517		
80720	Crematorium Oss				6.045	

2.3 Winst- en verliesnemingen

2.1. Winstnemingen

Winstnemingen zijn verplicht en gebeuren op basis van het zogenoemde principe van "percentage of completion". Conform deze POC-methode is er in 2023 € 4,4 miljoen aan winst binnen de positieve grondcomplexen onttrokken en toegevoegd aan de algemene bedrijfsreserve (ABR). Vanaf 2024 tot en met het einde van de lopende exploitaties (exclusief IMVA's) verwachten we nog ongeveer € 13,9 miljoen aan winst te kunnen nemen. Piekenhoef, Wilgendaal, Oijense Zij, Liesdaal, 't Veld Geffen en Vorstengrafdonk vallen hierbij bij uitstek op als substantiële bijdragers.

2.2. Verliesnemingen

Behalve positieve complexen beschikt de gemeente ook over negatieve exploitaties. Voor dergelijke verliezen worden zogenaamde verliesvoorzieningen getroffen. Als een verlieslatend complex wordt afgesloten, dan dekken we het tekort af met de voorziening. In 2023 is circa € 2 ton aan aanvullende verliesvoorziening getroffen. Dit komt niet door nieuwe plannen, maar een (negatieve) bijstelling van de bestaande complexen. In de toekomst wordt ongeveer € 20,1 aan verliezen genomen. Dit is dus meer dan er aan winstnemingen zijn te verwachten. De verliezen worden gedekt uit de voorziening te verwachten exploitatieverliezen.
In de navolgende tabel zijn de gedane en toekomstige winst- en verliesnemingen tezamen zichtbaar

		Gerealiseerd	Prognose				
	Project Naam	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028 e.v.**
62401 Herstructureringsplannen							
80110	Bergoss	-204.812	-	-	-	-	-
80120	Koornstraat Begijnenstraat	-	-	-388.920	-	-	-
80140	Elzeneindlocatie Slowcare	-30.079	403.354	-	-	-	-
80190	Centrumplan Berghem	514.508	73.851	49.512	-	-	-
80200	Talentencampus	-	-	-2.782.327	-	-	-
80220	Megen Zuid	206.317	-	-	-	-	-
80230	Groenstraat haren	-	-	-71.660	-	-	-
80240	De Kolk Ravenstein	146.826	-	-	-	-	-
80260	Wal Kwartier	-	-14.199.537	-	-	-	-
80290	Winkelcentrum De Ruwert	0	-	-	-961.244	-	-
80430	Kapelaan Nausstraat	-	-	-582.471	-	-	-
81120	Centrumplan Lith	-	-	-710.001	-	-	-
81140	Dorpsplan Oijen	-	33.385	-	-	-	-
	Subtotaal	*632.761*	*-13.688.946*	*-4.485.867*	*-961.244*	-	-
62201 Woningbouwcomplexen							
80310	Piekenhoef	310.551	525.542	-	-	-	-
80330	Wilgendaal 2 Herpen	764.605	310.502	227.468	-	-	-
80520	Horzak-noord	846.874	19.511	-	-	-	-
80530	Oijense Zij Noord	99.521	663.897	2.440.570	-	-	-
80590	Restant complexen	0	-	-	-	-	-
81400	Lith Oost	854.180	22.408	-	-	-	-
81420	Liesdaal 2 en 3	390.317	405.221	186.060	393.568	259.108	1.136.280
82340	Den Herd Geffen	-	325.664	31.046	-	-	-
82350	Leiweg 3 Geffen	-	-	-	-337.218	-	-
82360	Heesterseweg Geffen	-	-	-	1.169	-	-
82370	Uitbreiding t'Veld Geffen	17.900	5.707	466.624	393.653	847.426	1.692.341
	Subtotaal	*3.283.948*	*2.278.452*	*3.351.767*	*451.173*	*1.106.534*	*2.828.621*
62302 Industrieterreinen							
80620	De Geer oost-zuid	176.604	-	-	-	-	-
80630	Vorstengrafdonk	121.408	2.937.811	-	-	-	-
80720	Crematorium Oss	-	-	-59.312	-	-	-
	Subtotaal	*298.012*	*2.937.811*	*-59.312*	-	-	-
	Totaal	**4.214.721**	**-8.472.683**	**-1.193.411**	**-510.071**	**1.106.534**	**2.828.621**
	Totaal winstneming	4.449.611	5.726.854	3.401.280	788.390	1.106.534	2.828.621
	Totaal verliesvoorziening	-234.891	-14.199.537	-4.594.691	-1.298.461	0	0

3. Weerstandsvermogen

3.1 Reserves en voorzieningen

In totaal beheert het Osse grondbedrijf voor circa € 52 miljoen aan reserves en voorzieningen per ultimo 2023. Hoe hoger dit bedrag, hoe hoger vaak de bijbehorende financiële risico's zijn. Met een voorziening dekken we toekomstige verliezen en andere kosten af. Een reserve daarentegen gebruiken we om risico's af te dekken. De verdeling in reserves en voorzieningen is zichtbaar in het navolgende cirkeldiagram. Daarin valt o.a. af te lezen dat de ABR nihil is en dat er achtereenvolgens € 10,0 en € 19,6 miljoen in de reserve binnenstedelijke transformaties en voorziening exploitatieverliezen zit. In de volgende paragrafen staat een korte toelichting per onderdeel.

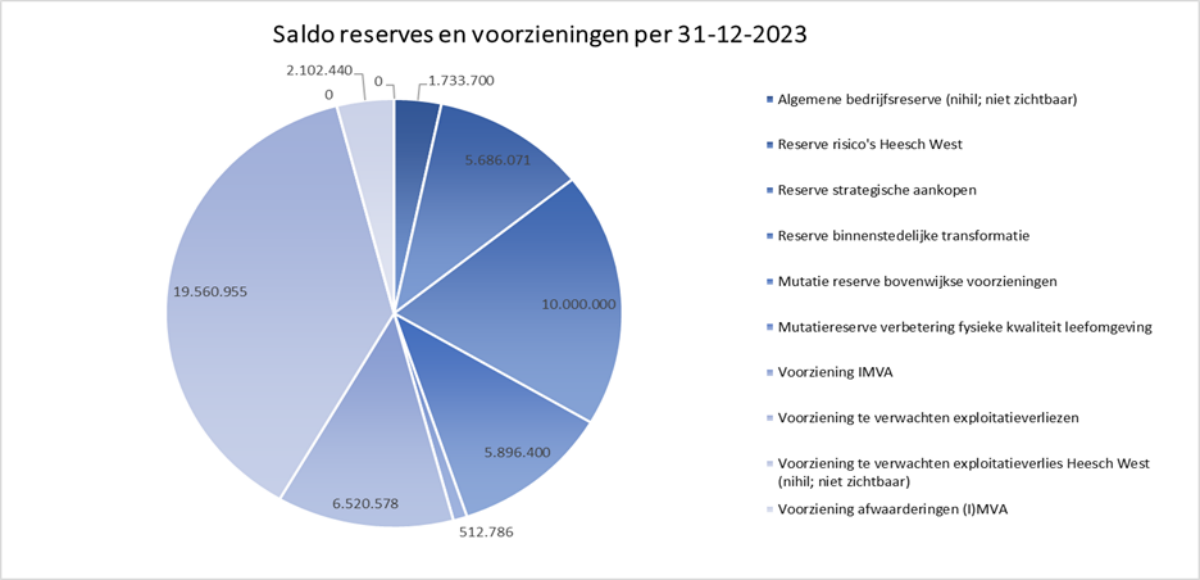

Hierna worden de reserves en voorzieningen per onderdeel toegelicht.

3.2 Stand van de Algemene Bedrijfsreserve (ABR)

Onderstaande grafiek geeft daarbij inzicht in het verloop van de algemene bedrijfsreserve (ABR) van het grondbedrijf. De lichtblauwe lijn daarvan geeft de prognose bij het Najaarsbericht 2023 weer. De blauwe staven betreffen de meest actuele raming bij voorliggend MPG. Op 31 december 2023 bedraagt de stand van de ABR € 0. Wanneer het benodigde weerstandsvermogen van € 4,4 miljoen zuiver wordt afgezet tegen de ABR, dan is er sprake van een tekort. Dit betekent in principe dat toekomstige winsten als eerste ten gunste van deze reserve moeten komen om de risico op voldoende niveau te brengen.

In breder perspectief, wanneer we kijken naar de totale reservepositie van het grondbedrijf, is dit niet meteen problematisch. Deze reservestand is hoger dan het vereiste weerstandsvermogen.
Op basis van de huidig vastgestelde grondexploitaties zal de ABR in de toekomst weer gaan stijgen> Naar verwachting € 3,1 miljoen per 1 januari 2025. De ABR groeit naar verwachting verder naar € 7,6 miljoen per 31 december 2028. Deze cijfers zijn echter nadrukkelijk zonder toekomstige nieuwe grondexploitaties (IMVA/ planontwikkeling).
Bij het toevoegen van nieuwe grondexploitaties zal het risicoprofiel stijgen, wat dus betekent dat ook de minimale hoogte van de ABR zal stijgen. Ruwweg schatten we in dat dan het minimale niveau boven de € 10 miljoen zal uitkomen. Dit kunnen we uiteraard pas berekenen als deze grondexploitaties ook daadwerkelijk zijn vastgesteld.

Dit samenvattend betekent dat we kritisch moeten blijven kijken naar de hoogte van de ABR, we in de toekomst geen afromingen meer kunnen doen en dat we de reservepositie integraal moeten benaderen. Met name de ABR en de reserve binnenstedelijke transformaties (ter afdekking van onrendabele grondexploitaties) hebben een sterke relatie met elkaar.

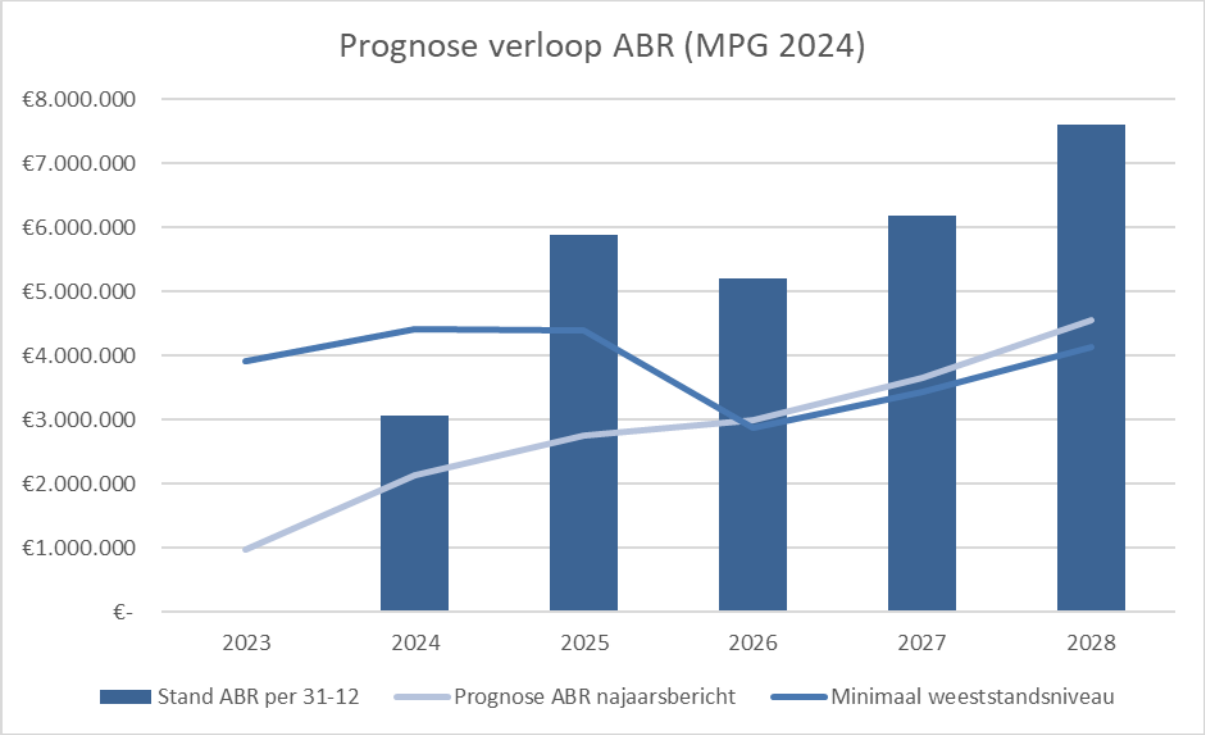

3.3 Verschillenanalyse tussen Najaarsbericht en MPG

De ABR is per 31-12-2023 € 1,0 miljoen lager dan de prognose in het Najaarsbericht. De verschillen die daartoe aanleiding geven, staan in onderstaande verbeelding. In het MPG staat voor de afwijkingen groter dan € 100.000 ten opzichte van het Najaarsbericht een tekstuele toelichting.

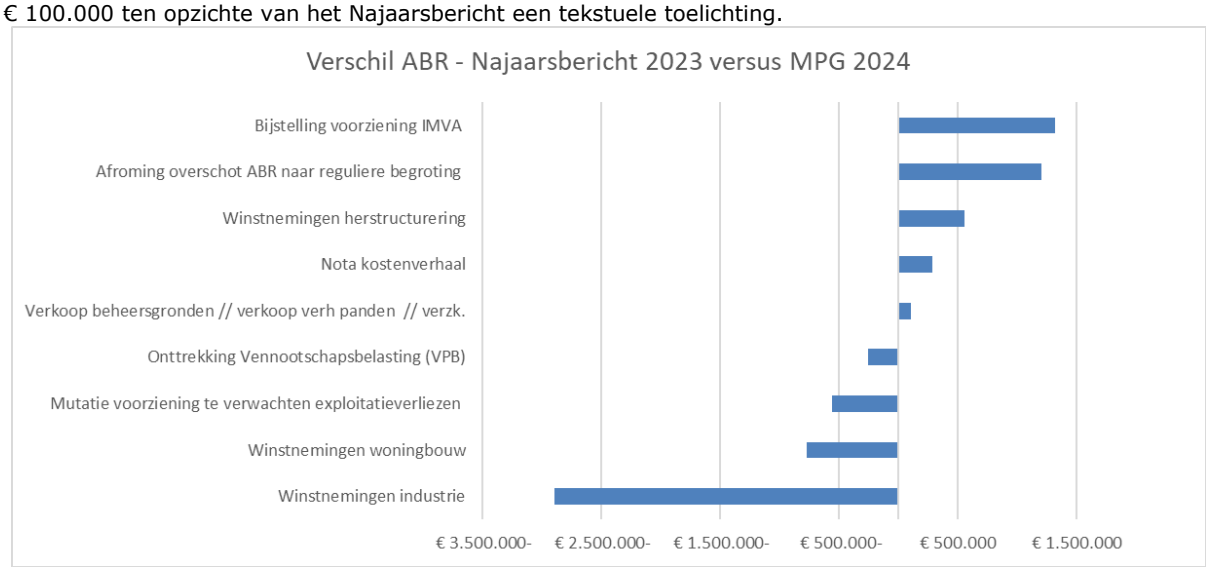

3.4 Risico-analye

De resultaten van de grondexploitaties zijn gebaseerd op uitgangspunten en parameters die, gelet op de huidige markt en inzichten, het meest reëel lijken voor de looptijd van het project. Deze inschattingen resulteren in een beoogd projectresultaat: de eindwaarde. Het is en blijft echter altijd een inschatting zolang een project niet is afgerond. Kansen en risico's binnen een project kunnen ervoor zorgen dat het projectresultaat in de toekomst naar boven of beneden afwijkt. Om inzicht te krijgen in de bandbreedte waarbinnen het projectresultaat zich zal gaan bevinden, voeren we een risicoanalyse uit. Dit doen we via de analyse Monte Carlo, waarvoor een softwarepakket wordt gebruikt.

In deze risicoanalyse benoemen we een aantal standaardrisico's die kunnen optreden binnen een project. Dat kunnen incidentele risico's of conjuncturele risico's zijn. Het verschil tussen het vastgestelde resultaat en het resultaat als gevolg van de risicoanalyse, dekken we af via de Algemene bedrijfsreserve (ABR) en indien nodig overige reserves. Dat doen we via een reservering. Mocht het risico zich voordoen, dan hebben we de benodigde gelden daarvoor apart gezet en treedt er dus geen dekkingsprobleem op. Hoe hoog dit bedrag moet zijn, hangt af van de wijze van inschatting van de hoogte van zowel de kansen als de risico's.
Naast het afdekken van risico's geeft het risicobeheer ook inzicht in wanneer er een afroming van de ABR kan plaatsvinden of juist niet. In de ABR worden namelijk winsten uit de grondexploitaties gestort. Het opvangen van dergelijke afwijkingen op de prognoses binnen de ABR heet egaliseren. Het bedrag aan risico's moet in principe altijd afgedekt kunnen worden met de ABR. Zoals eerder geconcludeerd verwachten we de komende jaren geen afromingen meer uit de ABR gezien het risicoprofiel en de huidige stand van de ABR (nihil).

3.5 Weerstandsvermogen (buffer)

De genoemde Monte-Carlomethode, welke in het MPG uitgebreid wordt toegelicht, leidt tot een bepaald risicobedrag per exploitatie. Deze bedragen tellen we bij elkaar op. Het totaalbedrag in dezen bedraagt € 7,4 miljoen. Dit is het risicoprofiel van alle grondexploitaties samen. In onderstaande afbeelding is dit bedrag opgedeeld in categorieën. De risico's bij de woningbouwcomplexen en herstructureringsplannen zijn bij voorliggend MPG lager ingeschat dan bij het Najaarsbericht. Bij industrieterreinen licht hoger. De verschillen zijn relatief zo minimaal dat hiervoor geen duidelijk aanwijsbare factoren benoemd worden.

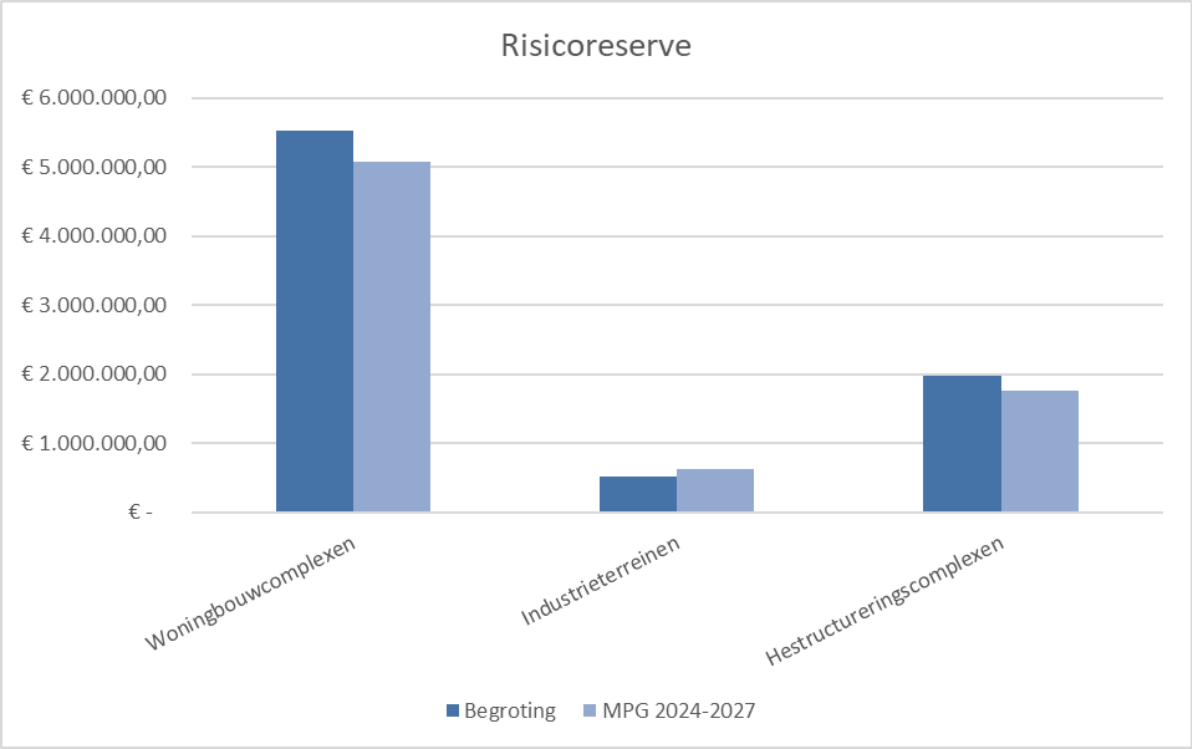

De ABR moet van voldoende omvang zijn om alle risico's af te dekken. We dekken echter niet het gehele bedrag van € 7,4 miljoen af. Hierbij maken we onderscheid tussen projecten met een tekort en winstgevende projecten:

Projecten met een tekort: als het risico zich voordoet, resulteert dit in een extra verliesneming ten laste van de ABR. Verliezen moeten namelijk direct genomen worden en binnen het project is immers geen positief saldo voorhanden ter dekking. Het risicoprofiel van alle verliesgevende projecten is circa € 4,4 miljoen.
Projecten met winst: als het risico zich voordoet, sluit het complex in de toekomst met een lagere winstneming af. In beginsel heeft het project in een bepaalde mate ruimte om de tegenvallers op te vangen tot en met de hoogte van de positieve eindwaarde. Voor de winstgevende projecten geldt een risicoprofiel van € 3,0 miljoen.

Per 1-1-2024 is de minimale omvang van de ABR dan ook bepaald op € 4,4 miljoen. In onderstaande grafiek is dit afgezet tegen het Najaarsbericht.

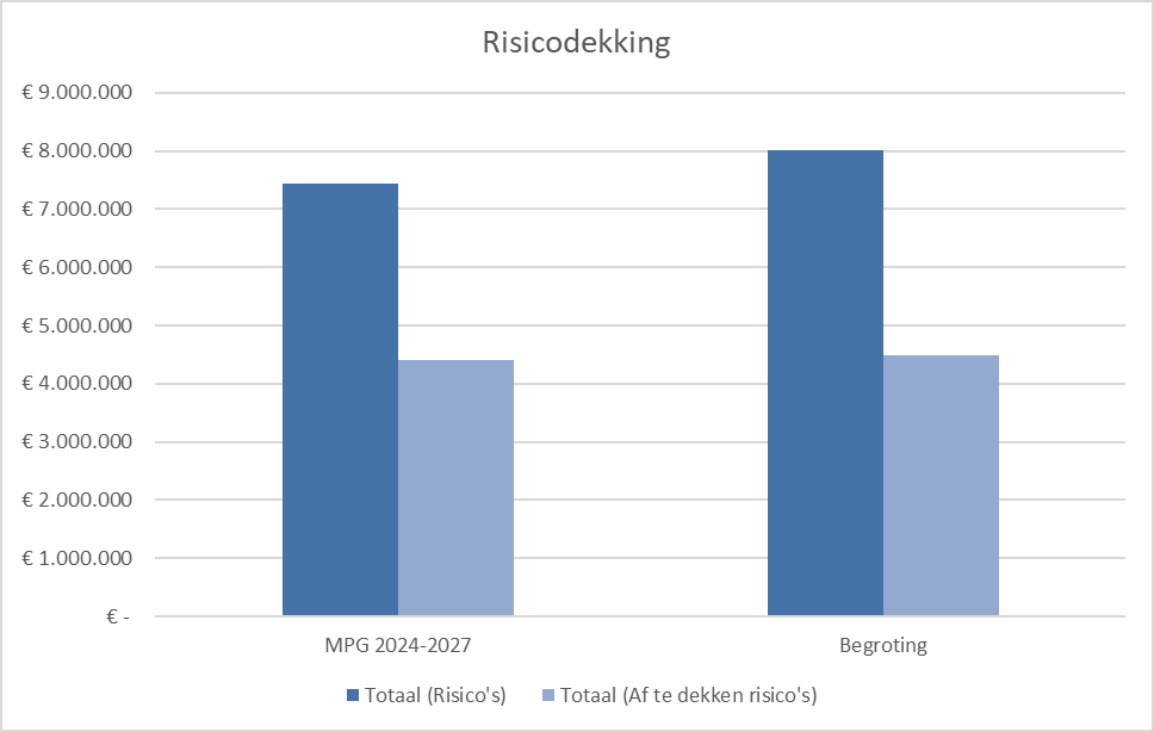

3.6 Reserves

Het verloop van de reserves is een weerspiegeling van geactualiseerde prognoses en risicoanalyse. Het hieronder staande staafdiagram geeft het verloop van de reserves van het grondbedrijf weer op basis van die actualisaties, waarbij per staaf de reserves bij elkaar zijn opgeteld. In het MPG staat een uitgebreide beschrijving per reserve. De gehele staaf betreft een optelling van de reservecapaciteit. De stand van de ABR is zoals beschreven nihil. Om deze reden is het vereiste weerstandsvermogen als negatief weergegeven in 2024 en 2025. De totaalstanden voor de jaren eind 2024 tot en met 2028 zijn een inschatting.

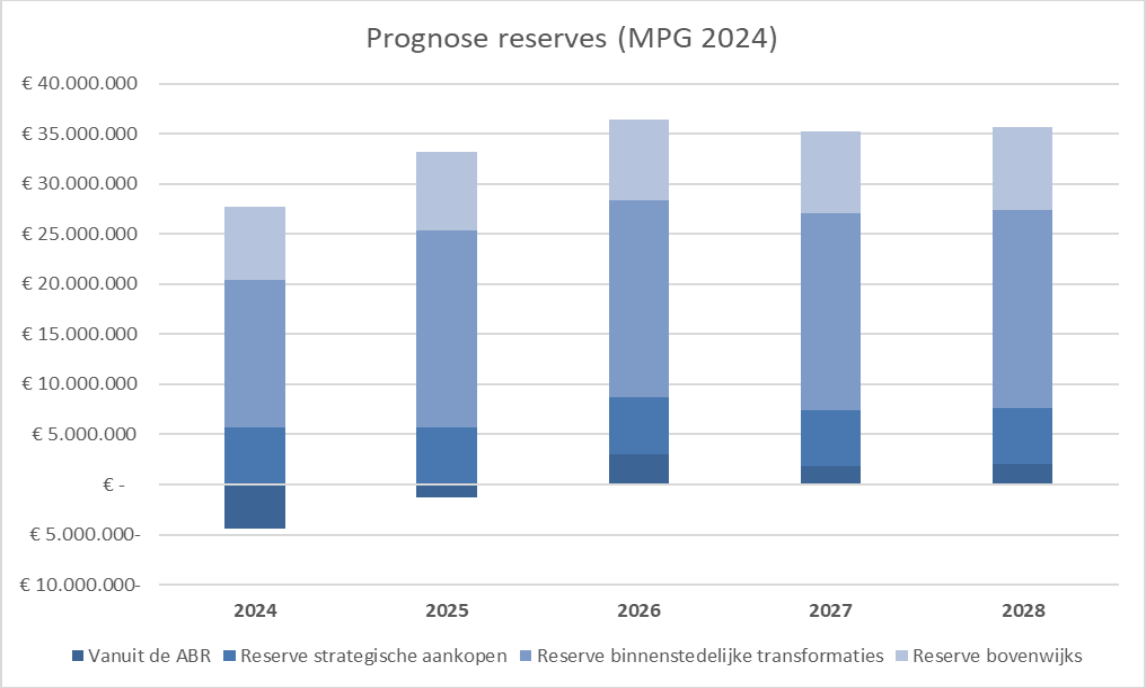

3.7 Voorzieningen

Het onderstaande staafdiagram geeft het verloop van de voorzieningen van het grondbedrijf weer. De eindstand van 2023 betreft de werkelijke stand. De standen voor de jaren 2024 tot en met 2027 zijn een inschatting. Daar waar reserves een raadsbevoegdheid zijn, zijn voorzieningen een collegebevoegdheid. Evenals voor de reserves verwijzen wij naar het MPG voor een verklarende beschrijving van de voorzieningen. Het verloop van de voorzieningen is ook hier een weerspiegeling van geactualiseerde prognoses en risicoanalyse.

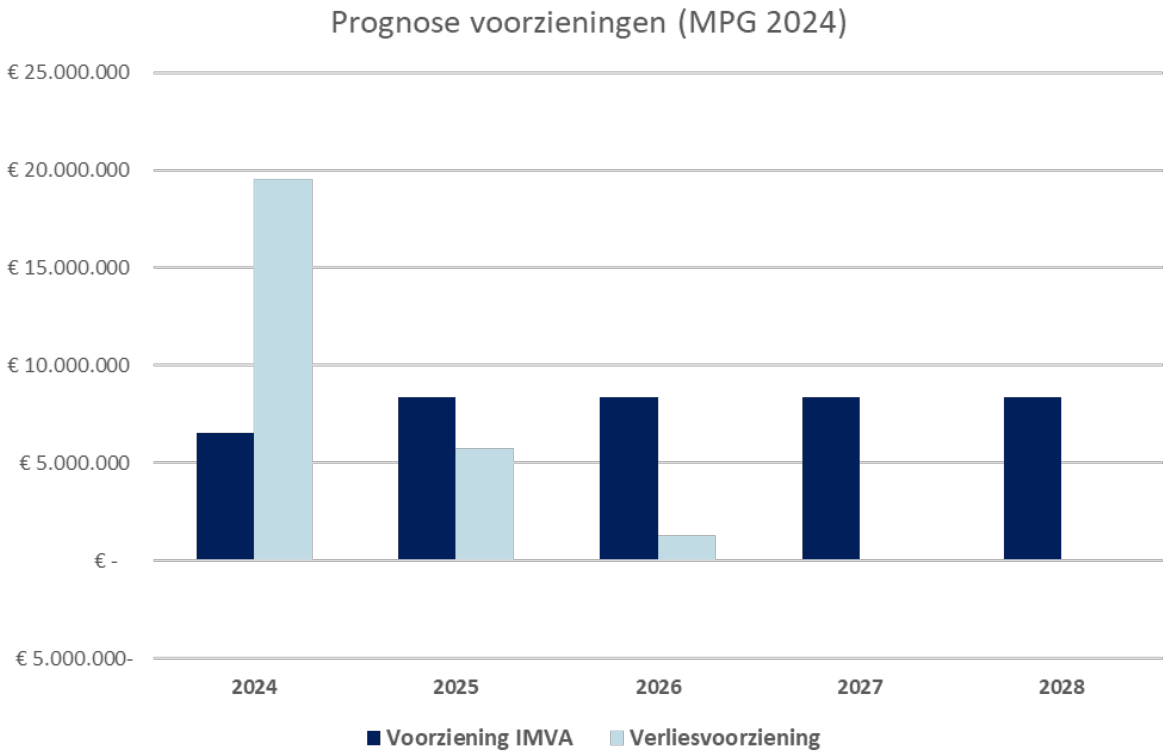

Voorziening IMVA

Deze voorziening is voor het afdekken van de gemaakte onderzoekskosten bij het eventueel niet doorgaan van een beoogde toekomstige grondexploitatie. Gelet op de BBV regels, moet de gemeenteraad binnen 5 jaar besluiten om een IMVA om te zetten naar een BIE. In dat geval worden de gemaakte kosten overgedragen aan de BIE. Anders moeten we de kosten afboeken. Voor deze eventuele afboeking is deze voorziening gevormd.

Voorziening te verwachten exploitatieverliezen

Dit is een voorziening om de verwachte verliezen bij de complexen af te dekken. Deze voorziening wordt gevormd in het jaar dat een complex een negatief resultaat laat zien. Door jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties kunnen er uiteraard elk jaar mutaties plaatsvinden. Bij afsluiting van het betreffende complex vindt er pas daadwerkelijk een onttrekking plaats uit de voorziening ter hoogte van het verlies.

Paragraaf lokale heffingen

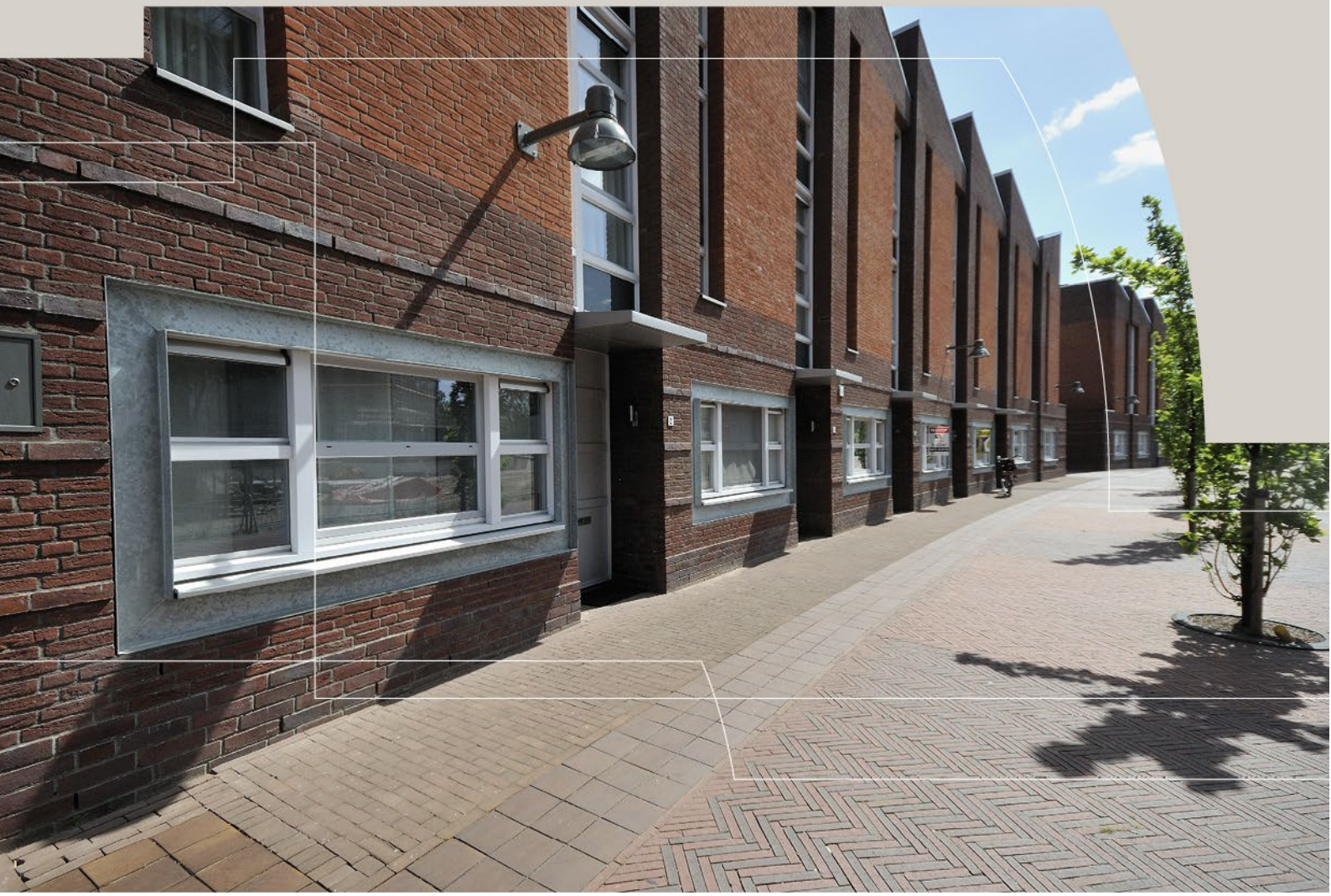

Inleiding

Ons uitgangspunt is een gematigde lastendruk voor inwoners en bedrijven. We vergelijken de lastendruk voor onze inwoners altijd met de landelijke ontwikkeling. Als landelijk gemiddelde gebruiken we de cijfers van het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden).
De tarieven voor de heffingen moeten volledig kostendekkend zijn of worden gemaakt.

1. Lastendruk

Het COELO onderzoekt jaarlijks de lastendruk met betrekking tot de gemeentelijke belastingen en heffingen. Het gaat om belastingen en heffingen die tot woonlasten voor gebruikers van woningen leiden (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing).

In het volgende overzicht hebben we de cijfers uit de COELO-atlas 2023 opgenomen.
De uitgangspunten daarbij zijn:

- voor Oss is de gemiddelde WOZ-waarde € 415.100
- de landelijk gemiddelde WOZ-waarde is € 474.000
- het tarief voor de afvalstoffenheffing is gebaseerd op een container van 140 liter voor restafval in combinatie met een container van 140 liter voor GFT-afval. Bij gemeenten die diftar hanteren gaan ze uit van gemiddelde hoeveelheid restafval en gft afval.
- het tarief voor de rioolheffing bestaat uit het eigenaarstarief plus het gebruikerstarief van een woning.

Op basis van de cijfers 2023 ziet het overzicht voor Oss er als volgt uit:

Lastendruk standaardwoning 2023	**Oss**	**Landelijk werkelijk**
Onroerende zaakbelastingen	€ 380	€ 403
Afvalstoffenheffing	€ 276	€ 329
Rioolheffing	€ 178	€ 213
Totaal	**€ 834**	**€ 945**

Uit deze cijfers blijkt dat de lastendruk in Oss in 2023 € 111 onder het werkelijke landelijk gemiddelde ligt.

2. Kostendekkendheid heffingen

Uitgangspunten kostentoerekening aan heffingen en leges

Alle kosten, die direct toegerekend kunnen worden aan heffingen en leges, komen ten laste van deze producten. Voor indirecte kosten, ook wel overhead genoemd, is dit niet mogelijk. Deze indirecte kosten bestaan onder andere uit kosten voor ICT, huisvesting, inkoop en financiën. Deze kosten begroten we volgens de verslagleggingsvoorschriften (BBV) centraal in programma 9. Besturen in verandering van tijden. Voor het berekenen van tarieven brengen we een deel van de indirecte kosten ten laste van de tarieven. Dit doen we met een opslag van de overhead als percentage op de directe loonkosten. Voor 2023 was dit 69,62%. Voor de heffingen zien we het onderdeel BTW ook als kosten. Deze rekenen we daarom door in de tarieven.

Kostendekkendheid heffingen

In de volgende tabel laten we zien voor welk percentage de tarieven voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing kostendekkend zijn.

bedragen x € 1.000

	Afvalstoffen-heffing Begroting 2023	Afvalstoffen-heffing Rekening 2023	Rioolheffing Begroting 2023	Rioolheffing Rekening 2023
Netto kosten	12.524	11.941	7.062	7.139
Overhead	1.517	1.517	697	697
BTW	1.228	1.228	1.081	1.081
Totale kosten (a)	**15.269**	**14.686**	**8.840**	**8.917**
Heffing	12.380	12.037	8.753	8.941
Teruggave heffing	-1.384	-1.291	0	0
Overige opbrengsten	3.305	3.601	50	52
Totale opbrengsten (b)	**14.301**	**14.347**	**8.803**	**8.993**
Tekort / overschot (a-b)	**968**	**340**	**36**	**-77**
Kostendekkendheid excl. Inzet reserve	**94%**	**98%**	**100%**	**101%**
Kostendekkendheid incl. Inzet reserve	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Kostendekkendheid leges

In de volgende tabel laten we de kostendekkendheid van de leges zien. Deze kostendekkendheid is gebaseerd op de uitgangspunten die we hiervoor beschreven hebben.

Omschrijving	Kostendekkendheid Jaarrekening 2023	Begroting 2023
Legesverordening Titel 1		
Geboorten, huwelijken en overlijden	45,29%	55,74%
Gemeentelijke basisadministratie	5,08%	9,40%
Reisdocumenten	57,04%	37,62%
Rijbewijzen	98,08%	81,15%
Legesverordening Titel 2		
Omgevingsvergunningen	55,88%	73,83%
Legesverordening Titel 3		
APV en bijzondere wetten	4,50%	7,31%
Marktgelden	41%	60%
Overige heffingen		
Begraven	55%	62%

Binnen de legesverordening onderscheiden we zogenaamde titels. De mate van kostendekkendheid bekijken we op het niveau van deze titels. Binnen deze titels kan sprake zijn van zogenaamde kruissubsidiëring, bijvoorbeeld grote bouwwerken zijn relatief goedkoper dan kleinere bouwwerken.

3. Kwijtschelding

De in de wet geboden ruimte om het kwijtscheldingsbeleid vorm te geven gebruiken we maximaal, wat betekent dat de kwijtscheldingsnorm op 100% ligt. Kwijtschelding kennen we voor de volgende belastingen toe:

- Onroerende zaakbelastingen (na de afschaffing van het gebruikersdeel van de OZB op woningen komt deze vorm van kwijtschelding nog slechts een enkele keer voor)

- Rioolheffing
- Afvalstoffenheffing
- Hondenbelasting

In de volgende tabel staan de aantallen kwijtscheldingsverzoeken in de jaren 2022 en 2023.

Kwijtscheldingsverzoeken	**2022**	**2023**
Meerjarige kwijtschelding	1.284	1.050
Incidentele verzoeken	1.408	1.455
Totaal	**2.692**	**2.505**

4. Opbrengsten belastingen en heffingen

In de volgende tabel geven we een overzicht van de opbrengsten van de belangrijkste belastingen en heffingen. Grote verschillen tussen de gerealiseerde opbrengsten en de begroting na wijziging zijn bij de programma's toegelicht.

+ is uitgaven/nadelig saldo
- is inkomsten/voordelig saldo
bedragen x € 1.000

	Begroting 2023 primitief	**Begroting 2023 na wijziging**	**Rekening 2023**	**Verschil**	**Voordeel/ Nadeel**
Onroerende zaakbelastingen					
- gebruikers niet-woningen	-3.966	-3.966	-4.937	-971	V
- eigenaren woningen	-13.196	-13.329	-13.152	177	N
- eigenaren niet-woningen	-5.357	-5.357	-4.891	467	N
Afvalstoffenheffing	-12.047	-10.996*	-10.746*	250	N
Rioolheffing					
- woningen	-7.174	-7.174	-7.301	-126	V
- niet-woningen	-1.579	-1.579	-1.640	-62	V
Hondenbelasting	-535	-540	-587	-47	V
(Water)toeristenbelasting	-233	-233	-261	-27	V

* afvalstoffenheffing: bedrag inclusief de terugbetaling van heffing als gevolg van het nieuwe afvalbeleid.

Paragraaf bedrijfsvoering

Inleiding

In deze paragraaf lichten we een aantal onderdelen toe. Het gaat om een aantal onderwerpen die we toe moeten lichten in de programmabegroting en in de jaarrekening. We staan hier in deze paragraaf wat uitgebreider bij stil dan in het programma 9. Besturen in verandering van tijden.
Het gaat om:

- De rechtmatigheidsverantwoording
- Privacy
- Informatieveiligheid
- Wet open overheid

Voor de andere actuele ontwikkelingen op het gebied van de bedrijfsvoering verwijzen we naar programma 9. Besturen in verandering van tijden.

Rechtmatigheidsverantwoording

In deze paragraaf is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad, informatie opnemen over de financiële rechtmatigheid.

Met ingangsdatum 1 januari 2023 heeft een wetswijziging plaatsgevonden met als gevolg dat het college hier voor het eerst de rechtmatigheidsverantwoording opneemt in de jaarstukken en verantwoording aflegt over eventuele geconstateerde onrechtmatigheden. De rechtmatigheidsverantwoording houdt in dat het college verantwoording aflegt over hoe zij omgaat met geld en of dit op een juiste manier gebeurt. Tot en met het boekjaar 2022 werd hierover gerapporteerd door de accountant, per het verslagjaar 2023 laat het college zien dat zij zich aan de wet- en regelgeving heeft gehouden bij het uitvoeren van haar taken en verantwoordelijkheden. Dit is belangrijk om het vertrouwen van burgers en andere belanghebbenden te behouden en te versterken. Door middel van een rechtmatigheidsverantwoording legt het college verantwoording af aan de gemeenteraad en andere toezichthouders over hoe zij haar middelen gebruikt en beheert. De accountant verstrekt dus met ingang van dit boekjaar geen rechtmatigheidsoordeel meer in de controleverklaring, maar beperkt zich tot het getrouwheidsoordeel. Dit houdt in dat de accountant wel heeft vastgesteld dat de opgenomen rechtmatigheidsverantwoording getrouw is verantwoord in de jaarstukken.

Met de gemeenteraad is afgesproken dat eventuele afwijkingen op rechtmatigheid groter dan € 100.000 en die betrekking hebben op het begrotingscriterium, voorwaardencriterium en het criterium voor het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik opgenomen dienen te worden in deze paragraaf.

- De afwijkingen t.av. het begrotingscriterium, zijn hieronder opgenomen in de analyse rechtmatigheid indien de lasten niet vallen binnen de begroting (incl. wijzigingen) zoals deze door de gemeenteraad is goedgekeurd. Hierbij gaan we uit (conform de kadernota rechtmatigheid) dat het overschrijden van de begroting (op programmaniveau) en van investeringen altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het oordeel. Dit laatste is het geval als:
    - Kostenoverschrijdingen worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.
    - Kostenoverschrijdingen passen binnen het beleid.
    - Kostenoverschrijdingen het gevolg zijn van openeinderegelingen.

  Daarnaast zijn eventuele onderschrijdingen van de lasten als ook onder- en overschrijdingen van de baten onrechtmatig indien deze niet tijdig gemeld zijn. Tijdig betreft hier ten tijde van het beschikbaar stellen van de jaarrekening.
- Voor wat betreft het voorwaardencriterium is vastgesteld dat de financiële beheershandelingen zijn verricht in overeenstemming met (externe en interne) wet- en regelgeving. Belangrijk onderdeel bij het vaststellen is dat we als gemeente hebben voldaan aan inkoop en aanbestedingsbeleid (norm voor Europese aanbestedingen).
- Voor wat betreft misbruik & oneigenlijk gebruik (M&O) heeft het college voldoende waarborgen genomen om te voorkomen dat als gevolg van misbruik of oneigenlijk gebruik van wet- en regelgeving ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen is verleend of een te laag dan wel geen bedrag aan heffingen aan de gemeente is betaald.

In 2023 zijn geen afwijkingen (rechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden qua rechtmatigheid) vastgesteld die niet in overeenstemming zijn met de door de gemeenteraad vastgestelde richtlijnen.

Analyse begrotingsrechtmatigheid

Programma's met overschrijding lasten

In onderstaande tabel zijn de lastenoverschrijdingen opgenomen per programma met vermelding of de overschrijding wel of niet mee telt voor de rechtmatigheidsverantwoording.

Bedrag * € 1.000

Omschrijving	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil	Onrechtmatig telt niet mee	Onrechtmatig telt wel mee
Lasten per programma					
02. Werk, inkomen en onderwijs	85.747	88.636	2.889	2.889	-
06. Stadscentrum	1.556	1.857	301	301	-
10. Financieel beleid	3.259	4.400	1.141	1.141	-

Toelichting overschrijdingen lasten per programma

Programma 02. Werk, inkomen en onderwijs

De overschrijding op de lasten wordt veroorzaakt door hogere kosten voor bijzondere bijstand. We hebben hogere kosten door het uitkeren van energietoeslag. We ontvangen hiervoor geld vanuit het Rijk. Vanuit de decembercirculaire 2023 hebben we hiervoor nog een bedrag ontvangen vanuit het Rijk. Deze opbrengsten staan verantwoord binnen programma 10.
Tegenover deze hoge kosten staan direct gerelateerde opbrengsten. Daarom telt dit niet mee als onrechtmatigheid.

Programma 06. Stadscentrum

De overschrijding is puur administratief van aard. Dit wordt veroorzaakt doordat de gemaakte kosten voor de grondexploitatie "Herstructurering Walkwartier", ter grootte van € 0,4 miljoen in 2023 geboekt zijn naar de voorraad. Deze voorraadboeking is in tegenstelling van de begroting (geboekt als kosten), geboekt als opbrengst. Daardoor lijkt er sprake te zijn van kostenoverschrijding hoewel daar helemaal geen sprake van is.

Programma 10. Financieel beleid

De overschrijding heeft een aantal oorzaken. De belangrijkste oorzaken zijn hogere rentekosten voor ons eigen vermogen en hogere vennootschapsbelasting. Tegenover de hogere rentekosten voor ons eigen vermogen staan hogere renteopbrengsten. Dit nadeel wordt dus gecompenseerd door hogere opbrengsten. De hogere kosten voor de Vennootschapsbelasting komt direct voort uit fiscale wet en regelgeving. Het betreft de te verwachte vennootschapsbelasting van deze jaarrekening. We konden de omvang van het bedrag pas na de jaarafsluiting berekenen, daarom hebben we hier in de begroting nog niet eerder rekening mee kunnen houden. Gezien dit wettelijke kader telt dit niet mee als onrechtmatigheid.

Investeringen met overschrijdingen kredieten

Het investeringskrediet van de immateriële vaste activa van het project sportvelden Macharen is met € 113.500 overschreden. Dit is een voorbereidingsproject van de grondexploitatie. Er zijn meer plankosten dan vooraf ingeschat, omdat de planologische werkzaamheden in combinatie met de komst van het nieuwe maatschappelijke centrum veel tijd kosten. Ook kent het gebied diverse ruimtelijke uitdagingen. Dit project loopt nog door in 2024, bij de vaststelling van het MPG wordt naast krediet voor deze overschrijding een extra krediet van € 96.000 aangevraagd.

Er zijn geen overschrijdingen op investeringskredieten ten aanzien van de materiële vaste activa boven de € 100.000. Hiermee zijn de uitgaven op deze investeringskredieten rechtmatig.

Conclusie
Uit de toelichtingen blijkt dat de overschrijdingen passen binnen begrotingsrechtmatigheid. Dit geeft geen aanleiding om specifieke acties richting de toekomst te ondernemen.

Privacy

Beleid

We hebben de volgende activiteiten uitgevoerd:

- We hebben een privacy governance structuur vastgesteld waarbij de verantwoordelijkheden voor de naleving van privacywetgeving zijn belegd en binnen de verschillende teams accenthouders privacy zijn benoemd die het borgen van de naleving ondersteunen. Daarnaast hebben we een gewijzigde procedure ingevoerd voor het behandelen van inzageverzoeken van inwoners. Kern van de wijziging is dat het voor inwoners eenvoudiger is digitaal inzage te vragen.
- Verder hebben we de procedure voor het melden van datalekken vernieuwd waardoor deze efficiënter kunnen worden afgehandeld.
- We hebben een nieuwe procedure vastgesteld voor het uitvoeren van risicoanalyses bij het verwerken van persoonsgegevens (DPIA). Met de risicoanalyse kunnen vroegtijdig eventuele risico’s voor de persoonlijke levenssfeer van inwoners worden vastgesteld. Vervolgens kunnen maatregelen worden geïmplementeerd om de risico’s te beperken. De nieuwe procedure geeft voor medewerkers meer handvatten wanneer en op welke wijze de risicoanalyse moet worden uitgevoerd.
- Tot slot is in 2023 een start gemaakt met het identificeren van een geschikte management tool ter ondersteuning van de privacy PDCA. Naar verwachting wordt deze in de eerste helft van 2024 geselecteerd en aangeschaft.

Uitvoering

In 2023 is er een start gemaakt met het cyclische bouwen aan privacy compliance: de directie heeft het plan van aanpak vastgesteld.
Verder is er ook aandacht besteed aan de uitvoering van het privacybeleid. We hebben een start gemaakt met het identificeren van de verschillende registraties binnen de gemeente (het register van verwerkingen). Onderdeel daarvan is ook het identificeren van registraties waarvoor een risicoanalyse verplicht is. Als gevolg van het vertrek van de Concern Privacy Officer heeft dit project enige vertraging opgelopen, maar kan toch in Q1 2024 worden afgerond.

Op het gebied van kennis en bewustzijn zijn er ook acties geweest. Zo hebben we informatie gegeven via InternOss en is er een actie in het gemeentehuis geweest waarbij er aandacht werd gevraagd voor 'privacy-proof' werken in de praktijk met als beloning een 'goed-bezig-reep'.
Daarnaast organiseerden we voor de accenthouders een training waarin de basisbeginselen uit de AVG zijn toegelicht en vertaald naar de werkzaamheden van de teams. Voor de afdeling P&O is er een training georganiseerd met specifieke aandacht voor privacy op de werkvloer.

2024

Voor 2024 stelt de directie een nieuw plan van aanpak op. Hierin wordt onder andere aandacht besteed het opstellen van een organisatie-breed bewustwordingsplan en de uitvoering van risicoanalyses.

Informatieveiligheid

We hebben het strategisch informatiebeveiligingsbeleid vastgesteld voor de periode 2023 tot en met 2026. Het beleid geeft richting en stelt kaders zodat informatiebeveiliging een bijdrage levert aan onze (strategische) organisatiedoelen. Bovendien is informatiebeveiliging verankerd in onze organisatievisie 'Oss, op weg naar een 100.000+ gemeente'.

Verder is informatiebeveiliging onderdeel van het vernieuwde beleid voor hybride werken, het beleidsplan voor MS 365 in het kader van het 'Moderne werken', en wordt informatiebeveiliging meegenomen in de beleidsrichtlijnen voor het gebruik van camera's en logische toegangsbeveiliging, ook wel bekend als Identity & Access Management (IAM). IAM zorgt voor een veiligere informatievoorziening door onze processen en systemen zo in te richten dat medewerkers slechts toegang hebben tot applicaties en gegevens als dat voor de uitvoering van hun taken noodzakelijk is.

We blijven medewerkers bewust maken van het belang van informatiebeveiliging. Via de campagne 'Veilig werk' vertellen we over actuele cyberdreigingen en leggen we uit wat we verwachten van onze medewerkers. Daarnaast hebben we opnieuw een mysteryguest-onderzoek uitgevoerd en wordt het belang van informatiebeveiliging ook op managementniveau benadrukt. Verder heeft een groot aantal (functioneel) applicatiebeheerders een basisopleiding informatiebeveiliging gevolgd.

We hebben veel geïnvesteerd in de technische inrichting van 'Monitoring & Response'. Door continue monitoring en analyse van onze IT-infrastructuur, kunnen we direct acteren bij afwijkingen. Daarnaast blijven we onze systemen voorzien van de laatste patches en updates en hebben we aandacht voor back-up en restore. Net als voorgaande jaren hebben we ook pentests en kwetsbaarheidsscans laten uitvoeren.

Gemeentes moeten eind 2024 behalve aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) ook aan de Europese NIS2-richtlijn voldoen. Omdat deze richtlijn strengere eisen stelt aan gemeentes, heeft Oss samen met de VNG gewerkt aan een handreiking implementatie NIS2 voor gemeentes. Deze zal begin 2024 worden gepubliceerd.

Jaarlijks verantwoorden we ons over informatiebeveiliging via ENSIA. In 2022 hebben we op basis van de verplichte IT-audits voor DigiD en Suwinet opnieuw aan alle eisen voldaan. Het ENSIA-verantwoordingsproces voor 2023 loopt nog.

Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. Het is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Naast verbetering van de informatie-huishouding van de overheid beoogt de Woo kortweg de toegang tot overheidsinformatie voor iedereen te vergroten door de actieve openbaarmaking te bevorderen. Dit betekent dat de overheid uit zichzelf (de wettelijk aangewezen categorieën) documenten openbaar moet maken. In de Woo blijft de mogelijkheid bestaan om de overheid te verzoeken om documenten, die nog niet (actief) openbaar zijn gemaakt, alsnog openbaar te maken, de Wob is een onderdeel van de Woo geworden.

De Woo rust op drie pijlers:

1. Passieve openbaarmaking (Woo-verzoek): In 2023 is er een Woo-contactpersoon aangewezen om vragen van inwoners te beantwoorden. Woo-verzoeken kunnen elektronisch worden ingediend via een formulier op de website. De ontvangen Woo-verzoeken worden ook gepubliceerd op de website www.oss.nl/woo.
2. Actieve openbaarmaking: Op termijn moeten bepaalde categorieën informatie actief openbaar worden gemaakt volgens de Wet open overheid. Daarnaast is er een inspanningsverplichting om documenten actief openbaar te maken waar mogelijk. In 2023 hebben we een projectorganisatie opgericht en een projectplan geschreven om de implementatie van deze actieve openbaarmaking te realiseren. De focus ligt op de verplichte informatiecategorieën en de strategie die de landelijke overheid hanteert bij het bepalen van de volgorde van openbaar te maken documenten. Inmiddels zijn we aangesloten op de WOO-index, een portaal dat verwijst naar documentcollecties die gepubliceerd zijn. Een aantal categorieën is inmiddels

openbaar gemaakt. Om de informatie op een privacyveilige manier te publiceren is in 2023 ook een anonimiseringstool geïmplementeerd.

3. Informatiehuishouding: Informatie is cruciaal voor het functioneren van de overheid en de verantwoording in onze democratie. Het beheer en gebruik van informatie moeten goed worden geregeld. We hebben stappen gezet om informatiebeheerplannen te implementeren, waarin de stand van zaken en aanbevelingen voor verbetering worden vastgelegd. In 2024 werken we verder aan het uitrollen van informatiebeheerplannen, het geschikt maken van specifieke vakapplicaties voor archivering, de implementatie van M365 als archiefomgeving, de doorontwikkeling van het zaaksysteem en het centrale DMS eDocs voor archivering en de verbetering van de samenhang en afstemming van applicaties binnen de informatiearchitectuur.

Paragraaf investeringsplan

Inleiding

In deze paragraaf rapporteren we over de investeringen die we in dit boekjaar hebben uitgevoerd.
We geven inzicht in:

- de besteding op kredieten en de bijbehorende restantkredieten;
- de geplande investeringen 2023 die nog niet in uitvoering zijn.

De uitgaven op een investering lopen niet altijd gelijk met het boekjaar. Van de restantkredieten geven we daarom aan of deze kunnen worden afgesloten omdat de investering is afgerond of dat deze worden overgeheveld naar het volgende boekjaar omdat het project nog loopt.

Geplande investeringen 2023 die nog niet in uitvoering zijn, schuiven door naar het volgende boekjaar. De financiële effecten hiervan (doorschuiven van de bijbehorende kapitaallasten) verwerken we in de eerste financiële tussenrapportage 2024.

1. Wat is een investering?

Investeren is het aanschaffen van goederen met een meerjarig nut. Bij investeringen is er een onderscheid tussen investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. We zijn verplicht om investeringen te activeren en de jaarlijkse lasten van deze investering op te nemen in de begroting. Dat staat in de verslagleggingsvoorschriften (BBV). Daarnaast is er een onderscheid in vervangingsinvesteringen en nieuwe investeringen. Vervangingsinvesteringen worden gedaan ter vervanging van oude al bestaande investeringen. Alle overige investeringen zijn nieuwe investeringen.

2. Investeringskredieten 2023

In de volgende tabel geven we een overzicht van de lopende investeringen (kredieten) per 31 december 2023. We laten per programma zien hoe groot de beschikbare investeringskredieten zijn, wat we in 2023 hebben uitgegeven, hoeveel we tot nu toe totaal besteed hebben en welk bedrag we nog moeten uitgeven. In het bijlageboek is een overzicht op detailniveau per afzonderlijk krediet opgenomen. Daarbij is ook aangegeven welke kredieten we afsluiten en welke kredieten we overhevelen.
Mutaties op erfpachtgronden, beheergronden en strategische gronden zijn niet in dit overzicht meegenomen.
Kredieten zijn opgehoogd met de bij de begroting toegerekende te activeren uren.

bedragen x € 1.000

Programma	Investerings-krediet	Besteed 2023	Totaal besteed	Nog uit te geven
1. Welzijn en Zorg	20.423	3.089	3.089	17.334
2. Werk, inkomen en onderwijs	22.737	18.177	19.309	3.427
3. Ontmoeten, sport en cultuur	18.759	8.932	12.496	6.263
4. Klimaat, energie en openbare ruimte	19.579	5.857	6.799	12.781
5. Economie	7.557	95	95	7.462
6. Stadscentrum	18.655	1.840	4.448	14.207
7. Verstedelijking, wonen en mobiliteit	1.587	76	321	1.267
9. Besturen in verandering van tijden	6.972	2.533	2.614	4.358
Totaal	**116.269**	**40.598**	**49.170**	**67.099**

Het bedrag nog uit te geven is het rekenkundig verschil van de beschikbaar gestelde kredieten en de daadwerkelijke uitgaven op totaalniveau.

Toelichting investeringen 2023

Programma 1. Welzijn en Zorg

De investeringen in dit programma hebben betrekking op welzijn en zorg. Het betreft de volgende kredieten:

- Jeugdhuis 't Kempke Ravenstein deze aankoop heeft in 2023 plaatsgevonden. Op dit krediet verwachten we geen mutaties meer waardoor het krediet gesloten gaat worden per 2023.
- Opvanglocatie vluchtelingen Macharenseweg-Spitbergerweg. voor € 19,7 miljoen, waarvan tot nu toe € 3,48 miljoen is uitgeven. De werkzaamheden worden in 2024 afgerond. De nieuwe locatie dient 1 oktober 2024 in gebruik genomen te zijn.
- Verkeersmaatregelen opvanglocatie vluchtelingen Macharensweg-Spitsbergerweg € 650.000 waarop nog geen uitgaven zijn gedaan.

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs

De investeringen in dit programma hebben betrekking op onderwijs. Het betreft de volgende kredieten:

- Het krediet van Kentalis/Hooghuis West van € 135.000 (€ 142.800 inclusief te activeren uren) hierop zijn geen uitgaven gedaan. Op dit krediet verwachten we geen mutaties meer waardoor het krediet gesloten gaat worden per 2023.
- Nicolaasschool voor € 8,28 miljoen, waarvan tot nu toe € 8,26 miljoen is uitgegeven. De raad heeft besloten om het restant van deze investering over te hevelen naar de investering Nicolaasschool Gymzaal (onder programma 3). De investering Nicolaasschool sluiten we af per 2023.
- Nicolaasschool grond voor € 708.000 , waarvan tot nu toe € 593.000 is uitgegeven. Op dit krediet verwachten we geen mutaties meer waardoor het krediet gesloten gaat worden per 2023.
- Nicolaasschool openbare ruimte € 325.500. Hierop zijn geen uitgaven gedaan, we sluiten dit krediet af. Binnen programma 4 is krediet beschikbaar voor de infrastructuur bij de Nicolaasschool.
- Korenaer/Kennedyschool voor € 13,06 miljoen, waarvan tot nu toe € 10,36 miljoen is uitgegeven.

- Verder zijn er binnen dit programma kredieten beschikbaar voor aanpassingen in MFA's, deze zijn in 2023 nog niet uitgevoerd we hevelen deze kredieten over naar 2024 MFA Noorderlicht € 137.400, MFA Lith € 44.800 en MFA Meteoor € 23.500.
- Op voor de investering voor De Eiber zijn in 2023 al voorbereidingskosten gemaakt van € 80.000, dit is onderdeel van een grotere investering waarvoor € 5 miljoen op het investeringsplan is opgenomen.

Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur

De nog lopende investeringskredieten binnen dit programma betreffen:

- 't Slotje Herpen: € 3,6 miljoen, waarvan inmiddels € 3,5 miljoen is uitgegeven, oplevering vindt plaat in 2024, dan sluiten we dit krediet ook af.
- Raadhuis Ravenstein € 1,2 miljoen waarop inmiddels tot en met 2023 € 1,1 miljoen is uitgegeven. Op dit krediet verwachten we geen mutaties meer waardoor het krediet gesloten gaat worden per 2023.
- Gymzaal Ruwaard renovatie € 1,1 miljoen waarop nog geen uitgaven zijn gedaan. We sluiten dit krediet af omdat we hier voorlopig niet op gaan investeren.
- Gymzaal Verdistraat renovatie € 0,6 miljoen waarop inmiddels € 32.000 is uitgegeven.
- Urban Sportspark een krediet van € 0,5 miljoen nog uit te geven.
- Verbouwing de Koppelinck hiervoor is een krediet van € 335.000 beschikbaar, waarvan nog € 53.000 resteert. Op dit krediet verwachten we geen mutaties meer waardoor het krediet gesloten gaat worden per 2023.
- Verduurzaming mfc de koppellinck € 393.000, waarvan inmiddels € 461.000 is uitgegeven. In 2024 ronden we dit project af en ontvangen we nog een subsidie die we hier aan toe kunnen rekenen. Waardoor de uiteindelijke overschrijding beperkt zal zijn.
- Verduurzaming Wijkcentrum Meteoor € 764.000, waarvan inmiddels € 538.000 is uitgegeven.
- Verduurzaming buurtcentrum Kortfoort € 474.000, waarvan inmiddels € 334.000 is uitgegeven.
- Vervanging nieuwbouw voor het Golfbad is een voorbereidingskrediet van € 1,7 miljoen beschikbaar waarvan € 229.000 is uitgegeven.
- Nicolaasschool gymzaal voor € 2,07 miljoen waarvan tot nu toe € 1,55 miljoen is uitgegeven.
- Theater de Lievekamp voorlopig ontwerp € 920.000 waarvan € 981.000 in 2023 is uitgegeven. In 2024 volgt het raadsvoorstel voor het krediet van het totale project. Deze overschrijding wordt daarin meegenomen.
- Demontage en opslag Zuiderstrandtheater € 3,9 miljoen, waarvan inmiddels € 3,18 miljoen is uitgegeven.
- Open sportpark Herpen € 128.000, waarvan € 58.000 is uitgegeven.
- MFA Oss Noord-West € 527.600, dit krediet wordt afgesloten, kosten die hierop al waren gemaakt zijn ten laste van de reserves gebracht.
- NOK ontmoeten € 240.800. We sluiten dit krediet af, omdat we hier zelf geen gebouw gaan realiseren. We hebben in 2023 een bijdrage aan activa in eigendom van derden beschikbaar gesteld.
- Avanti € 40.000 hierop is in 2023 € 30.000 uitgegeven, deze investering wordt in 2024 afgerond.

Programma 4. Klimaat, energie en openbare ruimte

Dit programma bevat de kredieten vanuit het IUP voor € 14.852.000. Tot en met 2022 activeerden we deze projecten per jaarschijf op totalen, vanaf 2023 verwerken we de investeringen per project apart in de administratie en sluiten we ook per project af. Van dit bedrag is in 2023 € 4.879.000 uitgegeven. De grootste uitgaven zijn gedaan op de volgende projecten: versterken boomstructuur (€ 1.018.000), vervangen civieltechnische kunstwerken (€ 627.000), Dr. Wiegersmastraat (€ 482.000), vervanging openbare verlichting (€ 430.000). Het restant van de IUP-kredieten van € 9.974.000 betreft investeringsruimte voor 2024 en 2025. Dit brengen we ten laste van de investeringsvolumes uit het investeringsplan voor die jaren.
Naast het IUP bevat dit programma de volgende afzonderlijke investeringen:
- Dorpsplein Geffen € 1,76 miljoen, hiervan is € 264.000 uitgegeven.
- Grondstoffencentrale voor € 750.000, deze investering wordt in 2024 afgerond. In 2023 is € 734.000 uitgegeven
- 't Schijvertje infra € 723.087 hierop is € 461.000 uitgegeven
- Vergroenen Stadshart € 500.000, waarvan nog € 287.000 resteert
- Blinde geleideroute € 130.000 deze investering schuiven we helemaal door naar 2024

- Openbare verlichting Docfalaan € 110.000 deze investering schuiven we door naar 2024
- Veiligheid speeltoestellen de Meteoor, deze investering is volledig uitgevoerd en sluiten we af.

Programma 5. Economie

Dit programma bevat de investering in de Haven Elzenburg. Het krediet bedraagt € 7.6 miljoen. Op dit krediet hebben we in 2023 € 96.000 uitgegeven.

Programma 6. Stadscentrum

Dit programma bevat de investering in Het Warenhuis. In totaal heeft de gemeenteraad hier een krediet van € 17,9 miljoen voor beschikbaar gesteld. Hierop is in 2023 € 1,8 miljoen uitgegeven. Verder zit in dit programma de investering Stadsportpark TBL voor een krediet van € 796.000 hierop is in 2023 € 5.000 uitgegeven.

Programma 7. Verstedelijking, wonen en mobiliteit

De investeringen binnen dit programma betreffen de uitbreiding van de standplaatsen woonwagens (€ 575.000) hierop is tot en met 2023 € 276.000 uitgegeven. Daarnaast is er voor € 2.400 aan investeringen op Verkeersregelinstallaties geactiveerd in 2023.

Programma 9. Besturen in verandering van tijden

De investeringen binnen dit programma betreffen ICT (€ 0,4 miljoen) en rollend materieel (€ 1,2 miljoen). Er resteert bij ICT nog een saldo van € 153.000 en € 326.000 voor rollend materieel. Voor de verbouwing van het gemeentehuis is er een krediet beschikbaar gesteld van €1,94 miljoen hiervan is in 2023 0,3 miljoen uitgegeven. Verbouwing BSOB is een krediet beschikbaar gesteld van € 740.000 waarvan € 703.000 itgegeven, op dit krediet verwachten we geen mutaties meer waardoor het krediet gesloten gaat worden per 2023.

4. Geplande investeringen 2023

In de programmabegroting 2024-2027 is het investeringsplan 2023 voor het laatst geactualiseerd.
Het totale investeringsplan voor 2023 bedroeg € 14,5 miljoen (zie onderstaande tabel). Voor projecten die gestart zijn, zijn investeringskredieten aangemaakt, deze hebben we in het vorige blok toegelicht. Vanuit het investeringsplan zijn projecten voor een bedrag van € 2,1 miljoen nog niet opgestart en schuiven door naar het jaar 2024. Deze lichten we hieronder toe. Het financiële effect hiervan vanwege het doorschuiven van de kapitaallasten verwerken we in de eerste financiële tussenrapportage 2024.

Investering	Besluit	Type	Plan 2023	Plan 2023 dat doorschuift naar 2024
2. Werk, inkomen en onderwijs*				
De Evenaar en 't Kleurenbos	A/C	N	137	0
Meander Lith	A	N	45	0
Mozaiek	A/C	N	23	0
Totaal programma			**206**	**0**
3. Ontmoeten, sport en cultuur*				
Kunstgras Amstelhoef onderlaag	A	N	300	300
Kunstgras Amstelhoef toplaag	A	N	300	300
Gymzaal Verdistraat	C	N	152	152
Sportclub Herpen	A/C	N	128	0
Totaal programma			**880**	**752**
4. Klimaat, energie en openbare ruimte				
Wegen	C	V	3.108	0
Groen	C	V	1.375	0
Openbare verlichting	C	V	1.197	0
Bomen Groenfonds	C	N	990	0
Alard van Herpenplein	R	N	650	0
Wandelroute Blinden Centrum	C	N	130	0
Vergroenen Stadshart	C	N	125	125
Uitbreiding software afval	C	V	27	0
Bassin compostering	C	V	15	0
Totaal programma			**7.618**	**125**
7. Verstedelijk, wonen mobiliteit				
Verkeersregelinstallaties	C	V	198	0
Parkeren	C	V	215	215
Totaal programma			**413**	**215**
9. Besturen in verandering van tijden				
Rollend materieel	C	V	1.625	0
Meubilair gemeentehuis	A/C	V	1.660	0
ICT Hardware	A	V	470	470
Verbouwing gemeentehuis	C	N	350	0
ICT Software	A	V	161	31
Totaal programma			**4.266**	**501**
10. Financieel Beleid				
Activeren uren openbare ruimte	A	N	616	0
Activeren uren Vastgoed	A	N	485	0
Totaal programma			**1.100**	**0**
TOTAAL ALLE PROGRAMMA'S			**14.482**	**1.593**

Toelichting geplande investeringen
De uitvoering van een aantal investeringen uit 2023 schuiven door naar 2024.

Het voorbereidingkrediet voor de Gymzaal Verdistraat wordt in 2024 door het college beschikbaar gesteld. Verder is de uitvoering voor de investering Kunstgras Amstelhoef onderlaag en Kunstgras Amstelhoef toplaag vertraagd door ruimtelijke procedures bezwaartermijnen/zienswijzen, we verwachten deze projecten in 2024 uit te voeren.
In programma 4 schuiven we de geplande investeringen vergroenen stadshart (aanvulling) door. De verwachting is dat de investeringen in 2024 uitgevoerd gaan worden. De investering parkeren in programma 7 is nog niet uitgevoerd en schuiven we door naar 2024.
Verder schuiven we op programma 9 de geplande ICT investeringen door naar 2024.

Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte

Inleiding

De uitvoering van projecten, zeker van complexe projecten, is en blijft een dynamisch proces. Door het constant blijven volgen van de projecten tijdens de voorbereiding en uitvoering krijgen we een goed inzicht in het uiteindelijke resultaat, de kosten, en de inzet van subsidies.
Deze rapportage geeft de voortgang weer van de IUP-projecten van de afdeling IBOR. Alle projecten zijn beoordeeld naar de situatie per december 2023. Daarbij is ook een doorkijk gemaakt naar de totale doorlooptijd van het betreffende project. Als er sprake is van een technische - en/of financiële afwijking treft u in deze rapportage een nadere toelichting aan.

1. Technische voortgang van de projecten (alle IUP-projecten)

Hierbij wordt beoordeeld welke technische mutaties er de afgelopen periode hebben plaatsgevonden. Daarbij wordt gekeken of eventuele afwijkingen gevolgen hebben voor de planning van de uitvoering. Vooralsnog kunnen de meeste projecten volgens planning worden afgerond. In het volgende overzicht geven we aan welke technische mutaties de afgelopen periode hebben plaatsgevonden voor de IUP projecten.

Status	**Aantal**
Technisch gereed	8
Financieel gereed	9
Voorbereiding op schema	18
Uitvoering op schema	42
Startmoment loopt gevaar	1
Startmoment is bijgesteld	1
Project is vervallen	3
Nieuw project	0
Totaal	**82**

Status – startmoment loopt gevaar
Berghem Centrum (o.a. Nelissenstraat, Molenweg, Toxopeusstraat)
De start van (het noordelijke deel van) het project Centrum Berghem wordt aangepast op het tempo van de revitalisering van de woningen door de woningbouwstichting. Het startmoment van het project Berghem Centrum loopt hierdoor gevaar.

Status – startmoment is bijgesteld
Heihoeksingel fietspad
Het project voorziet in het realiseren van een extra fietspad op de heihoeksingel tussen de Joost van den Vondellaan en Ruwaardsingel. Met de ontwikkeling van de woningbouw in Amsteleind zijn mogelijk ook wijziging in de toeleidende infrastructuur noodzakelijk. Dit heeft invloed op de keuze en/of de vormgeving van het fietspad.

Status – project is vervallen
Amsteleindstraat
De ontwikkeling van woningbouw in Amsteleind heeft invloed op de directe omgeving. Een goede ontsluiting van het nieuwe woningbouwgebied vraagt om een andere benadering van de verkeersfunctie van de Amsteleindstraat. Hierdoor is er voor gekozen om vooralsnog geen (grootschalige) werkzaamheden aan de Amsteleindstraat uit te voeren.

Mondriaanlaan
Het kortsluiten van de fietsverbinding tussen de Dr. Saal van Zwanenbergsingel en de Hescheweg over de Mondriaanlaan ter hoogte van de school wordt ondergebracht bij de ontwikkeling van Talentencampus 2. Binnen deze ontwikkeling krijgen de fietsverbinding een integrale plaats.

Vlinderstraat
In de Vlinderstraat en omgeving is een aanvullend parkeeronderzoek uitgevoerd. Uit dit onderzoek komt naar voren dat er geen extra parkeerplaatsen nodig zijn. Het project kan hiermee komen te vervallen.

Status – nieuw project
Er zijn bij het opstellen van de 2e voortgangsrapportage IUP 2023 geen nieuwe projecten te melden.

Projectmutaties (alleen de IBOR-projecten)
Het resultaat van de 2e voortgangsrapportage IUP 2023 bestaat uit projectresultaten (positief en negatief) en projectmutaties (bijramen en aframen). De 2e voortgangsrapportage IUP 2023 laat een beperkt negatief totaalresultaat zien. Het resultaat laat zich als volgt samenvatten.

Negatieve projectresultaten
Fietspad N625
De participatie in het provinciale project fietspad N625 is met het leveren van de financiële bijdrage voor het gemeentelijke deel geëindigd. Het project sluit met een klein negatief projectresultaat.

Speelvoorziening inhaalslag
Het project Speelvoorziening inhaalslag is gereed en sluit met een klein negatief projectresultaat.

Positieve projectresultaten
Inspecties en onderzoek wegen Oss
De binnen het project Inspecties en onderzoek wegen Oss voorziene werkzaamheden zijn binnen een andere activiteit meegenomen. Het project sluit met een positief projectresultaat.

Dunnen bomen gebied 3
Naar aanleiding van een buitenopname is gebleken dat met minder dunning van bomen kon worden volstaan. Het project sluit met een positief projectresultaat.

Hazenkamplaan herinrichten
Binnen het project was een veelomvattende reparatie van een rioolput voorzien. Deze reparatie kon achterwege blijven. Het project sluit met een positief projectresultaat.

Krijtweg dunnen bomen
De in het project voorziene maatregelen pakten goedkoper uit. Het project sluit met een positief projectresultaat.

Omvormen diverse locaties
Het project is gereed en sluit met een beperkt positief projectresultaat.

Verduurzaming De Geer
Het project is gereed en sluit met een positief projectresultaat.

Vervanging beplantingen
Het project is gereed en sluit met een positief projectresultaat.

Aframen projectbudget
Dr. Wiegersmastraat
Het project is gunstig aanbesteed en hierdoor kan tussentijds een gedeelte van het projectbudget worden afgeraamd.

Van Hogendorplaan West
Een verschil van inzicht met de aannemer is in het voordeel van de gemeente beslecht. Hierdoor kan een gedeelte van het hiervoor gereserveerde projectbudget tussentijds worden afgeraamd.

Bijramen projectbudget
St. Sebastianusstraat
Door bezwaren in de inspraak en een technische confrontatie tussen de riolering en kabels en leidingen heeft het project stagnatie opgelopen. De hiermee samenhangende kosten leiden tot een tussentijdse bijraming op het project.

Wateroverlast Vorstengrafdonk
Binnen het project treden veel technische afwijkingen op beschikbare input van de kabels en leidingen op. Hierdoor dienen keer op keer technische oplossingen in het veld te worden gevonden. Dit leid tot een aanzienlijke tussentijdse bijraming op het project.

2. Voortgang op projectniveau

A = Programmafase
B = Ontwerpfase
C = Bestekfase
D = Uitvoeringsfase
E = Technisch gereed
F = Financieel gereed

Projectnaam	Project-fase	Toelichting bij technische of financiële afwijkingen
6210264 Inspecties en onderzoek wegen Oss	F	Deze werkzaamheden zijn onder een andere post gebracht, dit project wordt afgesloten met een positief financieel resultaat.
Dr. Wiegersmastraat e.o.	D	Het project kent een aanbestedingsvoordeel waardoor het projectbudget wordt tussentijds naar beneden bijgesteld.
Dunnen Bomen Gebied 3 (o.a. Vingelenweg, Brinkstraat, Voorstraat en Steenwerk)	F	Op basis van een buitenopname zijn aanzienlijk minder bomen gedund dan voorzien, dit project wordt afgesloten met een positief financieel resultaat.
Fietspad N625	F	De bijdrage in het provinciaal project is gereed, dit project wordt afgesloten met een beperkt negatief financieel resultaat.
Hazenkamplaan herinrichten	F	Een voorziene reparatie van een rioolput binnen het project hoeft vooralsnog niet te worden uitgevoerd, dit project wordt afgesloten met een positief financieel resultaat.
Krijtweg dunnen bomen	F	De voorziene maatregelen in het project pakten goedkoper uit, het project wordt afgesloten met een positief financieel resultaat.
Mondriaanlaan	A	De voorziene werkzaamheden worden uitgevoerd bij de verder ontwikkeling en uitrol van Talentencampus 2, het project komt hiermee te vervallen.
Omvormen diverse locaties (Kasteel en Toernooiveld)	F	Het project is gereed en wordt afgesloten met een positief financieel resultaat.
Speelvoorzieningen inhaalslag	F	Het project is gereed en wordt afgesloten met een negatief financieel resultaat.
St. Sebastianusstraat	E	Bezwaren en conflicterende situatie met kabels en leidingen hebben gezorgd voor extra kosten, het projectbudget wordt tussentijds naar boven bijgesteld.
Van Hogendorplaan West	E	De gemeente heeft een meningsverschil binnen het project gewonnen, het projectbudget wordt tussentijds naar beneden bijgesteld.
Verduurzaming De Geer	F	Het project is gereed en wordt afgesloten met een positief financieel resultaat.
Vervanging beplanting (Kloosterstraat, Martin Luther Kingstraat, Maanstraat, Oosterdstraat, Zr. Hermenegildahof)	F	Het project is gereed en wordt afgesloten met een positief financieel resultaat.
Wateroverlast Vorstengrafdonk	D	Het project kent enkele fikse tegenvallers ten aanzien van rioleringen en kabels en leidingen, het projectbudget wordt tussentijds naar boven bijgesteld.

3. Financiën

Het resultaat van de 2e voortgangsrapportage IUP 2023 is geanalyseerd naar de financieringsbron. Een project kan gevoed worden uit het rioleringsfonds, fonds bodemsanering, grondbedrijf en beheergelden. Om een zuiver beeld te schetsen wordt het resultaat terug herleid naar deze groepen. Het resultaat valt uiteen in afwijkingen op groot onderhoud en vervanging. De afwijkingen op groot onderhoud worden gemuteerd op de betreffende activiteiten en voor zover het groot onderhoud groen, wegen of verkeer betreft eventueel verrekend met de Reserve IUP.
Afwijkingen op vervanging leiden tot aanpassing van het betreffende investeringsvolume en hogere of lagere kapitaallasten in volgende jaren.

Het totale resultaat op de IUP-projecten bedraagt € -7.978. Dit bedrag is opgebouwd uit een positief resultaat op groot onderhoud van € 44.352 en een negatief resultaat op vervangingen van € - 52.330. Het onderdeel 'opvangen projectresultaten' van de reserve IUP heeft het maximum bereikt. Het resultaat op groot onderhoud van € 44.352 komt derhalve ten gunste van de algemene middelen. Het resultaat op vervangingen van € -52.330 verrekenen we binnen het investeringsvolume openbare ruimte.

Projecten in uitvoering (onderhanden werk)

Naast de projecten die (financieel) zijn afgerond en projectbijstellingen zijn er momenteel een groot aantal projecten in uitvoering.
Op dit moment zijn er voor € 37,6 miljoen aan projecten IUP (inclusief haven) "onderhanden". Hiervan is in 2023 voor een bedrag van € 11,9 miljoen feitelijk besteed. Dit betekent dat openstaande werken nog € 25,7 miljoen bedraagt. Dit is ongeveer de omzet voor 2 jaar.
Van de projecten onderhanden hebben de Oude Litherweg, Sint Sebastiaanstraat, Nieuwstraat, Ravenstein, Dr. Wiegersmastraat e.o., civieltechnische kunstwerken, baggeren haven en wateroverlast Vorstengrafdonk de grootste financiële omvang.

Bestemming rekeningresultaat

De jaarrekening 2023 sluit met een positief saldo van afgerond € 7.085.545. De bestemming van het saldo vindt pas plaats nadat de jaarrekening is vastgesteld. Voorstellen voor het overhevelen van budgetten zijn mogelijk om ervoor te zorgen dat projecten c.q. activiteiten, waarvoor in 2023 specifieke gelden beschikbaar gesteld zijn, in 2024 alsnog uit te voeren/af te ronden. Het is goed om dit soort voorstellen aan een aantal criteria te toetsen. Deze zijn:

- Beleidsinhoudelijk is het noodzakelijk de prestatie alsnog te realiseren.
- De over te hevelen middelen waren al bedoeld voor de betreffende prestatie.
- De prestatie past in de werkplanning of het jaarplan van het nieuwe jaar.
- Realisatie van de prestatie vindt uiterlijk in het nieuwe jaar plaats.
- Er is sprake van budgetten voor projecten waar bij de start al duidelijk was dat de uitvoering meerdere jaren zou vergen. Deze budgetten moeten voor deze projecten beschikbaar blijven.
- Er is sprake van een relatie met rijksmiddelen of middelen van derden.
- In het nieuwe jaar zijn geen middelen beschikbaar voor deze prestatie en het is de verwachting dat dit niet redelijkerwijs mogelijk is. Uitvoering van de activiteiten/werkzaamheden kan zonder budgetoverheveling dus niet binnen het budget van het nieuwe jaar uitgevoerd worden.
- In het betreffende beleidsveld is op rekeningbasis geld over tot minimaal het gevraagde bedrag.
- Het gaat om een materieel bedrag: als ondergrens geldt in principe een bedrag van € 25.000.

De afweging om extra gelden beschikbaar te stellen voor nieuwe wensen c.q. ontwikkelingen vormt geen onderdeel van de resultaatbestemming. De integrale afweging daarvan vindt plaats binnen de kadernota en de programmabegroting. Dat betekent dat een eventueel resterend rekeningsaldo in de algemene reserve gestort wordt. Vervolgens kan bij de behandeling van de kadernota c.q. programmabegroting de integrale afweging plaatsvinden van een eventuele besteding van de algemene reserve aan specifieke doelen.

We stellen voor het positieve saldo over 2023 van € 7.085.545 als volgt te bestemmen c.q. budgetten over te hevelen.

Nr	Omschrijving	Bedrag in €
	Budgetoverhevelingen	
1	Integraal Zorg Akkoord/Gezond Actief Leven akkoord	900.000
2	COVID-19 compensatie maatschappelijke opvang	493.000
3	Verlening subsidieregeling Thuis in de Buurt	59.000
4	Energietoeslag	208.000
5	Ontmoeten Oss Noordwest voorbereidingskosten	25.000
6	Cultuurfonds amateurkunst	31.000
7	Urban Ox Park	55.000
8	Onderzoek toekomstperspectief de Binnenstad	30.000
9	Themajaar Life Science	55.000
10	Actualisatie Horeca- en terrassenbeleid	25.000
11	Mobiliteit	221.000
12	Voorbereidingsbudget Flexwoningen Ravenstein	27.000
13	Omgevingswet	500.000
14	Aanvullen reserve bovenwijkse voorzieningen	1.206.000
15	Inburgering	265.000
16	ICT Wet Open Overheid	260.000
17	ICT MS365	131.000
18	ICT Camera expertise	61.000
19	Wet goed verhuurderschap	150.000
20	Begeleiding junior jurist RO	51.000
21	Project Processen SD	120.000
22	Project Dashboard Sociaal Domein	65.000
23	Doorontwikkeling Horizontaal toezicht Belastingdienst	40.000
24	Facilitaire aanpassingen	26.000
25	Gebiedsvisie Schadewijk	114.000
26	Pensioenen en wachtgeld wethouders	750.000
	subtotaal	***5.868.000***
27	Storting in de algemene reserve	***1.217.545***
	Totaal	**7.085.545**

Bij het bestemmen van het positieve saldo volgens deze tabel blijkt dat we een bedrag van € 1,2 miljoen storten in de algemene reserve.

Toelichting posten

Nr	Omschrijving	Bedrag
1	**Integraal Zorg Akkoord/Gezond Actief Leven akkoord**	**900.000**

In 2023 hebben we rijksmiddelen aangevraagd uit de specifieke uitkeringen (SPUK) voor het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en Gezond Actief Leven Akkoord (GALA). Het Rijk heeft een deel van de middelen pas in het najaar toegekend. We hebben daardoor in zeer korte tijd bestedingsplannen moeten opstellen. Door tijd- en capaciteitsgebrek zijn hiervoor deels bestaande programma's ingezet. Deze sluiten wel aan bij de doelstellingen van IZA en GALA en werden tot op heden uit eigen middelen gefinancierd. Door inzet van IZA en GALA middelen vallen deze eigen middelen vrij.
In 2024 maken we een plan wat ervoor zorgt dat deze niet bestede middelen ten goede komen aan de doelstelling van beide akkoorden: 'de transformatie van zorg naar preventie' én 'een gezonde generatie in 2040'. De ambities in het IZA en GALA zijn groot: om de (medische) zorg toekomstbestendig te houden, wordt veel verwacht van het sociale domein. Tegelijkertijd betreft een deel van de middelen in de SPUK GALA incidenteel geld, en is nog niet duidelijk hoe de SPUK IZA na 2026 ingericht gaat worden. Wij willen geen incidentele projecten financiering maar streven naar een duurzame systeemverandering. Om daadwerkelijk een systeemverandering te bereiken, is een lange adem nodig. Middels deze nieuwe reserve hebben we meer mogelijkheden om de komende jaren te werken aan duurzame veranderingen.
We stellen voor om een bedrag van € 0,9 miljoen te reserveren in de algemene reserve. Bij de kadernota en begroting 2025 wegen we dan integraal af of we dit bedrag willen storten in een nieuw te vormen reserve voor IZA/GALA.

2	**COVID-19 compensatie maatschappelijke opvang**	**493.000**

We hebben als centrumgemeente middelen ontvangen voor compensatie van meerkosten voor de maatschappelijke opvang als gevolg van COVID-19, voor het laatst via de decembercirculaire 2022 van het Gemeentefonds. Deze bijdrage hebben we ontvangen als centrumgemeente voor maatschappelijke opvang. Het gaat dus om regionale middelen. Het restant van € 493.000 willen we overhevelen naar 2024 en in de reserve dak- en thuisloosheid storten.
We hebben bij maatschappelijke opvang namelijk te maken met tekorten op de begroting, onder andere doordat de bijdrage die we via het Gemeentefonds ontvangen al jaren niet geïndexeerd wordt terwijl de kosten voor de opvang wel jaarlijks stijgen. Daarnaast zijn we bezig met de transformatie van de maatschappelijke opvang. We verwachten dat deze transformatie, onder andere de af- en ombouw van plekken en opbouw van alternatieve ondersteuning, extra investeringen zullen vragen. Dit project loopt in de periode 2024-2028. Met de resterende COVID 19-middelen kunnen we bijdragen aan deze kosten en daarnaast extra inzetten op preventie van dakloosheid en wonen eerst.

3	**Verlening subsidieregeling Thuis in de Buurt**	**59.000**

In juni 2022 heeft het college de tijdelijke subsidieregeling Thuis in de buurt vastgesteld. Het doel van de regeling is om de gemeenschapshuizen te helpen bij de transitie richting een programmering voor laagdrempelig ontmoeten. Dit conform de in 2020 vastgestelde visie Thuis in de buurt.
De tijdelijke regeling liep tot 31 december 2023. Eind 2023 hebben 15 huizen een beroep gedaan op de regeling en zijn er 13 reeds beschikt. Een viertal huizen heeft aangegeven nog graag een beroep te doen op de regeling. Zij zijn er om meerdere redenen, zoals verbouwing, bestuurlijke bezetting en toekomstperspectief, niet in geslaagd om eerder tot een plan voor programmering te komen.
In 2022 en 2023 is in totaal € 150.000 beschikbaar gesteld. We stellen voor om het restant van € 59.000 over te hevelen naar 2024.
In februari heeft het college een besluit genomen over de verlenging van de subsidieregeling.

4	**Energietoeslag**	**208.000**

We hebben in de decembercirculaire 2023 € 3.880.569 voor de energietoeslag 2023 ontvangen. De middelen zijn beschikbaar gesteld om mensen met een laag inkomen te ondersteunen bij het voldoen van de energierekening. In 2023 hebben we voor de energietoeslag een groot deel besteed. De uitvoering van energietoeslag 2023 loopt door tot april 2024. Daarom willen we het resterende bedrag van € 208.000 overhevelen naar 2024.

Nr	Omschrijving	Bedrag
5	**Ontmoeten Oss Noordwest voorbereidingskosten**	**25.000**

We stellen voor om een bedrag van € 25.000 over te hevelen voor onderzoeks- en advieskosten Ontmoeten Oss Noord West. In 2022 hebben we een voorbereidingskrediet gevormd voor de ontwikkeling van Ontmoeten Oss Noord West van € 450.000. In 2023 is besloten dat Brabant Wonen de ontwikkeling gaat realiseren en wij het gedeelte gemeenschapshuis na ontwikkeling gaan huren. Het raadsbesluit stelde € 450.000 uit de algemene reserve beschikbaar om de (maximale) boekwaarde van het voorbereidingskrediet eind 2023 te kunnen afwaarderen. Wij hebben dit voorbereidingsbudget niet volledig nodig gehad, aangezien de af te waarderen boekwaarde van het voorbereidingskrediet eind 2023 € 118.959 was. In 2024 hebben wij nog wel een klein gedeelte aan resterende kosten die betrekking hebben op dit project. We stellen voor om het resterende benodigde bedrag van € 25.000 over te hevelen naar 2024.

6	**Cultuurfonds amateurkunst**	**31.000**

Het college heeft op 7 juli 2020 besloten om voor een periode van 3 jaren een regeling cultuurfonds amateurkunst open te stellen. Er is in totaal € 90.000 beschikbaar gesteld voor de jaren 2020, 2021, 2022 en een deel van 2023. We sluiten de regeling eind 2023 af met een evaluatie die we voor de zomer van 2024 aanbieden aan de gemeenteraad.
In 2023 hebben we een bedrag van € 22.320 besteed aan twaalf projecten. We stellen voor om het resterende bedrag van € 31.000 over te hevelen voor een eventuele voortzetting van de regeling in 2024.

7	**Urban Ox park**	**55.000**

Op 15 december 2022 heeft de gemeenteraad een investeringsbudget vrijgemaakt van € 675.000,- voor de realisatie van de Urban Ox Park in het Sibeliuspark. Dit budget is inclusief de eigen bijdrage van 20% van de initiatiefnemers, de Stichting Urban Ox Park. De Stichting is druk bezig om het benodigde budget bij elkaar te krijgen.
Intussen loopt het realisatie van het project door. Begin dit jaar is de aanbesteding afgerond voor het bedrijf dat de werkzaamheden gaat uitvoeren. Voor de dekking van het aanbestedingsbudget van € 600.000 maken we gebruik van het in 2022 vrijgemaakte voorbereidingsbudget. Er is toen een budget van € 130.000 vrijgemaakt voor voorbereidende werkzaamheden. Daarvan is nog
€ 55.000 over. Door de inzet van dit budget loopt de realisatie van het project geen vertraging op en krijgt de Stichting meer tijd en ruimte om de eigen bijdrage rond te krijgen.

8	**Onderzoek toekomstperspectief de Binnenstad**	**30.000**

We stellen voor om een bedrag van € 30.000 over te hevelen voor onderzoek toekomstperspectief De Binnenstad. We hadden hier in 2023 een bedrag voor beschikbaar maar het project is vertraagd. Voor de fase huisvestingsconcept is een grondige analyse nodig om tot een reële kostenraming te komen voor ver(nieuw)bouw voor de Binnenstad. We vragen budget voor projectleiding en gebouwanalyse. Het gebouw dateert van 1950 en is een zgn. “beeldbepalend pand” Label G. Nader onderzoek moet worden uitgezet voor de fundering en constructie. We stellen voor om het bedrag over te hevelen naar 2024.

9	**Themajaar Life Science**	**55.000**

Vanaf het begin was het duidelijk dat het themajaar over 2 jaar verdeeld zou worden. Met de start in september 2022 en ruim een jaar lang allerlei activiteiten t/m oktober 2023. Door omstandigheden hebben we niet alles kunnen doen wat we van plan waren, vandaar dat we ook in 2024 nog het budget willen inzetten, ter bevordering van de samenwerking van het Osse farma cluster. Voor het themajaar is bovendien budget ingebracht door de bedrijven Organon, MSD, Aspen en Pivot Park. Samen met de gemeente vormen we de stuurgroep #100yearspharmafuture en bepalen we waar het budget voor ingezet is en wordt. Voor 2024 zijn dat nog het PharmaFuture diner, een congres dat we naar Oss halen, een talent event. We stellen voor om een bedrag van € 55.000 over te hevelen naar 2024.

10	**Actualisatie Horeca- en terrassenbeleid**	**25.000**

We stellen voor om het resterende beschikbare bedrag van € 25.000 voor het actualiseren van het horeca en terrassenbeleid over te hevelen naar 2024. Dit wordt uitgevoerd door een extern bureau. Hiervoor is in 2023 een start gemaakt en in 2024 loopt dit door. Door hetzelfde bureau is in 2023 meer tijd besteed aan het evenementenbeleid en toetsingskader vergunningen waardoor de resterende uren voor het actualiseren van het horecabeleid doorlopen in 2024. We stellen daarom voor om het resterende bedrag over te hevelen naar 2024.

Nr	Omschrijving	Bedrag
11	**Mobiliteit**	**221.000**

Voor Masterplan en spoorvisie is in 2023 was een bedrag beschikbaar van € 350.000. Het betreft een eenmalige bijdrage voor de onderzoeken die over een periode van drie jaar worden uitgevoerd. Dit bedrag is nodig om onderzoeken uit te voeren die vorm en inhoud geven aan het programma spoorzone Oss van Schadewijk tot Amsteleind. Er zijn al diverse onderzoeken uitgevoerd maar nog niet alles is klaar. Het restant bedrag van € 99.000 is nodig voor de afronding van het masterplan en de supervisie op het masterplan.
Daarnaast is er voor het werkgeversaanpak duurzaam vervoer is een bedrag beschikbaar gesteld van € 40.000 dat nog niet is besteed. We werken aan een doelgroepenaanpak samen met Smartways, die breder is dan alleen Vorstengrafdonk. Dit levert naar verwachting in 2024 een concrete aanpak op. We stellen voor om het bedrag over te hevelen naar 2024.
Verder is voor het advies parkeernormen een bedrag van € 125.000 beschikbaar gesteld in 2023. Hiervan is een deel besteed voor de nota parkeernormen. Deze nota is opgesteld en goedgekeurd in het college. In de tweede fase, in 2024, gaat het om het herzien van het beleid als geheel. Hiervoor is het restantbedrag van € 82.000 noodzakelijk. De afspraak is dat voor het einde van 2024 over het beleid moet worden besloten door de gemeenteraad.

12	**Voorbereidingsbudget Flexwoningen Ravenstein**	**27.000**

We stellen voor om een bedrag van € 27.000 over te hevelen voor voorbereidingsbudget flexwoningen Ravenstein. In 2023 was € 35.000 budget beschikbaar voor voorbereidingskosten flexwoningen Ravenstein. In 2023 zijn hiervoor € 8.000 aan kosten voor geweest. Het traject loopt nog door in 2024. We verwachten kosten voor het op hoogte brengen van het plangebied (te laag als gevolg van eerder uitgevoerde sanering) en voor externe advieskosten in het kader van de afhandeling van mogelijke bezwaarschriften tegen de omgevingsvergunning. We stellen voor om € 27.000 over te hevelen naar 2024.

13	**Omgevingswet**	**500.000**

We stellen voor om een bedrag van € 500.000 over te hevelen voor omgevingswet. In de decembercirculaire ontvingen we dit bedrag geoormerkt voor invoeringskosten omgevingswet. Deze willen we daarom ook daarvoor inzetten in 2024.

14	**Aanvullen reserve bovenwijke voorzieningen**	**1.206.000**

We stellen voor om een bedrag van € 1,2 miljoen te storten in de reserve Bovenwijkse voorzieningen. In de begroting hadden we een afroming van de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf begroot van € 3,4 miljoen. We zouden dit bedrag storten in de reserve bovenwijkse voorzieningen. Deze afroming is niet geheel mogelijk omdat anders de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf negatief wordt. Er kan tot een bedrag van € 2,2 miljoen vanuit de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf worden gestort. Met deze reserve worden een aantal ruimtelijke ambities betaald (o.a. Noordelijke ontsluitingsweg en bijdrage tunnel Oss West). We stellen voor om een bedrag van € 1,2 vanuit het jaarrekeningresultaat 2023 te betalen zodat de bekostiging van deze ruimtelijke ambities in stand blijft.

15	**Inburgering**	**265.000**

We hebben in diverse circulaires middelen voor inburgering ontvangen waarvan we een totaalbedrag van € 265.000 niet hebben uitgegeven in 2023. De middelen zijn bedoeld voor:

- het dekken van uitvoeringskosten voor de hogere instroom van inburgeraars en het uitvoeren van de leerbaarheidstoets. In 2023 hebben we hierop ingezet. De werkzaamheden vervolgen zich in de komende jaren.
- de uitvoering van de zogenaamde 'einde lening inburgeringsplichtig' (ELIPs). Hierbij gaat het om inburgeraars die hun lening voor de inburgering volledig hebben uitgeput, maar nog steeds inburgeringsplichtig zijn. We hebben de taak om inburgeraars die tot deze doelgroep behoren te begeleiden. Degenen die het betreft krijgen de begeleiding die ze nodig hebben. Op voorhand is niet in te schatten wanneer de kosten gemaakt worden.
- In de decembercirculaire 2023 hebben we middelen ontvangen voor maatschappelijke begeleiding van inburgeringsplichtige asielmigranten en hun gezinsleden. Omdat we de middelen pas in december ontvangen hebben, hebben we ze nog niet uit kunnen geven.

De middelen willen we graag overhevelen via een storting in de reserve Bestaanszekerheid. In 2024 maken we een plan van aanpak voor de besteding van de middelen.

Nr	Omschrijving	Bedrag
16	**ICT Wet Open Overheid**	**260.000**

De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. Het is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Naast verbetering van de informatie-huishouding van de overheid beoogt de Woo kortweg de toegang tot overheidsinformatie voor iedereen te vergroten door de actieve openbaarmaking te bevorderen. Dit betekent dat de overheid uit zichzelf (de wettelijk aangewezen categorieën) documenten openbaar moet maken. In de Woo blijft de mogelijkheid bestaan om de overheid te verzoeken om documenten, die nog niet (actief) openbaar zijn gemaakt, alsnog openbaar te maken, de Wob is een onderdeel van de Woo geworden.

Inmiddels is hiervoor in 2023 een projectleider aangetrokken en is een anonimiseringstool aangeschaft en geïmplementeerd. De invoering in de organisatie zal zich ook over de komende jaren uitstrekken.

17	**ICT MS365**	**131.000**

Het project MS365 loopt inmiddels op volle toeren. We zijn echter pas na de zomer begonnen met de daadwerkelijke uitrol en de invoering heeft meer impact op de organisatie dan voorzien. De doorlooptijd is hierdoor langer en de begeleiding van medewerkers intensiever. We kunnen deze onvoorziene kosten in 2024 financieren uit het overschot van 2023. Dit overschot is ontstaan doordat we tot en met 2025 korting hebben bedongen op de licenties door gezamenlijke inkoop via de VNG. Dit geld was al bedoeld voor de invoering en de licenties van MS365. Voor 2024 zijn geen extra middelen aangevraagd om MS365 uitrol verder te bekostigen.

18	**ICT Camera expertise**	**61.000**

We hebben een incidenteel budget van € 75.000 in 2023 en 2024 voor het inhuren van 2 jaar specialistische expertise/projectondersteuning om het huidige camera bestand in beeld te brengen en de toegangssystemen van gebouwen te verbeteren. Het concept beleid is in 2023 afgerond en de projectwerkzaamheden vinden plaats in 2024.

19	**Wet goed verhuurderschap**	**150.000**

We hebben bij de meicirculaire voor 2023 € 150.000 geld ontvangen voor de wet Goed Verhuurderschap. We hebben dit in 2023 niet besteed. We stellen voor om het over te hevelen naar 2024. We willen het inzetten voor capaciteit voor overbewoning en handhaving in 2024. We willen de bewoning door niet aanverwante personen, en/of overbewoning tegengaan en de panden weer teruggeven aan de woningmarkt (zelfbewoning, bewoning door een huishouden). We willen hiervoor strenger en actiever handhavend optreden. Hiervoor hebben we bij de programmabegroting 2024-2027 al geld beschikbaar gesteld. Het over te hevelen budget is hier ook voor nodig.

20	**Begeleiding junior jurist RO**	**51.000**

We stellen voor om een bedrag van € 51.000 over te hevelen voor kosten van begeleiding van een junior medewerker binnen afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling.
Op het personeelsbudget van Ruimtelijke Ontwikkeling stond in 2023 € 50.977 incidenteel budget voor begeleiding en opleidingstraject van een (startende) junior medewerker. In 2023 hebben we dit budget niet kunnen besteden, vanwege de schaarse inhuurmarkt. We verwachten dit traject in 2024 op te pakken door een nieuwe junior aan te stellen, waarbij begeleiding belangrijk is en vragen hierdoor deze middelen via resultaatbestemming opnieuw te oormerken in 2024.

21	**Project processen Sociaal Domein**	**120.000**

We hebben in 2023 € 120.000 ontvangen vanuit het Rijk voor de inrichting van een meldpunt voor dienstverlening in het kader van de toeslagenaffaire. We hebben hiervoor eenmalig een bedrag ontvangen wat we willen besteden aan het project processen sociaal domein. Dit project is in 2023 gestart en hangt nauw samen met de invoering van het Regiesysteem binnen het sociaal domein. Deze aanbesteding is in november 2023 afgerond, waardoor pas laat in 2023 duidelijk was wat dit betekende voor het project Processen. Hierdoor zal een groot deel van de processen pas in 2024 en 2025 beschreven kunnen worden. In 2023 zijn wel de voorbereidingen getroffen en zijn processen op hoofdlijnen beschreven.
De middelen willen we graag overhevelen via een storting in de reserve Bestaanszekerheid. In 2024 maken we een plan van aanpak voor de besteding van de middelen.

Nr	Omschrijving	Bedrag
22	**Project Dashboard Sociaal Domein**	**65.000**

We hebben in 2023 € 65.000 overgehouden van het projectbudget voor het Dashboard sociaal domein. De ontwikkeling en realisatie van een dashboard is een meerjarig project.
Deze incidentele middelen zijn overgebleven, omdat we een deelproject in 2023 niet konden afronden in verband met werkdruk bij programmamanagers. In 2024 willen we dit onderdeel alsnog uitvoeren.

23	**Doorontwikkeling Horizontaal toezicht Belastingdienst**	**40.000**

We stellen voor om een bedrag van € 40.000 over te hevelen voor de doorontwikkeling van het horizontaal toezicht door de belastingdienst. Voor dit fiscale verbetertraject was voor het jaar 2023 een bedrag begroot van € 100.000. Hiervan is in 2023 € 60.000 uitgegeven. Dit traject loopt door in 2024 waarbij we in 2024 vooral belangrijkste risico's monitoren en diverse verbetermaatregelen in gaan voeren.
Vandaar dat we voorstellen om een bedrag van € 40.000 over te hevelen naar 2024.

24	**Facilitaire aanschaffingen**	**26.000**

We stellen voor om een bedrag van € 26.000 over te hevelen voor niet bestede facilitaire investeringen. We hebben een deel van de budgetten voor aanschaf serviesgoed, een akoestische wand en aanpassingen van bureaus uitgegeven. Een deel van de materialen kon pas in 2024 geleverd worden. Omdat de kosten later komen stellen we voor om het restant budget van € 26.000 over te hevelen naar 2024.

25	**Gebiedsvisie en programma Schadewijk**	**32.000**

We stellen voor om een bedrag van € 114.000 over te hevelen voor het programma Schadewijk. We willen de komende decennia extra blijven investeren in de Schadewijk. In 2023 hebben we hiervoor een bestuursopdracht opgesteld. In 2024 gaan we aan de slag met de ontwikkelfase en het in beeld brengen welke functies en capaciteit er nodig is.
We hebben in 2023 niet al het budget voor onderzoeks-, communicatie en projectkosten uitgegeven. We verwachten dit in 2024 nodig te hebben om het programma naar de volgende fase te brengen. In deze fase wordt een programmaplan opgesteld waar op sommige onderwerpen extra (externe) inzet nodig is. In het programmaplan wordt ook een financiële doorrekening opgenomen voor de komende jaren. Daarnaast gaan wee gaan een integrale gebiedsvisie opstellen die kaders geeft voor het tot stand brengen van een duurzaam en toekomstbestendig Schadewijk. Daarvoor maken we naast personele inzet door diverse afdelingen onderzoeks- en communicatiekosten. Het project heeft wat vertraging opgelopen, daarom hebben we minder kosten gemaakt in 2023. Het niet bestede bedrag van 2023 willen we meenemen naar 2024. In totaal gaat het om € 114.000.

26	**Pensioenen en wachtgeld wethouders**	**750.000**

Door onder andere een nieuwe berekeningswijze pensioenen wethouders hebben we in 2023 een voordeel door een vrijval van de voorziening pensioenen wethouders van € 1.344.000. In de afgelopen jaren hebben we bij de voorziening pensioenen wethouders met grote financiële schommelingen te maken. We hebben ook een aantal jaar bij moeten storten aan het einde van het jaar. Naar aanleiding hiervan willen we een deel van deze vrijval, namelijk € 750.000, toevoegen aan de reserve (wachtgeld) wethouders. Hiermee proberen we dan zoveel mogelijk fluctuaties op te vangen de komende jaren. Mochten er dan aanvullingen nodig zijn in de voorziening, kunnen we deze in eerste instantie betalen uit deze reserve.
Gelijktijdig willen we het bestedingsdoel van deze reserve verruimen tot toekomstige financiële verplichtingen in ruime zin ten behoeve van wethouders, door daaraan ook de verplichtingen omtrent pensioenen van wethouders toe te voegen. Tot op heden was de reserve alleen bedoeld voor wachtgeld ten behoeve van wethouders. Op deze manier kunnen we beide voorzieningen (pensioenen en wachtgeld) aanvullen vanuit deze reserve indien nodig.

	Subtotaal	**5.868.000**
27	**Storting in de algemene reserve**	**1.217.545**

We stellen voor om het resterende positieve saldo van de jaarrekening in de algemene reserve te storten. Het gaat om een bedrag van € 1.217.545. De algemene reserve is bestemd voor de opvang van algemene risico's en fluctuaties in rekeningresultaten. De norm voor de algemene reserve is 10% van de algemene uitkering. Op basis van de septembercirculaire 2023 is deze norm afgerond € 22,6 miljoen.

	Totaal	**7.085.545**

JAARREKENING

Programmarekening op hoofdlijnen

Cijfers per programma

In de volgende tabel zijn de cijfers per programma opgenomen. De verschillen worden hier niet toegelicht. Toelichtingen op de verschillen zijn terug te vinden in het jaarverslag. Bij de programma's is daarvoor steeds de volgende w-vraag beantwoord: Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil
1. Zorg en welzijn	Lasten	104.556	102.368	101.497	-871
	Baten	-9.121	-16.760	-18.616	-1.857
	Saldo	95.436	85.609	82.881	-2.727
2. Werk, inkomen en onderwijs	Lasten	73.633	85.747	88.636	2.889
	Baten	-31.214	-38.769	-39.114	-345
	Saldo	42.419	46.978	49.522	2.544
3. Ontmoeten, sport en cultuur	Lasten	26.870	32.656	30.477	-2.179
	Baten	-2.530	-5.663	-8.223	-2.560
	Saldo	24.339	26.993	22.254	-4.739
4. Klimaat, energie en openbare ruimte	Lasten	52.301	53.722	50.565	-3.157
	Baten	-29.416	-32.441	-30.951	1.490
	Saldo	22.884	21.281	19.614	-1.667
5. Economie	Lasten	10.185	12.513	7.355	-5.158
	Baten	-5.405	-9.645	-2.814	6.831
	Saldo	4.780	2.868	4.541	1.673
6. Stadscentrum	Lasten	1.821	1.556	1.857	301
	Baten	-753	-497	-857	-360
	Saldo	1.068	1.060	1.000	-59
7. Verstedelijking, wonen en mobiliteit	Lasten	35.865	37.342	25.208	-12.134
	Baten	-26.542	-28.669	-19.013	9.656
	Saldo	9.323	8.673	6.195	-2.478
8. Veilige omgeving	Lasten	9.065	9.079	9.115	36
	Baten	-92	-142	-140	2
	Saldo	8.973	8.937	8.975	39
9. Besturen in verandering van tijden	Lasten	5.286	5.895	5.210	-684
	Baten	-960	-1.024	-2.629	-1.605
	Saldo	4.326	4.871	2.582	-2.289
Totaal alle programma's	**Lasten**	**319.580**	**340.878**	**319.921**	**-20.957**
	Baten	**-106.032**	**-133.610**	**-122.356**	**11.254**
	Saldo	**213.548**	**207.268**	**197.565**	**-9.703**

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Verschil
Algemene dekkings-middelen	Lasten	6.415	2.542	3.287	745
	Baten	-245.076	-250.878	-260.202	-9.324
	Saldo	-238.661	-248.336	-256.915	-8.579
Vennootschapsbelasting	Lasten	0	588	1.018	430
	Baten	0	0	0	0
	Saldo	0	588	1.018	430
Onvoorzien	Lasten	300	130	95	-35
	Baten	0	0	0	0
	Saldo	300	130	95	-35
Overhead	Lasten	36.108	44.531	43.847	-684
	Baten	-3.312	-6.351	-7.055	-704
	Saldo	32.796	38.179	36.792	-1.387
Totaal (2)	**Lasten**	**42.823**	**47.789**	**48.247**	**457**
	Baten	**-248.388**	**-257.229**	**-267.257**	**-10.028**
	Saldo	**-205.564**	**-209.439**	**-219.010**	**-9.571**
Totaal (1+2)	**Lasten**	**362.403**	**388.667**	**368.167**	**-20.500**
	Baten	**-354.419**	**-390.838**	**-389.613**	**1.226**
	Saldo	**7.984**	**-2.171**	**-21.445**	**-19.274**
Stortingen reserves		18.331	47.887	48.307	420
Onttrekkingen reserves		-26.309	-43.638	-33.947	9.691
Totaal (3)		**-7.979**	**4.249**	**14.360**	**10.111**
Resultaat (1+2+3)		**5**	**2.078**	**-7.086**	**-9.163**

Incidentele baten en lasten

In de volgende tabel geven we een overzicht van de incidentele baten en lasten. We hebben hierin een driedeling gemaakt:

- incidentele voordelen;
- incidentele nadelen;
- incidentele baten en lasten die per saldo financieel neutraal zijn (bijvoorbeeld incidentele lasten ten laste van reserves).

Incidenteel houdt in dat het gaat om baten en lasten die een tijdelijk karakter hebben. Deze zitten slechts één of enkele jaren in de begroting.

We hebben een analyse gemaakt welke posten in de jaarrekening incidenteel waren (lasten en baten). Door deze te corrigeren geven we meer inzicht in het reguliere rekeningresultaat uit normale bedrijfsvoering. Bij de Eerste financiële rapportage in 2024 kijken we vooral naar de effecten van de jaarrekening voor het jaar 2024 en later.

Incidentele voordelen

Nr	Progr.	Bron *	Omschrijving	2023 begroot	2023 werkelijk
1	2	PB 2020, 2021 en 2022	Investeringen onderwijs	-688	-688
2	2	PB 2024	Egalisatiereserve WSW	-271	-271
3	3	PB 2019 - 2024	Investeringen ontmoeten en sport	-588	-588
5	3	PB 2024	Verkoop Groene Engel	-682	-682
6	4	PB 2024	Hogere inkomsten nutsbedrijven	-200	-311
7	10	TR 2023	Voordeel doorgeschoven investeringen 2022	-590	-590
			TOTAAL	**-3.019**	**-3.130**

Toelichting van de verschillende posten:

1. Door actualisatie van de planning voor investeringen in onderwijs hebben we incidenteel lagere kapitaallasten door bijstelling van projecten.
2. We ontvangen een bedrag uit de egalisatiereserve WSW.
3. Door actualisatie van de planning voor investeringen in onderwijs hebben we incidenteel lagere kapitaallasten door bijstelling van projecten.
4. We hebben verkoopopbrengsten van het pand van de Groene Engel.
5. We hebben eenmalig hogere opbrengsten vanuit nutsbedrijven.
6. We hebben lagere investeringslasten doordat investeringen uit 2022 zijn doorgeschoven.

Incidentele nadelen

Nr	Progr.	Bron *	Omschrijving	2023 begroot	2023 werkelijk
1		JRR 2023	Lagere kosten Maatschappelijke opvang	0	-619
2	2	PB 2024	Huurkosten tijdelijke huisvesting Aventurijn	176	176
3	3	PB 2022	Storting in reserve Lievekamp	300	300
4	3	PB 2023	Thuis in de buurt	100	41
5	3	PB 2024	Extra subsidie Groene Engel	323	323
6	3	PB 2024	Extra subsidie Muzelinck	201	201
7	4	PB 2023	Meekoppelkansen Waterveiligheid	400	400
8	4	PB 2023	Impuls klimaatadaptatie	500	500
9	5	PB 2023	Verduurzamen Moleneind	250	28
10	5	PB 2022	Jubileumjaar Life sciences	100	0
11	5	PB 2023	Cultuurhistorische waardenkaart	100	
12	5	PB 2024	Doorontwikkeling Haven Elzenburg	3.800	3.800
13	6	PB 2018	Incidentele stortingen in de reserve Walkwartier en omgeving	1.307	1.307
14	6	PB 2020, 2021 en 2022	Incidentele storting in het Investeringsfonds Stadshart Oss	650	650
15	7	PB 2023	Ontwikkelingen spoorzone	350	250
16	7	PB 2023	Advies duurzame parkeeropgave	250	168
17	7	PB 2021	Voorbereidingskosten voor Omgevingswet en Omgevingsvisie	245	245
18	9	PB 2024	Nieuwe kantoorinrichting gemeentehuis	500	500
19	9	PB 2024	Tweede kamerverkiezingen 2023	300	325
20	9	PB 2023	Programma Data	200	168
21	9	PB 2023	ICT informatiebeveiliging	75	28
22	9	PB 2023	Extra capaciteit voor projecten	924	924
23	10	PB 2024	Hogere bijdrage BSOB	210	210
			Overige posten	484	459
			TOTAAL	**11.745**	**10.384**

Toelichting van de verschillende posten:

1. We hebben lagere kosten voor als centrumgemeente voor maatschappelijke opvang vanuit COVID-19 compensatie
2. We hebben tijdelijke huisvestingskosten voor de Aventurijn.
3. We storten geld in de reserve voor toekomstige ontwikkelingen van de Lievekamp.
4. We nemen een incidenteel bedrag op voor Thuis in de Buurt.
5. We ondersteunen de Groene Engel met extra subsidie in 2023 en 2024.
6. We ondersteunen de Muzelinck met extra subsidie in 2023 en 2024.
7. We storten 2 keer een bedrag in de reserve voor meekoppelkansen waterveiligheid.
8. We storten in 2023, 2024 en 2025 een bedrag van € 500.000 in een nieuwe reserve Klimaatadaptatie.
9. We nemen een bedrag op voor het onderzoek naar verduurzaming van het bedrijventerrein.
10. We nemen voor 2 jaar kosten op voor het jubilieumjaar van de Life sciences.
11. We nemen een bedrag op voor een onderzoek naar een cultuurhistorische waardenkaart.
12. We reserveren een bedrag van € 3,8 miljoen als cofinanciering voor de doorontwikkeling van de haven.
13. We storten een bedrag in de reserve Walkwartier voor toekomstige ontwikkelingen.
14. We storten verschillende bedragen in het investeringsfonds stadshart.
15. We nemen een bedrag op voor het opstellen van een masterplan en een spoorvisie.

16. We nemen kosten op voor een extern advies naar parkeernormen.
17. We nemen de voorbereidingskosten voor de omgevingswet en omgevingsvisie op in de begroting.
18. We storten in totaal € 1,6 miljoen in 2023, 2024 en 2025 in reserve voor de toekomstige verbouwing van het gemeentehuis.
19. We hebben eenmalig hogere kosten in 2023 door extra tweede kamerverkiezingen.
20. Voor het programma Data nemen we een impulsbudget op.
21. We nemen een bedrag op voor het inhuren van 2 jaar specialistische expertise/projectondersteuning om het huidige camera bestand in beeld te brengen en de toegangssystemen van gebouwen te verbeteren.
22. We nemen extra capaciteit op voor een aantal projecten: de agrarische transitie, een kwartiermaker participatie, beleidscapaciteit Zorg en Veiligheid, Procesbegeleiding gebied polders, procesadviseurs en woningbouw
23. We hebben hogere kosten voor de BSOB door NCNP bureaus.

Neutrale incidentele baten en lasten

Nr	Progr.	Bron *	Omschrijving	2023 begroot	2023 werkelijk
1	1	NR 2024	Uitvoering Beschermd wonen	-4.637	-6.152
	1	NR 2024	Mutatie reserve beschermd wonen	4.637	6.152
2	1	NR 2024	Dak en thuisloosheid	292	111
	1	NR 2024	in Dak en Thuisloosheid	-292	-111
3	1	NR 2024	Meer opbrengsten vluchtelingen	-9.000	-11.823
	1	NR 2024	mutatie Opvang vluchtelingen	9.000	11.823
4	2	NR 2024	Bestaanszekerheid	840	965
	2	NR 2024	Mutatie bestaanszekerheid	-840	-965
5	2	JR 2023	Hogere kosten waterschade Carmelcollege	-	273
	2	JR 2023	Vergoeding verzekering	-	-273
6	3	NR 2024	Projecten IVB	1764	765
	3	NR 2024	Uit reserve IVB	-1.764	-765
7	3	NR 2024	Verduurzamingsprojecten	759	352
	3	NR 2024	Uit verduurzaming maatschappelijk vastgoed	-759	-352
8	4	NR 2024	Projecten klimaatadaptatie	40	-
	4	NR 2024	in reserve klimaatadaptatie	-40	-
9	4	NR 2024	Energiebesparing en Warmtevisie	1.014	239
	4	NR 2024	Uit investeringsfonds duurzaamheid	-1.014	-239
10	5	NR 2024	Projecten economie	-49	141
	5	NR 2024	Uit reserve	49	-141
11	5	NR 2024	Baggeren haven	2.800	2.298
	5	NR 2024	Uit reserve	-2.800	-2.298
12	5	NR 2024	Kosten Geffense Plas	163	151
	5	NR 2024	Onttrekking uit reserve Geffense Plas	-163	-151
13	6	NR 2024	Project Walkwartier	-207	-207
	6	NR 2024	Mutatie reserve Walkwartier	207	207
14	6	NR 2024	Activiteiten centrum	380	54
	6	NR 2024	Uit investeringsfonds stadshart Oss	-380	-54
15	7	NR 2024	MER Nieuw Zevenbergen en locatieprofielen	115	28
	7	NR 2024	Uit reserve geluid	-115	-28
16	9	NR 2024	Kosten omgevingswet	1.234	885
	9	NR 2024	Uit reserve omgevingswet	-1.234	-885
17	9	NR 2024	Organisatie-ontwikkeling	248	201
	9	NR 2024	Uit reserve organisatieontwikkeling	-248	-201
18	9	NR 2024	ICT projecten	413	56
	9	NR 2024	Uit reserve ICT	-413	-56
19	9	NR 2024	Projecten POK middelen	380	259
	9	NR 2024	uit reserve Verstereken gemeentelijke dienstverlening	-380	-259
20	10	NR 2024	Diversen	4.605	2.839
	10	NR 2024	Uit algemene reserve	-4.605	-2.839
21			Kosten subsidies	4.214	1.601
			Opbrengsten Rijk/Provincie	-4.214	-1.601
			TOTAAL	**0**	**0**

Toelichting van de verschillende posten:

1. We verrekenen incidentele tekorten en overschotten met de reserve. Daarnaast onttrekken we in de komende jaren geld voor de oplosagenda en terugbetaling aan de regio.
2. We storten een bedrag in de reserve en onttrekken de projectgelden.
3. We verrekenen de overschotten met de reserve Vluchtelingen
4. We betalen verschillende projecten uit de reserve en storten bedragen vanuit verschillende circulaires.
5. Deze school heeft waterschade gehad. Deze hebben we vergoed gekregen van de verzekeraar en doorbetaald aan de schoolstichting.
6. We onttrekken voor verschillende IVB projecten geld uit de reserve.
7. We onttrekken voor verschillende projecten geld uit de reserve.
8. We onttrekken voor verschillende projecten geld uit de reserve.
9. We hebben tijdelijke kosten voor energiebesparing en warmtevisie. We betalen dit uit het investeringsfonds duurzaamheid.
10. We halen de kosten voor de bijdrage van de Kracht van Oss, promotie en branding en economische stimulering uit de reserve economie.
11. We dekken de kosten voor het baggeren van de haven af uit de reserve.
12. We dekken de kosten voor het ontwikkelen van de Geffense Plas uit de reserve.
13. We verrekenen de projecten voor het Walkwartier met de reserve.
14. We hebben tijdelijke stimuleringsregelingen in het centrum (o.a. voor wonen en vergroening) en de leegstandsmakelaar. We betalen dit uit het investeringsfonds stadshart Oss.
15. We onttrekken de kosten voor de MER Nieuw Zevenbergen en locatieprofielen uit de reserve geluid.
16. We betalen de kosten voor de voorbereiding van de omgevingswet uit de reserve die we hiervoor gevormd hebben.
17. We halen geld uit de reserve voor verschillende posten voor organisatieontwikkelingen. Het gaat om onder andere frictiekosten MJC, generatiepact, frictiekosten voor afdeling DIV en frictiekosten voor de toekomstbestendige organisatie.
18. We betalen de kosten voor ICT projecten uit de reserve ICT.
19. We zetten de POK-middelen in voor diverse projecten gedurende komende jaren.
20. We hebben diverse bedragen betaald uit de algemene reserve. Het gaat om onder andere het Zuiderstrandtheater, transformatie jeugd, ONK, Spoorzone en rentestijging van ruimtelijke ambities.
21. We ontvangen vanuit het Rijk en de provincie verschillende subsidies. We nemen de kosten en opbrengsten op in onze begroting.

Samenvattend

Van het totale voordelige rekeningsaldo van € 7,1 miljoen is circa € 7,3 miljoen per saldo te duiden als een incidentele baten en/of lasten. Dit betekent dat het reguliere saldo van de jaarrekening ongeveer € 14,4 miljoen voordelig is (gecorrigeerd voor incidentele baten en lasten). Dit komt met name doordat de stijging van de algemene uitkering als structureel wordt gezien maar omdat deze in 2026 (ravijnjaar) weer gaat dalen hebben we dit met name aan incidentele zaken besteed (o.a. stortingen in reserves).

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

We hebben onze reserves in drie categorieën ingedeeld:

1. Algemene vrije reserves
2. Bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d.
3. Overige bestemmingsreserves

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves zijn normaal gesproken incidentele lasten en baten. Uitzondering hierop zijn de mutaties in de reserves van categorie 2, de bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d.. Mutaties in deze reserves zijn structurele lasten of baten. In het volgende overzicht zijn de structurele mutaties opgenomen, inclusief de toegerekende rente in 2023.

+ is lasten
- is baten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	Toevoegingen in 2023	Onttrekkingen in 2023
Afkoop gaswinst uitkering Maaslandgas	174	-1.589
Depositie BNG	11	-184
Nieuwbouw gemeentehuis	139	-651
De Bolster Horizonschool	0	-29
Brede school centrum Lith	1.710	-135
Nieuwbouw scholen Geffen	0	-26
Sportcomplex Herpinia	0	-18
Kleedaccommodatie Amstelhoef	0	-25
Sportpark De Akkeren	0	-24
Kunstgrasvelden Talentencampus	0	-54
Kleedaccommodatie MOSA '14	0	-7
Revitalisering Koppelsteeg	0	-12
Rusheuvel	0	-12
Investeringen openbare ruimte centrum	255	-26
Nieuwbouw Hertenkamp	0	-3
Bouwkundige aanpassingen MJC	0	-21
Investeringen mobiliteit	0	-23
Kapitaallasten Bomen	0	0
Projecten VRI 2017	0	-49
Parkeergarage	0	-25
Fietsenstallingen	0	-7
Ontmoeten Ussen	0	-253
Openb. ruimte centrum onsl. fase 1	0	0
Openb. ruimte centrum B. vd Berghstr.	0	0
Stadssportpark TBL	88	0
Vergroenen Stadshart	0	0
Dynamische Afsluiting	0	0
Warenhuis	1.055	0
ONK Accommodatie ontmoeten en sport	1.507	0
Totaal	**4.939**	**-3.173**

Balans en toelichting

Balans

Bedragen x € 1.000

ACTIVA	Totaal 01-01-2023	Totaal 31-12-2023
VASTE ACTIVA	**268.367**	**299.447**
Immateriële vaste activa	**1.142**	**1.204**
Materiële vaste activa	**239.877**	**270.481**
Investeringen met economisch nut:		
- Gronden uitgegeven in erfpacht	29.417	30.188
- Overige investeringen met economisch nut	175.442	201.933
- Investeringen met economisch nut, waarvoor heffing geheven kan worden	0	0
Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut	35.018	38.360
Financiële vaste activa	**27.348**	**27.762**
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- Deelnemingen	2.518	2.518
Leningen aan:		
- Woningbouwcorporaties	9	0
- Deelnemingen	1.551	3.250
Overige langlopende geldleningen	23.270	21.994
Overige uitzettingen met rentetypische looptijd > 1 jaar	0	0
VLOTTENDE ACTIVA	**87.339**	**82.775**
Voorraden	**0**	**0**
Onderhanden werk, waaronder grond in exploitatie	0	0
Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar	**65.434**	**72.898**
Vorderingen op openbare lichamen	14.626	19.507
Uitzettingen in ’s Rijks schatkist	34.332	30.401
Rekening-courant verhouding met niet-financiële instellingen	7.020	8.782
Overige vorderingen	9.456	14.208
Liquide middelen	**388**	**490**
Kassaldi	28	27
Banksaldi	360	463
Overlopende activa	**21.517**	**9.387**
TOTAAL GENERAAL	**355.706**	**382.222**
Verliescompensatie VPB	**2.486**	**nihil**

Bedragen x € 1.000

PASSIVA	Totaal 1-1-2023	Totaal 31-12-2023
VASTE PASSIVA	**311.734**	**319.626**
Eigen vermogen	**210.908**	**232.354**
Algemene reserve	35.980	41.002
Bestemmingsreserves	155.863	184.266
Nog te bestemmen rekeningresultaat	19.065	7.086
Voorzieningen	**40.190**	**35.849**
Specificatie voorzieningen		
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	12.843	7.395
Onderhoudsegalisatievoorzieningen	6.251	7.041
Door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting	284	284
Voorzieningen vervangingsinvesteringen waarvoor heffing geheven kan worden	20.812	21.129
Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar	**60.636**	**51.423**
Specificatie vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar		
Onderhandse leningen van:		
- Binnenlandse banken/overige financiële instellingen	59.054	50.072
Door derden belegde gelden	1.582	1.351
VLOTTENDE PASSIVA	**43.972**	**62.596**
Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar	**17.672**	**12.987**
Overige kasgeldleningen	0	0
Banksaldi	0	0
Overige schulden	17.672	12.987
Overlopende passiva	**26.300**	**49.609**
TOTAAL GENERAAL	**355.706**	**382.222**
Totaal waarborgen en garanties	**506.595**	**521.009**

Langlopende niet uit de balans blijkende financiële rechten en verplichtingen

Ontwikkelingen na balansdatum

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt conform de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin de gemeenteraad de uitgangspunten voor het financiële beleid heeft vastgesteld. Aan de debetzijde, de linkerkant van de balans staat een opsomming van alle activa. Dit zijn de bezittingen van de gemeente. De creditzijde, de rechterkant van de balans, geeft een inzicht in de financiering van de bezittingen. Dit zijn de passiva, bestaande uit het eigen vermogen en de schulden (vreemd vermogen).

Alle bedragen in de tabellen zijn in duizenden euro's vermeld, tenzij anders is aangegeven.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balansrubriek anders is vermeld, worden de activa en passiva tegen nominale waarden opgenomen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, ongeacht of ze al tot inkomsten of uitgaven in het jaar geleid hebben. Baten en lasten, waaronder ook begrepen de heffing van de vennootschapsbelasting, worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag. Baten en winsten worden slechts genomen als ze op de balansdatum gerealiseerd zijn. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden genomen als ze voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Als sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de september circulaire van het boekjaar.

Dividenden zijn verantwoord in het jaar waarin het besluit tot toekenning van het dividend door de Algemene vergadering van de vennootschap is genomen.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording

De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid van de Commissie BBV. Dat betekent dat:

- De rechtmatigheidsverantwoording betrekking heeft op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties, en de baten en lasten met betrekking tot de specifieke uitkeringen op grond van art. 17 Financiële-verhoudingswet;
- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik criterium omvat:
    - Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals op 25-1-2024 door de raad is vastgesteld. Voorwaarden die direct van invloed zijn op de verslaggeving en dus op het getrouwe beeld van de jaarrekening worden niet opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Deze zijn onderdeel van de accountantscontrole;
    - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële

verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor over- en onderscheidingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan de raad zijn gemeld (de afspraken over tijdigheid zijn opgenomen in het controleprotocol welk door de raad is vastgesteld op 25-1-2024).
    - Ten aanzien van het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.
- De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV en onze eigen financiële verordening. Dit betekent dat:
    - Een verantwoordingsgrens van 1 % van de totale lasten incl mutaties reserves is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
    - Een rapporteringstolerantie van € 100.000 is gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden opgenomen.

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

Algemeen
De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag. Hierbij wordt de verkregen bijdrage als bate verantwoord.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief
De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven.
Het activeren van kosten van onderzoek en ontwikkeling als immaterieel actief is alleen toegestaan onder een aantal voorwaarden:
- de gemeente heeft de intentie het actief te gebruiken of te verkopen;
- de technische uitvoerbaarheid om het actief te voltooien staat vast;
- het actief zal in de toekomst economisch of maatschappelijk nut genereren;
- de uitgaven die aan het actief zijn toe te rekenen kunnen betrouwbaar worden vastgesteld.

Voorbereidingskosten voor grondexploitaties worden ook onder deze categorie verantwoord als zij voldoen aan de volgende voorwaarden:
- de kosten passen binnen de kostensoortenlijst van het Besluit Ruimtelijke Ordening (Bro)
- de kosten blijven maximaal vijf jaar geactiveerd staan. Na vijf jaar dienen de kosten geleid te hebben tot een actieve grondexploitatie, anders worden zij afgeboekt ten laste van het resultaat
- plannen tot ontwikkeling van de grond waarvoor de voorbereidingskosten worden gemaakt hebben bestuurlijke instemming.

Uit voorzichtigheid hebben we voor deze voorbereidingskosten een voorziening van 100% van de kosten gevormd zodat deze per saldo niet geactiveerd worden.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden
Bijdragen aan activa van derden worden geactiveerd. Deze bedragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

Algemeen
Activa worden gewaardeerd op basis van verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Eventuele bijdragen van derden worden in mindering gebracht. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn opgenomen in de nota Investeringensbeleid 2023, zoals vastgesteld door de gemeenteraad op 21 september 2023.

1. Investeringen met economisch nut

- Gronden uitgegeven in erfpacht
We kennen twee soorten erfpacht, namelijk voortdurende erfpacht met canonbetaling en eeuwigdurende erfpacht met canonbetaling. De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening gehanteerd is).

- Overige investeringen met economisch nut
Investeringen met een economisch nut zijn investeringen in zaken die verhandelbaar zijn en/of kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Deze investeringen zijn tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs gewaardeerd. Specifieke investeringsbijdragen van derden, zoals investeringssubsidies en andere bijdragen van derden, worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. In die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Wanneer deze een (mogelijk) tijdelijk karakter hebben verwerken we de waardevermindering via een voorziening.

Investeringen worden vanaf het jaar volgend op ingebruikneming/gereedkomen lineair en incidenteel annuïtair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Investeringen onder de € 50.000 worden niet geactiveerd maar in één keer ten laste van de exploitatie gebracht. Voor investeringen vóór 1 januari 2023 geldt de activeringsgrens uit de destijds geldende nota investeringsbeleid. Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die vóór 2004 gedaan zijn soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

Eventuele boekwinsten bij inruil of verkoop van een investering zijn als incidentele bate in de jaarrekening verwerkt.

Gronden verworven met het oog op gebiedsontwikkeling, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie is vastgesteld, worden in de regel geduid als 'warme gronden'. Conform BBV worden deze verantwoord onder materiële vaste activa tegen de verwervingskosten. Het toerekenen (activeren) van andere kosten is daarbij niet toegestaan. We toetsen daarbij of aan de BBV criteria is voldaan om te waarderen tegen de toekomstige bestemming of dat er een duurzame waardevermindering plaats moet vinden tegen de waarde van de huidige bestemming.

- Investeringen met economisch nut waarvoor heffing geheven kan worden
Investeringen waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing in rekening gebracht kan worden, worden in een afzonderlijke categorie gepresenteerd. Het gaat om de investeringen in riolering. Bedragen die via het riooltarief gespaard zijn voor vervanging zitten in een voorziening. Deze voorziening wordt, voor zover die toereikend is, gebruikt om investeringen in riolering af te boeken.

2. Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut
Investeringen met een maatschappelijk nut zijn investeringen in de openbare ruimte. Deze investeringen zijn niet verhandelbaar en/of kunnen niet bijdragen aan het genereren van middelen. Investeringen worden vanaf het jaar volgend op ingebruikneming/gereedkomen lineair en incidenteel annuïtair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde.

Met ingang van het boekjaar 2017 is het op basis van een BBV-wijziging verplicht om investeringen met maatschappelijk nut te activeren en over de verwachte toekomstige gebruiksduur af te schrijven. Deze verplichting geldt alleen voor investeringen die vanaf 2017 zijn gedaan. Voor investeringen van vóór 2017 blijven de destijds geldende grondslagen bestaan.

Voor investeringen die zijn gedaan vóór 2017 is het uitgangspunt bij investeringen met maatschappelijk nut dat deze niet geactiveerd worden, maar rechtstreeks ten laste van de exploitatie gebracht worden. De lasten van deze investeringen worden dus in één keer genomen, tenzij de financiële positie het niet toelaat. Dan mogen deze investeringen geactiveerd worden en wordt er vervolgens op afgeschreven. De boekwaarden van investeringen met maatschappelijk nut van vóór 2017 moeten dus nadrukkelijk als nog te dekken investeringsrestanten worden gezien. Afschrijving van investeringen met maatschappelijk nut vindt in beginsel lineair plaats. In uitzonderingssituaties kan resultaatafhankelijke afschrijving worden toegepast.

Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek is in het verloopoverzicht in de toelichting op de balans aangegeven welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

Financiële vaste activa
De financiële vaste activa bestaan uit:
a. kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen;
b. leningen aan woningbouwcorporaties
c. overige langlopende leningen;
d. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Kapitaalverstrekkingen en leningen worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van eventuele aflossingen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Van een deelneming is sprake (art1-d BBV) als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.
De term kapitaalverstrekking wordt zowel gebruikt voor de participatie in risicodragend (eigen) vermogen (aandelenkapitaal, stichtingskapitaal e.d.) als voor de verstrekking van financieringsmiddelen aan verbonden partijen in de vorm van vreemd vermogen. In die laatste gevallen gaat het doorgaans om flexibele financieringsvormen zonder vast aflossingsstramien.
Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Mocht de marktwaarde van de aandelen structureel tot onder de verkrijgingsprijs dalen dan zal afwaardering plaatsvinden naar lagere marktwaarde. Voor risico's wordt een voorziening gevormd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

1. Onderhanden werk, waaronder grond in exploitatie
De als onderhanden werk opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs of de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), en de rentekosten berekend zoals voorgeschreven in het BBV en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode. Voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst genomen worden. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, doen we dat:
1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat;
2. De grond is daadwerkelijk verkocht;
3. De kosten zijn gerealiseerd (daadwerkelijk gemaakt).
De berekende winst nemen we naar rato van de realisatie van de kosten. Zolang niet aan deze voorwaarden is voldaan, brengen we de verkregen verkoopopbrengsten in mindering op de vervaardigingskosten.

De verliezen op grondexploitaties worden voorzien zodra ze bekend zijn. Deze voorziening is gewaardeerd tegen contante waarde, hier wordt jaarlijks rente op bijgeschreven op basis van de landelijke gereguleerde vastgestelde 2% disconteringsvoet.

De commissie BBV heeft regels gesteld over de verantwoording van grondexploitaties. Denk hierbij aan:
- Tienjaars termijn voor grondcomplexen, daarna aanvullende beheersmaatregelen. We hebben een project met een langere doorlooptijd dan 10 jaar (Liesdaal). De Raad heeft besloten om hier gemotiveerd van af te wijken in het najaarsbericht (november 2016).
- Rentetoerekening aan de grondcomplexen: de rente die ten laste komt van grondcomplexen moet in de toekomst gebaseerd worden op basis van de werkelijke rente. Deze bedraagt in 2023 op basis van nacalculatie 1,26%.
- Kostentoerekening conform de Wet ruimtelijke ordening. De kostentoerekening bij de exploitaties moet aansluiten op de kostenverhaalsmogelijkheden zoals benoemd in de Wet ruimtelijke ordening. Daarmee wil de commissie BBV aansluiten bij de wijze van kostentoerekening in het exploitatieplan en de nieuwe regels voor vennootschapsbelasting.
- Formele besluitvorming gemeenteraad: het startpunt van een Bouwgrond in exploitatie (BIE) is het raadsbesluit. Dit besluit is inclusief een grondexploitatiebegroting. Wij doen dit via het jaarlijkse MPG en het najaarsbericht van het grondbedrijf, waarin we deze besluitvorming expliciet maken of via een separaat raadsbesluit.
- Voorbereidingskosten voor grondexploitaties: voorbereidingskosten voor toekomstige grondexploitaties mogen onder een aantal voorwaarden worden geactiveerd (na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een concrete grondexploitatie). Lukt dit niet dan moeten deze kosten direct afgeboekt worden ten laste van het jaarresultaat. In eerste instantie worden deze kosten onder de immateriële vaste activa geplaatst.

Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Jaarlijks wordt de kwaliteit van de vorderingen beoordeeld. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen. Jaarlijks wordt de administratie opgeschoond, dat wil zeggen dat vorderingen die oninbaar blijken te zijn, worden afgeboekt.

Liquide middelen en overlopende activa

De liquide middelen (kas- en banksaldi) en de overlopende activa worden tegen de nominale waarde opgenomen.

Verliescompensatie vennootschapsbelasting

Buiten de balanstelling is het recht op verliescompensatie volgens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 opgenomen.

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

De reserves zijn onderverdeeld in de algemene reserves en bestemmingsreserves. Mutaties in reserves zijn enkel mogelijk op basis van een raadsbesluit genomen voor het einde van het betreffende begrotingsjaar.
De reserves worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden tegen het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies gewaardeerd.
De pensioenverplichting voor de wethouders is tegen de contante waarde van de (opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.
De onderhoudsegalisatievoorzieningen zijn gebaseerd op een beheerplan en de daarin vastgestelde kwaliteitseisen.
Bij de materiële vaste activa is aangegeven dat investeringen waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing in rekening gebracht kan worden in een afzonderlijke categorie gepresenteerd worden. Dat geldt ook voor de bijbehorende voorziening. Deze voorziening wordt, voor zover die toereikend is, gebruikt om investeringen in riolering af te boeken.

Het vormen van een voorziening, of het storten in een al bestaande voorziening, is als een last in het boekjaar verantwoord. Kosten waarvoor we de voorziening gebruiken brengen we rechtstreeks ten laste van de voorziening, deze leiden niet tot lasten in de programmarekening.

Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar

Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan een jaar worden tegen de nominale waarde gewaardeerd, verminderd met gedane aflossingen.

VLOTTENDE PASSIVA

De vlottende passiva worden tegen de nominale waarde gewaardeerd en bestaan uit:

- Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar
- Overlopende passiva

Totaalbedrag waarborgen en garanties

De gemeente heeft diverse waarborgen en garanties verleend. Het totaalbedrag wordt onderaan de balans afzonderlijk gepresenteerd.

Toelichting op de balans

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

De boekwaarde van de immateriële vaste activa en het verloop ervan worden in de volgende tabel weergegeven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Investe-ringen	Des-investeringen	Afwaarde-ringen	Af-schrijving	Boekwaarde 31-12-2023
Kosten voor onderzoek en ontwikkeling van een actief	3.942	2.579	0	0	0	6.521
Voorziening	-3.942	-2.579	0	0	0	-6.521
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.142	95	0	0	33	1.204
Totaal	**1.142**	**95**	**0**	**0**	**33**	**1.204**

De kosten voor onderzoek en ontwikkeling van een actief hebben betrekking op projecten die op termijn kunnen leiden tot een grondexploitatie. De kosten die hier geactiveerd zijn, zijn voorbereidingskosten die we in de grondexploitatie kunnen inbrengen op het moment dat hier grondexploitatieprojecten voor geopend worden. Dit betreft de volgende projecten: herontwikkeling van het sportvereniging terrein in Macharen, Klein Amsteleind (Het Brand), Groot Amsteleind (Oss West), het v.m. belastingkantoor, het Hooghuis in Ravenstein, het Stationskwartier in Ravenstein, Vidi Reo, gebiedsontwikkeling Raadhuislaan Zuid en het project Marsna Casella.
Voor de gehele post hebben we een voorziening gevormd om het risico op afwaardering van deze post af te dekken in het geval dat projecten uiteindelijk niet door zullen gaan (als grondexploitatie).
De investering in 2023 van per saldo € 2.579.000 betreft voorbereidingskosten met betrekking tot de hiervoor genoemde projecten, waaronder uren en plankosten voor het grootste deel op Groot- (€ 830.000) en Klein Amsteleind (€ 408.000) en Stationskwartier Ravenstein (€ 451.000).

De bijdragen aan activa in eigendom van derden betreft een investering uit 2017 en 2018 in de renovatie van de kleedaccommodatie van hockeyclub MHC en de realisatie van het clubgebouw van SV TOP Oss. De boekwaarde van beide clubgebouwen bedraagt per 31 december 2023 € 801.000. Deze post bevat ook nog een bijdrage uit 2013 in het clubgebouw van scouting Berghem. Per 31 december 2023 resteert een boekwaarde van € 306.500.
Daarnaast zijn erin 2023 drie nieuwe bijdragen verstrekt, voor ontmoeten en (voortgezet) speciaal onderwijs. De boekwaarde hiervan bedraagt per 31 december 2023 € 95.000.

Materiële vaste activa

1. Investeringen met economisch nut

- Gronden uitgegeven in erfpacht

Het volgende overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de gronden uitgegeven in erfpacht weer.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Investeringen	Des-investeringen	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden uitgegeven in erfpacht	29.417	2.264	1.493	30.188
Totaal	**29.417**	**2.264**	**1.493**	**30.188**

Aan de industrie is er voor € 2.264.000 aan nieuwe erfpachtgronden uitgegeven en voor € 989.000 verkocht. Er is voor een bedrag van € 505.000 verkocht van de erfpachtgronden ten behoeve van woningbouw.

- Overige investeringen met economisch nut

De boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut en het verloop ervan worden in de volgende tabel weergegeven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-2023	Inves-teringen	Des-inves-teringen	Af-schrij-vingen	Bij-dra-gen van der-den	Af-waar de-ringe n	Boek-waarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	30.628	101	0	10	0	0	30.719
Bedrijfsgebouwen	119.281	33.586	644	4.390	183	296	147.355
Voorziening bijzondere waarde vermindering	-2.102	0	0	0	0	0	-2.102
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.808	349	0	349	0	0	1.808
Vervoermiddelen	3.035	952	0	569	0	11	3.407
Machines, apparaten en installaties	3.938	280	0	196	0	0	4.022
Overige materiële vaste activa	18.855	683	0	2.814	0	0	16.724
Totaal	**175.443**	**35.951**	**644**	**8.328**	**183**	**307**	**201.933**

De voorziening van € 2.102.000 bestaat uit twee onderdelen. In 2020 is € 1.726.000 voorzien vanwege de bijzondere waardevermindering van het Hooghuis Ravenstein. Dit gebouw staat leeg en wordt in 2024 ingebracht als de grondexploitatie zodra deze wordt vastgesteld. De voorziening wordt dan als dekkingsmiddel ingezet voor het afdekken van het tekort op de grondexploitatie. Verder is er in 2021 een storting in de voorziening gedaan van € 376.600 vanwege een afwaardering op de strategische aankoop van gronden in Ravenstein. Deze gronden worden naar verwachting ingebracht bij de nog vast te stellen grondexploitatie Stationskwartier Ravenstein, op grond van BBV hebben we een afwaardering via deze voorziening gedaan op basis van de marktwaarde bij huidige bestemming.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in het volgende overzicht vermeld. Dit betreft investeringen waarop in 2023 uitgaven groter dan € 100.000 zijn gedaan. Met ingang van 2022 hebben we zoals BBV voorschrijft ook uren toegerekend aan vastgoed investeringsprojecten, deze kosten zijn onderdeel van onderstaande bedragen. In 2023 zijn deze opgenomen voor een bedrag van € 484.500.

bedragen x € 1.000

Investeringen	**Werkelijk besteed in 2023**
Korenaer/Kennedyschool incl. openbare ruimte	10.216
Nicolaasschool incl. openbare ruimte	8.203
Demontage en opslag Zuiderstrandtheater	3.186
Opvanglocatie vluchteling Macharenseweg-Spitsbergerw.	3.048
t Slotje Herpen	1.571
Nicolaasschool Gymzaal	1.464
Het Warenhuis - Casco bouw	1.271
Theater de Lievekamp	982
Grondstoffencentrale	727
Verduurzaming wijkcentrum Meteoor	721
Verbouwing gemeentehuis onderdeel BSOB	703
Diverse Rollend materiaal	489
Verduurzaming mfc de Koppellinck	461
Verbouwing gemeentehuis	342
Verduurzaming buurtcentrum Kortfoort	334
Het Warenhuis – installaties	281
Het Warenhuis – afbouw	279
Nieuwbouw voor het Golfbad	229
Laptops	127
Iphones	105
Nicolaasschool – grond	101
Overige investeringen (< € 100.000)	1.110
Totaal	**35.951**

De desinvestering van € 644.000 betreft met name de afboeking van de boekwaarde van de Geffense Plas voor € 642.000, dit is niet meer in eigendom van de gemeente.
De bijdrage derden betreft een subsidie van € 183.000 voor de verduurzaming van het wijkcentrum de Meteoor.
We hebben voor € 296.000 aan afwaardering verwerkt. De grootste post hier binnen is het voorbereidingskrediet van de multifunctionele accommodatie Oss Noord West voor € 119.000.

- Investeringen met economisch nut, waarvoor heffing geheven kan worden

Het volgende overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van investeringen met een economisch nut, waarvoor een heffing geheven kan worden.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Investeringen	Bijdragen van derden	Afwaar-deringen	Boekwaarde 31-12-2023
Riolering	0	3.080	3.080	0	0
Totaal	**0**	**3.080**	**3.080**	**0**	**0**

Bedragen die via het riooltarief gespaard zijn voor vervanging zitten in een voorziening. Deze voorziening wordt, voor zover die toereikend is, gebruikt om investeringen in riolering af te boeken. Per 31 december 2023 is er nog € 21.128.000 beschikbaar in de voorziening om toekomstige investeringen in riolering mee te financieren.

2. Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut en het verloop ervan worden in de volgende tabel weergegeven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-2023	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-2023
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (vóór 2017)	16.524	0	0	264	0	0	16.260
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (vanaf 2017)	18.494	4.280	0	674	0	0	22.100
Totaal	**35.018**	**4.280**	**0**	**938**	**0**	**0**	**38.360**

De investeringen van vóór 2017 met een maatschappelijk nut hebben betrekking op de activering van een gedeelte van de N329.
Op grond van het BBV is het met ingang van 1 januari 2017 verplicht om investeringen met maatschappelijk nut te activeren en hierover af te schrijven. Dit zijn investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken die we uitvoeren vanuit het IUP. We hebben de projecten opgesplitst in onderhoud en vervanging. De onderhoudskosten komen ten laste van de exploitatie. De vervangingscomponent is een investering met maatschappelijk nut, in 2023 totaal voor € 4.280.000. Met ingang van 2022 zijn we gestart met het toerekenen van uren aan deze investeringen zoals het BBV dat voorschrijft, deze zijn onderdeel van de investering voor € 615.500

Financiële vaste activa

1. Kapitaalverstrekkingen aan:

- Deelnemingen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Investeringen	Vervroegde aflossingen/ vrijval	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2023
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	2.518	0	0	0	2.518
Totaal	**2.518**	**0**	**0**	**0**	**2.518**

De kapitaalverstrekkingen / deelnemingen zijn:	eind 2022	eind 2023
- aandelenkapitaal/agio OLSP / Pivot Park Holding BV	€ 2.366.000	€ 2.366.000
- aandelen BNG en Brabant Water	€ 152.000	€ 152.000
Totaal	€ 2.518.000	€ 2.518.000

2. Leningen aan:

- Woningbouwcorporaties

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Investeringen	Vervroegde aflossingen	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2023
Leningen aan woningbouwcorporaties	9	0	0	9	0
Totaal	**9**	**0**	**0**	**9**	**0**

- Deelnemingen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Investeringen	Vervroegde aflossingen	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2023
Geldlening Grizzy - Pivot Park	1.551	1.699	0	0	3.250
Totaal	**1.551**	**1.699**	**0**	**0**	**3.250**

Vorig jaar is er een leningsovereenkomst gesloten met Pivot Park Vastgoed B.V. voor de financiering van nieuwbouw met de naarm "Grizzly" op Pivot Park. Dit jaar hebben we opnieuw een bedrag van € 1.699.000 beschikbaar gesteld. Beide leningen zijn achtergesteld en wordt verstrekt naarmate de nieuwbouw vordert. Daarbij zijn zekerheden overeengekomen, waaronder recht van hypotheek, recht van pand, negative pledge*, pari passu** en negatieve vervreemdingsverklaring***.

* kredietnemer belooft het pand niet als zekerheid te geven aan derden.
** kredietnemer belooft dat het pand niet als zekerheid is verstrekt aan andere financiers.
*** kredietnemer niet toegestaan om het pand te verkopen, zonder toestemming van de kredietgever.

3. Overige langlopende geldleningen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Investe-ringen	Vervroegde aflossingen	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2023
Overige langlopende leningen	24.618	1.082	0	2.358	23.342
Voorziening risico oninbaarheid leningen	-1.348	0	0	0	-1.348
Totaal	**23.270**	**1.082**	**0**	**2.358**	**21.994**

De overige langlopende leningen met een waarde > € 70.000 per 31-12-2023 bestaan uit de volgende leningen:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Duurzaamheidsleningen	5.266	4.926
Leningen starters/blijvers woningmarkt	3.720	3.196
Hypotheken gemeentelijk personeel	3.628	3.189
Leningen Lievekamp	3.145	2.996
Leningen Golfbad	2.215	2.135
Leningen Wachtmeesters	2.100	2.100
Voorziening leningen Wachtmeesters	-1.300	-1.300
Lening zonnepanelen	1.647	1.508
Lening stichting Beheer MHC Oss	751	716
Lening Kringloopbedrijf	731	639
Stimuleringsleningen	0	363
Lening Heesen Shipyards	296	269
Lening Vorstengrafdonk	0	240
Verzilverleningen SvN	91	168
Leningen Onder d'n Plag	140	130
S.V. Oss'20	132	122
Lening Dierenopvang Maasland	123	112
Overige leningen	585	486
Totaal	**23.270**	**21.994**

De investeringen in 2023 hebben voornamelijk betrekking op de nieuw verstrekte lening stimuleringsleningen (€ 368.000), duurzaamheidslening (€ 398.000) en de nieuw verstrekte lening Vorstengrafdonk (€ 240.000).

De aflossingen hebben voornamelijk betrekking op de duurzaamheidsleningen (€ 738.000), startersleningen (€ 524.000) en hypotheken gemeentelijk personeel (€ 439.000)

Er is een voorziening getroffen van € 1.300.000 voor de lening aan Wachtmeester vanwege het risico dat deze lening in de toekomst niet terugbetaald kan worden. Naast deze voorziening hebben we ook een risicoreserve gevormd van € 800.000 waarmee we het gehele risico afdekken.

4. Overige uitzettingen met rentetypische looptijd > 1 jaar
We hebben geen overige uitzettingen met rentetypische looptijd langer dan één jaar.

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden
De in de balans opgenomen voorraden worden naar de volgende categorieën uitgesplitst:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Vermeerde-ring 2023	Verminde-ring 2023	Boekwaarde 31-12-2023
Onderhanden werk, gronden in exploitatie	14.288	11.217	5.968	19.537
Salderen met voorziening exploitatieverliezen	-19.169	-1.193	-801	-19.561
Presentatiecorrectie voorziening naar voorraden ivm negatieve boekwaarde	4.881			24
Totaal	**0**	**10.024**	**5.167**	**0**

Op basis van Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is het verplicht om de grondexploitaties elk jaar te actualiseren. Binnen onze gemeente doen we dit tweemaal per jaar, namelijk bij de Programmabegroting via het najaarsbericht grondbedrijf en bij de jaarrekening via het Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG).

Omdat de balanswaarde niet negatief mag zijn, is de voorziening in het boekwerk gesplitst. Een bedrag van € 24.000 is onder de voorzieningen gepresenteerd.

De vermeerderingen van de onderhanden werken bestaan uit € 4.215.000 aan winstnemingen waarvan de grootste: € 311.000 Piekenhoef, € 765.000 Wilgendaal, € 847.000 Horzak-Noord, € 854.000 Lith-Oost, € 390.000 Liesdaal, € 514.000 centrumplan Berghem en € 206.000 Megen Zuid. Verder bestaat de vermeerdering voor € 7.002.000 uit diverse kosten (o.a. plankosten, verwervingen, saneringen, bouw- en woonrijpmaken). De verminderingen van € 5.968.000 betreft met name verkoopopbrengsten van verkochte gronden. Daarnaast is het verlieslatende project Bergoss in 2023 definitief afgesloten met een totaal verlies van € 205.000.
De voorziening te verwachten exploitatieverliezen is gevormd voor de verliesgevende exploitaties. Bij afsluiting van deze grondcomplexen compenseren we dat het verlies met deze voorziening. Het verlies van € 205.000 is als vermindering op deze voorziening verwerkt. Het overige deel van de verlaging van de voorziening van € 596.000 via de verminderingen bestaat uit een positieve bijstelling van een aantal projecten waarvoor het verwachte verlies ten opzichte van de inschatting van vorig jaar lager uit zal vallen. De toename van de voorziening te verwachten exploitatieverliezen met € 809.000 betreft het aanvullen van de voorziening vanwege negatieve bijstellingen voor een aantal projecten. Daarnaast is er € 384.000 rente bijgeschreven omdat dit een voorziening tegen contante waarde betreft.

Het verloop van de boekwaardes in 2023 is als volgt te specificeren:

bedragen x €1.000

	Boekwaarde 01-01-2023	Investeringen	Opbrengsten	Winstuitname en afsluitende verliezen	Boekwaarde 31-12-2023	Voorziening verlieslatend complex	Balanswaarde 31-12-2023
Totaal	14.288	7.002	5.968	4.215	19.537	-19.561	-24

De volgende grondexploitatiecomplexen hebben per 31 december 2023 een boekwaarde van groter dan een miljoen euro (positief of negatief). Een negatieve boekwaarde betekent dat er op balansdatum meer opbrengsten dan kosten op het project zijn gerealiseerd:

- Wilgendaal II € 2.177.000 -/-
- Oijense Zij € 8.809.000 -/-
- Liesdaal 2 3 € 1.665.000
- Heesterseweg Geffen € 1.705.000
- Uitbreiding ’t Veld Geffen € 5.024.000
- Vorstengrafdonk € 4.759.000
- Wal Kwartier € 13.526.000
- Centrumplan Berghem € 2.148.000 -/-
- Kapelaan Nausstraat € 1.366.000

We verwachten de volgende resultaten over de totale looptijd van de grondexploitaties:

bedragen x € 1.000

	Balanswaarde 31-12-2023	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd eindresultaat
Totaal	-24	30.162	43.457	13.319

De nog te maken kosten binnen de huidige bouwgrondexploitaties schatten we op € 30.162.000 en de nog te verwachten opbrengsten op € 43.457.000. Op grond hiervan verwachten we uiteindelijk een positief eindresultaat van circa € 13.319.000. Voor het opstellen van deze prognose hebben we alle grondexploitaties geactualiseerd. Bij deze actualisatie zijn de gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2023 verwerkt in de boekwaarde. Vervolgens hebben we de begroting van kosten en opbrengsten geactualiseerd, geraamd per prijspeil 1 januari 2024 en opnieuw gefaseerd op basis van de beste inschatting. Aangezien de projecten lagere tijd lopen, zijn bedragen onderhevig aan prijsontwikkelingen. In de grondexploitatie houden we rekening met deze prijsontwikkelingen door het indexeren van de verwachte kosten en opbrengsten. Als er specifieke prijsafspraken zijn gemaakt voor het uitvoeren van werkzaamheden of de verkoop van gronden dan kan worden afgeweken van de algemene parameters en rekenen we met de overeengekomen prijzen met eventuele bijbehorende indexering. Onderstaande tabel geeft aan welke parameters we hanteren. In het Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG) 2024-2027 is hier een uitgebreidere toelichting over opgenomen.

	2024	2025	2026	2027 en verder
Rente	1,17%	1,80%	1,80%	1,90%
Kostenstijging	4,0%	3,0%	3,0%	2,0%
Opbrengstenstijging	0,0%	2,5%	2,5%	2 %

De waardering van de bouwgronden in exploitatie (BIE) is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties per 1 januari 2024 en de uitkomsten van de door de gemeente uitgevoerde risicoanalyses. Het betreft een inschatting van begin 2024 die omgeven is door de nodige risico's, aannames en veronderstellingen die periodiek (jaarlijks) worden herzien. Deze periodieke herziening kan in de toekomst - mede gezien de huidige onzekere marktomstandigheden – leiden tot een aangepaste waardering van de gronden in exploitatie en de hiermee samenhangende voorziening te verwachten exploitatieverliezen. Dit geldt ook voor de realisatie van de (gehanteerde) verkoopprijzen. Dit zal dan ook impact hebben op de (benodigde) hoogte van de ABR.

Om dit risico in kaart te brengen hebben we twee scenario's doorgerekend. Een basisscenario en een worst case scenario. Het negatieve effect op het eindresultaat voor beide scenario's is in onderstaande tabel opgenomen. Hierbij merken we op dat deze scenario's ook alleen betrekking hebben op de nu lopende grondexploitaties. Nog te openen grondexploitaties (nu nog projecten in voorbereiding onder de IMVA) maken geen onderdeel uit van deze doorrekening.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Basis scenario	Worst case scenario
Uitgifte vertraging	-208	-514
Kostenstijging	-156	-2.030
Opbrengstenstijging (daling)	0	-312
Rentestijging	-134	-395
Totaal effect op eindwaarde	**-498**	**-3.251**

De scenario's zijn doorgerekend over 10 jaar, de uitgangspunten voor deze scenario's zijn de volgende:

Omschrijving	Basis scenario	Worst case scenario
Uitgifte vertraging (later verkopen van gronden)	1 jaar vertraging	3 jaar vertraging
Extra kostenstijging	1 % per jaar	2% per jaar tot en met 2025 daarna 1%
Opbrengstenstijging (daling)	Geen wijziging	Daling 0,5% vanaf 2025
Rentestijging	1% tot en met 2026	Tot en met 2026 oplopend tot 3% per jaar, daarna 1%

In de praktijk zullen deze scenario's zich niet één op één afzonderlijk van elkaar voordoen. Daarnaast spelen er projectspecifieke risico's die ook van invloed kunnen zijn en lopen we bij projecten die tegen het eind van hun looptijd zitten minder risico dan projecten die zich nog in de beginfase bevinden. Voor de benodigde weerstandscapaciteit die we nodig hebben om risico's binnen de grondexploitatie te kunnen opvangen maken we een montecarlo analyse. Hierbij zijn de factoren van deze scenario's en de projectspecifieke risico's gezamenlijk gewogen doorgerekend. Op basis hiervan bepalen we wat de minimale omvang van de ABR dient te zijn.

Voor een nadere toelichting op de grondexploitaties verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid in deze jaarrekening en het Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG) 2024-2027 dat een uitgebreide verantwoording geeft over de ontwikkelingen en de risico's en onzekerheden in de grondexploitatie in 2023.

Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een rente-typische looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	**Saldo 01-01-2023**	**Saldo 31-12-2023**
Vorderingen op openbare lichamen	**14.626**	**19.507**
Uitzettingen in 's-Rijks schatkist	**34.332**	**30.401**
Rekening-courant verhouding met niet-financiële instellingen	**7.020**	**8.782**
Overige vorderingen	11.050	16.593
Saldering voorzieningen oninbare debiteuren	-1.594	-2.385
Overige vorderingen	**9.456**	**14.208**
Totaal	**65.434**	**72.898**

1. Vorderingen op openbare lichamen

De vorderingen op openbare lichamen bestaan voornamelijk uit de volgende vorderingen:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	**Saldo 31-12-2023**
BTW compensatiefonds	18.255
Gemeente land van Cuijk - Regionale inkoop WMO	471
Gemeente Maashorst - Regionale inkoop WMO	350
Gemeente Bernheze	185
Overige vorderingen	246
Totaal	**19.507**

Dit zijn allemaal recente vorderingen. Een voorziening voor oninbaar wordt niet noodzakelijk geacht.

2. Uitzettingen in 's Rijks schatkist

bedragen x € 1.000

Omschrijving	**Saldo 01-01-2023**	**Saldo 31-12-2023**
Uitzettingen in ’s Rijks schatkist	34.332	30.401
Totaal	**34.332**	**30.401**

In december 2013 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel verplicht schatkistbankieren aangenomen. De wet is vervolgens op 14 december 2013 ingegaan. De Staat en de gemeente Oss hebben vrijwel gelijktijdig een rekening-courant-overeenkomst afgesloten en een werkrekening voor schatkistbankieren geopend. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is een drempelbedrag ingesteld dat buiten de schatkist gehouden mag worden. Het drempelbedrag is 2% van het begrotingstotaal € 7.611.380.

Het bedrag dat per 31 december op deze rekening openstaat is hoog omdat we aan het eind van het jaar nog een aantal grote bedragen hebben ontvangen onder andere voor de algemene uitkering. Daarnaast zijn de geplande investeringen in 2023 voor een groot deel vertraagd waardoor we ook nog geen grote betalingen op deze projecten hebben hoeven doen.

We rapporteren elk kwartaal over het drempelbedrag en het gebruik daarvan. Deze rapportageverplichting biedt inzicht in de wijze waarop het drempelbedrag is benut. In de volgende tabel is een samenvattend overzicht opgenomen. Daaruit blijkt dat we het jaar 2023 geheel binnen het limiet zijn gebleven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	**Kwartaal 1**	**Kwartaal 2**	**Kwartaal 3**	**Kwartaal 4**
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten schatkist Rijk aangehouden middelen	460	483	425	502
Ruimte onder het drempelbedrag	7.151	7.129	7.187	7.109
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

3. Rekeningcourant verhouding met niet-financiële instellingen

We hebben aan het SVn (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting) gelden voor startersleningen, duurzaamheidsleningen, blijversleningen, verzilverleningen en leningen stimulering verstrekt.
Het saldo per 31 december 2023 van € 8.782.000 dat aan het SVn is verstrekt maar nog niet is ingezet zijn in deze rubriek opgenomen.

4. Overige vorderingen

De overige vorderingen kunnen als volgt worden onderverdeeld:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	**Saldo 31-12-2023**
Overige debiteuren	9.156
Voorziening overige debiteuren	-204
Belasting- debiteuren	4.207
Voorziening dubieuze debiteuren belastingen	-110
Debiteuren sociale zaken	3.229
Voorziening dubieuze debiteuren sociale zaken	-2.070
Totaal	**14.208**

De voorziening voor oninbaar is statisch bepaald.

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	**Saldo 01-01-2023**	**Saldo 31-12-2023**
Kassaldi	28	27
Banksaldi	360	463
Totaal	**388**	**490**

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt gespecificeerd worden:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Nog te ontvangen bedragen	9.868	4.021
Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	6.139	397
Nog te ontvangen bijdragen van overige overheid	158	1.201
Nog te ontvangen bedragen	**16.165**	**5.619**
Vooruitbetaalde bedragen	**5.352**	**3.768**
Totaal	**21.517**	**9.387**

1. Nog te ontvangen bedragen

De nog te ontvangen bedragen bestaan uit:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2023
Transitorische rente	641
Crisisnoodopvang COA 4e kwartaal	529
Dividendbelasting	410
VPB 2022 verliesverrekening met VPB 2021	404
ODBN afrekening dienstverlening 2023	304
Afvalfonds afrekening 2023	291
Jeugd - regionaal	239
Plankosten Osseweg Berghem	227
Compostering december 2023	158
Bouw-/ realisatierechten woningbouw	148
Project zonnepanelen	129
BSOB toeristenbelasting	99
Overige posten (< € 50.000)	442
Totaal	**4.021**

2. Nog te ontvangen bedragen van het Rijk

In de volgende tabel wordt een verloopoverzicht van de nog te ontvangen bedragen van het Rijk gegeven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 01-01-2023	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo 31-12-2023
Vluchtelingen Oekraïne	6.032	0	5.832	200
Toeslagenproblematiek	0	153	0	153
Overige rijk (< € 50.000)	107	0	63	44
Totaal	**6.139**	**153**	**5.895**	**397**

3. Nog te ontvangen bijdragen van overige overheid

In de volgende tabel wordt een verloopoverzicht van de nog te ontvangen bijdragen van overige overheid gegeven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 01-01-2023	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo 31-12-2023
Duurzame polder	133	689	0	822
Stimuleringsbijdrage ruimte voor ruimte	0	250	0	250
Verkeerssubsidie	0	117	0	117
Overige overheid (< € 20.000)	0	12	0	12
Totaal	**133**	**1.068**	**0**	**1.201**

4. Vooruitbetaalde bedragen

De vooruitbetaalde bedragen bevatten de volgende posten:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2023
Trainee programma - bijdragen deelnemende organisaties	1.231
ICT licenties en software	950
NOBB (Noord oost Bibliotheek Oss)	497
Bijdrage transformatieproject jeugd	464
Vooruitbetaald WMO	318
Participatiebudget	79
Overige posten (< € 50.000)	229
Totaal	**3.768**

Verliescompensatie vennootschapsbelasting

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Beschikbare verliescompensatie vanuit aangiften	nihil	nihil
Beschikbare verliescompensatie prognose	2.486	400

Met ingang van 1 januari 2016 zijn we als gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). Dit betekent dat we Vpb moeten gaan betalen over het resultaat op activiteiten waarbij we fiscaal gezien een onderneming drijven. Dit zijn voornamelijk de activiteiten afval en het grondbedrijf. De te betalen Vpb is voor het grootste deel afkomstig vanuit het grondbedrijf.

Het saldo op 1 januari zoals in de vorige jaarrekening gepresenteerd was gebaseerd op de aangiften die tot op dat moment waren ingediend (2016 tot en met 2020) en de meerjarige doorkijk daarbij. In 2023 zijn de aangiften 2021 en 2022 ingediend. 2021 is fiscaal winstgevend afgesloten voor een bedrag van € 2,2 miljoen, dit leidde tot een te betalen definitieve belastingaanslag van € 534.000. De aangifte 2022 bevat een fiscaal verlies van € 4,1 miljoen. De winst over 2021 kunnen we voor maximaal € 1,6 miljoen nog compenseren met dit verlies. Dat betekent dat we de te betalen vpb over 2021 voor € 404.000 terug kunnen krijgen. Dit is als vordering in deze jaarrekening verwerkt. Dan resteert nog € 2,5 miljoen aan mogelijke verliescompensatie over 2022 naar toekomstige jaren. Over het boekjaar 2023 verwachten we een fiscale winst van € 3,3 miljoen. Dit kan voor € 2,1 miljoen verrekend worden met het verlies uit 2022. Over 2023 resteert daarom een te verwachten te betalen vpb-aanslag van € 280.000. Deze is als verplichting in de jaarrekening verwerkt.

PASSIVA

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

1. Algemene reserve

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Rente	Bestemming rekening-resultaat 2022	Vermeerde-ringen	Verminde-ringen	Boekwaarde 31-12-2023
Algemene vrije reserve	32.300	485	11.056	0	2.839	41.002
Algemene reserve risico's grondbedrijf	3.680	40	0	4.555	8.275	0
Totaal	**35.980**	**525**	**11.056**	**4.555**	**11.114**	**41.002**

- Algemene vrije reserve

Het beginsaldo van € 32.300.000 uit 2022 is verhoogd met de saldobestemming vanuit de jaarrekening 2022. Dit was een bedrag van € 11.056.000.
De onttrekking van € 2.839.000 bestaat uit onder andere uit:

- Accommodatie voor ontmoeten en sport ONK: € 1.507.000
- Voorbereidingskosten Zuiderstrandtheater: € 569.000
- Invoering omgevingswet; € 228.000
- Proeftuin Ruwaard: € 200.000

- Algemene reserve risico's grondbedrijf

De stortingen bestaan voornamelijk uit de tussentijdse winstnemingen uit de grondexploitaties (€ 4,4 miljoen). De winsten hebben betrekking op woningbouw (€ 3,3 miljoen), herstructurering (€ € 0,8 miljoen) en industrie (€ 0,3 miljoen).
De grootste posten daarin zijn winstnemingen voor centrumplan Berghem (€ 0,5 miljoen), Piekenhoef (€0,3 miljoen), Wilgendaal 2 (€ 0,8 miljoen), Horzak Noord (€ 0,8 miljoen), Lith Oost (€ 0,9 miljoen), Liesdaal 2 en 3 (€ 0,4 miljoen).
In 2023 is daarnaast nog stortingen gedaan in verband met verkoop van beheersgronden (€ 0,1 miljoen).

De onttrekkingen van in totaal € 8,3 miljoen in 2023 bestaan uit:

- Afroming ABR (besluit programmabegroting 2023) voor reserve bovenwijkse voorzieningen: € 2,2 miljoen;
- Storting in de voorziening plankomsten IMVA: € 2,6 miljoen;
- Storting in de reserve brede school Lith: € 1,7 miljoen;
- vennootschapsbelasting: € 0,8 miljoen;
- Afdracht kostenverhaal toevoeging aan de reserves bovenwijkse voorzieningen en verbetering fysieke kwaliteit: € 0,4 miljoen;
- Storting in de voorziening te verwachten exploitatieverliezen: € 0,2 miljoen;
- Ontwikkeling Kapelaan Naussstraat: € 0,1 miljoen;
- Taskforce versnelling woningbouw: € 0,1 miljoen;
- Rentekosten strategische aankoop grond 't Brand (Klein Amsteleind): €0,1 miljoen.

2. Bestemmingsreserves

De staat van reserves en voorzieningen, die in het bijlagen-boek is opgenomen, bevat een uitgebreide toelichting per bestemmingsreserve. Hierna wordt daarom volstaan met een geaggregeerde weergave van de bestemmingsreserves.
Het verloop van de bestemmingsreserves is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	**Boek-waarde 01-01-2023**	**Rente**	**Bestemming rekening resultaat 2022**	**Vermeer-deringen**	**Vermin-deringen**	**Boek-waarde 31-12-2023**
Dekking algemene dienst	21.637	325	0	0	2.423	19.539
Bestemmingsreserves	121.490	0	8.008	38.286	19.659	148.125
Afdekking afschrijvings-lasten	12.736	0	0	4.616	750	16.602
Totaal	**155.863**	**325**	**8.008**	**42.902**	**22.832**	**184.266**

Reserves ter dekking van afschrijvingslasten/dekking algemene dienst

- Dekking algemene dienst

Deze bestemmingsreserves zijn gevormd als dekkingsmiddel van de algemene dienst.
De reserves zijn (bedragen x € 1.000):

-	Afloop gaswinstuitkering Maaslandgas	10.190
-	Reserve deposito BNG/opheffing BNG	585
-	Gemeentehuis	8.763

Uit de reserve afloop gaswinstuitkering Maaslandgas is een bedrag van € 1.589.000 onttrokken ten gunste van de reguliere begroting. Dit bedrag wordt jaarlijks afgebouwd met € 110.000.
Uit de reserve deposito BNG/opheffing BNG is een bedrag van € 184.000 onttrokken ten gunste van de reguliere begroting. Deze onttrekking wordt eveneens jaarlijks verlaagd met € 28.000.
Uit de reserve gemeentehuis is een bedrag van € 651.000 onttrokken ten gunste van de reguliere begroting. Deze onttrekking wordt jaarlijks verlaagd.

- Bestemmingsreserves

We hebben diverse bestemmingsreserves. Dit zijn de reserves met een saldo hoger dan € 1 miljoen.

-	Reserve Beschermd wonen	29.128
-	Reserve Opvang Vluchtelingen	16.330
-	Reserve Binnenstedelijke transformaties	10.000
-	Reserve Mobiliteit	9.804
-	Reserve Bovenwijkse voorzieningen	8.647
-	Reserve Integraal uitvoeringsprogramma	8.444
-	Reserve Binnenhavens	7.556
-	Reserve Walkwartier en omgeving	7.005
-	Reserve Strategische aankopen	5.686
-	Reserve Investeringsfonds Stadshart Oss	4.606
-	Reserve Organisatieontwikkelingen	4.028
-	Reserve Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	3.477
-	Reserve integraal voorzieningen beleid	2.557
-	Reserve Participatiebevordering	2.496
-	Reserve Meekoppelkansen dijkversterking Maas	2.200
-	Reserve Afvalstoffenheffing	2.065
-	Reserve Egalisatie reserve renteomslag	1.950
-	Reserve Groenfonds landelijk gebied	1.800
-	Reserve Heesch West	1.734
-	Reserve Omgevingswet	1.675
-	Reserve Baggeren Haven	1.516
-	Reserve Gemeentehuis toekomst bestendig	1.398
-	Reserve Investeringsfonds duurzaamheid	1.286
-	Reserve Dak- en thuisloosheid	1.266
-	Reserve Lievekamp	1.200
-	Reserve Egalisatie rioolbeheer	1.015
-	Reserve Versterken gemeentelijke dienstverlening	1.091

We lichten de reserves toe met een saldo boven de € 3 miljoen:

- Beschermd Wonen: In deze reserve verrekenen we overschotten en tekorten van het regionale budget van beschermd wonen. We maken regionale afspraken over de inzet en eventuele terugbetaling aan de regio.
- Opvang vluchtelingen: We verrekenen de overschotten van de kosten en opbrengsten van het opvangen van vluchtelingen in deze reserve. Het rijk heeft een bekostigingsregeling ontwikkeld waarmee gemeenten in beginsel schadeloos gesteld worden voor de kosten die zij maken. Wij kunnen een storting doen in de

reserve omdat de gemeente Oss, anders dan andere gemeenten, tijdelijke huisvesting niet heeft gehuurd of gekocht, maar vrij ter beschikking had staan.

- Diverse reserves ruimtelijke ambities: Voor onze ruimtelijke ambities hebben we verschillende reserves gevormd. We reserveren komende jaren geld om onze toekomstige plannen te kunnen betalen. Het gaat onder andere om de volgende reserves
    - Binnenstedelijke transformaties
    - Mobiliteit
    - Bovenwijkse voorzieningen
    - Strategische aankopen
- Integraal uitvoeringsprogramma: In het verleden tot en met 2016 was deze reserve bedoeld voor de afdekking van investeringen in de openbare ruimte. We gebruikten de reserve toen voor het (nog) niet uitgevoerde deel van het Intergraal Uitvoeringsprogramma (IUP). Vanaf 2017 gebruiken we deze reserve alleen nog maar voor groot onderhoud vanuit het IUP dat in het geplande jaar niet uitgevoerd is. Investeringen moeten we voortaan activeren.
- Binnenhavens: We hebben voor realisatie van maatregelen aan het goederenspoor ten behoeve van veiligheid en functionaliteit een reserve gevormd. We hebben hiervoor in 2023 € 3,8 miljoen beschikbaar gesteld. We hebben vanuit het Ministerie van Infrastructuur en Milieu eenzelfde bedrag ontvangen als cofinanciering.
- Walkwartier en omgeving: De reserve wordt gevoed vanuit de Programmabegroting 2018-2021 en de incidentele vrijval impulsgelden stadscentrum 2019 tot en met 2023. De impulsgelden dekken de exploitatie Warenhuis vanaf 2024 af. Deze middelen zijn nodig om de verschillende activiteiten en investeringen in dit gebied te kunnen uitvoeren.
- Investeringsfonds Stadshart Oss: Het investeringsfonds draagt bij aan de realisatie van de koers Stadshart Oss. Het investeringsfonds is hierbij gericht op majeure investeringen in stedelijke (vastgoed) ontwikkeling waarvan parkeren en openbare ruimte & groen onderdeel kunnen zijn. Het betreft investeringen op fysieke plekken die een belangrijke bijdrage leveren aan een toekomstbestendig Stadscentrum, waarin vernieuwen van de vitaliteit, attractiviteit en de economische veerkracht centraal staat.
- Verduurzaming gemeentelijk vastgoed: De reserve heeft als doel het verduurzamen van onze gebouwen die niet op korte termijn vanuit het meerjaren investeringsplan (MIP) voor verbouw of vervangende nieuwbouw staan ingepland.
- Organisatieontwikkelingen: Deze reserve doelmatigheid is bedoeld voor het egaliseren van financiële schommelingen tussen de opgelegde taakstellingen en de implementatie, het egaliseren van financiële schommelingen bij de generatiegelden/banenafspraken en het afdekken van de kosten van organisatieontwikkelingen.

- Afdekking afschrijvingslasten

Deze bestemmingsreserves zijn gevormd om de kapitaallasten van (een deel) de investeringen in diverse gebouwen, accommodaties e.d. af te dekken. De grootste reserves met een saldo > € 500.000 zijn (bedragen x € 1.000):

- Brede school Lith	4.398
- Openbare ruimte centrum	1.939
- ONK Accommodatie ontmoeten en sport	1.507
- Het Warenhuis	1.055
- Kapitaallasten bomen	994
- Kleedaccomm. Amstelhoef	809
- Bouwk. aanpass. MJC/ stadarchief	802
- Parkeergarage	751
- Nieuwbouw school Geffen	684
- Kapitaallasten MIPMO	675
- VRI Projecten	649
- Kunstgrasveld Talentencampus	544

Onttrekkingen aan deze reserves dienen voor de dekking van kapitaallasten. Stortingen hebben betrekking op te dekken kapitaallasten van in 2022 nieuw uitgevoerde investeringen.
Er is dit jaar € 500.000 gestort in de reserve openbare ruimte centrum en € 330.000 gestort in de reserve kapitaallasten bomen.

Voorzieningen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Vermeerde-ringen	Aanwending	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2023
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	7.962	1.262	440	1.412	7.372
Presentatiecorrectie voorziening exploitatieverliezen	4.881	0	4.858	0	23
Onderhoudsegalisatie-voorzieningen	6.251	2.256	1.466	0	7.041
Door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting	284	0	0	0	284
Voorzieningen vervangingsinvestering en waarvoor heffing geheven kan worden	20.812	3.397	3.080	0	21.129
Totaal	**40.190**	**6.915**	**9.844**	**1.412**	**35.849**

1. Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Deze voorzieningen zijn gevormd voor het afdekken van specifieke (risico's inzake) verplichtingen en verliezen. Het gaat voornamelijk om de volgende voorzieningen met een saldo > € 150.000
(bedragen x € 1.000)

- voorziening wethouderspensioenen 6.042
- voorziening verlofsparen 759
- voorziening RVU regeling 239
- voorziening wachtgeld wethouders 159

De storting van € 1.261,596 betreft voornamelijk (bedragen x € 1.000):

- voorziening verlofsparen 759
- voorziening wethouderspensioenen 224
- voorziening RVU regeling 207

De onttrekking van € 439.431 betreft met name (bedragen x € 1.000):

- voorziening wachtgeld wethouders 187
- voorzieningen wethouderspensioenen 170

De vrijval van € 1.412.432 betreft voornamelijk (bedragen x 1.000):

-	voorziening wethouderspensioenen	1.344

Een aantal jaren geleden hebben we op verzoek van de toenmalige accountant onze berekeningswijze voor de voorziening wethouderspensioenen aangepast (op basis van FTK-grondslagen). Echter hiermee waren we binnen gemeenteland vrijwel een uitzondering. Naar aanleiding daarvan is ervoor gekozen om vanaf 2023 weer gebruik te maken van de reguliere berekeningsmethodiek met betrekking tot actuariële waardeberekeningen pensioenen wethouders. Hierbij zijn de uitgangspunten gehanteerd die aansluiten bij de circulaire van BZK ten aanzien van de pensioenvoorziening. De storting van € 224.000 bestaat de geraamde structurele storting van € 160.000 daarnaast hebben we een uitkering gedaan op een kapitaalverzekering van een ex- wethouder voor € 64.000. Door de aangepaste berekeningswijze hebben we € 1.344.000 vrij laten vallen.

Vanuit de CAO mogen werknemers gebruik maken van verlofsparen. Volgens BBV richtlijnen dienen we hier een voorziening voor te vormen omdat deze niet jaarlijks gelijkblijvend zijn. We hebben in deze voorziening € 759.000 gestort.

In de voorziening RVU voorziening is € 207.138 gestort vanwege nieuw gesloten overeenkomsten.

De onttrekking van € 186.850 uit de voorziening wachtgelden wethouders heeft betrekking op wachtgeldkosten 2023 van drie (voormalige) wethouders.

Via een presentatiecorrectie van € 23.746 is het restant van de voorziening exploitatieverliezen verantwoord. Deze voorziening hoort bij de voorraad (grondexploitatie). Omdat de boekwaarde van de voorraad niet negatief gepresenteerd mag worden, is het restant voor de voorziening hier opgenomen. De totale voorziening voor exploitatieverliezen bedraagt € 19.169.000

2. Onderhoudsegalisatievoorzieningen

Doelstelling van deze voorzieningen is het egaliseren van onderhoudskosten, ofwel het realiseren van een gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren. De grootste voorzieningen met een saldo > € 500.000 zijn (bedragen x € 1.000):

-	Onderhoud sporthallen en gebouwen	1.851
-	Onderhoud haven, bruggen en sluizen	1.169
-	Onderhoud gemeentehuis	1.164
-	Onderhoud sociaal- culturele accommodaties	955
-	Cultuur technisch onderhoud sportterreinen	717
-	Afkoopsommen gemeentelijke begraafplaats	576

Stortingen zijn gebaseerd op de actuele onderhoudsplannen. De onttrekkingen uit deze voorzieningen betreffen werkzaamheden die in 2023 voor betreffende accommodaties zijn uitgevoerd.

3. Door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting

Dit zijn voorzieningen met een specifiek en voorgeschreven bestedingsdoel zoals Legaat Isaac Hartog, Legaat van Cooth en een voorziening die gevormd is voor de sanering van een beperkte verontreiniging in de van MSD aangekochte grond.

4. Voorzieningen vervangingsinvesteringen waarvoor heffing geheven kan worden

Dit betreft de voorziening egalisatie rioolbeheer. Deze voorziening is opgebouwd vanuit stortingen uit de rioolheffingen en wordt, voor zover die toereikend is, gebruikt om investeringen in riolering af te boeken.

Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Vermeerde-ringen	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2023
Onderhandse leningen van binnenlandse banken/overige financiële instellingen	59.054	0	8.982	50.072
Door derden belegde gelden	1.582	3	233	1.351
Totaal	**60.636**	**3**	**9.216**	**51.423**

De totale rentelast in 2023 van de vaste schulden is € 1.379.866.

VLOTTENDE PASSIVA

Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar

De netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar kunnen als volgt gespecificeerd worden:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Overige kasgeldleningen	0	0
Banksaldi	0	0
Overige schulden	17.672	12.987
Totaal	**17.672**	**12.987**

Overige schulden

De post overige schulden bestaat uit de volgende posten:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2023
Sibeliuspark Noord - Park en People C.V.	876
Ibn Facilitair	735
Inhuur december - Ziezzo	607
Investeringskrediet voor kindcentrum Nicolaas & De Aventurijn - SAAM	541
Overige schulden	10.228
Totaal	12.987

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Nog te betalen bedragen	12.653	29.859
Vooruitontvangen bedragen	3.356	4.548
Vooruitontvangen bedragen van het Rijk	8.227	13.348
Vooruitontvangen bedragen van overige overheid	103	412
Overige posten	1.961	1.442
Totaal	**26.300**	**49.609**

1. Nog te betalen bedragen

De nog te betalen bedragen zijn als volgt te specificeren:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2023
Loonheffing en premies december 2023	5.129
Vluchtelingen transitiekosten	3.455
Jeugdhulp kosten december 2023	2.085
Werk en inkomen uitkeringen december 2023	1.920
WMO dagbesteding	1.465
Afvalstoffenheffing teruggave 2023	1.360
Algemene uitkering	1.350
Subsidie meerkosten energie openbare zwembaden	1.001
Omzetbelasting	1.067
Jeugdlokaal	1.042
Loonheffingen uitkeringen december 2023	917
WMO begeleiding	723
Transitorische rente	568
BTW verkoopnota's 2024	562
Flexwoningen Ruwaard	498
Zonnepanelen	386
VPB 2023	281
Aventurijn	227
Onderwijsachterstandenbeleid afrekening 2023	225
WMO	224

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2023
Subsidie ventilatie scholen	210
TOZO	177
Ons Welzijn afrekening kinderopvang 2023	156
PUIS X school	150
Btw- correcties (2018-heden) vier MFA's (beheerstichtingen)	130
Vastgoed	114
Impact centraal orgaan opvang asielzoekers COA	112
WMO regiotaxi	112
gemeentehuis GWL	107
Overige (< € 100.000 per post)	4.106
Totaal	**29.859**

2. Vooruitontvangen bedragen

De vooruitontvangen bedragen zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving	Saldo 31-12-2023
Flexwoningen	1.201
Gebiedsvisie Geffen	1.088
Vooruit gefactureerde huren en pachten	690
RBL	583
Trainee programma - opleidingskosten deelnemende organisaties	327
Anterieure overeenkomsten	236
Exploitatie Brandstraat	160
Overige (< € 100.000 per post)	263
Totaal	**4.548**

3. Vooruitontvangen bedragen van het Rijk

De vooruitontvangen bedragen van het Rijk zijn als volgt te specificeren:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 01-01-2023	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo 31-12-2023
Woningbouw impuls (C9)	0	2.731	0	2.731
Energiearmoede (C55)	2.046	264	0	2.310
Lokale aanpak isolatie (C94)	0	1.692	0	1.692
Onderwijsachterstandbeleid (D8)	1.599	3.531	3.469	1.661
Geluidsanering (E3)	546	870	0	1.416
Covid gerelateerde onderwijsvertragingen (D14)	0	674	0	674
Impuls klimaatadaptatie (E44B)	0	519	0	519
Project samenwerking justitie en veiligheid	399	67	0	466
TOZO (G4)	177	279	0	456
Impuls jongeren cultuur (D21)	228	168	0	396
Gezond en actief leven akkoord (GALA)	0	305	0	305
Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (F28)	0	221	0	221
SPUK wet inburgering (G10)	392	870	1.072	190
SPUK sport '23 (H4)	0	978	811	167
SPUK onderwijsroute (G13)	79	1	0	80
Schone luchtakkoord (E53)	21	20	0	41
SPUK informatiepunten digitale overheid (C92)	0	11	0	11
Regionale kernbooschap mobiliteitstransitie	0	6	0	6
Preventie akkoord mentale zorg (H30)	6	0	0	6
Onderwijsvertragingen	952	0	952	0
Huisvesting aandachtsgroepen RHA 2022	498	0	498	0
Voorschot TOZO 2020	441	0	441	0
Ventilatie in scholen	210	0	210	0
SPUK Sport 2021	183	0	183	0
Duurzaam maatschappelijk vastgoed (Mozaik)	120	0	120	0

Omschrijving	Saldo 01-01-2023	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo 31-12-2023
Varkenshouderijen	100	0	100	0
SPUK sport 2022	90	0	90	0
Duurzaam maatschappelijk vastgoed (Kleurenbos)	64	0	64	0
Stimulering sport	45	0	45	0
Onderwijshuisvesting ontheemden	31	0	31	0
Totaal	**8.227**	**13.207**	**8.086**	**13.348**

5. Vooruitontvangen bedragen van overige overheid

De vooruitontvangen bedragen van overige overheid zijn als volgt te specificeren:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 01-01-2023	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo 31-12-2023
Verduurzamen Moleneind	0	222	0	222
Regiodeal	0	64	0	64
Monumenten	0	56	0	56
Subsidie woningbouwprojecten	64	0	64	0
Subsidie open badges	40	0	40	0
Overige (<€ 50.000 per post)	39	31	0	70
Totaal	**103**	**373**	**64**	**412**

6. Overige posten

De overige overlopende passiva bestaat voornamelijk uit tegoeden vanuit Schuldhulpverlening (SHV) € 1.171.000. Dit zijn gelden van mensen die we in schuldhulpverlening begeleiden en de leefgelden aan Oekraïense vluchtelingen die we vanaf 2022 ook via dit systeem uitbetalen.

7. Waarborgen en garanties

Er zijn in 2023 geen betalingen verricht in het kader van de borg-/garantstellingen.

Per 31 december 2023 is voor de volgende restantleningen borgstelling verleend:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage dekking		Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Gemeentegaranties particulieren Rabobank Bernheze/Maasland	9.659	100		8.809	8.752
Gemeentegaranties particulieren diverse hypotheekverstrekkers	n.b.	100		4.687	3.637
Garanties geldleningen Wsw achtervang	482.351	50	50% van restantschuld	259.076	298.597
Garanties geldleningen WEW achtervang	620.505			234.000	210.000
Huurgarantie Opvoedingswinkel en Speel-o-theek	23	100		23	23
Totaal	**1.112.538**			**506.595**	**521.009**

Langlopende niet uit de balans blijkende financiële rechten en verplichtingen

We zijn voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële rechten en verplichtingen.

Verplichtingen

Per 31 december 2023 was het bedrag aan langlopende verplichtingen voor de periode tot en met 2024 ruim € 30,7 miljoen. Voor de periode 2025 tot en met 2028 is dit € 49 miljoen.

Amsteleind

Voor de uitvoering van het project Amsteleind en de structuurvisie Oss-West heeft de raad eind 2023 besloten om een grondpositie te verwerven. Eind 2023 is de verkoopovereenkomst gesloten, de verkoop werd in 2024 onherroepelijk na het voldoen aan een aantal overeengekomen voorwaarden. De feitelijke transactie heeft in 2024 plaatsgevonden. Deze is dus niet in de jaarrekening 2023 verwerkt.

Eigen bijdrage op grond van de Wmo

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK heeft de wetgever in feite bepaald dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat gemeenten geen zekerheden over de omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen verkrijgen.

Ontwikkelingen na balansdatum

Koornstraat - Begijnenstraat

Dit project is in grondexploitatie binnen deze jaarrekening nog verwerkt op basis van de uitgangspunten zoals die per 31-12-2023 waren vastgesteld. Ontwikkelingen in 2024 zijn hierin nog niet meegenomen.

In 2013 heeft de gemeente Oss een samenwerkingsovereenkomst ondertekend over de ontwikkeling van Fratershof/Fraterspark. Tot heden is uitsluitend deelontwikkeling, namelijk het huidige kantoor Bouwbedrijf Berghege, gerealiseerd waarbij het achterliggende terrein als tijdelijk parkeerterrein is ingericht. Mede door de beschikbaarheid van de Sint Nicolaasschool eind 2024 is de stedenbouwkundige invulling voor Fraterspark herzien. Het betrekken van deze achterblijvende locatie bij de planontwikkeling leidt tot een integrale en kwalitatief hoogwaardige ontwikkeling van het historische gebied Fraterspark.

Op 7 maart 2024 heeft uw raad de Ontwikkelvisie Fraterspark vastgesteld. Met dit besluit is eveneens ingestemd om het plangebied Fraterspark te vergroten en dit toe te voegen aan de grondexploitatie Koornstraat – Begijnenstraat. Door het vaststellen van de ontwikkelvisie zijn de kaders en randvoorwaarden voor de ontwikkeling van het Fraterspark vastgesteld. Op basis van deze kaders en randvoorwaarden worden de gesprekken heropend met Berghege met doel om te komen tot ontwikkel en financiële afspraken. Nadat deze afspraken gemaakt zijn worden middels een separaat raadsvoorstel de financiële consequenties in beeld gebracht voor de grondexploitatie Koornstraat – Begijnenstraat en ter besluitvorming aangeboden.

Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 25-1-2024 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.
Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% (maximaal 3) van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 4.164.740 De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023.

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

Financieel overzicht totale begroting volgens taakvelden

Het volgende overzicht laat de begrote en gerealiseerde lasten en baten per taakveld zien.

bedragen x € 1.000

Taakvelden	Begroting 2023 primitief			Begroting 2023 na wijziging			Rekening 2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0. Bestuur en ondersteuning									
0.1 Bestuur	2.774	0	2.774	2.978	-64	2.914	2.973	-1.408	1.565
0.10 Mutaties reserves	18.331	-26.309	-7.979	47.887	-43.638	4.249	48.307	-33.947	14.360
0.2 Burgerzaken	2.017	-960	1.057	2.422	-960	1.462	2.592	-1.195	1.397
0.4 Overhead	36.108	-3.312	32.796	44.531	-6.351	38.179	43.847	-7.055	36.792
0.5 Treasury	383	-1.177	-794	538	-1.239	-701	1.019	-2.480	-1.461
0.61 OZB woningen	0	-13.196	-13.196	0	-13.329	-13.329	0	-13.152	-13.151
0.62 OZB niet-woningen	0	-9.323	-9.323	0	-9.323	-9.323	0	-9.828	-9.828
0.63 Parkeerbelasting	19	-1.922	-1.903	19	-1.843	-1.824	0	-2.064	-2.064
0.64 Belastingen overig	2.208	-850	1.357	2.653	-855	1.798	2.678	-895	1.783
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	-220.103	-220.103	0	-225.710	-225.710	0	-232.246	-232.246
0.8 Overige baten en lasten	3.583	-870	2.714	-1.056	-870	-1.926	-1.552	-2.034	-3.586
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	588	0	588	1.018	0	1.018
Totaal groep	**65.423**	**-278.022**	**-212.599**	**100.559**	**-304.181**	**-203.623**	**100.883**	**-306.305**	**-205.422**
1. Veiligheid									
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	5.949	0	5.949	5.949	0	5.949	5.956	-5	5.952
1.2 Openbare orde en veiligheid	3.677	-92	3.585	3.691	-142	3.549	3.590	-135	3.455
Totaal groep	**9.626**	**-92**	**9.534**	**9.640**	**-142**	**9.498**	**9.547**	**-140**	**9.407**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat									
2.1 Verkeer en vervoer	14.885	-488	14.397	14.827	-928	13.899	14.686	-1.370	13.315
2.2 Parkeren	2.232	-490	1.741	2.162	-509	1.653	1.943	-520	1.423
2.4 Economische havens en waterwegen	3.802	-548	3.253	3.819	-548	3.271	3.341	-406	2.935
Totaal groep	**20.918**	**-1.526**	**19.392**	**20.808**	**-1.985**	**18.822**	**19.970**	**-2.296**	**17.674**
3. Economie									
3.1 Economische ontwikkeling	2.240	0	2.240	2.574	-415	2.159	2.132	-581	1.551
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	10.351	-12.019	-1.668	7.764	-11.377	-3.613	3.595	-4.414	-819
3.4 Economische bedrijfsregelingen	459	-326	134	484	-326	158	352	-319	34
Totaal groep	**13.051**	**-12.345**	**706**	**10.822**	**-12.118**	**-1.296**	**6.080**	**-5.314**	**766**
4. Onderwijs									
4.2 Onderwijshuisvesting	4.783	-236	4.546	6.075	-236	5.839	6.498	-654	5.844
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	6.304	-3.372	2.932	8.137	-5.197	2.940	7.631	-4.711	2.919
Totaal groep	**11.087**	**-3.608**	**7.479**	**14.212**	**-5.433**	**8.779**	**14.129**	**-5.366**	**8.763**

bedragen x € 1.000

Taakvelden	Begroting 2023 primitief			Begroting 2023 na wijziging			Rekening 2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
5. Sport, cultuur en recreatie									
5.1 Sportbeleid en activering	1.336	0	1.336	1.667	-756	911	1.670	-793	877
5.2 Sportaccommodaties	8.557	-1.823	6.734	8.320	-1.839	6.481	9.547	-4.072	5.475
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	3.910	-26	3.884	6.177	-549	5.628	5.055	-153	4.903
5.4 Musea	1.378	-89	1.288	1.419	-89	1.330	1.414	-104	1.309
5.5 Cultureel erfgoed	36	0	36	105	0	105	74	-5	68
5.6 Media	2.992	0	2.992	3.252	-93	3.159	3.275	-83	3.193
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9.981	-91	9.889	9.884	-191	9.693	10.615	-317	10.298
Totaal groep	**28.188**	**-2.029**	**26.159**	**30.824**	**-3.517**	**27.307**	**31.650**	**-5.527**	**26.123**
6. Sociaal Domein									
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	23.083	-8.128	14.955	27.105	-18.207	8.899	23.791	-20.083	3.708
6.2 Arbeidsparticipatie	5.276	0	5.276	4.872	-271	4.600	4.917	-271	4.645
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0	0	0	0	0	2	0	2
6.3 Inkomensregelingen	38.050	-27.588	10.462	45.503	-31.785	13.718	49.158	-32.485	16.673
6.4 Begeleide participatie	16.710	-69	16.641	18.135	-69	18.066	18.134	-50	18.084
6.6 Maatwerkvoorzieningen Wmo	7.783	-267	7.516	8.474	-267	8.207	8.364	-234	8.130
6.71A Huishoudelijke hulp (Wmo)	9.116	0	9.116	8.928	0	8.928	9.066	0	9.066
6.71B Begeleiding (Wmo)	8.666	0	8.666	9.961	0	9.961	10.134	0	10.134
6.71C Dagbesteding (Wmo)	2.091	0	2.091	2.291	0	2.291	2.411	0	2.411
6.71D Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	795	-1.152	-357	920	-746	174	965	-651	314
6.72A Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	3.403	0	3.403	3.640	0	3.640
6.72B Jeugdhulp behandeling	0	0	0	731	0	731	786	0	786
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	0	0	0	2.167	0	2.167	2.323	0	2.323
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	2.126	0	2.126	3.873	0	3.873	4.257	-101	4.156
6.73A Pleegzorg	0	0	0	1.698	0	1.698	1.674	-15	1.658
6.73B Gezinsgericht	0	0	0	1.302	0	1.302	1.287	0	1.287
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	1.566	0	1.566	2.541	0	2.541
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	6.083	0	6.083	6.939	0	6.939
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	3.594	0	3.594	3.667	-12	3.655
6.74C Gesloten plaatsing	25.639	0	25.639	3.432	0	3.432	2.691	0	2.691
6.81A Beschermd wonen (Wmo)	21.388	0	21.388	14.299	0	14.299	12.773	-2	12.772
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	3.331	-113	3.219	4.815	-113	4.703	4.236	-86	4.151
6.82A Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	1.927	0	1.927
6.82B Jeugdreclassering	2.786	0	2.786	3.505	0	3.505	1.305	0	1.305
Totaal groep	**166.841**	**-37.317**	**129.524**	**176.658**	**-51.458**	**125.200**	**176.988**	**-53.990**	**122.998**

bedragen x € 1.000

Taakvelden	Begroting 2023 primitief			Begroting 2023 na wijziging			Rekening 2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
7. Volksgezondheid en milieu									
7.1 Volksgezondheid	9.704	-70	9.634	10.015	-1.064	8.951	9.530	-1.362	8.168
7.2 Riolering	7.062	-8.803	-1.742	7.062	-8.803	-1.742	7.240	-8.993	-1.753
7.3 Afval	15.100	-16.757	-1.657	15.157	-16.780	-1.623	14.353	-16.978	-2.625
7.4 Milieubeheer	7.151	-2.531	4.620	8.461	-3.577	4.884	5.367	-1.555	3.812
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	319	-239	80	318	-238	80	277	-198	79
Totaal groep	**39.336**	**-28.400**	**10.935**	**41.012**	**-30.462**	**10.550**	**36.766**	**-29.086**	**7.681**
8. Volkshuisvesting, leefomgeving, en stedelijke vernieuwing									
8.1 Ruimte en leefomgeving	12.407	-3.153	9.254	14.878	-6.345	8.532	8.554	-2.770	5.784
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	9.423	-11.234	-1.810	11.839	-15.334	-3.494	6.938	-10.235	-3.297
8.3 Wonen in bouwen	4.434	-3.002	1.432	5.303	-3.500	1.802	4.970	-2.532	2.438
Totaal groep	**26.265**	**-17.389**	**8.876**	**32.020**	**-25.180**	**6.840**	**20.462**	**-15.537**	**4.926**
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	**380.734**	**-380.729**	**5**	**436.554**	**-434.476**	**2.078**	**416.474**	**-423.560**	**-7.086**

Bijlage WNT

Per 1 januari 2013 is de Wet Normering Topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt. De verantwoordingsgegevens zijn in deze bijlage opgenomen.

De WNT is van toepassing op de gemeente Oss. Het voor Gemeente Oss toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000 van het algemeen bezoldigingsmaximum.

Tabel: Topfunctionarissen

Gegevens 2023	**H. Mensink**	**P.H.A. van den Akker**
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 144.232	€ 119.384
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.531	€ 19.539
Subtotaal	*€ 166.763*	*€ 138.923*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 223.000	€ 223.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t	N.v.t
Totaal bezoldiging 2023	**€ 166.763**	**€ 138.923**
Reden waarom de overschrijving al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2022		
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor 2022 in fte	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 141.463	€ 112.900
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.565	€ 20.258
Subtotaal	*€ 164.028*	*€ 133.158*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	*€ 216.000*	*€ 216.000*
Totaal bezoldiging 2022	**€ 164.028**	**€ 133.158**

Sisa-bijlage

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A16	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne** Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/01*	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator: A16/02*	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten *Aard controle R* *Indicator: A16/04*	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie *Aard controle R* *Indicator: A16/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO) *Aard controle R* *Indicator: A16/06*
			€ 8.240.240		€ 86.230	€ 0	€ 122.661	
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO *Aard controle R* *Indicator: A16/07*	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/08*	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01/02/04/05/06/07 en 08 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/10*		
			€ 408	€ 77.910	€ 8.527.449	€ 14.559.139		
FIN	B2	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: B2/01*	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/02*	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2/03*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/04*	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/05*	Normbedragen voor e (ja/nee) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/06*
			39	141	1	8	Ja	Ja
			Wijziging keuze per (2023/2024) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/09*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/10*		
			N.V.T.	Nee				
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/11*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/12*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/13*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/14*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/16*
			€ 0	€ 0			€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/18*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/22*
			€ 14.820	€ 53.580	€ 3.468	€ 27.744	€ 1.795	€ 14.360
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/23*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/24*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/25*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/26*	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/27*	
			€ 120.000	€ 120.000	€ 0	€ 0	€ 140.083	
BZK	C9	**Specifieke uitkering woningbouwimpuls** **Tranche 1 t/m 5** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/01*	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/02*	Afgesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: C9/03*	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/04*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/05*	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/06*
			1 Project Raadhuislaan-Zuid Oss	Nee	Nee	0	0	0
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/07*	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/08*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/10*	Opbrengsten (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/11*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/12*
			1 Project Raadhuislaan-Zuid Oss	Ja	€ 175.600	€ 175.600	€ 0	€ 0
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/13*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/14*	Toelichting afwijking(en) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/15*	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/16*		
			1 Project Raadhuislaan-Zuid Oss	Ja	De complexiteit van de opgave vraagt meer voorbereiding dan vooraf ingeschat.	Nee		

BZK	**C32**	**Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen** Gemeenten	Beschikkingsnummer /naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C32/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/03*	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 december 2023 (Ja/Nee) *Aard controle D2* *Indicator: C32/04*	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/06*
			1 SUVIS21-00900442	€ 520.069	€ 520.069	Ja		Ja
			2 SUVIS21-2-03060381	€ 0	€ 0	Nee	School heeft besloten de aanvraag in te trekken, na formele aanvraag tot nieuwbouw.	Ja
			Kopie Beschikkingsnummer/Naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/07*	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.) *Aard controle D2* *Indicator: C32/08*	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/09*			
			1 SUVIS21-00900442	Ja				
			2 SUVIS21-2-03060381	Nee	School heeft besloten de aanvraag in te trekken, na formele aanvraag tot nieuwbouw.			
BZK	**C41B**	**Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/01*	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise *Aard controle R* *Indicator: C41B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/03*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C41B/04*	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/05*	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/06*
			1 030010 Provincie Noord-Brabant	€ 45.157	€ 52.970	€ 38.994	2	2
			2 030010 Provincie Noord-Brabant	€ 0	€ 18.490	€ 4.773	1	1
			3 030010 Provincie Noord-Brabant	€ 11.000	€ 11.000	€ 770	3	3
			4 030010 Provincie Noord-Brabant	€ 118.812	€ 118.812	€ 0	1	1
			Kopie provinciecode *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/07*	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/09*			
			1 030010 Provincie Noord-Brabant	319	Ja			
			2 030010 Provincie Noord-Brabant	310	Ja			
			3 030010 Provincie Noord-Brabant	600	Ja			
			4 030010 Provincie Noord-Brabant	750	Ja			
BZK	**C55**	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/03*	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/04*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/06*
			1.189	€ 164.888	€ 192.613	574	€ 75.308	€ 82.235
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/09*			
			1.637	€ 256.306	€ 274.755			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/15*
			4.209	3.812	181	0	1.637	0
BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/02*				
			€ 376	Nee				
BZK	**C75B**	**Regiodeals 3e tranche** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C75B/01*	Kenmerk/ beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C75B/02*	Betreft pijler Een pijler per regel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C75B/03*	Besteding per pijler (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C75B/04*	Cofinanciering per pijler (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C75B/05*	
			1 060796 Gemeente 's-Hertogenbosch	20.001560	RD NOB 16. Direct energie uit mest pijler - Anders Werken	€ 2.273	€ 1.650	
			2 060796 Gemeente 's-Hertogenbosch	23.001838	Voorbereidend onderzoek duurzaamheidseffecten van algen als voedingsadditief voor melkvee - pijler Anders Werken	€ 0	€ 0	
			3 060796 Gemeente 's-Hertogenbosch	20.001559	RD NOB 14. Circulair Food Center - pijler Anders Werken	€ 33.019	€ 34.110	
			Hieronder verschijnt de code conform de keuzes gemaakt bij indicator C75B/01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C75B/06*	Totale cumulatieve besteding per pijler (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C75B/07*	Totale cumulatieve cofinanciering per pijler (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C75B/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C75B/09*		
			1 *060796 Gemeente 's-Hertogenbosch*	€ 43.438	€ 35.156	BTW compensabel: € 9.562 Eindverantwoording: nee		
			2 *060796 Gemeente 's-Hertogenbosch*	€ 0	€ 0	Eindverantwoording: nee		
			3 *060796 Gemeente 's-Hertogenbosch*	€ 145.200	€ 150.000	Correctie 2021 en 2022 is cumulatief verwerkt. Eindverantwoording: ja		
			Totale cumulatieve uitvoeringskosten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C75B/10*	Totale compensabele BTW (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C75B/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C75B/12*			
			€ 0	€ 9.562	Nee			

BZK	**C92**	**Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C92/01*	Bedrag doorgeschoven naar t+1 *Aard controle R* *Indicator: C92/02*	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/03*	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/04*	Aantal gebruikte leermiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/05*	
			€ 82.442	€ 10.871	4	635	116	
BZK	**C94**	**Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncooperaties**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C94/02*	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] , eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...] *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/03*	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] ,eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300 *Aard controle R* *Indicator: C94/04*	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en *Aard controle R* *Indicator: C94/05*	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van die laatstbedoelde woningen *Aard controle R* *Indicator: C94/06*
		1	*LAI23-03479198*	€ 0	0	0	0	€ 0
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling *Aard controle R* *Indicator: C94/07*	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b *Aard controle R* *Indicator: C94/08*	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen. *Aard controle R* *Indicator: C94/09*	Eindverantwoording (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/10*		
		1	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
BZK	**C209**	**Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: C209/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C209/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2023 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/04*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project *Aard controle D2* *Indicator: C209/05*	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/06*
		1	*RHA2022-03340630*	*Flexwoningen Ruwaard*	€ 498.060	€ 498.060	€ 0	72
		2	*RHA2023-03498546*	*Flexwoningen Gewandeweg*	€ 0	€ 0	€ 0	0
		3	*RHA2023-03498798*	*Flexwoningen Meidoornlaan*	€ 0	€ 0	€ 0	0
		4	*RHA2023-03498448*	*Flexwoningen Ravenstein*	€ 0	€ 0	€ 0	0
			Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/07*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/08*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/09*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle R.* *Indicator: C209/10*		
		1	*Flexwoningen Ruwaard*	72	Ja	Nee		
		2	*Flexwoningen Gewandeweg*	0	Ja	Ja		
		3	*Flexwoningen Meidoornlaan*	0	Ja	Ja		
		4	*Flexwoningen Ravenstein*	0	Nee	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/11*					
			Nee					
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/05*	
			€ 2.462.157	€ 639.637	€ 367.636	€ 0	€ 1.599.066	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/09*		
		1						
OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/05*	
			€ 771.968	€ 0	€ 0	-€ 62.227	€ 889.348	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/08*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/09*		
		1						
OCW	**D19**	**Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden**	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D19/01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D19/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D19/03*			
			€ 31.173	€ 36.909	Ja			
OCW	**D21**	**Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur**	Naam instelling of samenwerkingsverband *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D21/01*	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle R* *Indicator: D21/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D21/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D21/04*	Eventuele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D21/05*	
		1	Stichting Trots54	€ 82.875	€ 82.875	Nee	0	
		2	Stichting Oss Cultureel	€ 17.000	€ 17.000	Nee	0	
		3	Muziek vereniging Jeugd Ravenstein	€ 7.697	€ 7.697	Nee	0	
		4	Cultuurpodium Groene Engel	€ 0	€ 26.906	Nee	0	
		5	Theater de Lievekamp	€ 0	€ 10.944	Nee	0	
		6	Muzelinck	€ 0	€ 21.630	Nee	0	
		7	Stichting Oss Cultureel	€ 19.158	€ 22.658	Nee	0	
		8	Stichting Trots54	€ 0	€ 12.188	Nee	0	
		9	S Hoekstra	€ 0	€ 1.800	Nee	0	
		10	M. Kranendonk	€ 0	€ 5.000	Nee	0	

OCW	**D22**	**Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D22/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D22/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D22/03*			
			1 € 20.425	€ 20.425	Ja			
IenW	**E3**	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*
			1 IenW/BSK-2020/22676	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2 IenW/BSK-2020/232805	€ 0	€ 0	€ 0	€ 48.690	€ 0
			3 IenW/BSK-2021/242184	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			4 IenW/BSK-2021/242193	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			5 BSV/23/00058	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			6 BSV/22/00335	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			7 BSV/22/00336	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			8 BSV/22/00337	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			9 BSV/22/00338	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			10 BSV/22/00340	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			11 BSV/22/00341	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*
			1 *IenW/BSK-2020/22676*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
			2 *IenW/BSK-2020/232805*	€ 48.690	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
			3 *IenW/BSK-2021/242184*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
			4 *IenW/BSK-2021/242193*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
			5 *BSV/23/00058*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			6 *BSV/22/00335*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			7 *BSV/22/00336*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			8 *BSV/22/00337*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			9 *BSV/22/00338*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			10 *BSV/22/00340*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			11 *BSV/22/00341*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
IenW	**E20**	**Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/02*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/04*		
			€ 762.732	€ 762.732	€ 692.389	Nee		
			Naam/nummer per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/06*	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/08*		
			1 105 Verbreden van fietspaden | aantal in meters	Nee	0			
			2 117 Het volwaardig afwaarderen van een gebiedsontsluitingsweg 50 km/uur naar een erftoegangsweg 30 km/uur | aantal in meters	Ja	320			
			3 104 Uitvoeren van gesloten verharding van fietsstroken en –paden | aantal in dagen	Nee	0			
			4 107 Aanleg van een vrijliggend fiets-/bromfietspad op een 50 km/uur weg of een 80 km/uur weg | aantal in meters	Nee	0			
			5 119 Aanleg van een fietsoversteek (middeneiland), alleen bij een kruispunt | aantal in st	Nee	0			
IenW	**E44B**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/01*	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/02*	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle R* *Indicator: E44B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/04*	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E44B/05*	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/06*
			1 030010 Provincie Noord-Brabant	IENW/BSK-2023/90871	€ 392.427	€ 410.523	€ 1.419.363	€ 1.484.816
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/07*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/09*			
			1 030010 Provincie Noord-Brabant	IENW/BSK-2023/90871	Nee			
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/10*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/11*	Naam/nummer maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/12*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/13*		
			1 030010 Provincie Noord-Brabant	IENW/BSK-2023/90871	Dommelstraat Oss	Nee		
			2		Kanaalstraat Oss	Nee		
			3		Vorstengraafdonk Oss	Nee		
			4		Nieuwstraat Ravenstein	Nee		
			5		Walkwartier Oss	Nee		
			6		Kortfoort Oss	Nee		
			7		Waterberging Vogelreservaat Oss	Nee		
IenW	**E53**	**Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord**	Beschikkingsnummer / naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E53/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/03*	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/04*	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/05*	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/06*
			1 SPUKSLA-21-01256660	€ 0	€ 15.848	4-8-2021	30-9-2024	0
			2 SPUKSLA-23-03538988	€ 6.979	€ 6.978	16-8-2023	1-10-2023	0
			Kopie beschikkingsnummer /naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/07*	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/08*				
			1 SPUKSLA-21-01256660	2021				
			2 SPUKSLA-23-03538988	2023				
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/09*					
			Nee					

IenW	E104	**Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/01*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1) *Geldt alleen voor SiSa 2023 of SiSa 2024* *Aard controle R* *Indicator: E104/02*	Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E104/03*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/04*	Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/05*	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/06*
			1 *31195880*	€ 0	€ 0	€ 0	*0*	*0*
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/07*	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/08*	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/09*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/10*		
			1 31195880	*0*	*0*	Nee		
			Naam infrastructurele voorziening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/11*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1) per infrastructurele voorziening *Geldt alleen voor SiSa 2023 of SiSa 2024* *Aard controle R* *Indicator: E104/12*	Totale besteding (jaar T) per infrastructurele voorziening *Aard controle R* *Indicator: E104/13*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) per infrastructurele voorziening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/14*	Infrastructurele voorziening afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/15*	
			1 *Oss: stationskwartier Ravenstein*	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
EZK	F28	**Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid**	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel *Aard controle R* *Indicator: F28/01*	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel *Aard controle R* *Indicator: F28/02*	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten *Aard controle R* *Indicator: F28/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/04*	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle R* *Indicator: F28/05*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/06*
			€ 997.158	€ 319.274	€ 0	€ 1.275.729	€ 0	€ 0
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/07*					
			Nee					
SZW	G2	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 23.736.282	€ 581.626	€ 772.430	€ 3.342	€ 143.328	€ 0
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 42.406	-€ 12.083	€ 0	€ 5.734.095	€ 0	€ 0
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
			€ 0	Ja				
SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 5.000	€ 6.909	€ 1.175	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/11*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	

SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
		1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	-€ 444	€ 0	€ 6.003	€ 76.918	€ 3.713	
		2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	-€ 289	€ 0	€ 7.470	€ 36.588	€ 1.405	
		3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	-€ 330	€ 0	€ 1.981	€ 40.916	€ 3.444	
		4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	-€ 593	€ 6.570	€ 340	
		5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	-€ 80	€ 0	€ 878	€ 0	€ 32	
		6 Totaal	-€ 1.143	€ 0	€ 15.739	€ 160.992	€ 8.934	
		Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/10*			
		1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja			
		2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja			
		3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja			
		4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja			
		5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja			
		6 Totaal	0	0	N.v.t.			
		Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/12*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/15*		
		1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)						
		2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)						
		3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)						
		4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)						
		5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)						
		6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
		Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/16*	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/17*	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle D2* *Indicator: G4/18*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/19*			
		1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0			
		2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0			
		3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0			
		4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0			
		5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0			
		6 Totaal	0	0	0			
SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/01*	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G10/03*			
		€ 1.072.613	€ 0	Ja				
SZW	**G12**	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/03*			
		€ 2.731	€ 0	Ja				
SZW	**G13**	**Onderwijsroute_ deel gemeente 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
		€ 4.754	€ 0	€ 0	€ 0	Ja		
VWS	**H4**	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende subsidie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*				
		€ 977.669	€ 810.714					
		Activiteiten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **Onroerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten** *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*	
		1 SPUKSPRT23127	€ 810.714	€ 359.814	€ 427.615	€ 23.285	0	

VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord 2020-2022**		Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/01*	Totaal bedrag volgens beschikking *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/02*	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/03*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/04*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/06*
			1	1042155	€ 94.291	€ 0	€ 45.000	€ 0	€ 94.291
				Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/08*				
			1	1042155	Ja				
VWS	**H12**	**Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**		Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/02*	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/03*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/04*		
				€ 50.000	€ 150.000	Ja	Nee		
VWS	**H25**	**Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)**		Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/01*	Ontvangen Rijksbijdrage (Jaar T) *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/02*	Totale definitieve exploitatietekort *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/03*	Totale cumulatieve besteding *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/04*	Eindverantwoording *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/05*	
			1	*SPUKIJZ21-22167*	€ 436.626	€ 382.111	€ 382.111	Ja	
				Naam locatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/06*	Betreft periode Nov + dec 2021 of Jan 2022? *Aard controle R* *Indicator: H25/07*	Totale toezegging per locatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/08*	Hoogte definitief exploitatietekort per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/09*	Besteding per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/10*	Cumulatieve besteding per locatie (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/11*
			1	*SPUKIJZ21-22167*	*Nov + dec 2021*	€ 350.687	€ 350.687	€ 350.687	€ 350.687
			2	*SPUKIJZ21-22167*	*44562*	€ 85.939	€ 31.424	€ 31.424	€ 31.424
VWS	**H30**	**Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026**		Naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/01*	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/02*	Besteding (jaar T) per onderdeel *Aard controle R* *Indicator: H30/03*	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/05*	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/06*
			1	Lokaal Sportakkoord	€ 74.076	€ 59.260	€ 14.816	€ 59.260	Ja
			2	Brede regeling combinatiefuncties	€ 509.982	€ 421.819	€ 88.163	€ 421.819	Ja
			3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 113.962	€ 91.170	€ 22.792	€ 91.170	Ja
			4	Kansrijke Start	€ 85.472	€ 86.936	-€ 1.464	€ 86.936	Ja
			5	Mentale Gezondheid	€ 39.887	€ 31.910	€ 7.977	€ 31.910	Ja
			6	Aanpak overgewicht en obesitas	€ 99.717	€ 79.774	€ 19.943	€ 79.774	Ja
			7	Valpreventie	€ 293.453	€ 205.926	€ 87.527	€ 205.926	Ja
			8	Leefomgeving	€ 56.981	€ 45.199	€ 11.782	€ 45.199	Ja
			9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	N.v.t.
			10	Versterken sociale basis	€ 207.981	€ 166.067	€ 41.914	€ 166.067	Ja
			11	Mantelzorg	€ 56.981	€ 36.239	€ 20.742	€ 36.239	Ja
			12	Eén tegen eenzaamheid	€ 56.981	€ 25.367	€ 31.614	€ 25.367	Ja
			13	Welzijn op recept	€ 31.340	€ 12.673	€ 18.667	€ 12.673	Ja
			14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 14.245	€ 14.245	€ 0	€ 14.245	Ja
			15	Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 50.713	€ 34.049	€ 16.664	€ 34.049	Ja
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/07*	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/08*				
			1	Lokaal Sportakkoord	N.v.t.				
			2	Brede regeling combinatiefuncties	N.v.t.				
			3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	N.v.t.				
			4	Kansrijke Start	N.v.t.				
			5	Mentale Gezondheid	N.v.t.				
			6	Aanpak overgewicht en obesitas	N.v.t.				
			7	Valpreventie	N.v.t.				
			8	Leefomgeving	N.v.t.				
			9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	N.v.t.				
			10	Versterken sociale basis	N.v.t.				
			11	Mantelzorg	N.v.t.				
			12	Eén tegen eenzaamheid	N.v.t.				
			13	Welzijn op recept	N.v.t.				
			14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	N.v.t.				
			15	Coördinatiekosten regionale aanpak	N.v.t.				
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/09*					
				Nee					
VWS	**H32**	**Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden**		Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/01*	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/03*			
				MEOZ23126	€ 1.527.194	€ 787.156			
				Naam zwembad *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/04*	Totale verlening per zwembad (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/05*	Cumulatieve besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H32/06*	Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: H32/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/08*	
			1	*Golfbad Exploitatie B.V.*	€ 1.527.194	€ 787.156	Nee	*Het Golfbad staat aan de vooravond van plannen tot nieuwbouw op een andere locatie. Via e-mail is met het rijk afgesternd dat voor deze aanvraag ook voor Q4 aanspraak mag worden gemaakt.*	

VWS	**H35B**	**Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H35B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H35B/02*				
			060796 Gemeente 's-Hertogenbosch	€ 708.230				
LNV	**L6**	**Regeling specifieke uitkering uitvoering Subsidieregeling sanering varkenshouderijen**	Besteding (jaar T-1 +T-2) *Aard controle R* *Indicator: L6/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: L6/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: L6/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L6/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L6/05*	
			€ 101.382	€ 17.840	€ 119.222	Ja	De verrichte werkzaamheden de € 100.000 gepasseerd. Daarbij zijn voor de 4 locaties de omgevingsvergunningen ingetrokken.	
LNV	**L16B**	**Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16B/01*	Naam uitvoeringsprogramma *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16B/02*	Besteding (jaar T) per uitvoeringsprogramma *Aard controle R* *Indicator: L16B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16B/04*	Cumulatieve besteding apparaatskosten (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16B/05*	Uitvoeringsprogramma volgens projectplan uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16B/06*
		1	030010 Provincie Noord-Brabant	Boscompensatie van Bos	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
			Kopie uitvoeringsprogramma *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16B/07*	Uitvoeringsprogramma afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16B/08*	Toelichting per uitvoeringsprogramma *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16B/09*			
		1	*Boscompensatie van Bos*	Nee	Conform subsidievoorwaarden gaan wij tussen 1-1-24 en 31-12-25 de activiteiten uitvoeren.			

OVERIGE GEGEVENS

Controleverklaring

Accountants

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Kerkenbos 10-27
Postbus 10525
6500 MB Nijmegen

T: +31 (0)24 378 48 48

nijmegen@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

Aan de Raad
Gemeente Oss

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2023 van gemeente Oss te Oss gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van zowel de grootte en de samenstelling van de baten en lasten over 2023 alsmede van het vermogen van gemeente Oss op 31 december 2023 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De jaarrekening bestaat uit:
1 het overzicht van baten en lasten over 2023;
2 de balans per 31 december 2023;
3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de rechtmatigheidsverantwoording van het college van burgemeester en wethouders over de financiële rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties over 2023;
4 de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en
5 de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol en normenkader beide vastgesteld door de raad op 25 januari 2024 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2023 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Oss zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Alle diensten worden verricht op basis van een overeenkomst van opdracht, gesloten met Baker Tilly (Netherlands) N.V., waarop van toepassing zijn de algemene voorwaarden, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nr. 24425560. In deze voorwaarden is een beperking van aansprakelijkheid opgenomen.

Baker Tilly (Netherlands) N.V. trading as Baker Tilly is a member of the global network of Baker Tilly International Ltd., the members of which are separate and independent legal entities.

B. Informatie ter ondersteuning van ons oordeel
Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 4.150.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2023. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 415.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Als onderdeel van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de gemeente en haar interne beheersingsomgeving. Wij hebben een frauderisicoanalyse uitgevoerd met als doelstelling het identificeren en inschatten van mogelijke risico's op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude. Wij hebben onze frauderisicoanalyse besproken met het college en de rekeningcommissie.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat wij geen frauderisico zien ten aanzien van de opbrengstverantwoording. Dit vloeit voort uit het feit dat een opbrengststroom vast is, waarop de gemeente geen invloed heeft (zoals de rijksbijdrage en specifieke uitkeringen vanuit het rijk) of dat een opbrengststroom geen materiële omvang heeft of dat een opbrengstenstroom bestaat uit een grote hoeveelheid kleine, routinematige, niet materiële transacties waardoor de kans op een materiële fraude laag is.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij de volgende frauderisico’s geïdentificeerd en geëvalueerd in het kader van onze controle.

Het risico dat het management maatregelen van interne beheersing doorbreekt
Het college of management bevindt zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken. Een prikkel van het college of management zou hierbij kunnen zijn om op die wijze een betere financiële situatie of prestatie te presenteren. Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Analyseren en beoordelen van op basis van risicocriteria geselecteerde journaalposten en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht om de nauwkeurigheid van de geselecteerde journaalposten te controleren;
- Analyse van aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;

- Beoordelen van belangrijke schattingen en de schattingsprocessen van het college of management zoals de waardering van de grondexploitaties, vaste activa en debiteuren en het toereikend zijn van voorzieningen. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college bij deze posten. Wij hebben onder meer de volgende werkzaamheden verricht:

  - Met betrekking tot de grondexploitatie hebben wij de plausibiliteit van de uitgangspunten op projectniveau gecontroleerd aan de hand van de economische inputparameters alsook backtestingwerkzaamheden. Daarnaast hebben we de toereikendheid van de verliesvoorzieningen en de nauwkeurigheid en volledigheid van de tussentijdse winstneming gecontroleerd;
  - Met betrekking tot de activa hebben wij vastgesteld of er sprake is van duurzame waardeverminderingen;
  - Met betrekking tot vorderingen hebben wij de inschatting van het college van de inbaarheid van de vordering en dientengevolge de omvang van de voorziening dubieuze debiteuren gecontroleerd.
  - Met betrekking tot de voorzieningen hebben we vastgesteld dat de uitgangspunten voor de voorziening wethouderspensioenen plausibel zijn.
- Beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening om en transacties met verbonden partijen; en
- Doornemen van notulen van vergaderingen van het management, college en de raad.

Het risico dat de grondaankoop in Amsteleind ten behoeve van gebiedsontwikkeling niet marktconform heeft plaatsgevonden
In 2023 hebben wij vanwege de omvangrijke grondaankoop in plangebied Amsteleind, waarbij in 2023 verplichtingen door het college zijn aangegaan, een aanvullend frauderisico geïdentificeerd. We hebben de marktconformiteit van de grondaankoop Amsteleind binnen onze controle als frauderisico aangemerkt, daar er sprake is van een omvangrijke transactie met een hogere mate van subjectiviteit.
Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij aan de hand van onafhankelijke taxatierapporten de totstandkoming van de prijs beoordeeld en vastgesteld dat de kaders van de raad juist zijn toegepast.

Naast bovenstaande hebben wij, voor zover relevant voor onze controle, de opzet geëvalueerd en het bestaan vastgesteld van de beheersingsmaatregelen op organisatieniveau zoals het integriteitsbeleid en de klokkenluidersregeling, alsmede de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten, het maken van schattingen en het bewaken van projecten. Tevens hebben wij specifieke aandacht gegeven aan de toegangsbeveiligingen in het IT-systeem en de mogelijkheid dat hierin functiescheiding kan worden doorbroken. Tot slot hebben wij integriteits- en klokkenluidersmeldingen nader in onze controle betrokken.

Wij hebben tijdens onze controle geen specifieke aanwijzingen gekregen voor (een vermoeden van) fraude.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Het college heeft in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van de gemeente om de door haar geïdentificeerde risico's op te vangen en haar bedrijfsvoering voort te zetten voor tenminste 12 maanden na het opstellen van de jaarrekening. De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. Als onderdeel van onze controle hebben wij deze veronderstelling met het college geëvalueerd aan de hand van de tot het moment van het verstrekken van deze controleverklaring beschikbare informatie waaronder de begroting en de financiële kengetallen inclusief de weerstandsratio. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente een sluitende meerjarenbegroting heeft.

Wij hebben, op basis van de verkregen controle-informatie, overwogen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Eventuele relevante gebeurtenissen na balansdatum die haar effect kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente zijn toereikend toegelicht in de toelichting op de balans. Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht:

- Wij hebben een risicoanalyse uitgevoerd gericht op het risico dat er gerede twijfel bestaat over de mogelijkheden om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder.
- Wij hebben kennisgenomen van de analyse in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van het college en overwogen of deze alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle van de jaarrekening kennis hebben. Wij hebben met het college de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten besproken.
- Wij hebben kennisgenomen van de meerjarenbegroting in relatie tot de ontwikkelingen in de sector decentrale overheden.
- Wij hebben kennisgenomen van de beoordeling van de (meerjaren)begroting van de gemeente door de toezichthouder.
- Wij hebben vastgesteld dat de volgens het BBV verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare normen.
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen bij het college over zijn kennis van het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering.
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen over gebeurtenissen of omstandigheden na de periode waarvoor het college een beoordeling heeft gemaakt.

Op basis van onze kennis en ons begrip van de organisatie, verkregen tijdens onze jaarrekeningcontrole, en de financiële positie van de gemeente, zoals deze blijkt uit de jaarrekening, vinden wij het hanteren van de continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar. Onze bevindingen zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente niet langer in staat is om de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6 sub a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

C. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

D. Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten
Ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet hebben wij onderzocht of de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen als bedoeld in artikel 17 Financiële-verhoudingswet (hierna: de specifieke uitkeringen) rechtmatig tot stand zijn gekomen. In de jaarrekening is verantwoordingsinformatie opgenomen over deze specifieke uitkeringen (de SiSa-bijlage).

Naar ons oordeel zijn de baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2023 met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - Regeling Informatieverstrekking SiSa.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen, in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - de Regeling Informatieverstrekking SiSa. In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het is onze verantwoordelijkheid een redelijke mate van zekerheid te krijgen voor ons oordeel ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet. Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2023, zoals opgenomen in de Nota procedure aanlevering SiSa-verantwoordingsinformatie 2023 in bijlage 2 van de Regeling Informatieverstrekking SiSa. Wij hebben bij de controle van de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren of de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

E. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening
Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, dat op 25 januari 2024 is vastgesteld door de raad.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De raad is verantwoordelijk voor het vaststellen van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid en voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 25 januari 2024, het Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan omtrent de financiële positie. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van de gemeente;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Breda, 4 juni 2024

Baker Tilly (Netherlands) N.V.

Was getekend
drs. B. Smeenk RA

Bijlage 1: Overzicht subsidies

Hierna geven we een overzicht van alle subsidieregelingen per programma en per product. Voor meer detailgegevens over de subsidies per instelling verwijzen we naar de website https://financien.oss.nl/.

Bedragen in euro's

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
01 Welzijn en zorg	**12.594.665**	**14.335.955**	**14.249.258**
Jeugdwerk	**220.066**	**901.654**	**865.041**
R-1001 Subsidies Jeugd- en jongerenactiviteiten	30.766	32.847	32.552
R-1002 Subsidies Kindervakantieactiviteiten	26.846	27.873	27.876
R-1003 Subsidies Org. plattelandsjongeren (KPJ`s)	6.942	3.196	3.196
R-1005 Subsidies Wijkst. Samenlevingsopbouw	38.404	50.787	40.011
R-1022 Subsidies Scoutinggroepen	61.860	60.512	60.514
R-1046 Subsidie Werkgroep homosexualiteit NVIH/COC	7.140	7.554	7.554
R-1063 Subsidie Sahelp	2.581	2.731	2.731
R-1075 Declaratiereg ONS Welzijn Straatspeeldag	4.169	3.913	3.683
R-1083 Projectbudget Jongerenraad	-	10.322	1.005
R-1095 Stelpost Projecten Mondiale Bewustwording	-	2.830	-
R-1143 Subsidie Jeugdorganisatie Aktie Fix	218	231	231
R-1145 Uitkering Legaat van Cooth	6.219	6.219	6.219
R-1199 Subsidies Mondiale Bewustwording	252	267	267
R-1209 Subsidie Kinder Aktie Komite Ruwaard	10.254	10.849	10.849
R-1220 Subsidie lening Kempke Scouting Ravenstein	4.610	-	-
R-1224 Eigen budget Jongerenraad	1.020	1.079	1.079
R-1229 Stelpost Jeugdparticipatie	-	4.672	-
R-1236 Declaratiesubsidie Huurkosten Jongerenraad	17.274	9.798	1.300
R-167 Subsidie St. Dorpsblad Torenklanken Geffen	1.511	1.598	1.598
R-211 Subsidie ONS welzijn jongerenwerk	-	587.309	587.309
R-30 Ons welzijn samenwerking justitie en ketenpartners	-	77.067	77.067
Jeugdzorg	**4.421.790**	**3.993.656**	**3.993.656**
R-178 Subsidie ONS welzijn jeugdhulp	4.421.790	3.993.656	3.993.656
Wmo begeleiding en dagbesteding	**-**	**203.041**	**203.041**
R-217 Subsidie Interzorg Zorgbuurthuis Hageltje	-	203.041	203.041
Wmo beschermd wonen	**696.552**	**1.389.377**	**1.389.377**
R-180 Subsidie reg act maatsch. opvang	565.825	524.000	524.000
R-205 Subsidie Projecten ambulantisering GGZ	130.727	38.992	38.992
R-210 GGZ Oost-Brabant Consultatie GGZ	-	270.000	270.000
R-212 Subsidie ONS welzijn psychisch kwetsbaar	-	288.190	288.190
R-213 Subsidie preventie beschermd wonen	-	68.195	68.195
R-214 Subsidie Regionale Consultatiefunctie GGZ	-	200.000	200.000
Wmo collectieve voorzieningen	**7.256.257**	**7.848.227**	**7.798.143**
R-1026 Subsidies Migrantenorganisaties	5.422	12.201	7.707
R-1027 Subsidies Instellingen voor Beschermd Wonen	5.858	6.198	6.198

Bedragen in euro's

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
R-1028 Subsidies Ouderenbonden	62.463	76.503	69.112
R-1050 Subsidie St. Slachtofferhulp Nederland	27.575	27.758	27.758
R-1064 Subsidie KBO-kring Oss	1.888	1.998	1.998
R-1066 Subsidie Seniorenraad (O.S.O.)	8.058	8.525	8.525
R-1078 Subsidieregeling Woontussenvoorzieningen	6.921	6.857	5.838
R-1114 Subsidie Lokale Act. Novadic-Kentron	72.743	76.962	76.316
R-1137 Budgetsubsidie St. Vluchtelingenwerk Oss	201.032	212.236	212.236
R-1200 Subsidies Huurkosten (indirecte subsidies)	70.505	76.181	57.572
R-1214 Subsidies handwerkgroepen ouderen	646	883	883
R-1215 Subsidie Bonte Hoef / H.Hart	7.819	8.273	8.273
R-1223 Stelpost verdeelplan Projecten WMO	-	8.882	-
R-1234 Subsidies maatschappelijke dienstverlening	153.788	165.258	156.215
R-1249 Subsidie Stichting NAH4US	2.550	2.698	2.698
R-1251 Subsidie Adviesraad Sociaal Domein	91.800	97.124	97.124
R-179 Subsidie ONS welzijn volwassenen	5.231.469	3.056.799	3.056.799
R-185 Subsidie Thuis in Oss	55.794	71.426	71.426
R-190 Subsidies Proeftuin Ruwaard	1.249.926	1.294.924	1.294.923
R-209 GGZ Oost-Brabant Ontmoetingsfunctie GGZ	-	189.626	189.626
R-215 Subsidie ONS welzijn Individ. Sociaal Werk	-	2.411.915	2.411.915
R-27 Subsidie Internationaal Werken	-	35.000	35.000
02 Werk, inkomen en onderwijs	**2.389.030**	**4.410.642**	**3.799.716**
Minimabeleid	**397.778**	**528.054**	**454.943**
R-1244 Subsidies Tegen Armoede	397.778	528.054	454.943
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	**1.991.252**	**3.882.588**	**3.344.773**
R-1 subsidie lokaal onderwijsbeleid	22.630	1.038.350	657.999
R-1127 Budgetsubsidie St. Volksuniversiteit Oss eo	93.214	96.160	96.160
R-165 Subsidie VVE Ravengaarde	4.417	4.938	4.938
R-2 Subsidie OAB Taalklassen NT 2	333.000	377.959	400.084
R-28 OAB verbreed en algemeen	-	55.974	111.921
R-3 Subsidie doelgroepkinderen VVE	48.000	2.309.207	-
R-4 Subsidie inhoudelijke uitvoering OAB	258.000	-	396.476
R-5 Tegemoetkoming VVE	1.231.991	-	1.677.195
03 Ontmoeten, sport en cultuur	**8.334.340**	**9.245.021**	**10.054.203**
Evenementen en stadspromotie	**150.272**	**245.592**	**143.132**
R-1019 Subsidies Carnavalsverenigingen	2.680	2.837	2.485
R-1020 Subsidies Oranjecomitees	5.495	5.813	5.750
R-1021 Subsidies St.Nicolaascomitees	2.525	2.672	2.466
R-1037 Subsidie Stichting Herpen in woord en beeld	333	353	353
R-1039 Subsidie Stichting Oss Cultureel	20.000	20.761	20.760
R-1041 Subsidie Werkgroep Cultuur	2.972	3.144	3.144
R-1080 Subsidieregeling Koningsdag Basisscholen	1.942	2.393	2.393
R-1096 Subsidieregeling Eenmalige Evenementen	53.250	88.085	38.675

Bedragen in euro's

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
R-11 evenementensubsidie WK wheelchair tennis	15.000	-	-
R-1111 Subsidies Stichtingen Carnavalsvieringen	17.435	18.448	18.449
R-1112 Subsidies Imkerverenigingen	330	349	350
R-1178 Subsidie Het vierde beeld	-	3.935	3.935
R-17 budget nieuwe initiatieven	-	52.430	-
R-173 Subsidie Maasdijk Marathon	18.310	19.372	19.372
R-26 Kleine kermissen	10.000	25.000	25.000
Gezondheid	**142.621**	**204.848**	**213.345**
R-1023 Subsidies EHBO-verenigingen	1.641	1.736	1.737
R-1072 Subsidie Ypsilon regio Oss	5.072	605	-
R-1097 Subsidies lokale afdelingen Zonnebloem	4.286	4.540	4.541
R-1109 Subsidie Stichting Ons Klupke	463	490	490
R-1191 Stichting VPTZ Oss - Maasland	34.065	36.041	36.041
R-1232 Subsidie Stichting Reanimatie Oss	2.439	2.580	2.580
R-181 Subsidies innovatie sociaal domein	42.300	95.500	104.308
R-195 Subsidie dekkend netwerk AED`s	49.980	59.354	59.400
R-23 Oss Innoveert en beweegprogramma Q-koorts	2.375	3.000	4.248
R-24 Gezondheidsprojecten	-	1.002	-
Kunst en cultuur	**3.612.910**	**4.511.605**	**3.921.647**
R-1007 Subsidies Gilden en Schutterijen	708	1.121	561
R-1008 Subsidies Harmonieën en Fanfares	109.346	115.690	115.695
R-1009 Subsidies Heemkundeverenigingen	28.083	29.711	29.710
R-1012 Subsidies Opera- en Operetteverenigingen	9.321	19.723	9.862
R-1014 Subs. Toneelgezelschappen en Volksdansgroep	31.080	39.457	35.072
R-1016 Subsidies Zelfstandige Zangkoren	17.105	17.053	17.055
R-1033 Subsidie Orgelkring FC Smits	823	870	870
R-1036 Subsidie Rollend creatief (Megen)	1.515	1.603	1.603
R-1065 Subsidie Maaslandgilde	3.516	3.720	3.720
R-1082 Subsidie Fantastival	38.005	48.596	48.596
R-1088 Stelpost Stimulering Kleine Verenigingen	10.694	28.433	28.443
R-1102 Subsidie Stichting Popkollektief regio Oss	18.118	18.806	18.806
R-1125 Budgetsubsidie St. Theater De Lievekamp	1.175.967	1.217.831	1.217.831
R-1126 Budgetsubsidie Stichting Muzelinck	885.299	1.118.595	1.118.595
R-1138 Stichting Overleg Kunstzinnige Vorming Oss	34.724	36.043	36.043
R-1166 Subsidie Genootschap Beeldende kunst	2.240	2.370	2.370
R-1206 Subsidies Big Bands en Muziekkappellen	16.128	17.062	14.622
R-1217 Subsidie Werkgroep Woord	5.905	6.247	6.247
R-1219 Interculturele activiteiten	-	4.379	-
R-168 Subsidies Molenaarsverenigingen	7.884	8.341	8.341
R-172 Subsidie Groene Engel	323.946	659.255	659.255
R-192 Subsidie Poëzie Podium	1.020	1.079	1.079
R-196 Subsidie stichting Veteranen Oss	1.530	1.619	1.619
R-198 Subsidie Drumband Dedico Demen	2.549	2.697	2.697
R-199 Subsidie Stichting Archeologie Maasland	5.568	5.891	5.891
R-200 Subsidie Stichting Smederij Verhoeven	1.211	1.281	1.281

Bedragen in euro's

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
R-201 Subsidies Cultuurfonds	5.995	53.655	22.320
R-206 Subsidies Cultuurfonds Professionele Kunst	21.800	78.200	30.000
R-207 Subsidie Trots '54	5.000	5.000	-
R-6 impuls jongerencultuur	81.968	522.732	126.730
R-7 corona herstelfonds en urban ox park	657.068	398.656	272.319
R-8 Monumentensubsidie	108.794	45.889	84.414
Media	**2.354.530**	**2.561.878**	**2.561.878**
R-1025 Subsidies Sublokale Omroepen	15.372	8.132	8.132
R-1054 Subsidie Stichting Omroep Maasland	294.152	391.213	391.213
R-1124 Budgetsubsidie St. Openbare Bibliotheek Oss	2.045.006	2.162.533	2.162.533
Overige bedrijfsmatige activiteiten	**17.683**	**-**	**-**
R-14 rijkssubsidie stimulering herbestemming monumenten	17.683	-	-
Sociaal-cultureel werk	**423.664**	**419.879**	**404.283**
R-10 subsidie exploitatietekort Wijkcentrum Ruwaard	125.000	-	-
R-1018 Subsidies Vrouwenorganisaties	8.547	9.043	9.045
R-1067 Subsidie De Beestenbergh	11.191	11.841	11.841
R-1068 Subsidie Speeltuin Elckerlyc	55.010	58.200	58.200
R-1160 Subsidie Gemeensch.huis Acropolis Personeel	29.564	31.278	31.278
R-1161 Subsidie Stichting Wijkcentrum Ruwaard	-	69.687	-
R-1165 Subsidies Cursussen Vrouwenorganisaties	250	1.512	250
R-1256 Subsidie Sichting Rechtswinkel Oss	12.852	13.597	13.597
R-127 Subsidie Gemeensch.huis Megen Acropolis Huur	5.205	5.325	5.325
R-170 Subsidies beheerstichtingen	65.593	69.396	69.396
R-208 Subsidies Thuis in de buurt	-	150.000	91.000
R-9 compensatieregeling wijk- en dorpshuizen	110.452	-	114.351
Sportaccommodaties	**436.626**	**-**	**1.527.194**
R-29 Specifieke uitkering openbare zwembaden	436.626		1.527.194
Sportbeleid en activering	**1.196.035**	**1.301.219**	**1.282.724**
R-1030 Subsidies Jeugdleden Sportverenigingen	53.664	65.103	65.930
R-1085 Subsidies Stratenlopen c.a.	-	2.862	542
R-1090 Stelpost sportstimulering, verenigingskader	6.053	17.295	4.669
R-1257 Subsidie Sport Expertise Centrum	1.074.732	1.146.425	1.146.425
R-183 Subsidie Sportbedrijf Talentencampus	61.586	65.158	65.158
R-189 Subsidie TOP Oss	-	4.376	-
04 Klimaat, energie en openbare ruimte	**273.003**	**299.211**	**281.896**
Openbaar groen	**24.443**	**41.001**	**23.686**
R-1061 Subsidie Stichting Landschapsbeheer	5.570	5.893	5.893
R-203 Subsidie Stichting Landerij VanTosse	14.280	15.108	15.108
R-21 Subsidie onderhoud bijzondere bomen	4.593	20.000	2.685

Bedragen in euro's

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Projecten milieu en buitengebied	**248.560**	**258.210**	**258.210**
R-1135 Budgetsubsidie St. Dierenopvang Maasland	238.360	247.418	247.418
R-186 Subsidie Global Goals Oss	10.200	10.792	10.792
05 Economie	**444.610**	**437.930**	**448.559**
Economische ontwikkeling	**370.104**	**362.000**	**373.228**
R-16 bijdrage Regiofonds	370.104	362.000	373.228
Recreatie en toerisme	**74.506**	**75.930**	**75.331**
R-1062 Subsidie IVN	5.620	5.946	5.946
R-1198 Subsidie Je treft `t in Oss	13.969	14.779	14.779
R-12 subsidie recreatieproj. Land v Ravenst. en startsubs. TIL	9.425	1.075	1.075
R-1250 Subsidies lokale recreatie en toerisme	29.172	36.863	36.264
R-1260 Subsidie Stichting Maasmeanders	16.320	17.267	17.267
06 Centrum	**273.800**	**127.125**	**181.125**
Centrumontwikkeling algmeen	**273.800**	**127.125**	**181.125**
R-1254 Subsidie Centrummanagement Winter in Oss	35.000	30.000	30.000
R-13 subsidie Wonen in het Centrum	147.000	-	54.000
R-197 Subsidie Centrummanagement Living Statues	10.200	10.792	10.792
R-204 Subsidie Stichting Centrummanagement Oss	81.600	86.333	86.333
07 Verstedelijking, wonen en mobiliteit	**205.137**	**254.840**	**228.691**
Verkeer	**178.005**	**207.728**	**200.572**
R-1029 Subsidies Buurtbusverenigingen	6.587	14.179	6.406
R-188 Subsidie Stichting Wijkbus Oss	25.000	31.000	31.000
R-202 Subsidie Stichting de Maasveren	24.000	24.000	24.000
R-25 Verkeerseducatie	122.418	138.549	139.166
Volkshuisvesting	**27.132**	**47.112**	**28.119**
R-1034 Subsidie Parochie MOO voor aanlichten kerk	132	140	140
R-1079 Subsidieregeling Geschiedschrijving gem.Oss	1.500	993	1.000
R-1196 Subsidie Huur, Onderhoud Ravensteinse Molen	25.500	26.979	26.979
R-20 Erfgoed en archeologie	-	19.000	-
08 Veilige omgeving	**39.650**	**50.101**	**50.101**
Integrale veiligheid	**39.650**	**50.101**	**50.101**
R-100 Subsidie Stichting Radar	43.020	50.101	50.101
R-1153 Subsidie Huiselijk geweld St. Veilig Thuis	-3.370		-
Eindtotaal	**24.554.236**	**29.160.825**	**29.293.549**